

**Α.Τ.Ε.Ι ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ:

**<<Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ
ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΟ
ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ>>**

ΕΠΗΓΗΤΗΣ :

ΧΡΗΣΤΙΑΝΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

ΕΠΟΥΛΑΣΤΡΗΣ :

ΜΗΤΑΛΑ ΑΓΓΕΛΙΚΗ

ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	5825
----------------------	------

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΜΕΡΟΣ Α

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

1. Γενικά.....	1-2
2. ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΠΗΡΕΑΣΜΟ ΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥΣ.....	2-3
3. ΚΑΝΟΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΚΗΣΗ ΤΗΣ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	4-5
4. ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	5-6
5. ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	6-7
6. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΟΥΣ ΣΕ ΚΥΚΛΙΚΑ ΚΑΙ ΣΕ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ.....	7-8
7. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ.....	8-9
8. Η ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ.....	9-10
9. ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ.....	10

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

1. ΟΡΙΣΜΟΣ.....	11
2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ.....	12-13
3. ΤΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ.....	13-15
4. ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	15-16
5. ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ.....	16-18
6. ΑΡΧΕΣ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΟΝ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟ.....	18-21
7. ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ.....	22-26
8. ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΞΟΔΩΝ.....	26-31
9. ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΕΞΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΣΟΔΩΝ.....	32-40

10. Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ.....	40-60
--	-------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	61
2. ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΩΝ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΕΩΝ.....	61-65
3. ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ.....	66-71

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΦΟΡΟΙ

1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ.....	72-73
2. ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ.....	74-82
3. ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ.....	82-85
4. ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	85-88
5. ΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΣΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ.....	88-96

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ

1. ΕΝΝΟΙΑ, ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΚΑ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ.....	97-100
2. ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΩΣ ΜΕΣΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ.....	100
3. ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ.....	101
4. Η ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ.....	101-109

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ΣΥΜΦΩΝΟ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ

1. ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΑΔΙΑ.....	110-114
2. ΘΕΣΜΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ.....	115-118
3. ΜΟΡΦΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	118-122
4. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ.....	122-124
5. ΣΥΜΦΩΝΟ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ.....	124-126

6. Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΣΥΜΦΩΝΟΥ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΑΥΤΟ ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ.....	126
---	-----

ΜΕΡΟΣ Β

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΣΟΔΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Οργανόγραμμα εσόδων.....	127
Πίνακας 1 : ΕΣΟΔΑ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ.....	128-131
Πίνακας 2 : ΕΣΟΔΑ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ (%).....	132-133
Πίνακας 3 : ΕΣΟΔΑ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	134-137
Πίνακας 4 : ΕΣΟΔΑ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ (%)	138-139
Πίνακας 5 : ΑΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ.....	140-142
Πίνακας 6: ΑΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ (%).....	143-144
Πίνακας 7: ΦΟΡΟΙ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ.....	145-149
Πίνακας 8 : ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ.....	150-152
Πίνακας 9 : ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ (%).....	153-154
Πίνακας 10 : ΦΟΡΟΙ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ.....	155-157
Πίνακας 11 : ΦΟΡΟΙ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ (%).....	158-159
Πίνακας 12 : ΦΠΑ.....	160-163
Πίνακας 13 : ΦΟΡΟΙ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ.....	164-167
Πίνακας 14 : ΦΟΡΟΙ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ (%).....	168-170

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Οργανόγραμμα δαπανών.....	171
Πίνακας 1: ΔΑΠΑΝΕΣ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	172-175
Πίνακας 2: ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΩΤΟΓΕΝΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΠ.....	176-178
Πίνακας 3: ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΣΥΝΘΕΣΗ ΠΡΩΤΟΓΕΝΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΠ (%)	179-180

Πίνακας 4: ΑΠΟΔΟΧΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ.....	181-184
Πίνακας 5 : ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ.....	185-187
Πίνακας 6: ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ.....	188-190
Πίνακας 7: ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ.....	191-193
Πίνακας 8: ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ (%).....	194-195
Πίνακας 9: ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ.....	196-198
Πίνακας 10: ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ (%).....	199-200
Πίνακας 11 : ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΦΟΡΕΩΝ.....	201-203
Πίνακας 12: ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ.....	204-206
Πίνακας 13: ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ (%).....	207-208
Πίνακας 14: ΑΝΤΙΚΡΙΖΟΜΕΝΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ.....	209-211
Πίνακας 15: ΑΝΤΙΚΡΙΖΟΜΕΝΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ (%).....	212-213
Πίνακας 16 : ΑΠΟΔΙΔΟΜΕΝΟΙ ΠΟΡΟΙ.....	214-216
Πίνακας 17: ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ.....	217-219

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Πίνακας 1: ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ 1990-1999 (ποσοστό επί του ΑΕΠ).....	220
Πίνακας 2: ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ 2000-2005 (ποσοστό επί του ΑΕΠ).....	221

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΩΝ

Πίνακας 1: ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΩΝ (ποσοστό επί του ΑΕΠ).....	222-223
--	---------

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το θέμα της πτυχιακής εργασίας που ακολουθεί είναι << Η σημασία της δημοσιονομικής πολιτικής για την Ελληνική οικονομία και το σύμφωνο σταθερότητας>>. Σκοπός της εργασίας, είναι να παρουσιάσει τα αποτελέσματα της δημοσιονομικής πολιτικής που εφαρμόζει η Ελλάδα κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005. Απεικονίζεται επίσης κατά πόσο η Ελλάδα ακολουθεί υγιείς πολιτικές προϋπολογισμού μετά την ένταξη της στην τρίτη φάση της ΟΝΕ.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η έρευνα μας χωρίζεται σε τρία μέρη.

Το πρώτο μέρος είναι θεωρητικό και χωρίζεται σε έξι κεφάλαια. Γίνεται αναφορά στην οικονομική πολιτική, στον κρατικό προϋπολογισμό, στους προϋπολογισμούς οργανισμών αυτοδιοίκησης, στους φόρους, στις δαπάνες και στο σύμφωνο σταθερότητας.

Το δεύτερο μέρος χωρίζεται σε τέσσερα κεφάλαια όπου παρουσιάζονται πίνακες και γραφήματα των εσόδων και των δαπανών του κρατικού προϋπολογισμού. Ακολουθεί παρουσίαση και σύγκριση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης με τις χώρες της ΕΕ, τις υπό ένταξη χώρες, την Ιαπωνία και τις ΗΠΑ.

Τέλος ακολουθούν συμπεράσματα.

ΜΕΡΟΣ Α'

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

1. Γενικά

Η Οικονομική Πολιτική αναφέρεται στο τι πρέπει να γίνει στην Οικονομία. Μέτρα Οικονομικής Πολιτικής είναι η Νομισματική Πολιτική και η Δημοσιονομική Πολιτική.

Βασικοί στόχοι της οικονομικής πολιτικής είναι η παραγωγή του μέγιστου δυνατού προϊόντος και η σταθερότητα των τιμών. Προκειμένου να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι, μπορεί να χρησιμοποιηθούν διάφορα μέτρα που αποσκοπούν στο να επηρεαστεί η συνολική ζήτηση ή η συνολική προσφορά και να οδηγηθεί η οικονομία προς την επιθυμητή κατεύθυνση.

Παρακάτω θα αναλυθεί η κλασική και η κεϋνσιανή θεωρία που διαφέρουν ριζικά μεταξύ τους ως προς τα συμπεράσματα για τη σημασία της συνολικής ζήτησης ως μέσο επηρεασμού του πραγματικού προϊόντος και της απασχόλησης σε μια οικονομία.

Σύμφωνα με την κλασική θεωρία:

- ♦ το πραγματικό προϊόν προσδιορίζεται από παράγοντες που έχουν σχέση με την προσφορά, ενώ το μεγαλύτερο μέρος της ζήτησης επηρεάζει, τελικώς, μόνο το γενικό επίπεδο τιμών. Κατά τους κλασικούς, μια αύξηση της συνολικής ζήτησης, ύστερα από κάποιο πρόσκαιρο διάστημα θα έχει ως αποτέλεσμα μόνον την αύξηση των τιμών.
- ♦ επικρατεί η παραδοχή ότι υπάρχει ευελιξία των τιμών και των μισθών και ότι οι αγορές έχουν τη δυνατότητα να έρθουν σε ισορροπία γρήγορα. Οπότε δεν υπάρχει λόγος κρατικής παρέμβασης για τη σταθεροποίηση της οικονομίας, αφού αναπτύσσονται αυτόματοι διορθωτικοί μηχανισμοί που φέρνουν το επιθυμητό αποτέλεσμα.
- ♦ οι οικονομικές μονάδες έχουν τη δυνατότητα να σχηματίζουν ορθολογικές προσδοκίες και συνεπώς μπορούν να προβλέψουν τις ενέργειες των υπευθύνων για την άσκηση της οικονομικής πολιτικής και τις επιπτώσεις τους και να αντιδρούν με τρόπο που να εξουδετερώνει τις επιδράσεις των μέτρων πολιτικής.

Σύμφωνα με την κεϋνσιανή θεωρία:

- ♦ μια αύξηση της συνολικής ζήτησης μπορεί να συμβάλλει στην αύξηση του προϊόντος και της απασχόλησης.

♦ επικρατεί η παραδοχή ότι υπάρχουν δυσκαμψίες στο σύστημα των τιμών και των μισθών και για το λόγο αυτό οι αγορές αδυνατούν να αντιδράσουν και είναι δυνατόν να μείνουν εκτός ισορροπίας επί μακρόν. Συνεπώς πρέπει να γίνονται διορθωτικές παρεμβάσεις εκ μέρους του κράτους για να βελτιώνονται τα αποτελέσματα που προκύπτουν από τη λειτουργία των μηχανισμών της αγοράς και για να εξουδετερώνονται οι συνέπειες από την ύπαρξη ανισορροπίας μεταξύ προσφοράς και ζήτησης.

♦ ακόμα και όταν οι οικονομικές μονάδες είναι σε θέση να σχηματίσουν ορθολογικές προσδοκίες, οι πραγματικές εξελίξεις διαφέρουν από τις προσδοκίες λόγω απρόβλεπτων γεγονότων και έτσι προκύπτουν ανισορροπίες στις αγορές.

2.ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΠΗΡΕΑΣΜΟ ΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥΣ

Η συνολική ζήτηση σε μια οικονομία μπορεί να επηρεαστεί:

♦ είτε με μέτρα δημοσιονομικής πολιτικής, δηλαδή μεταβολή των δημοσίων δαπανών ή των φόρων (αύξηση των δημοσίων δαπανών ή και μείωση των φόρων όταν επιδιώκεται τόνωση της συνολικής ζήτησης και αντίθετες μεταβολές όταν επιδιώκεται μείωση της συνολικής ζήτησης για την εξουδετέρωση πληθωριστικών πιέσεων)

♦ είτε με μέτρα νομισματικής πολιτικής, (αύξηση της προσφοράς χρήματος και μείωση των επιτοκίων όταν επιδιώκεται τόνωση της συνολικής ζήτησης και το αντίθετο όταν επιδιώκεται μείωση της συνολικής ζήτησης).

Σύμφωνα με την κενύσιανή θεωρία, με τη χρησιμοποίηση επεκτατικής δημοσιονομικής (ή και νομισματικής) πολιτικής είναι δυνατό να αυξηθούν η συνολική ζήτηση, το προϊόν και η απασχόληση, ενώ με περιοριστική δημοσιονομική (ή και νομισματική) πολιτική μπορεί να μειωθούν η συνολική ζήτηση και οι πληθωριστικές πιέσεις. Σύμφωνα με την προσέγγιση αυτή, οι αρχές μιας χώρας πρέπει να παρεμβαίνουν με δημοσιονομικά και νομισματικά μέτρα για τη σταθεροποίηση της οικονομίας, γιατί στο επίπεδο πλήρους απασχόλησης η συνολική δαπάνη μπορεί να είναι μικρότερη ή μεγαλύτερη από το μέγιστο προϊόν που μπορεί να παραχθεί.

Σύμφωνα με την κλασική προσέγγιση, η οικονομία έχει την ικανότητα να αυτοσταθεροποιείται και οι αρχές δεν πρέπει να παρεμβαίνουν στη λειτουργία της. Ένα

από τα επιχειρήματα των οικονομολόγων που είναι αντίθετοι στη χρησιμοποίηση σταθεροποιητικής πολιτικής είναι η ύπαρξη χρονικών καθυστερήσεων κατά την άσκηση της πολιτικής αυτής, των οποίων η διάρκεια είναι δύσκολο να προβλεφθεί. Οι καθυστερήσεις αυτές μπορεί να είναι εσωτερικές ή εξωτερικές. Οι εσωτερικές καθυστερήσεις προκύπτουν από το γεγονός ότι χρειάζεται να παρεμβληθεί αρκετός χρόνος μέχρι να αναγνωριστούν οι ανάγκες για παρέμβαση και να αποφασιστούν και υλοποιηθούν τα κατάλληλα μέτρα. Οι εξωτερικές καθυστερήσεις αναφέρονται στον χρόνο που παρεμβάλλεται μεταξύ της εφαρμογής των μέτρων και της επίδρασης τους στην οικονομία.

Ένα άλλο πρόβλημα σχετικά με τη χρησιμοποίηση σταθεροποιητικής μακροοικονομικής πολιτικής είναι η δυσκολία να εκτιμηθούν οι επιπτώσεις των σχετικών μέτρων λόγω της επίδρασης τους στις προσδοκίες των οικονομικών ομάδων. Επιπλέον, έχει επισημανθεί ότι στις σύγχρονες οικονομίες δημιουργούνται περιπλοκές από τις οικονομικές πλευρές της μακροοικονομικής πολιτικής. Θεωρητικά κατά την άσκηση της οικονομικής πολιτικής οι αρχές θέτουν ορισμένους στόχους που συμβάλλουν στη βελτίωση της οικονομικής θέσης της χώρας και επιδιώκουν με διάφορα μέσα να τους επιτύχουν.

Στην πράξη όμως, κατά τη λήψη αποφάσεων σχετικά με τη μακροοικονομική πολιτική υπεισέρχονται σε μεγάλο βαθμό και πολιτικοί παράγοντες και αυτό δημιουργεί σοβαρά προβλήματα, ιδιαίτερα κατά την άσκηση δημοσιονομικής πολιτικής. Εκείνοι που παίρνουν τις σχετικές αποφάσεις είναι πολιτικοί και είναι φυσικό να λαμβάνουν υπόψη τις συνέπειες των μέτρων που εφαρμόζονται για τη δημοτικότητα τους και την επανεκλογή τους. Για παράδειγμα, λόγω του ότι το κοινό ξεχνάει εύκολα το παρελθόν και επηρεάζεται περισσότερο από την τρέχουσα κατάσταση της οικονομίας, οι κυβερνήσεις χρησιμοποιούν συνήθως επεκτατική δημοσιονομική πολιτική κατά την περίοδο λίγο πριν τις εκλογές προκειμένου να υπάρξει οικονομική ανάκαμψη και να μειωθεί η ανεργία, και περιοριστική πολιτική μετά τις εκλογές προκειμένου να εξουδετερωθούν οι πληθωριστικές πιέσεις.

3. ΚΑΝΟΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΚΗΣΗ ΤΗΣ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Ένα θέμα που έχει αποτελέσει αντικείμενο εκτεταμένης συζήτησης μεταξύ των οικονομολόγων είναι κατά πόσον η νομισματική και δημοσιονομική πολιτική πρέπει να ασκούνται ελεύθερα ή με βάση ορισμένους κανόνες.

Ορισμένοι οικονομολόγοι υποστηρίζουν ότι πρέπει να υπάρχουν προκαθορισμένοι κανόνες διότι υπάρχει ο κίνδυνος να χρησιμοποιούν οι πολιτικοί τη μακροοικονομική πολιτική για να κερδίσουν τη συμπάρασταση των ψηφοφόρων και έτσι η πολιτική αυτή να έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία προβλημάτων στην οικονομία και όχι τη σταθεροποίηση της. Υποστηρίζεται ότι ακόμα και όταν οι πολιτικοί επιδιώκουν τη σταθεροποίηση της οικονομίας και όχι πολιτικά οφέλη, ενδείκνυται να υπάρχουν κανόνες για την άσκηση της μακροοικονομικής πολιτικής, ώστε να είναι ενημερωμένες οι οικονομικές μονάδες εκ των προτέρων και να μπορούν να προσαρμόζονται αναλόγως τις αποφάσεις και τη συμπεριφορά τους. Αν οι αρχές που ασκούν οικονομική πολιτική δεν δεσμεύονται από συγκεκριμένους κανόνες, θα υπάρχει αβεβαιότητα σχετικά με την πολιτική που θα ακολουθηθεί και θα επηρεαστεί δυσμενώς η λειτουργία της οικονομίας.

Αναφορικά με τον τρόπο άσκησης της νομισματικής πολιτικής ο πιο γνωστός κανόνας που έχει προταθεί επιβάλλει η προσφορά χρήματος να αυξάνεται με έναν σχετικά χαμηλό και σταθερό ρυθμό. Υποστηρίζεται ότι αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα σταθερότητα στην οικονομική δραστηριότητα, στο προϊόν και στις τιμές. Στον κανόνα αυτό αντιτάσσεται ότι αν μεταβάλλεται η κυκλοφοριακή ταχύτητα του χρήματος, όπως πολλές φορές συμβαίνει στην οικονομία, τότε η ομοιόμορφη αύξηση της προσφοράς χρήματος σε κάθε χρονική περίοδο θα έχει ως αποτέλεσμα αυξομειώσεις της συνολικής ζήτησης και διακυμάνσεις της οικονομικής δραστηριότητας. Ένας άλλος κανόνας αναφέρεται στον ορισμό από την κεντρική τράπεζα ενός στόχου για το ύψος του επιτοκίου, ή για την πορεία των τιμών, ή του ονομαστικού εισοδήματος και η υποχρέωση της να μεταβάλλει την προσφορά χρήματος όταν τα παραπάνω μεγέθη αποκλίνουν από τον επιδιωκόμενο στόχο.

Σχετικά με τη δημοσιονομική πολιτική, ο κυριότερος κανόνας που έχει προταθεί είναι η εξισορρόπηση κάθε χρόνο του κρατικού προϋπολογισμού. Στην πρόταση αυτή ανταπαρτίθεται ότι η τήρηση ενός τέτοιου κανόνα θα δημιουργήσει προβλήματα σε μια

οικονομία, γιατί θα έπρεπε να γίνεται αύξηση των φορολογικών συντελεστών (ή και μείωση των κρατικών δαπανών) σε περιόδους οικονομικής επιβράδυνσης στις οποίες τα δημοσιονομικά έσοδα θα ήταν μειωμένα. Οι ενέργειες όμως αυτές θα είχαν ως αποτέλεσμα την επιδείνωση της οικονομικής συρρίκνωσης και την αποσταθεροποίηση της οικονομίας.

4. ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Στόχος της νομισματικής πολιτικής μιας χώρας πρέπει να είναι η μεταβολή της προσφοράς χρήματος κατά τέτοιο τρόπο ώστε να επιτυγχάνεται υψηλό επίπεδο απασχόλησης, οικονομική μεγέθυνση και σταθερότητα των τιμών.

Σύμφωνα με τις απόψεις των κεϋνσιανών, η κεντρική τράπεζα μιας χώρας είναι αναγκαίο να παρακολουθεί τις εξελίξεις στην οικονομία και να μεταβάλλει την προσφορά χρήματος ελεύθερα για να μπορέσει να επιτύχει τους στόχους του χαμηλού πληθωρισμού, της πλήρους απασχόλησης και του υψηλού ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης.

Αντιθέτως, σύμφωνα με τους νεοκλασικούς και τους μονεταριστές, η κεντρική τράπεζα στις αποφάσεις της για τις αυξομειώσεις της προσφοράς χρήματος πρέπει να ακολουθεί συγκεκριμένους κανόνες που θα είναι γνωστοί σε όλους εκ των προτέρων. Πιο συγκεκριμένα, προτείνουν η αύξηση της προσφοράς χρήματος να γίνεται με έναν προκαθορισμένο, σταθερό και χαμηλό ρυθμό που θα είναι συμβατός με ένα ποσοστό πληθωρισμού κοντά στο μηδέν. Υποστηρίζουν ότι όταν τίθεται από τις νομισματικές αρχές ο στόχος της πολύ αργής αύξησης της προσφοράς χρήματος και αυτός τηρείται, τότε οι πληθωριστικές προσδοκίες του κοινού διατηρούνται σε σχετικά χαμηλά επίπεδα και αυτό συμβάλλει στην καταπολέμηση του πληθωρισμού. Σύμφωνα με τις απόψεις των νεοκλασικών, οι κανόνες για την αύξηση της προσφοράς χρήματος πρέπει να εκφράζονται σε σχέση με μεγέθη που η κεντρική τράπεζα μπορεί να επηρεάσει με σαφή τρόπο.

Στις σημερινές ανεπτυγμένες οικονομίες, ο πιο σημαντικός στόχος που διέπει τη νομισματική πολιτική των κεντρικών τραπεζών είναι η εξασφάλιση της σταθερότητας των τιμών και δευτερευόντως η διατήρηση του ρυθμού ανάπτυξης του προϊόντος πάνω από ένα ορισμένο επίπεδο ή του συντελεστή ανεργίας κάτω από ένα ανώτατο όριο. Τόσο

η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα όσο και άλλες κεντρικές τράπεζες υιοθετούν ένα συγκεκριμένο στόχο για τον ρυθμό πληθωρισμού και προσαρμόζουν την πολιτική τους για την επίτευξη του στόχου αυτού. Παράλληλα, παρακολουθούν και την πορεία του προϊόντος της οικονομίας και της ανεργίας και βρίσκονται συνεχώς σε ετοιμότητα για να προσαρμόσουν αναλόγως την πολιτική τους όταν παρουσιαστεί κίνδυνος οικονομικής επιβράδυνσης.

Το κυριότερο εργαλείο των κεντρικών τραπεζών για την επίτευξη των στόχων που θέτουν είναι το επιτόκιο. Όταν οι κεντρικές τράπεζες επιθυμούν μεταβολή των επιτοκίων για τον επηρεασμό της συνολικής ζήτησης προς μια ορισμένη κατεύθυνση, μεταβάλλουν τα επιτόκια με τα οποία παρέχουν ή αντλούν ρευστότητα προς ή από την οικονομία και η μεταβολή αυτή διαχέεται μετά σε ολόκληρο το πλέγμα των επιτοκίων της οικονομίας.

Μια εναλλακτική δυνατότητα είναι να ορίσει η κεντρική τράπεζα μιας χώρας έναν στόχο για την αύξηση του ονομαστικού ΑΕΠ και να τον ανακοινώσει, ώστε να προσαρμόσουν αναλόγως τις ενέργειες τους οι επιχειρήσεις και οι εργαζόμενοι.

5. ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η δημοσιονομική πολιτική ασκείται με μεταβολές στις κρατικές δαπάνες και τους φόρους. Μεταβολές στις κρατικές δαπάνες ή στους φόρους δύναται να επηρεάσουν το προϊόν, την απασχόληση και το επίπεδο των τιμών μέσω: α) της συνολικής ζήτησης, β) των κινήτρων και γ) της συσσώρευσης κεφαλαίου με τις κρατικές επενδύσεις.

Πάντως, όποια και αν είναι η πολιτική της κεντρικής τράπεζας, έπειτα από αρκετό διάστημα από τη δημοσιονομική παρέμβαση, και όταν ολοκληρωθούν οι απαραίτητες προσαρμογές, το προϊόν θα επιστρέψει στο φυσικό του επίπεδο. Η οικονομία θα επανέλθει στο φυσικό επίπεδο προϊόντος, αλλά θα έχει υψηλότερο επίπεδο τιμών καθώς και υψηλότερο επιτόκιο, αν δεν παρεμποδιστεί η αύξηση του επιτοκίου από παρέμβαση της κεντρικής τράπεζας. Υψηλότερο επιτόκιο σημαίνει ότι η ιδιωτική επένδυση θα αποτελέσει μικρότερο τμήμα της συνολικής δαπάνης και συνεπώς θα δημιουργείται λιγότερο κεφάλαιο στην οικονομία και θα υπάρχει μικρότερος ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης.

Αξίζει να σημειωθεί ότι σχετικά με την επίδραση των φόρων, οι κλασικοί υποστηρίζουν πως μείωση του ποσού των φόρων χωρίς ταυτόχρονη μείωση των δαπανών δεν επηρεάζει τη συνολική ζήτηση, διότι οι οικονομικές μονάδες αντιλαμβάνονται ότι θα χρειαστεί να πληρώσουν φόρους στο μέλλον και έτσι δεν αυξάνουν την κατανάλωση τους. Γενικώς οι κλασικοί, σε αντίθεση με τους κεύνσιανούς δεν δέχονται τη χρησιμοποίηση της δημοσιονομικής πολιτικής για την εξομάλυνση του επιχειρηματικού κύκλου. Θα πρέπει να αναφερθεί ότι και αρκετοί σύγχρονοι κεύνσιανοί αναγνωρίζουν πως η άσκηση της δημοσιονομικής πολιτικής συνδέεται με σοβαρά προβλήματα, λόγω χρονικών υστερήσεων που παρατηρούνται, της δυσκολίας που υπάρχει για να διαπιστωθεί ποιος πρέπει να είναι οι μεταβολές κλπ, γι' αυτό και προτείνουν να χρησιμοποιείται η πολιτική αυτή μόνον σε εξαιρετικές περιπτώσεις.

6.ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΟΥΣ ΣΕ ΚΥΚΛΙΚΑ ΚΑΙ ΣΕ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ

Το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού μιας χώρας μπορεί να χρηματοδοτηθεί είτε με δανεισμό από άτομα ή χρηματοδοτικούς οργανισμούς της χώρας ή του εξωτερικού, οπότε αυξάνεται αντιστοίχως το εσωτερικό ή εξωτερικό χρέος του κράτους, είτε με αύξηση της προσφοράς χρήματος, οπότε προκαλείται η αύξηση των τιμών.

Για την εξέταση των ελλειμμάτων ενός κρατικού προϋπολογισμού, είναι χρήσιμο να γίνει διάκριση μεταξύ κυκλικών και διαρθρωτικών ελλειμμάτων. Κυκλικό είναι το έλλειμμα που προκύπτει από το γεγονός ότι η δραστηριότητα της οικονομίας σε μια συγκεκριμένη περίοδο είναι μειωμένη και αυτό έχει ως αποτέλεσμα τα κρατικά έσοδα να είναι μικρότερα από τις δαπάνες. Η ύπαρξη του ελλείμματος αυτού επιδρά ευνοϊκώς στην οικονομία, γιατί συμβάλλει στην αύξηση της συνολικής ζήτησης και δρα ως αυτόματος σταθεροποιητής.

Διαρθρωτικό είναι το έλλειμμα που παρουσιάζεται σε έναν κρατικό προϋπολογισμό όταν η οικονομία βρίσκεται στο επίπεδο πλήρους απασχόλησης. Το έλλειμμα αυτό οφείλεται στη διάρθρωση των κρατικών δαπανών και εσόδων και όχι

στην κυκλική μείωση των δημοσιονομικών εσόδων ή στην ανάγκη για αύξηση της συνολικής δαπάνης.

Η διάκριση μεταξύ κυκλικού και διαρθρωτικού ελλείμματος μπορεί να γίνει αν υπολογιστεί το δυνητικό προϊόν της οικονομίας, δηλαδή το μέγιστο προϊόν που μπορεί να παραχθεί όταν υπάρχει πλήρης απασχόλησης.

Η ύπαρξη ενός διαρθρωτικού ελλείμματος οφείλεται στην προβληματική διάρθρωση του κρατικού προϋπολογισμού και στο υπερβολικό μέγεθος των κρατικών δαπανών σε σχέση με τα έσοδα. Τις περισσότερες φορές το πρόβλημα δημιουργείται από την υποχρέωση να πληρωθεί σημαντικό ποσό για τόκους λόγω υψηλού δημόσιου χρέους. Όταν υπάρχει ένα σχετικά μεγάλο διαρθρωτικό έλλειμμα, ιδιαιτέρως όταν αυτό συνδυάζεται και με μεγάλο δημόσιο χρέος, περιορίζονται πολύ οι δυνατότητες χρησιμοποίησης επεκτατικής δημοσιονομικής πολιτικής για την αντιμετώπιση μιας οικονομικής επιβράδυνσης και αύξησης της ανεργίας, γιατί η πολιτική αυτή θα αυξήσει το έλλειμμα και το χρέος ακόμα περισσότερο και θα επιδεινώσει τα σχετικά προβλήματα.

Όταν υπάρχει διαρθρωτικό έλλειμμα που δημιουργήθηκε από υπερβολική επεκτατική δημοσιονομική πολιτική κατά το παρελθόν, απαιτούνται περιοριστική νομισματική πολιτική και υψηλά επιτόκια για να αποφευχθεί η υπερβολική αύξηση της ζήτησης και η πρόκληση πληθωρισμού.

7.ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Συνήθως το μέγεθος του δημοσιονομικού ελλείμματος αναφέρεται ως ποσοστό του ακαθάριστου εγχωρίου προϊόντος, ώστε να είναι δυνατή η σύγκριση με προηγούμενες περιόδους καθώς και με άλλες χώρες. Έχει όμως υποστηριχθεί από ορισμένους οικονομολόγους ότι αυτό που έχει σημασία σχετικά με το έλλειμμα δεν είναι το απόλυτο ή το σχετικό του μέγεθος, αλλά οι συνέπειες του για το μέγεθος του δημόσιου χρέους σε πραγματικούς όρους.

Επιπλέον, ορισμένοι οικονομολόγοι υποστηρίζουν ότι από το έλλειμμα ενός κρατικού προϋπολογισμού πρέπει να αφαιρείται η αξία των κεφαλαιουχικών αγαθών που δημιουργήθηκαν από το κράτος κατά την περίοδο που εξετάζεται. Η παρατήρηση αυτή είναι ορθή, αλλά είναι εξαιρετικά δύσκολο να γίνει αυτή η εκτίμηση, αφού δεν υπάρχει

συμφωνία σχετικά με το ποια αγαθά θα πρέπει να συμπεριληφθούν στην εν λόγω κατηγορία και πως θα πρέπει να εκτιμηθεί η αξία τους. Επίσης έχει υποστηριχθεί ότι κατά τη μέτρηση του δημοσιονομικού ελλείμματος πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όχι μόνον οι πληρωμές, αλλά και οι υποχρεώσεις που αναλαμβάνονται από το κράτος κατά τη διάρκεια της περιόδου που εξετάζεται.

Γενικώς, το δημοσιονομικό έλλειμμα, όπως συνήθως μετρείται κάθε χρόνο, δεν αντιπροσωπεύει το πλήρες αποτέλεσμα της κρατικής δημοσιονομικής διαχείρισης της περιόδου στην οποία αναφέρεται. Για να υπάρξει μια ολοκληρωμένη εικόνα του οικονομικού-λογιστικού αποτελέσματος από τη δραστηριότητα του δημοσίου τομέα, θα πρέπει τα δεδομένα και το υπόλοιπο του κρατικού προϋπολογισμού να εξεταστούν σε συνδυασμό με πολλά άλλα στοιχεία. Άλλωστε, όταν υπάρχουν λόγοι για τον <<εξωραϊσμό>> ενός κρατικού προϋπολογισμού, είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί από τις αρμόδιες αρχές η αποκαλούμενη <<δημιουργική λογιστική>> με την οποία παρουσιάζεται μια καλύτερη εικόνα των δημοσιονομικών μεγεθών.

8. Η ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Μέχρι πριν από αρκετά χρόνια, επικρατούσε διεθνώς η άποψη ότι η κυβέρνηση μιας χώρας έπρεπε να διαχειρίζεται τα δημόσια οικονομικά κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να αμβλύνονται οι οικονομικές διακυμάνσεις και να διατηρείται η οικονομία σε πλήρη απασχόληση. Σήμερα, οι αντιλήψεις έχουν αλλάξει ριζικά και η προσοχή εστιάζεται στον περιορισμό ή εξάλειψη των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, στην μείωση των φόρων, στη μείωση του μεγέθους του δημοσιονομικού τομέα και στην αύξηση της αποτελεσματικότητάς του, στη μείωση του δημοσίου χρέους και άλλα παρόμοια.

Ιδιαίτερος στην Ευρώπη από τον καιρό που άρχισαν οι πρώτες ενέργειες για τη δημιουργία της ΟΝΕ, επικράτησε η πεποίθηση ότι η υιοθέτηση ενός κοινού νομίσματος εκ μέρους των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα στεφθεί με επιτυχία μόνον αν συνδέεται με σταθερότητα των τιμών, η οποία μπορούσε να διασφαλιστεί με την υιοθέτηση αυστηρών περιορισμών σχετικά με τα δημοσιονομικά ελλείμματα και το δημόσιο χρέος των χωρών-μελών. Για τον λόγο αυτό ορίστηκαν με τη συνθήκη του Μάαστριχτ τα γνωστά κριτήρια για την ένταξη των χωρών στην ΟΝΕ και επιπλέον

θεσπίστηκαν περιορισμοί σχετικά με το μέγεθος των επιτρεπόμενων δημοσιονομικών ελλειμμάτων των χωρών-μελών, καθώς και οι κυρώσεις για τις χώρες που δεν θα συμμορφωθούν.

9. ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Σύμφωνα με τη συνθήκη του Μάαστριχτ το δημοσιονομικό έλλειμμα ή πλεόνασμα κάθε χώρας υπολογίζεται βάση της γενικής κυβέρνησης.

Η γενική κυβέρνηση περιλαμβάνει:

- α)** τον κρατικό προϋπολογισμό που περιλαμβάνει τον τακτικό προϋπολογισμό και τον προϋπολογισμό δημοσίων επενδύσεων
- β)** τους προϋπολογισμούς των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και των λοιπών νομικών προσώπων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

1. ΟΡΙΣΜΟΣ

Ο προϋπολογισμός είναι ο βασικός δημοσιονομικός θεσμός μέσω του οποίου το κράτος και οι φορείς που ελέγχονται από αυτό επιτελούν τις οικονομικές λειτουργίες τους. Σε απλή μορφή τον προϋπολογισμό μπορεί να τον αντιληφθεί κανείς ως έναν αναλυτικό πίνακα εσόδων και εξόδων. Δηλαδή, ως έναν πίνακα με δύο στήλες, στη μια πλευρά του οποίου καταγράφονται αναλυτικά οι δαπάνες τις οποίες σκοπεύει να πραγματοποιήσει ο φορέας που έχει καταρτίσει τον προϋπολογισμό σε μια χρονική περίοδο, συνήθως σε ένα έτος, και στην άλλη τα έσοδα που εκτιμά ότι θα εισπράξει από διάφορες πηγές, με τα οποία σκοπεύει να καλύψει τις δαπάνες του. Στην πραγματικότητα βέβαια οι πολλές πηγές εσόδων και οι ποικίλες δραστηριότητες των δημοσίων φορέων, σε συνδυασμό με την ανάγκη λεπτομερούς καταγραφής των σχετικών κονδυλίων, έχουν ως αποτέλεσμα ο πίνακας αυτός να αποκλίνει ως προς το μέγεθος από τη συνηθισμένη του μορφή και η έκτασή του να καλύπτει συχνά δεκάδες ή εκατοντάδες σελίδες.

Σύμφωνα με τον ορισμό κρατικός προϋπολογισμός είναι ο νόμος που ψηφίζεται από την Βουλή κάθε χρόνο και προσδιορίζονται τα δημόσια έσοδα και καθορίζονται τα όρια των εξόδων του κράτους για το επόμενο οικονομικό έτος .

Από τον ορισμό προκύπτει ότι ο προϋπολογισμός τυπικά εμφανίζεται με τη μορφή του νόμου. Αυτό σημαίνει ότι ο νόμος του προϋπολογισμού είναι τυπικός νόμος αφού ψηφίζεται από την Βουλή, παρόλο που δεν θεσπίζει κανόνες δικαίου όπως οι ουσιαστικοί νόμοι. Για αυτό και τα έσοδα που αναφέρονται στον προϋπολογισμό δεν μπορούν να εισπραχθούν και τα έξοδα που προβλέπονται σε αυτό δεν μπορούν να πληρωθούν αν δεν είναι νομοθετημένα με άλλους κανόνες δικαίου ουσιαστικού περιεχομένου. Δεν μπορεί π.χ. να εισπραχθεί φόρος έστω και αν αναγράφεται στον προϋπολογισμό, χωρίς νομοθετική διάταξη που να προβλέπει το φόρο αυτό

Ουσιαστικά όμως ο κρατικός προϋπολογισμός είναι διοικητική πράξη. Επειδή, όμως δεν εκδίδεται από διοικητικό όργανο, αλλά ψηφίζεται από την Βουλή, παίρνει μορφή νόμου αποτελώντας έτσι την λεγόμενη <<διασταύρωση λειτουργιών>>

2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Ο θεσμός του προϋπολογισμού έχει τις ρίζες του στην Αγγλία όπου μέχρι τον Μεσαίωνα οι βασιλείς της δεν ήταν υποχρεωμένοι να προσφεύγουν στην φορολογία για την κάλυψη των δαπανών του κράτους, γιατί οι αναγκαίες δαπάνες καλύπτονταν από τα έσοδα της τεράστιας κρατικής περιουσίας η οποία και ταυτιζόταν με την προσωπική περιουσία του ηγεμόνα – μονάρχη. Σε περιόδους όμως έκτακτων περιστατικών και ιδιαίτερα σε περιόδους πολέμου, τα έσοδα αυτά δεν επαρκούσαν, με αποτέλεσμα οι βασιλείς να προσφεύγουν στην φορολογία προκειμένου να αντιμετωπίσουν την αύξηση των δαπανών.

Η επιβολή φόρων, η οποία λόγω των απολυταρχικών αντιλήψεων της εποχής γινόταν χωρίς προηγούμενη συγκατάθεση ή ενημέρωση των υπηκόων, σε συνδυασμό με τη μυστικότητα και την αυθαιρεσία που χαρακτήριζαν τη διαχείριση των οικονομικών του κράτους, προκάλεσε με την πάροδο του χρόνου τις αντιδράσεις τους και διατάραξε την μέχρι τότε τάξη πραγμάτων. Έτσι, το 1215 ο βασιλιάς της Αγγλίας Ιωάννης ο Ακτήμονας όταν παραχώρησε τον Μέγα Χάρτη των Ελευθεριών (Magna Charta Libertatum), αναγκάστηκε να περιλάβει ειδική διάταξη σύμφωνα με την οποία κανένας φόρος δεν μπορεί να επιβληθεί χωρίς προηγούμενη συγκατάθεση των αντιπροσώπων της χώρας.

Οι παραβιάσεις όμως του χάρτη αυτού όπως και του επομένου, είχαν αποτέλεσμα τις συνεχείς ρήξεις μεταξύ βασιλέων και λαού, οι οποίες προκάλεσαν την επανάσταση του 1648 με τον Κρόμβελ και στη συνέχεια την επανάσταση του 1688. Απόρροια της επανάστασης αυτής ήταν η Δήλωση των Δικαιωμάτων (Bill of Rights) με την οποία κηρύχθηκε παράνομη κάθε επιβολή φόρου χωρίς την συγκατάθεση του Κοινοβουλίου. Από τότε καθιερώθηκε ο θεσμός του προϋπολογισμού στην Αγγλία, γιατί εκτός από την συναίνεση του Κοινοβουλίου για την επιβολή των φόρων θεσμοθετήθηκε και το δικαίωμα του Κοινοβουλίου για έλεγχο των δαπανών καθώς και η ετήσια συζήτηση για την έγκριση των σχετικών κονδυλίων.

Στην Γαλλία με την επανάσταση του 1789, καθιερώθηκε το δικαίωμα του λαού να συμφωνεί ή να διαφωνεί στην επιβολή φόρων. Συγκεκριμένα στην περίφημη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου υπήρξε ρητή αναφορά με την οποία οι

πολίτες διατηρούν το δικαίωμα να ψηφίζουν, είτε αυτοπροσώπως είτε με τους αντιπροσώπους τους, τους φόρους και να παρακολουθούν τη χρησιμοποίησή τους, δηλαδή να ελέγχουν τις δαπάνες του κράτους. Στο σύνταγμα του 1791 καθιερώθηκε η αρχή της ετήσιας ψήφισης των φορολογικών νόμων και ορίστηκε ότι το νομοθετικό σώμα έχει το αποκλειστικό δικαίωμα να επιβάλλει φόρους και να προσδιορίζει τα έξοδα του κράτους.

Στην Ελλάδα ο θεσμός του κρατικού προϋπολογισμού ισχύει από την Α' Εθνική Συνέλευση της Επιδαύρου το 1822. Με το Σύνταγμα του 1844 καθιερώθηκε επισήμως η κατάρτιση προϋπολογισμού από την κυβέρνηση και η ψήφιση του από την Βουλή, ενώ από τον επόμενο χρόνο άρχισε η τακτική ετήσια δημοσίευση προϋπολογισμού του κράτους.

3. ΤΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η σχέση ανάμεσα στα έσοδα και στα έξοδα του κρατικού προϋπολογισμού, λόγω σημαντικών επιδράσεων που ασκεί στο επίπεδο της οικονομικής δραστηριότητας. Αν τα έσοδα είναι ίσα με τα έξοδα, ο προϋπολογισμός είναι ισοσκελισμένος. Αν τα έσοδα είναι μεγαλύτερα από τα έξοδα, ο προϋπολογισμός είναι πλεονασματικός, ενώ αν συμβαίνει το αντίθετο, ο προϋπολογισμός είναι ελλειμματικός.

Η σχέση αυτή ανάμεσα στα έσοδα και στα έξοδα του κρατικού προϋπολογισμού είναι ιδιαίτερα σημαντική για την πορεία της οικονομίας. Για παράδειγμα, ένας ελλειμματικός προϋπολογισμός, δηλαδή ένας προϋπολογισμός του οποίου τα έξοδα είναι περισσότερα από τα έσοδα, προκαλεί ενίσχυση της ενεργούς ζήτησης, που με τη σειρά της επιδρά αυξητικά στην απασχόληση και το εισόδημα. Αντίθετα, ένας πλεονασματικός προϋπολογισμός προκαλεί κάμψη της συνολικής ζήτησης και κατ' επέκταση της απασχόλησης και του εισοδήματος. Σημασία επίσης δεν έχει μόνο η ύπαρξη ή μη ελλείμματος αλλά και η διάρθρωση του. Γιατί, αν το έλλειμμα ενός προϋπολογισμού οφείλεται σε αύξηση των δαπανών για επενδύσεις, τότε εκτιμάται ότι θα ασκήσει θετική επίδραση στην οικονομική ανάπτυξη. Αντίθετα, αν το έλλειμμα οφείλεται στις καταναλωτικές δαπάνες, τότε θα χρειαστεί να συναφθούν δάνεια για τη χρηματοδότηση τρεχουσών δαπανών, οι οποίες δεν συμβάλλουν ιδιαίτερα στην οικονομική ανάπτυξη και

οι μελλοντικές γενιές θα επιβαρυνθούν με την αποπληρωμή αυτών των δανείων χωρίς να έχουν κληρονομήσει αντίστοιχα έργα υποδομής.

Βεβαία, από μια άποψη, ο προϋπολογισμός δεν μπορεί παρά να είναι πάντοτε ισοσκελισμένος. Γιατί δεν έχει νόημα να προγραμματίζει κανείς δαπάνες, αν προηγουμένως δεν έχει λάβει τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίσει ισόποσα έσοδα. Πράγματι, αν παρατηρήσουμε τα έσοδα και τα έξοδα ενός δημοσίου φορέα θα διαπιστώσουμε ότι αυτά είναι πάντοτε ισοσκελισμένα. Το ισοζύγιο όμως αυτό εσόδων-εξόδων είναι τεχνητό και εκφράζει απλώς μια λογιστική ταυτότητα. Η μόνη ουσιαστική του αξία είναι ότι δίνει την εικόνα του τρόπου με τον οποίο χρηματοδοτούνται οι δημόσιες δαπάνες.

Αντίθετα, μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει η σχέση ανάμεσα στα συνολικά έξοδα και στα συνολικά έσοδα, εκτός των εσόδων από δάνεια και από την εκποίηση περιουσιακών στοιχείων. Γιατί, σύμφωνα με την επικρατούσα άποψη, ο προϋπολογισμός θεωρείται ισοσκελισμένος, όταν τα συνολικά έσοδα, από τα έσοδα που προέρχονται από τη σύναψη δανείων ή την εκποίηση δημοσίων περιουσιακών στοιχείων, είναι ίσα με το σύνολο των δημοσίων εξόδων.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης η σχέση ανάμεσα στα τρέχοντα έσοδα, δηλαδή στα συνολικά έσοδα εκτός αυτών που προέρχονται από τη σύναψη δανείων και από την εκποίηση περιουσιακών στοιχείων, και στα συνολικά έξοδα, εκτός αυτών που αφορούν την εξόφληση δανείων. Αν τα τρέχοντα έσοδα είναι ίσα με τις παραπάνω συνολικές δαπάνες, λέγεται ότι ο προϋπολογισμός εμφανίζει πραγματικό ισοζύγιο. Αν τα τρέχοντα έσοδα είναι μεγαλύτερα από αυτές τις δαπάνες, ο προϋπολογισμός είναι πλεονασματικός και αν συμβαίνει το αντίθετο είναι ελλειμματικός.

Τέλος, ιδιαίτερη σημασία έχει η σχέση ανάμεσα στα τρέχοντα έσοδα και στις πρωτογενείς δαπάνες, που είναι οι συνολικές δαπάνες εκτός από τις δαπάνες εξυπηρέτησης του χρέους, δηλαδή τους τόκους και τα χρεολύσια. Όταν τα τρέχοντα έσοδα είναι μεγαλύτερα από τις δαπάνες αυτές, ο προϋπολογισμός θεωρείται ότι εμφανίζει πρωτογενές πλεόνασμα, ενώ όταν συμβαίνει το αντίθετο, εμφανίζει πρωτογενές έλλειμμα.

Πρέπει ωστόσο να διευκρινιστεί ότι υπάρχει διαφορά ανάμεσα στην έννοια του πλεονάσματος και στην έννοια της δημόσιας αποταμίευσης. Η δημόσια αποταμίευση

ορίζεται ως η διαφορά ανάμεσα στα τρέχοντα έσοδα και στα τρέχοντα έξοδα και με αυτήν την έννοια ταυτίζεται με το πλεόνασμα του προϋπολογισμού εκμετάλλευσης. Έτσι, είναι δυνατό ο Γενικός Προϋπολογισμός να παρουσιάζει έλλειμμα και να υπάρχει παράλληλα δημόσια αποταμίευση. Όπως πρέπει επίσης να επισημανθεί, ότι πολλές φορές το ισοζύγιο ενός προϋπολογισμού δεν είναι πραγματικό αλλά εικονικό. Για παράδειγμα, εικονικό ισοζύγιο μπορεί να υπάρχει, όταν γίνεται υπερεκτίμηση των εσόδων ή υποεκτίμηση των δαπανών.

4. ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στην Ελλάδα καταρτίζονται δύο προϋπολογισμοί του κράτους : ο Τακτικός Προϋπολογισμός και Προϋπολογισμός Δημόσιων Επενδύσεων . Ο διαχωρισμός αυτός του προϋπολογισμού του κράτους σε ΤΠ και ΠΔΕ έγινε μεταπολεμικά για δύο λόγους. Πρώτον γιατί λόγω της ιδιαίτερης έμφασης που δόθηκε στον στόχο της προώθησης της οικονομικής ανάπτυξης, θεωρήθηκε σκόπιμη η χωριστή παρακολούθηση των δαπανών για δημόσιες επενδύσεις. Δεύτερον γιατί με τον διαχωρισμό των επενδυτικών δαπανών από τις άλλες δαπάνες του κράτους, μπορούσε να απεμπλακεί ο ΠΔΕ από τις ασφυκτικές διατάξεις του Δημοσίου Λογιστικού και να απλοποιηθεί η όλη διαδικασία εκτέλεσης του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων. Με την κατάλληλη ενοποίηση του ΤΠ και του ΠΔΕ προκύπτει ο Γενικός Προϋπολογισμός του Κράτους. Σε αυτόν προσαρτώνται επίσης οι προϋπολογισμοί ειδικών ταμείων, ημιαυτόνομων δημοσίων υπηρεσιών, καθώς και τα μεγέθη ορισμένων ειδικών λογαριασμών. Ειδικότερα ο Γενικός Προϋπολογισμός του Κράτους περιλαμβάνει τα εξής:

α) Τακτικός προϋπολογισμός

Στο σκέλος των εσόδων, ο Τακτικός Προϋπολογισμός περιλαμβάνει όλα τα έσοδα του κράτους, εκτός από αυτά που προέρχονται από δάνεια και από την εκμετάλλευση των δημοσίων επενδύσεων. Ομοίως, στο σκέλος των εξόδων, περιλαμβάνει όλα τα έξοδα του κράτους εκτός από τις δαπάνες για δημόσιες επενδύσεις. Δηλαδή ο Τακτικός Προϋπολογισμός στην-Ελλάδα περιλαμβάνει κυρίως τα τρέχοντα έσοδα και έξοδα, και κατ' επέκταση μοιάζει πολύ με τον προϋπολογισμό εκμετάλλευσης.

β) Προϋπολογισμός Δημόσιων Επενδύσεων

Ο Προϋπολογισμός Δημόσιων Επενδύσεων περιλαμβάνει, στο σκέλος των εσόδων, το τυχόν πλεόνασμα του Τακτικού Προϋπολογισμού, τα έσοδα από την εκμετάλλευση των δημοσίων επενδύσεων που πραγματοποιήθηκαν στο παρελθόν και τα έσοδα από τον δημόσιο δανεισμό. Στο σκέλος των δαπανών, περιλαμβάνει τις επενδυτικές δαπάνες του κράτους.

γ) Προσαρτημένοι προϋπολογισμοί

Σύμφωνα με παλιότερες αντιλήψεις για τον κρατικό προϋπολογισμό, οι οποίες αντανακλώνται σε προπολεμική νομοθεσία, στο σχέδιο του Γενικού Προϋπολογισμού του Κράτους πρέπει να επισυνάπτονται με μορφή παραρτήματος για κύρωση από τη νομοθετική εξουσία, τα σχέδια των προϋπολογισμών ειδικών ταμείων και υπηρεσιών ή οργανισμών, που έχουν αντικείμενο την εκπλήρωση γενικών σκοπών του κράτους.

Η διάταξη αυτή ωστόσο δεν εφαρμόστηκε πλήρως και ανέκαθεν ο αριθμός των επισυναπτόμενων με τη μορφή παραρτήματος ειδικών προϋπολογισμών ήταν περιορισμένος. Προσαρτημένοι προϋπολογισμοί μπορεί να είναι οι εξής: Ταμείο Εθνικής Άμυνας, Ταμείο Εθνικού Στόλου, Ταμείο Αεροπορικής Άμυνας, Ταμείο Εθνικής Οδοποιίας, Εθνικά Κληροδοτήματα, Υπηρεσία Κρατικών Λαχείων, Κεντρικό Ταμείο Γεωργίας, Κτηνοτροφίας & Δασών (ΚΤΤΚΔ), Κεφάλαια Σποροπαγωγής, Υπηρεσία Εγγείων Βελτιώσεων, Ειδικός Λογαριασμός Εγγυήσεων Γεωργικών Προϊόντων (ΕΛΕΓΕΠ), Λογαριασμός Πετρελαιοειδών.

Η ισοσκέλιση των εσόδων και των εξόδων σε ορισμένους από αυτούς τους προϋπολογισμούς επιτυγχάνεται με επιχορηγήσεις από τον κρατικό προϋπολογισμό, ενώ στην περίπτωση του ΕΛΕΓΕΠ σχεδόν αποκλειστικά από ευρωπαϊκούς πόρους.

5. ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Με την κατάρτιση του προϋπολογισμού, το κράτος είναι σε θέση να προγραμματίσει την δράση του για την επόμενη οικονομική χρήση και παράλληλα τηρεί την κοινή γνώμη ενήμερη για τον τρόπο που χρησιμοποιεί τους μεταβιβαζόμενους πόρους. Μέσω του προϋπολογισμού το κράτος επιδιώκει να επιτύχει μια σειρά από στόχους οι οποίοι επηρεάζουν με διαφορετικούς τρόπους το επίπεδο ευημερίας των πολιτών.

Οι στόχοι αυτοί αναλύονται παρακάτω :

5.1 Άριστη κατανομή των παραγωγικών πόρων

Ο πρώτος στόχος έχει να κάνει με την αποτελεσματική κατανομή των παραγωγικών πόρων. Το κράτος, δηλαδή προσπαθεί μέσω του προϋπολογισμού να διοχετεύσει επαρκείς πόρους στους κλάδους παραγωγής δημόσιων αγαθών, έτσι ώστε η οικονομία να κινείται κατά μήκος της «καμπύλης παραγωγικών δυνατοτήτων». Η καμπύλη παραγωγικών δυνατοτήτων μας δίνει τους συνδυασμούς ιδιωτικών και δημόσιων αγαθών που μπορούν να παραχθούν, όταν απασχολούνται πλήρως όλοι οι συντελεστές παραγωγής και χρησιμοποιείται αποτελεσματικά η υπάρχουσα τεχνολογία.

5.2 Δίκαιη διανομή του εισοδήματος

Ο δεύτερος στόχος του προϋπολογισμού είναι να περιορίσει τις εισοδηματικές ανισότητες, που οφείλονται στο γεγονός ότι δεν έχουν όλα τα άτομα επαρκή προσόντα ή ευκαιρίες, για να εξασφαλίσουν ένα ικανοποιητικό επίπεδο διαβίωσης. Η χρησιμοποίηση ενός μέρους των φορολογικών εισπράξεων για την οικονομική ενίσχυση των χαμηλότερων εισοδηματικών τάξεων κρίνεται απαραίτητη, δεδομένου ότι οι ανταγωνιστικές δυνάμεις της ελεύθερης αγοράς αμείβουν τους συντελεστές παραγωγής με βάση τη συμβολή τους στην παραγωγική διαδικασία. Αυτό σημαίνει ότι οι άνεργοι, οι ανασφάλιστοι υπερήλικες, τα άτομα με σωματικά ή πνευματικά ελαττώματα, οι πολυμελείς φτωχές οικογένειες κ.α. δεν θα μπορούσαν να επιβιώσουν χωρίς την κρατική συμπαράσταση.

5.3 Σταθεροποίηση της οικονομίας

Το ύψος και η διάρθρωση των φόρων και των δημόσιων δαπανών επηρεάζουν την προσφορά και την ζήτηση της οικονομίας και μέσω αυτών το επίπεδο των τιμών και την απασχόληση. Έτσι ο Φόρος Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων (ΦΕΦΠ) επηρεάζει την κατανάλωση των νοικοκυριών, την αποταμίευση τους και το κίνητρο για εργασία, ενώ ο Φόρος Εισοδήματος Νομικών Προσώπων (ΦΕΝΠ) επηρεάζει το κίνητρο των επιχειρήσεων για επενδύσεις. Οι φόροι κατανάλωσης επηρεάζουν το μέγεθος και τη διάρθρωση της ζήτησης των νοικοκυριών για ιδιωτικά αγαθά. Οι δαπάνες του τακτικού

προϋπολογισμού διαμορφώνουν, σε μεγάλο βαθμό, τη συνολικά ζήτηση στην οικονομία και την κατανομή της μεταξύ ιδιωτικών και δημοσίων αγαθών.

5.4 Οικονομική ανάπτυξη

Ο προϋπολογισμός χρησιμοποιείται κατά κανόνα και ως μέσο προώθησης του στόχου της οικονομικής ανάπτυξης. Οι επενδύσεις σε έργα υποδομής, που χρηματοδοτούνται κατά κύριο λόγο από το Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων κάνουν πιο ανταγωνιστικά τα εγχωρίως παραγόμενα. Το γεγονός αυτό ενθαρρύνει την ανάληψη ιδιωτικών επενδυτικών πρωτοβουλιών, εφόσον βελτιώνονται οι προοπτικές κέρδους.

Οι δημόσιες επενδύσεις ενισχύουν την ιδιωτική επενδυτική δραστηριότητα κατά τρόπο έμμεσο, μέσω των εξωτερικών οικονομιών που δημιουργούν. Ο προϋπολογισμός όμως ενισχύει τις ιδιωτικές επενδύσεις και κατά τρόπο άμεσο, μέσω των επιδοτήσεων ή επιχορηγήσεων προς τις επιχειρήσεις. Οι επιδοτήσεις αυτές συμπληρώνουν ένα τμήμα της δαπάνης των ιδιωτών – επενδυτών, χαρακτηρίζονται ως κίνητρα και παρέχονται μέσω των αναπτυξιακών νόμων. Τα επενδυτικά κίνητρα παρέχονται μέσω του προϋπολογισμού και με δύο άλλες μορφές πέραν των επιδοτήσεων. Η πρώτη μορφή είναι ως φορολογικές απαλλαγές και η δεύτερη ως επιδοτήσεις επιτοκίου.

6. ΑΡΧΕΣ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΟΝ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟ

Ο προϋπολογισμός του κράτους διέπεται από ορισμένους κανόνες ή αρχές, οι κυριότερες από τις οποίες είναι:

6.1 Η αρχή της πληρότητας (ή καθολικότητας) του προϋπολογισμού

Η αρχή αυτή υπαγορεύει στον υποβαλλόμενο για έγκριση προϋπολογισμό να περιλαμβάνονται όλα τα έσοδα και τα έξοδα που μπορούσαν αντικειμενικά να προβλεφθούν κατά το χρόνο κατάρτισης του. Η αρχή επομένως δεν αναφέρεται στις περιπτώσεις που δαπάνες ή έσοδα δεν αναγράφονται στον προϋπολογισμό λόγω αδυναμίας πρόβλεψής τους.

6.2 Η αρχή της ενότητας του προϋπολογισμού

Η αρχή αυτή επιβάλλει τη σύνταξη για κάθε δημόσιο φορέα ενός ενιαίου και μοναδικού προϋπολογισμού, ο οποίος πρέπει να περιλαμβάνει όλα τα έσοδα και τα έξοδα του, και όχι χωριστοί προϋπολογισμοί για ορισμένες υπηρεσίες ή ορισμένες κατηγορίες εσόδων και εξόδων. Η σημασία της παραπάνω αρχής είναι προφανής, αφού όταν υπάρχει ένας μόνο προϋπολογισμός για κάθε φορέα, μπορεί να υπάρχει πλήρης και ενιαία εικόνα της δραστηριότητας του και διευκολύνεται ο στόχος της διαφάνειας και της ορθολογικότητας στην πραγματοποίηση δαπανών. Από την αρχή αυτή έχουμε τέσσερις εξαιρέσεις. (προϋπολογισμό επενδύσεων, έκτακτο προϋπολογισμό, προϋπολογισμό ειδικών ταμείων και ειδικών λογαριασμών και προϋπολογισμούς Ν.Π.Δ.Δ.)

6.3 Η αρχή της ετήσιας βάσης του προϋπολογισμού (ή αρχή της περιοδικότητας)

Σύμφωνα με την αρχή αυτή ο προϋπολογισμός του κράτους πρέπει να ισχύει για ορισμένο χρονικό διάστημα, το οποίο είναι το ένα έτος. Ο χρονικός αυτός περιορισμός τίθεται γιατί η εκτίμηση των εσόδων και των εξόδων μπορεί να γίνει με μεγαλύτερη ακρίβεια για ένα έτος από ότι θα γινόταν αν ο προϋπολογισμός κάλυπτε μια ευρύτερη χρονική περίοδο. Η χρονική περίοδος των δώδεκα μηνών στην οποία αναφέρεται ο προϋπολογισμός ονομάζεται οικονομικό έτος και στην Ελλάδα τυχαίνει να συμπίπτει με το ημερολογιακό έτος. Στην Αγγλία όμως το οικονομικό έτος αρχίζει την πρώτη Απριλίου ενώ στις Η.Π.Α. την πρώτη Ιουλίου.

6.4 Η αρχή της ακρίβειας και της ειλικρίνειας του προϋπολογισμού

Σύμφωνα με την αρχή αυτή πρέπει όλα τα μεγέθη να είναι ακριβή και να προσεγγίζουν την πραγματικότητα και να μην υπάρχουν σκόπιμες υπερεκτιμήσεις και υποεκτιμήσεις .

Πρέπει δηλαδή τα σχετικά μεγέθη να προϋπολογίζονται, αφού ληφθούν υπόψη τα πραγματικά οικονομικά δεδομένα, γιατί μόνο έτσι θα ελαχιστοποιηθεί η απόκλιση μεταξύ πραγματοποιηθέντων και προϋπολογισθέντων εσόδων και εξόδων. Αντίθετα, η σκόπιμη αναγραφή πλασματικών μεγεθών έχει αποτέλεσμα τη νόθευση της εικόνας του προϋπολογισμού και δυσκολεύει την ορθολογική διαχείριση και τον κοινωνικό έλεγχο.

6.5 Η αρχή της σαφήνειας του προϋπολογισμού

Η αρχή αυτή υπαγορεύει την αναγραφή των διαφόρων κονδυλίων στον προϋπολογισμό κατά τρόπο σαφή έτσι ώστε να μην μπορεί να αμφισβητηθεί η προέλευση κάθε κατηγορίας εσόδων ή ο ειδικότερος σκοπός για τον οποίο προορίζονται οι επιμέρους κατηγορίες δαπανών. Η σημασία της αρχής αυτής είναι προφανής, αφού μόνο όταν τα έσοδα και τα έξοδα του προϋπολογισμού αναγράφονται σε αυτόν κατά τρόπο σαφή αποφεύγεται η σύγχυση και είναι δυνατή η άσκηση ελέγχου από τα εποπτεύοντα όργανα και το κοινωνικό σύνολο. Για την ικανοποίηση της αρχής αυτής πρέπει να διαχωρίζονται τα έσοδα και τα έξοδα ανάλογα με την φύση τους σε κατηγορίες και τα ομοιογενή έσοδα και έξοδα να συγκεντρώνονται στις ίδιες κατηγορίες.

Η αναγραφή των εσόδων και εξόδων με ορισμένη τάξη και διάκριση εξασφαλίζεται με την καθιέρωση του κωδικού δεκαδικού συστήματος.

6.6 Η αρχή της καθολικότητας του προϋπολογισμού

Σύμφωνα με την αρχή αυτή επιβάλλεται όλα τα έσοδα να εμφανίζονται στην στήλη των εσόδων και όλα τα έξοδα να εμφανίζονται στην στήλη των εξόδων, χωρίς να γίνεται συμψηφισμός μεταξύ τους.

6.7 Η αρχή της ειδικότητας των πιστώσεων του προϋπολογισμού

Σύμφωνα με την αρχή αυτή όλα τα έσοδα και τα έξοδα εξειδικεύονται και ταξινομούνται κατά είδος, ομάδες, κατηγορίες, ανάλογα με την αιτία και τη φύση αυτών, σύμφωνα με τα οριζόμενα από τον Υπουργό των Οικονομικών, και τα έξοδα κατά υπουργείο και υπηρεσία .

Με τη λεπτομερή εξειδίκευση των αναγραφόμενων πιστώσεων τίθενται σε αυτούς που έχουν την ευθύνη της εκτέλεσης του ποσοτικοί (ύψος πιστώσεων) και ποιοτικοί (αναγραφή του προορισμού της πίστωσης) περιορισμοί, οι οποίοι διευκολύνουν τα εποπτεύοντα όργανα και το κοινωνικό σύνολο στην άσκηση δημοσιονομικού ελέγχου.

Επιπλέον, με την εξειδίκευση των πιστώσεων δεσμεύονται, αυτοί που έχουν την ευθύνη για την εκτέλεση του προϋπολογισμού, να κινηθούν μέσα στα όρια της αναγραφόμενης πίστωσης. Από την άλλη όμως πλευρά, υπάρχει ο κίνδυνος της υπερβολικά μεγάλης εξειδίκευσης των πιστώσεων, η οποία έχει αποτέλεσμα τον περιορισμό της ευελιξίας του προϋπολογισμού, καθώς και την αδικαιολόγητη αύξηση

του κόστους διαχείρισης του. Για παράδειγμα, ενδέχεται κάποια εξειδικευμένη πίστωση στην πορεία να αποδειχθεί ανεπαρκής, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να καλυφθεί εύκολα η αντίστοιχη ανάγκη.

6.8 Η αρχή του μη ειδικού προορισμού των εσόδων

Η αρχή αυτή επιτάσσει ότι δεν πρέπει ορισμένα έσοδα του προϋπολογισμού ενός δημοσίου φορέα να θεωρούνται εκ των προτέρων ότι είναι δεσμευμένα για την κάλυψη συγκεκριμένων δαπανών. Ο ειδικός προορισμός ενός δημοσίου εσόδου για τη χρηματοδότηση συγκεκριμένης δαπάνης έχει το πλεονέκτημα ότι διευκολύνει το Κοινοβούλιο και το κοινωνικό σύνολο στην αξιολόγηση του προϋπολογισμού, γιατί συνδέει τις δαπάνες με τον τρόπο κάλυψής τους. Επίσης, κάνει ευκολότερη την αποδοχή της επιβολής νέων φόρων ή της αύξησης των ήδη υπαρχόντων, όταν το κοινωνικό σύνολο γνωρίζει τον τρόπο διάθεσης των εσόδων.

Περιορίζει όμως σημαντικά την ευελιξία του προϋπολογισμού και ο δημόσιος φορέας μπορεί να βρεθεί στη θέση να μην μπορεί να χρησιμοποιήσει ελεύθερα τα έσοδα του για την πραγματοποίηση των στόχων του, αφού ορισμένα από αυτά είναι δια νόμου δεσμευμένα. Για παράδειγμα στην Ελλάδα ένα μέρος των εσόδων από την φορολογία επί των τσιγάρων δεσμεύεται για την χρηματοδότηση δαπανών υγείας. Επίσης ένα άλλο παράδειγμα είναι οι εισφορές σε γη και χρήμα των ακινήτων που εντάσσονται στο σχέδιο πόλεως που χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για έργα πολεοδομίας.

6.9 Η αρχή της δημοσιότητας του προϋπολογισμού

Η αρχή αυτή επιβάλλει διαφάνεια στη διαχείριση των δημοσίων οικονομικών και εξασφαλίζεται με τις κοινοβουλευτικές συζητήσεις, με την δημοσίευση και κυκλοφορία του προϋπολογισμού και με την παρουσία των μέσων μαζικής ενημέρωσης στην βουλή. Η δημοσιότητα είναι απαραίτητη, έτσι ώστε να μπορεί να ενημερώνεται το κοινωνικό σύνολο για τη δημοσιονομική πολιτική και να κρίνει τις επιλογές και τις προτεραιότητες της κυβέρνησης και των διοικήσεων των δημοσίων φορέων.

7. ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ

Τα κριτήρια βάση των οποίων διακρίνονται συνήθως οι προϋπολογισμοί των δημοσίων φορέων στις σημαντικότερες κατηγορίες τους, είναι τα εξής :

7.1 Ανάλογα με το περιεχόμενο των κονδυλίων που περιλαμβάνουν.

Με βάση το κριτήριο αυτό οι προϋπολογισμοί διακρίνονται σε ακαθάριστους και καθαρούς.

Οι προϋπολογισμοί είναι ακαθάριστοι αν στο σκέλος των εσόδων τους περιλαμβάνεται το σύνολο των εσόδων που έχει εισπραχθεί από κάθε πηγή χωρίς να έχει αφαιρεθεί το ποσό των εξόδων που έχουν πραγματοποιηθεί για τη βεβαίωση και είσπραξη αυτών των εσόδων και αν στο σκέλος των εξόδων τους περιλαμβάνονται τα συνολικά έξοδα που έχουν πραγματοποιηθεί για κάθε σκοπό ή δραστηριότητα χωρίς προηγουμένως να έχουν αφαιρεθεί τα τυχόν έσοδα που συνδέονται οργανικά με τα πραγματοποιηθέντα έξοδα.

Αντίθετα, στους καθαρούς προϋπολογισμούς τα έσοδα κάθε κατηγορίας εγγράφονται μειωμένα ως προς το ποσό των χρημάτων που έχουν δαπανηθεί για τη βεβαίωση και είσπραξη τους, ενώ τα έξοδα εγγράφονται μειωμένα ως προς το ποσό των εσόδων που έχουν πραγματοποιηθεί, τα οποία συνδέονται άμεσα με τις δραστηριότητες για τις οποίες γίνονται αυτά τα έξοδα.

7.2 Ανάλογα με τη χρονική περίοδο που καλύπτουν

Ανάλογα με τη χρονική περίοδο που καλύπτουν, οι προϋπολογισμοί των δημοσίων φορέων διακρίνονται σε ετήσιους και πολυετείς.

Ο ετήσιος προϋπολογισμός αναφέρεται σε ένα οικονομικό έτος και το πλεονέκτημα του είναι ότι διευκολύνει την ακριβέστερη πρόβλεψη των εσόδων και των εξόδων. Δεν παρέχει όμως στους δημόσιους φορείς, και ιδιαίτερα στο κράτος, τη δυνατότητα προγραμματισμού των δραστηριοτήτων του για μια ευρύτερη χρονική περίοδο, κάτι που μπορεί να είναι απαραίτητο για τις ανάγκες της οικονομικής πολιτικής.

Ο πολυετής προϋπολογισμός καλύπτει μια ευρύτερη χρονική περίοδο, που συμπίπτει συνήθως με τη διάρκεια ενός οικονομικού κύκλου. Η κατάρτιση πολυετούς

προϋπολογισμού βοηθάει σημαντικά στην εκλογίκευση των αποφάσεων και τονίζει τις συνέπειες που θα έχουν οι αποφάσεις αυτές στους μελλοντικούς προϋπολογισμούς.

7.3 Ανάλογα με τη βάση υπολογισμού των στοιχείων που περιλαμβάνουν

Όπως προαναφέρθηκε ο προϋπολογισμός καλύπτει συγκεκριμένη χρονική περίοδο, συνήθως ένα οικονομικό έτος. Ανακύπτει λοιπόν το ερώτημα αν θα πρέπει να περιλαμβάνονται τα έσοδα που <<βεβαιώνονται>> και τα έξοδα για τα οποία αναλαμβάνεται η υποχρέωση μέσα στο έτος που καλύπτει ο προϋπολογισμός ή αν θα πρέπει να περιλαμβάνει τις εισπράξεις εσόδων και τις πληρωμές δαπανών που πραγματοποιούνται το έτος αυτό. Και αυτό, γιατί τα έσοδα που <<βεβαιώνονται>> κατά τη διάρκεια ενός έτους δεν σημαίνει ότι θα εισπραχθούν στο σύνολο τους κατά το έτος αυτό, ούτε οι δαπάνες πληρώνονται στο σύνολο τους μέσα στο έτος κατά το οποίο αναλαμβάνεται κάποια υποχρέωση από έναν δημόσιο φορέα. Έτσι, ανάλογα με τη βάση υπολογισμού των εσόδων και των εξόδων που περιλαμβάνουν, οι προϋπολογισμοί των δημοσίων φορών διακρίνονται σε ταμειακούς και διοικητικούς.

Ταμειακός προϋπολογισμός (cash budget ή budget on a cash basis) είναι ο προϋπολογισμός που περιλαμβάνει τα έσοδα που εκτιμάται ότι θα εισπραχθούν και τα έξοδα που εκτιμάται ότι θα πληρωθούν μέσα στο έτος για το οποίο συντάσσεται, ανεξάρτητα από το χρόνο που γίνεται η βεβαίωση των εσόδων ή αναλαμβάνεται η υποχρέωση για την πληρωμή των δαπανών.

Διοικητικός προϋπολογισμός (administrative budget ή budget on an administrative basis) ονομάζεται ο προϋπολογισμός που περιλαμβάνει τα έσοδα που εκτιμάται ότι θα βεβαιωθούν και τα έξοδα για τα οποία θα αναληφθεί υποχρέωση μέσα στο έτος για το οποίο καταρτίζεται, ανεξάρτητα από τον χρόνο που θα εισπραχθούν τα έσοδα και θα πληρωθούν οι δαπάνες.

7.4 Ανάλογα με τη μέθοδο πρόβλεψης των κονδυλίων

Ανάλογα με τη μέθοδο πρόβλεψης των κονδυλίων, και ιδιαίτερα των δαπανών που θα εγγραφούν στον προϋπολογισμό, οι προϋπολογισμοί διακρίνονται σε προϋπολογισμούς οριακής μεταβολής και σε προϋπολογισμούς μηδενικής βάσης.

Οι προϋπολογισμοί οριακής μεταβολής ή προϋπολογισμοί οριακής βάσης ονομάζονται, αυτοί που ως βάση για τον υπολογισμό των κονδυλίων που θα εγγραφούν

στον προϋπολογισμό του επόμενου έτους λαμβάνονται υπόψη τα αντίστοιχα ποσά που είχαν εγγραφεί στον προϋπολογισμό του προηγούμενου έτους. Τα ποσά αυτά τροποποιούνται στη συνέχεια οριακά, ώστε το μέγεθος τους να προσαρμοστεί στις νέες συνθήκες.

Οι προϋπολογισμοί μηδενικής βάσης είναι αυτοί για την κατάρτιση των οποίων διεξάγονται μελέτες σκοπιμότητας και αξιολογούνται από πλευράς κόστους και οφέλους όλες ανεξαιρέτως οι κρατικές δραστηριότητες, παλιές και νέες.

7.5 Ανάλογα με τη φύση των κονδυλίων που περιλαμβάνουν

Η αρχή της ενότητας επιβάλλει τη συγκέντρωση όλων των εσόδων και εξόδων των δημοσίων φορέων σε ένα ενιαίο προϋπολογισμό. Πολύ συχνά όμως παρατηρείται το φαινόμενο οι κρατικοί προϋπολογισμοί στην πράξη να μην ικανοποιούν απόλυτα την αρχή αυτή. Συγκεκριμένα, σε πολλές χώρες συντάσσονται περισσότεροι από ένας προϋπολογισμοί, όπου ο καθένας περιλαμβάνει ορισμένες κατηγορίες εσόδων και εξόδων. Η πλέον συνηθισμένη περίπτωση είναι να συντάσσονται δύο προϋπολογισμοί, το όνομα των οποίων έχει σχέση με τη φύση των κονδυλίων που περιλαμβάνουν.

Ανάλογα με τη φύση ή την κατηγορία των κονδυλίων που περιέχουν οι επιμέρους λογαριασμοί, στην περίπτωση των διπλών ή πολλαπλών προϋπολογισμών, γίνονται οι παρακάτω διακρίσεις.

α) Προϋπολογισμοί εκμετάλλευσης (ή τρέχοντες προϋπολογισμοί) και προϋπολογισμοί κεφαλαίου.

Οι προϋπολογισμοί εκμετάλλευσης περιλαμβάνουν, στο σκέλος των δαπανών, τα τρέχοντα έξοδα του φορέα που τους καταρτίζει, όπως είναι οι καταναλωτικές δαπάνες (μισθοί υπαλλήλων, ενοίκια, γραφική ύλη κ.λπ.), οι μεταβιβάσεις εισοδήματος κ.ο.κ. Στο σκέλος των εσόδων περιλαμβάνουν τα έσοδα από την επιβολή φόρων και τελών, τα έσοδα από την εκμετάλλευση περιουσιακών στοιχείων κ.λπ. Δηλαδή οι προϋπολογισμοί εκμετάλλευσης περιλαμβάνουν τα τρέχοντα έσοδα και έξοδα που δεν μεταβάλλουν την αξία της περιουσίας του φορέα που τους καταρτίζει.

Αντίθετα οι προϋπολογισμοί κεφαλαίου περιλαμβάνουν τα έσοδα και έξοδα η πραγματοποίηση των οποίων μεταβάλλει την αξία της περιουσίας του φορέα που τους καταρτίζει. Τέτοια έξοδα είναι οι δαπάνες για επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου, για αγορά

χρεογράφων κ.λπ. Ενώ στα έσοδα περιλαμβάνονται τα έσοδα από την εκποίηση περιουσιακών στοιχείων, τα έσοδα από τη σύναψη δανείων κ.λπ.

β) Τακτικοί και έκτακτοι προϋπολογισμοί

Στους τακτικούς προϋπολογισμούς περιλαμβάνονται όλα τα τακτικά έσοδα και όλες οι τακτικές δαπάνες, δηλαδή όλα τα έσοδα και τα έξοδα που κάτω από κανονικές συνθήκες είναι προβλέψιμα γιατί επαναλαμβάνονται, λίγο πολύ κάθε χρόνο.

Στους έκτακτους προϋπολογισμούς περιλαμβάνονται τα έκτακτα έσοδα και έξοδα του φορέα που τους καταρτίζει, τα οποία σχετίζονται με έκτακτες περιστάσεις και ως τέτοια δεν μπορούν να προβλεφθούν ή απαιτούν χωριστή παρακολούθηση. Έκτακτοι προϋπολογισμοί καταρτίζονται για παράδειγμα σε περιόδους πολέμου ή λόγω μεγάλων θεομηγιών.

γ) Κύριοι προϋπολογισμοί και προσαρτημένοι προϋπολογισμοί

Μερικές φορές, ορισμένες δημόσιες δραστηριότητες θεωρείται ότι ασκούνται καλύτερα από φορείς που έχουν συσταθεί αποκλειστικά για το σκοπό αυτό και έχουν οι ίδιοι την ευθύνη της διαχείρισης πόρων για την πραγματοποίηση των σκοπών τους. Οι φορείς αυτοί έχουν προϋπολογιστική αυτοτέλεια αλλά, σε πολλές περιπτώσεις, οι προϋπολογισμοί τους προσαρτώνται, με τη μορφή παραρτήματος, στον κύριο προϋπολογισμό. Στις περιπτώσεις αυτές ο κύριος προϋπολογισμός συνδέεται με τους προσαρτημένους προϋπολογισμούς, αφού μέρος των δαπανών του κύριου προϋπολογισμού ενδέχεται να αφορά επιχορηγήσεις προς τους εποπτευόμενους φορείς, οι οποίες εμφανίζονται ως έσοδα των επιχορηγούμενων φορέων στους προσαρτημένους προϋπολογισμούς. Επιπλέον, πιθανά πλεονάσματα των προσαρτημένων προϋπολογισμών μεταφέρονται στον κύριο προϋπολογισμό και εμφανίζονται ως έσοδα του.

7.6 Ανάλογα με τη μέθοδο κατάταξης των εσόδων και των εξόδων

Με βάση το κριτήριο αυτό, οι προϋπολογισμοί διακρίνονται συνήθως σε κλασσικούς και προϋπολογισμούς προγραμμάτων.

Στους κλασσικούς προϋπολογισμούς τα έξοδα κατατάσσονται κατά φορείς. Επιπλέον, τα έξοδα του κάθε φορέα, κατατάσσονται κατά κατηγορίες και είδη εξόδων. Κατά τον ίδιο τρόπο τα έσοδα ταξινομούνται σε κατηγορίες κάθε κατηγορία σε υποκατηγορίες, κάθε υποκατηγορία υποδιαιρείται σε επιμέρους ομάδες και κάθε ομάδα

υποδιαιρείται ακόμη περαιτέρω σε είδη εσόδων. Οι καταχωρήσεις αυτές ονομάζονται κονδύλια και ο προϋπολογισμός που συντάσσεται με αυτόν τον τρόπο ονομάζεται προϋπολογισμός κονδυλίων.

Στους προϋπολογισμούς προγραμμάτων κατατάσσονται οι διάφορες κατηγορίες δαπανών με κριτήριο τον ευρύτερα επιδιωκόμενο σκοπό ή δραστηριότητα. Δηλαδή, συντάσσονται διάφορα προγράμματα δαπανών που το καθένα έχει έναν συγκεκριμένο σκοπό ή λειτουργία. Τέτοια προγράμματα είναι το αμυντικό πρόγραμμα, το πρόγραμμα προστασίας του περιβάλλοντος, το πρόγραμμα κοινωνικής προστασίας, το πρόγραμμα οδοποιίας, το πρόγραμμα καταπολέμησης της ανεργίας, το πρόγραμμα αναδάσωσης κ.ο.κ. Στους προϋπολογισμούς αυτούς ομαδοποιούνται στην ίδια κατηγορία οι δαπάνες όλων των φορέων που επιδιώκουν τον ίδιο σκοπό και ταξινομούνται εσωτερικά σε υπόκατηγορίες ανάλογα με τη φύση ή τον χαρακτήρα των δαπανών.

Το βασικό πλεονέκτημα των προϋπολογισμών προγραμμάτων είναι ότι μας επιτρέπουν να διαπιστώσουμε για ποιους σκοπούς δαπανάται το <<δημόσιο χρήμα>> και πόσο κοστίζει κάθε δραστηριότητα. Επίσης, μας επιτρέπουν να συγκρίνουμε το κόστος με το αποτέλεσμα (ή ακόμη και το όφελος) κάθε κρατικής δραστηριότητας και να βγάλουμε συμπεράσματα για την αποτελεσματικότητα ή τη σκοπιμότητα της. Μας δίνουν τέλος τη δυνατότητα να ιεραρχήσουμε τις διάφορες δραστηριότητες ανάλογα με τη σημασία τους και την αποτελεσματικότητά τους.

Από όσα αναφέρθηκαν παραπάνω συνάγεται ότι οι προϋπολογισμοί προγραμμάτων είναι χρήσιμοι, κυρίως όταν η διάρκεια τους καλύπτει περισσότερα από ένα οικονομικά έτη, έτσι ώστε να μπορούν να εγγραφούν στην πλήρη τους διάσταση και να αξιολογηθούν έργα και γενικά δραστηριότητες των οποίων η ολοκλήρωση απαιτεί χρόνο.

8. ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΞΟΔΩΝ

Οι μέθοδοι εκτίμησης των εσόδων και των εξόδων που πρέπει να εγγραφούν στον προϋπολογισμό και θα παρουσιαστούν στην συνέχεια, διακρίνονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τις μεθόδους που χρησιμοποιούνται για την εκτίμηση της διαμόρφωσης του προϋπολογισμού τρέχοντος έτους και η δεύτερη

κατηγορία περιλαμβάνει τις μεθόδους που χρησιμοποιούνται για την εκτίμηση του προϋπολογισμού του επόμενου έτους.

8.1 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΕΣΟΔΩΝ

Από επιστημονικής πλευράς η πληρέστερη και πλέον αξιόπιστη μέθοδος πρόβλεψης των εσόδων είναι αυτή που βασίζεται στην χρήση οικονομετρικών υποδειγμάτων. Ωστόσο, η μέθοδος αυτή προϋποθέτει την ύπαρξη επαρκών στατιστικών στοιχείων και εξειδικευμένου προσωπικού. Έτσι, στη δημόσια διοίκηση χρησιμοποιούνται συνήθως στην πράξη άλλες μέθοδοι, οι οποίες μπορεί από επιστημονικής πλευράς να υστερούν, είναι όμως εύκολες στην εφαρμογή και προσεγγίζουν σε ικανοποιητικό βαθμό τα προς εκτίμηση μεγέθη.

Επειδή κατά την κατάρτιση και συζήτηση του προϋπολογισμού του επόμενου οικονομικού έτους απαιτούνται στοιχεία που αφορούν την διαμόρφωση του προϋπολογισμού του τρέχοντος έτους, στην ανάλυση που ακολουθεί, πριν εξεταστούν οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για την εκτίμηση των μεγεθών του προϋπολογισμού του επόμενου έτους, θα παρουσιαστούν οι μέθοδοι με τις οποίες μπορεί να εκτιμηθεί το ύψος στο οποίο τείνει να διαμορφωθεί ο τρέχων προϋπολογισμός.

A) Για την φάση διαμόρφωσης προϋπολογισμού τρέχοντος έτους, οι μέθοδοι που θα παρουσιαστούν είναι οι εξής :

α) Η μέθοδος των δωδεκατημορίων

Σύμφωνα με τη μέθοδο των δωδεκατημορίων, για να υπολογιστεί το ύψος στο οποίο θα διαμορφωθούν τα έσοδα του τρέχοντος προϋπολογισμού διαιρούμε τα έσοδα της κάθε πηγής (ή αλλιώς τα έσοδα κάθε κωδικού αριθμού) με τον αριθμό των μηνών του τρέχοντος έτους για τους οποίους υπάρχουν στοιχεία για τις εισπράξεις των εσόδων της κάθε πηγής και πολλαπλασιάζουμε επί δώδεκα (μήνες), έτσι ώστε τα έσοδα να αναχθούν σε ετήσια βάση. Για να γίνουν όμως με τη μέθοδο αυτή σωστές εκτιμήσεις, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη και άλλοι παράγοντες, όπως για παράδειγμα η εποχικότητα των εσόδων, τυχόν αλλαγές στην ένταση των προσπαθειών εισπραξής τους, καθώς και κάθε άλλος παράγοντας που επηρεάζει τη διαμόρφωση των εσόδων σε ετήσια βάση.

β) Η μέθοδος των εξαμήνων

Σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή, εξετάζουμε τις εισπράξεις που πραγματοποιήθηκαν ανά εξάμηνο για μια περίοδο ετών (π.χ. για μια τριετία), βρίσκουμε τις ποσοστιαίες διαφορές που εμφανίζουν οι εισπράξεις μεταξύ Α' και Β' εξαμήνου (δηλαδή την επί τοις εκατό αύξηση ή μείωση του Β' εξαμήνου), υπολογίζουμε τον μέσο όρο των διαφορών και με βάση τον μέσο όρο αυτό βρίσκουμε τα έσοδα που θα εισπραχθούν μέχρι το τέλος του έτους. Η μέθοδος αυτή είναι χρήσιμη για τα έσοδα που εμφανίζουν διαφορές στις εισπράξεις ανάμεσα στο Α' και στο Β' εξάμηνο, λόγω εποχικότητας.

γ) Η αναλογική μέθοδος με βάση την βεβαίωση των εσόδων

Η εφαρμογή της μεθόδου αυτής απαιτεί ενημέρωση για στοιχεία που επηρεάζουν τα έσοδα, γεγονός που δεν υπάρχει πάντοτε για όλες τις πηγές εσόδων στο στάδιο κατάρτισης του προϋπολογισμού. Η σημαντικότερη διαφορά της με τις προηγούμενες μεθόδους είναι ότι, ενώ οι άλλες μέθοδοι βασίζονται στις εισπράξεις, η παρούσα μέθοδος βασίζεται στις βεβαιώσεις των εσόδων σε συγκεκριμένη χρονική περίοδο (τετράμηνο, εξάμηνο) ανάλογα με τα στοιχεία που διαθέτει κάθε φορέας.

Για παράδειγμα, έστω ότι υπάρχουν στοιχεία βεβαίωσης εσόδων εννεαμήνου. Το πρώτο βήμα είναι να βρεθεί, με βάση στοιχεία προηγούμενων ετών, τι ποσοστό αποτελούν τα βεβαιωθέντα έσοδα των εννέα πρώτων μηνών στα συνολικά βεβαιωθέντα έσοδα του έτους. Με βάση την εμπειρία αυτή, εκτιμάται το ύψος των εσόδων που θα βεβαιωθούν μέχρι το τέλος του έτους. Στη συνέχεια υπολογίζεται, με βάση πάλι την εμπειρία προηγούμενων ετών, η σχέση μεταξύ βεβαιωθέντων εσόδων και εισπραχθέντων εσόδων και, με βάση την σχέση αυτή, υπολογίζονται τα έσοδα που θα εισπραχθούν μέχρι το τέλος του έτους.

Β) Με βάση την διαμόρφωση των εσόδων του προϋπολογισμού του τρέχοντος έτους, αρχίζει η επεξεργασία των στοιχείων για την πρόβλεψη των εσόδων του προϋπολογισμού του επόμενου οικονομικού έτους. Συνήθως χρησιμοποιούνται οι εξής μέθοδοι:

α) Η μέθοδος της εισοδηματικής ελαστικότητας

Η εισοδηματική ελαστικότητα δείχνει ακριβώς το πόσο μεταβάλλονται τα έσοδα κάποιου φόρου ή τέλους αν δεν υπάρξουν μεταβολές στη νομοθεσία (π.χ. αύξηση συντελεστών) μόνο και μόνο ως συνέπεια μεταβολής της οικονομικής δραστηριότητας.

Πιο συγκεκριμένα, η εισοδηματική ελαστικότητα δείχνει το ποσοστό μεταβολής των εσόδων κάποιου φόρου που θα προκληθεί αν το εθνικό εισόδημα μεταβληθεί κατά μία ποσοστιαία μονάδα.

Αν γνωρίζουμε την τιμή της εισοδηματικής ελαστικότητας, του φόρου και την ποσοστιαία μεταβολή του εθνικού εισοδήματος την περίοδο για την οποία καταρτίζεται ο προϋπολογισμός, μπορούμε εύκολα να υπολογίσουμε την ποσοστιαία μεταβολή των εσόδων σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο και κατά συνέπεια μπορούμε με σχετική ασφάλεια να υπολογίσουμε τα έσοδα που θα εγγραφούν στον προϋπολογισμό.

β) Η μέθοδος της τάσης των εσόδων

Στην περίπτωση των φόρων τα έσοδα των οποίων δεν εξαρτώνται από τις μεταβολές στο εθνικό εισόδημα, η εκτίμηση τους γίνεται συνήθως με τη βοήθεια της τάσης που είχαν τα έσοδα τα προηγούμενα χρόνια, αφού ληφθούν και εδώ υπόψη οι μεταβολές στους φορολογικούς συντελεστές. Επίσης, όπως και προηγουμένως, αν κατά το έτος για το οποίο καταρτίζεται ο προϋπολογισμός υπάρχουν μεταβολές στους συντελεστές, θα πρέπει να γίνουν ανεξάρτητες εκτιμήσεις των επιδράσεων που θα ασκήσουν οι μεταβολές αυτές.

Με τη μέθοδο αυτή υπολογίζεται ο ρυθμός αύξησης των εσόδων κατά τη διάρκεια μιας χρονικής περιόδου λαμβάνοντας υπόψη τα έσοδα που εισπράχθηκαν το πρώτο και το τελευταίο έτος αυτής της χρονικής περιόδου.

8.2 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΕΞΟΔΩΝ

Στην περίπτωση των δαπανών, δεν υπάρχουν ενιαίοι κανόνες εκτίμησης των πιστώσεων. Για παράδειγμα, η εκτίμηση των πιστώσεων που θα απαιτηθούν για την πληρωμή των αποδοχών του προσωπικού μέχρι το τέλος του οικονομικού έτους γίνεται συνήθως με βάση τα κονδύλια που πληρώθηκαν για τις αποδοχές του προσωπικού μέχρι τον μήνα που καταρτίζεται ο προϋπολογισμός και αναγωγή του σχετικού ποσού σε ολόκληρο το έτος. Άλλες πάλι δαπάνες εκτιμώνται με βάση τα κονδύλια που έχουν ήδη απορροφηθεί, στα οποία προστίθενται εκείνα που εκτιμάται ότι θα απορροφηθούν στο υπόλοιπο χρονικό διάστημα μέχρι τη λήξη του οικονομικού έτους, αφού φυσικά ληφθούν υπόψη οι ιδιαιτερότητες που παρουσιάζει κάθε δαπάνη.

Όσον αφορά τον προϋπολογισμό του επόμενου έτους, η εκτίμηση των δαπανών γίνεται με βάση τις διαθέσιμες πληροφορίες και τις υποχρεώσεις που προκύπτουν από την υφιστάμενη νομοθεσία. Πολλές από τις δαπάνες (μισθοί, ενοίκια, εισφορές στην κοινωνική ασφάλιση κ.λ.π.) μπορούν να εκτιμηθούν με αρκετή ακρίβεια. Άλλες δαπάνες, όπως για παράδειγμα, οι δαπάνες για προμήθεια υλικών, μπορούν να προβλεφθούν με μικρότερη ακρίβεια, ιδιαίτερα όταν οι τιμές τους παρουσιάζουν μεγάλες διακυμάνσεις στην αγορά (π.χ. καύσιμα). Στην περίπτωση αυτή η ακρίβεια της πρόβλεψης εξαρτάται από την ικανότητα πρόβλεψης των τιμών, η οποία με τη σειρά της εξαρτάται από την ενημέρωση που έχουν αυτοί που καταρτίζουν τον προϋπολογισμό για την πορεία των μεγεθών στην ελληνική και παγκόσμια οικονομία.

Η ακρίβεια με την οποία θα ταξινομηθούν και θα εκτιμηθούν τα έξοδα εξαρτάται και από τον χρόνο που καταρτίζεται ο προϋπολογισμός. Όσο πλησιέστερα προς τον χρόνο έναρξης του οικονομικού έτους καταρτίζεται ο προϋπολογισμός, τόσο περιορίζεται η αβεβαιότητα ως προς τα οικονομικά μεγέθη και κατά συνέπεια, τόσο βελτιώνονται οι συνθήκες για την ακριβέστερη δυνατή εκτίμηση των δημόσιων δαπανών. Για τον λόγο αυτό ο προϋπολογισμός είναι ετήσιος και καταρτίζεται λίγους μήνες πριν από την έναρξη του οικονομικού έτους στο οποίο αναφέρεται.

Τέλος υπάρχουν κάποιες κατηγορίες δαπανών που η πρόβλεψη τους είναι αδύνατη. Πρόκειται για δαπάνες το ύψος των οποίων εξαρτάται από απρόβλεπτα γεγονότα ή από παράγοντες που δεν μπορούν να σταθμιστούν εύκολα τον χρόνο που καταρτίζεται ο προϋπολογισμός. Για τις κατηγορίες αυτές των δαπανών υπάρχει το αποθεματικό.

Η δημιουργία αποθεματικών

Όπως προαναφέρθηκε, υπάρχουν κατηγορίες δαπανών οι οποίες δεν είναι δυνατόν να προβλεφθούν, γιατί εξαρτώνται αποκλειστικά από εξωγενείς και απρόβλεπτους παράγοντες. Πρέπει ωστόσο και οι δαπάνες αυτές παρόλο που δεν έχουν περιληφθεί στον προϋπολογισμό να αναληφθούν γιατί καλύπτουν βασικές κοινωνικές ή άλλες ανάγκες.

Υπάρχουν επίσης και κατηγορίες δαπανών οι οποίες μπορούν να προβλεφθούν και έχουν περιληφθεί στον προϋπολογισμό, αλλά ενδέχεται στην πορεία να αποδειχθεί

ότι οι πιστώσεις που έχουν εγγραφεί γι' αυτές είναι ανεπαρκείς. Στην περίπτωση αυτή ή θα πρέπει να μείνουν ακάλυπτες οι ανάγκες των οποίων οι πιστώσεις αποδείχθηκε ότι είναι ανεπαρκείς ή στην καλύτερη περίπτωση θα πρέπει να καθυστερήσουν μέχρις ότου εξευρεθούν οι αναγκαίοι πόροι.

Διαφορετικά, για την αποφυγή του κινδύνου αυτού πρέπει, στο στάδιο κατάρτισης του προϋπολογισμού, το ποσό των διάφορων πιστώσεων να καθορίζεται σε υψηλότερο επίπεδο από αυτό που εκτιμάται ότι θα χρειαστεί, ώστε να αποκλειστεί το ενδεχόμενο ανεπάρκειας.

Στην περίπτωση όμως αυτή, οι φορείς που είναι αρμόδιοι για τις δημόσιες δαπάνες, έχοντας εγκεκριμένες περισσότερες πιστώσεις από αυτές που εκτιμάται ότι θα χρειαστούν, θα έχουν την τάση να εξαντλούν οπωσδήποτε τις πιστώσεις αυτές από το φόβο ότι, αν δεν εξαντληθούν, θα υπάρξουν περικοπές το επόμενο έτος.

Προ των κινδύνων αυτών, και για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα που προκαλείται από την αδυναμία πρόβλεψης όλων των δαπανών, δημιουργείται κατά την κατάρτιση του προϋπολογισμού αποθεματικό. Δηλαδή, εγγράφεται στον προϋπολογισμό ένα ποσό το οποίο δεν δεσμεύεται για συγκεκριμένες χρήσεις, αλλά για την αντιμετώπιση τέτοιου είδους αναγκών.

Μάλιστα, συνήθως δημιουργείται ένα τακτικό και ένα έκτακτο αποθεματικό. Από αυτά, το πρώτο χρησιμεύει για την αντιμετώπιση της ανεπάρκειας των πιστώσεων που έχουν εγγραφεί στον προϋπολογισμό, ενώ το δεύτερο για την αντιμετώπιση έκτακτων και απρόβλεπτων δαπανών. Ειδικότερα, στο τακτικό αποθεματικό υπάρχουν τα μέσα για τη χορήγηση των λεγόμενων <<συμπληρωματικών πιστώσεων>>, δηλαδή πιστώσεων για την αντιμετώπιση φαινομένων ανεπάρκειας των αναγραφόμενων στον προϋπολογισμό ποσών, ενώ στο έκτακτο αποθεματικό υπάρχουν τα μέσα για τη χορήγηση των <<έκτακτων πιστώσεων>>, δηλαδή αυτών που θα καλύψουν απρόβλεπτες έκτακτες δαπάνες. Κατ' αυτό τον τρόπο αποφεύγονται οι συνέπειες που θα είχε η διαπιστωθείσα στην πράξη αδυναμία επακριβούς εκτίμησης των δημοσίων δαπανών κατά το στάδιο κατάρτισης του προϋπολογισμού.

9. ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΕΞΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΣΟΔΩΝ

Τα έσοδα και τα έξοδα του κρατικού προϋπολογισμού μπορούν τα ταξινομηθούν με πολλούς τρόπους. Η ταξινόμηση των στοιχείων του προϋπολογισμού και κυρίως των κρατικών δαπανών έχει μεγάλη σημασία για την αποτελεσματική δημοσιονομική διαχείριση και την άσκηση της οικονομικής πολιτικής του κράτους. Κάθε μια από τις ταξινομήσεις ή ο συνδυασμός τους είναι χρήσιμη και θα πρέπει να εξυπηρετεί τουλάχιστον τους εξής σκοπούς :

- ◆ την διατύπωση προγραμμάτων κρατικών δραστηριοτήτων ώστε να διευκολύνεται η αξιολόγηση της σκοπιμότητας του κάθε προγράμματος δαπανών
- ◆ την αποτελεσματική κατάρτιση και εκτέλεση του προϋπολογισμού
- ◆ την λογιστική παρακολούθηση των κονδυλίων ώστε να εξασφαλίζεται η άσκηση αποτελεσματικού ελέγχου
- ◆ την ανάλυση των οικονομικών επιδράσεων των κρατικών δραστηριοτήτων ώστε να διευκολύνεται η άσκηση αποτελεσματικής δημοσιονομικής πολιτικής .

9.1 ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΕΞΟΔΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Οι πιο γνωστοί τρόποι ταξινόμησης των εξόδων του προϋπολογισμού είναι:

α) ταξινόμηση των εξόδων κατά αντικείμενο ή είδος

Πρόκειται για την πιο γνωστή ταξινόμηση που εφαρμόζεται ευρύτατα στην πράξη. Τα έξοδα του κράτους ταξινομούνται με βάση το είδος που αγοράζεται ή τις υπηρεσίες που μισθώνονται. Οι κοινωνικές παροχές παρουσιάζονται σε ξεχωριστές κατηγορίες. Η ταξινόμηση μπορεί να αρχίζει από γενικές κατηγορίες και να φτάνει σε μεγάλο βαθμό λεπτομέρειας. Η ταξινόμηση των εξόδων κατά αντικείμενο διευκολύνει την κατάρτιση των προϋπολογισμών κονδυλίων. Κύριος σκοπός τον οποίο εξυπηρετεί η ταξινόμηση αυτή είναι η άσκηση αποτελεσματικού διαχειριστικού ελέγχου των εξόδων σε επίπεδο Υπουργείου ή άλλου κατώτερου διοικητικού οργάνου. Η κρατική υπηρεσία δεν μπορεί να δαπανά το <<δημόσιο χρήμα>> παρά μόνο για τα είδη που είναι ταξινομημένα και αναγράφονται ρητά στον προϋπολογισμό και μέχρι το ποσό που

προβλέπεται για το κάθε είδος. Η ταξινόμηση κατά είδος, διευκολύνει να ελέγχεται αν και κατά πόσο το διοικητικό όργανο διαχειρίζεται το <<δημόσιο χρήμα>> σύμφωνα με τις προδιαγραφές του προϋπολογισμού. Είναι φανερό ότι αν η ταξινόμηση κατά είδος φτάνει σε μεγάλο βαθμό λεπτομέρειας, ο διαχειριστικός έλεγχος και κυρίως ο προϋπολογιστικός, μπορεί να αποτελέσει τροχοπέδη στην αποτελεσματική εκτέλεση του προϋπολογισμού και την αποδοτική λειτουργία του κρατικού μηχανισμού.

β) διοικητική ταξινόμηση

Η ταξινόμηση αυτή αναφέρεται στην κατάταξη των εξόδων κατά φορέα ή όργανο διοίκησης που σύμφωνα με τον νόμο είναι αρμόδιο για την εκτέλεση του προϋπολογισμού των εξόδων. Αυτό είναι απαραίτητο για τους εξής λόγους:

- ♦ Διότι ότι τα διοικητικά όργανα είναι αυτά που προτείνουν και εκτελούν τα προγράμματα κρατικών δραστηριοτήτων. Άρα η κατάρτιση, η εκτέλεση και ο έλεγχος του προϋπολογισμού πρέπει να βασίζονται στη διοικητική διάρθρωση του κρατικού μηχανισμού.

- ♦ Διότι η νομοθεσία εξουσιοδοτεί συγκεκριμένα διοικητικά όργανα να αναλαμβάνουν υποχρεώσεις που δεσμεύουν το κράτος και να δίνουν εντολές πληρωμής <<δημόσιου χρήματος>> για ειδικά προσδιορισμένους σκοπούς.

Από τα προηγούμενα προκύπτει ότι κύριος σκοπός τον οποίο εξυπηρετεί η διοικητική ταξινόμηση είναι η αποτελεσματική κατάρτιση, εκτέλεση και έλεγχος του προϋπολογισμού εξόδων.

γ) λειτουργική ταξινόμηση

Πρόκειται για την ομαδοποίηση των εξόδων ανάλογα με τους σκοπούς της κρατικής δραστηριότητας που εξυπηρετούνται. Η ομαδοποίηση αυτή των εξόδων μπορεί να γίνει σε μεγάλες ομάδες σύμφωνα με τους γενικούς σκοπούς του κράτους που εξυπηρετούν ή και σε πολλές μικρότερες ομάδες σύμφωνα με τους ειδικότερους σκοπούς της κρατικής δραστηριότητας που εξυπηρετούν.

Λειτουργική ταξινόμηση των κρατικών δαπανών σπάνια εφαρμόζεται κατά την κατάρτιση του κρατικού προϋπολογισμού. Η λειτουργική ταξινόμηση αναφέρεται συνήθως σε πραγματοποιήσεις δαπανών ή και σε μελλοντικές εκτιμήσεις και όχι σε πιστώσεις και αναλήψεις υποχρεώσεων που περιλαμβάνει ο κρατικός προϋπολογισμός. Εντούτοις στην εισηγητική έκθεση για τον προϋπολογισμό που συντάσσεται από το

αρμόδιο όργανο περιλαμβάνονται συνήθως πίνακες με λειτουργική ταξινόμηση των κρατικών δαπανών για περασμένα έτη και για το έτος στο οποίο αναφέρεται ο προϋπολογισμός.

Η λειτουργική ταξινόμηση των κρατικών δαπανών είναι χρήσιμη γιατί εξυπηρετεί κυρίως δύο σκοπούς:

- ♦ παρέχει στους φορολογούμενους πολίτες την απαραίτητη πληροφόρηση για να κρίνουν τις προτεραιότητες που δίνει η πολιτική εξουσία στους διάφορους στόχους και σκοπούς και

- ♦ διευκολύνει τη διατύπωση προγραμμάτων κρατικών δραστηριοτήτων επιδεικτικών ανάλυσης του κόστους που συνεπάγονται και του οφέλους που αποφέρουν και επιτρέπει με βάση τα αποτελέσματα της ανάλυσης αυτής την αξιολόγηση και ιεράρχηση των προγραμμάτων.

δ) ταξινόμηση κατά προγράμματα κρατικής δραστηριότητας

Σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή, ομαδοποιούνται οι δαπάνες που αφορούν την πραγματοποίηση ενός ορισμένου στόχου, λειτουργίας ή δραστηριότητας ανεξάρτητα αν γίνονται από έναν ή περισσότερους κρατικούς φορείς. Το κυριότερο πλεονέκτημα της ταξινόμησης αυτής είναι ότι διευκολύνεται η εφαρμογή μεθόδων συγκριτικής αξιολόγησης των διαφόρων προγραμμάτων κρατικών δαπανών που αποβλέπει στο να εκλογικεύεται η λήψη αποφάσεων για την κατανομή των διαθέσιμων κρατικών πόρων, στις διάφορες δραστηριότητες. Συγκεκριμένα η εφαρμογή των νεότερων τεχνικών μεθόδων ανάλυσης, όπως είναι το Σύστημα Σχεδιασμού – Προγραμματισμού – Προϋπολογισμού και η Ανάλυση Κόστους – Οφέλους προϋποθέτει την ταξινόμηση των κρατικών δαπανών κατά προγράμματα δραστηριοτήτων.

ε) οικονομική ταξινόμηση

Η οικονομική ταξινόμηση αναφέρεται στην ομαδοποίηση των στοιχείων του προϋπολογισμού, κυρίως των δαπανών, με βάση την επίδραση που ασκούν στο επίπεδο και την σύνθεση της οικονομικής δραστηριότητας. Η οικονομική ταξινόμηση παρέχει το απαραίτητο πληροφοριακό υλικό για να εκτιμάται η έκταση στην οποία το κράτος συμβάλλει στη διαμόρφωση του ύψους και της σύνθεσης της εθνικής δαπάνης και του εθνικού εισοδήματος και στο σχηματισμό πάγιου κεφαλαίου καθώς και η επίδραση των δημοσιονομικών μεταβλητών στα βασικά μακροοικονομικά μεγέθη. Οι πληροφορίες

αυτές είναι απολύτως χρήσιμες για την αποτελεσματική άσκηση, από τα υπεύθυνα όργανα πολιτικής, για τη σταθεροποίηση της οικονομίας, πολιτικής οικονομικής ανάπτυξης καθώς και πολιτικής αναδιανομής του εισοδήματος.

Η οικονομική ανάπτυξη των κρατικών δαπανών μπορεί βέβαια να είναι διαφορετική ως ένα βαθμό, ανάλογα με το αν μόνιμος και κύριος στόχος της κρατικής πολιτικής είναι η σταθεροποίηση της οικονομίας ή η οικονομική ανάπτυξη ή η αναδιανομή.

Παραδείγματος χάρι, αν κύριος και συνεχής στόχος της κρατικής πολιτικής είναι η σταθεροποίηση της οικονομίας, όπως συμβαίνει συνήθως σε πολλές ανεπτυγμένες χώρες επιρρεπείς σε συχνές βραχυχρόνιες διακυμάνσεις, περισσότερη χρήσιμη είναι η ταξινόμηση των κρατικών δαπανών σε δαπάνες που επιδρούν άμεσα στο ύψος της ενεργούς ζήτησης και του εθνικού εισοδήματος και σε δαπάνες που επιδρούν έμμεσα στο ύψος των μακροοικονομικών αυτών μεγεθών. Η ταξινόμηση αυτή παρέχει χρήσιμο πληροφοριακό υλικό για την άσκηση σταθεροποιητικής οικονομικής πολιτικής.

Αν πάλι μόνιμος στόχος της κρατικής πολιτικής είναι η οικονομική ανάπτυξη, όπως συμβαίνει σε πολλές υποανάπτυκτες χώρες, η κατάταξη των κρατικών δαπανών σε δαπάνες κατανάλωσης και δαπάνες πάγιου κεφαλαίου είναι περισσότερο χρήσιμη, γιατί αποτελεί τη βάση του σχεδιασμού της κρατικής πολιτικής για το σχηματισμό πάγιου κεφαλαίου που συμβάλλει στην επιτάχυνση της ανάπτυξης.

Η οικονομική ταξινόμηση δεν γίνεται συνήθως από τις κρατικές υπηρεσίες που καταρτίζουν τον προϋπολογισμό και δεν ενσωματώνεται στην ταξινόμηση κατά αντικείμενο, φορέα ή πρόγραμμα δράσης που ακολουθούν οι υπηρεσίες αυτές. Η οικονομική ταξινόμηση είναι έργο στατιστικό που διεξάγεται από ειδικές στατιστικές υπηρεσίες στα πλαίσια κατάρτισης των εθνικών λογαριασμών. Βεβαίως οι ταξινομήσεις των στοιχείων του κρατικού προϋπολογισμού πρέπει να διευκολύνουν την οικονομική ταξινόμηση.

9.2 ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ

Τα έσοδα δεν παρουσιάζουν τις δυνατότητες των πολλών εναλλακτικών τρόπων ταξινόμησης που παρουσιάζουν οι δαπάνες. Έτσι, κατά κανόνα τα έσοδα ταξινομούνται αρχικά στον προϋπολογισμό με τους εξής τρόπους:

- α) **ταξινόμηση των εσόδων κατά πηγή** (φορολογία – δανεισμός – κρατική περιουσία – κρατικές επιχειρήσεις)
- β) **ταξινόμηση κατά φορέα** (κεντρική διοίκηση – τοπική αυτοδιοίκηση – άλλα Ν.Π.Δ.Δ.)
- γ) **οικονομική ταξινόμηση**, η οποία γίνεται με βάση τα κριτήρια που ήδη αναφέραμε για τις κρατικές δαπάνες.

9.3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ ΤΗΣ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗΣ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ

Το συμπέρασμα που προκύπτει για την ταξινόμηση των εσόδων και εξόδων είναι ότι κάθε σύστημα ταξινόμησης πρέπει να έχει κάποιο σκοπό και η χρησιμότητά του κρίνεται από το κατά πόσο εξυπηρετεί πράγματι αυτό το σκοπό.

9.4 ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΕΞΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΣΟΔΩΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Το σύστημα που εφαρμόζεται στην Ελλάδα για την ταξινόμηση των εσόδων και εξόδων του κρατικού προϋπολογισμού είναι:

- α) Όσο αναφορά τα έξοδα αυτά ταξινομούνται είτε κατά φορέα που ενεργεί τη δαπάνη (διοικητική ταξινόμηση) είτε κατά αντικείμενο ή είδος
- β) Τα κρατικά έσοδα ταξινομούνται κατά πηγή και είδος εσόδου

Οι ταξινομήσεις αυτές προβλέπονται από τον Κώδικα Δημοσίου Λογιστικού και από τον Κώδικα Κατατάξεως Εσόδων και Εξόδων του κρατικού Προϋπολογισμού.

Βασικός σκοπός του συστήματος που εφαρμόζεται στην Ελλάδα για την ταξινόμηση των εσόδων και κυρίως των εξόδων του κρατικού προϋπολογισμού είναι η εξασφάλιση αυστηρού ελέγχου της δημοσιονομικής διαχείρισης.

9.5 ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΕΞΟΔΩΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Όπως είπαμε τα κρατικά έξοδα ταξινομούνται στον ελληνικό προϋπολογισμό είτε κατά φορείς είτε κατά αντικείμενο ή είδος για το οποίο προβλέπεται το έξοδο. Για την ταξινόμηση κατά τους δύο αυτούς τρόπους χρησιμοποιείται το δεκαδικό κωδικό σύστημα.

Η κωδική ταξινόμηση των εξόδων κατά φορείς γίνεται ως εξής: Καταρχήν οι φορείς διακρίνονται σε φορείς πρώτου, δευτέρου και τρίτου βαθμού. Καθεμιά από αυτές τις τρεις κατηγορίες χαρακτηρίζεται από έναν κωδικό αριθμό. Οι φορείς πρώτου βαθμού, που ονομάζονται και <<γενικοί φορείς>> και περιλαμβάνουν κυρίως τα υπουργεία και ορισμένες ανεξάρτητες υπηρεσίες, χαρακτηρίζονται με διψήφιους αριθμούς που μεταβάλλονται κατά 5.

Κάθε φορέας πρώτου βαθμού διαιρείται σε φορείς δευτέρου βαθμού που περιλαμβάνουν τις γενικές διευθύνσεις ή άλλες αντίστοιχες υπηρεσίες. Οι φορείς δευτέρου βαθμού χαρακτηρίζονται με τριψήφιους αριθμούς που μεταβάλλονται κατά εκατοντάδα. Πριν από τους αριθμούς αυτούς μπαίνει ο κωδικός αριθμός του γενικού φορέα στον οποίο ανήκουν.

Τέλος, κάθε φορέας δευτέρου βαθμού υποδιαιρείται σε φορείς τρίτου βαθμού που ονομάζονται και ειδικοί φορείς και περιλαμβάνουν συνήθως τις διευθύνσεις ή άλλες αντίστοιχες υπηρεσίες. Οι φορείς τρίτου βαθμού χαρακτηρίζονται με τριψήφιους κωδικούς αριθμούς που μεταβάλλονται ανά δεκάδα.

Π.χ. η Πάντειος Ανωτάτη Σχολή Πολιτικών Επιστημών χαρακτηρίζεται με κωδικό αριθμό 30-370. Ο κωδικός αριθμός 30 χαρακτηρίζει το Υπουργείο Παιδείας (φορέα πρώτου βαθμού), ο αριθμός 300 τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά ιδρύματα (φορέα δευτέρου βαθμού) και ο αριθμός 70 την Πάντειο ΑΣΠΕ (φορέα τρίτου βαθμού).

Η κωδική ταξινόμηση των εξόδων κατά φορέα συνδυάζεται με κωδική ταξινόμηση τους κατά αντικείμενο ή είδος για το οποίο προβλέπεται το έξοδο. Για την ταξινόμηση των εξόδων κατά αντικείμενο προβλέπονται τέσσερις διαδοχικές κωδικές διαιρέσεις: Κωδικές κατηγορίες, υποκατηγορίες, ομάδες και είδος εξόδου. Κάθε

διαδοχική κωδική διαίρεση προχωρεί από γενικότερο σε ειδικότερο προσδιορισμό των αντικειμένων ή των ειδών για τα οποία προβλέπονται τα έξοδα.

Αρχικά τα έξοδα διαιρούνται σε 10 κωδικές κατηγορίες που χαρακτηρίζονται με τετραψήφιους κωδικούς αριθμούς κατά χιλιάδες από 0000-9000. Οι κατηγορίες αυτές δείχνουν τα πολύ γενικά αντικείμενα για τα οποία προβλέπονται οι πιστώσεις του προϋπολογισμού.

Κάθε κωδική κατηγορία διαιρείται σε κωδικές υποκατηγορίες που χαρακτηρίζονται από τετραψήφιους κωδικούς αριθμούς οι οποίοι μεταβάλλονται κατά εκατοντάδες.

Κάθε κωδική υποκατηγορία εξόδων υποδιαιρείται παραπέρα σε κωδικές ομάδες που χαρακτηρίζονται από τετραψήφιους κωδικούς αριθμούς οι οποίοι μεταβάλλονται κατά δεκάδες. Οι κωδικές ομάδες εξειδικεύουν ακόμη περισσότερο τα αντικείμενα ή είδη για τα οποία προβλέπονται πιστώσεις στον προϋπολογισμό.

Τέλος, κάθε κωδική ομάδα εξόδων υποδιαιρείται σε είδη εξόδων που χαρακτηρίζονται με τετραψήφιους κωδικούς αριθμούς κατά μονάδες. Η τελευταία αυτή κωδική υποδιαίρεση προσδιορίζει επακριβώς τα συγκεκριμένα αντικείμενα ή είδη για τα οποία προβλέπεται πίστωση στον προϋπολογισμό.

Π.χ. η κωδική υποκατηγορία 1100 (είδη εξοπλισμού γραφείων και εργαστηρίων) υποδιαιρείται σε κωδικές ομάδες με αριθμούς που μεταβάλλονται από 1100 ως 1190. Η κωδική ομάδα 1110 παριστάνει προμήθεια γραφικής ύλης, η 1120 προμήθεια εντύπων και βιβλίων, η 1130 προμήθεια εποπτικών μέσων κ.ο.κ. Η κωδική ομάδα 1110 (προμήθεια γραφικής ύλης) υποδιαιρείται σε είδη εξόδων με κωδικούς αριθμούς που μεταβάλλονται ανά μονάδα από 1111 ως 1119. Έτσι ο κωδικός αριθμός 1111 παριστάνει την προμήθεια χάρτου γραφής και πολυγράφησης, ή 1112 την προμήθεια ειδών χάρτου και χαρτονίου κ.ο.κ.

Όπως προκύπτει, η ταξινόμηση των εξόδων του ελληνικού κρατικού προϋπολογισμού κατά φορέα και είδος φτάνει σε μεγάλο βαθμό λεπτομέρειας. Η σχολαστική αυτή ταξινόμηση εξυπηρετεί την εξασφάλιση, με αυτόματο τρόπο, αυστηρού ελέγχου της δημοσιονομικής διαχείρισης. Ο έλεγχος εξασφαλίζεται με την εφαρμογή του άρθρου 15 παρ 1 του Κώδικα Δημοσίου Λογιστικού που ορίζει ότι οι πιστώσεις που αναγράφονται στον προϋπολογισμό χρησιμοποιούνται αποκλειστικώς προς αντιμετώπιση

των δαπανών της υπηρεσίας (ειδικού φορέα) για την οποία προβλέφθηκαν η οποία προσδιορίζεται με τον κωδικό αριθμό που αναγράφεται. Πρέπει να παρατηρηθεί ότι η υπερβολικά λεπτομερής αυτή ταξινόμηση των εξόδων κατά είδος και φορέα εξασφαλίζει βεβαίως αυστηρό έλεγχο της δημοσιονομικής διαχείρισης αλλά αποβαίνει σε βάρος της ταχείας διεξαγωγής των κρατικών δραστηριοτήτων και μειώνει την αποδοτικότητα του κρατικού τομέα.

9.6 ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Για την ταξινόμηση των εσόδων του ελληνικού κρατικού προϋπολογισμού γίνονται τέσσερις διαδοχικές κωδικές διαιρέσεις, οι εξής: Τα έσοδα διαιρούνται σε κωδικές κατηγορίες, κάθε κατηγορία σε κωδικές υποκατηγορίες, κάθε υποκατηγορία σε κωδικές ομάδες και κάθε ομάδα σε είδη εσόδων. Κάθε διαδοχική διαίρεση προχωρεί από γενικότερο σε ειδικότερο προσδιορισμό της πηγής και του είδους του εσόδου.

Αρχικά το σύνολο των εσόδων διαιρείται σε 10 κωδικές κατηγορίες, που η καθεμιά χαρακτηρίζεται με τετραψήφιο κωδικό αριθμό ο οποίος μεταβάλλεται κατά χιλιάδα από 0000 ως 9000. Οι κατηγορίες αυτές δείχνουν τις γενικές πηγές από τις οποίες αντλούν τα έσοδα. Κάθε κωδική κατηγορία εσόδου υποδιαιρείται σε κωδικές υποκατηγορίες που χαρακτηρίζονται με τετραψήφιους κωδικούς αριθμούς που μεταβάλλονται κατά εκατοντάδες. Κάθε κωδική υποκατηγορία εσόδου υποδιαιρείται παραπέρα σε κωδικές ομάδες που η καθεμιά χαρακτηρίζεται από τετραψήφιο αριθμό ο οποίος μεταβάλλεται κατά δεκάδα. Τέλος, κάθε κωδική ομάδα εσόδων υποδιαιρείται σε είδη εσόδων που χαρακτηρίζονται από τετραψήφιους αριθμούς που μεταβάλλονται κατά δεκάδα. Η τελευταία κωδική υποδιαίρεση προσδιορίζει επακριβώς το συγκεκριμένο είδος του εσόδου.

Π.χ. οι κατηγορίες 0000 και 1000 περιλαμβάνουν έσοδα από τη φορολογία (η 0000 από άμεσους φόρους και η 1000 από έμμεσους). Η κωδική κατηγορία 1000 υποδιαιρείται σε 9 κωδικές υποκατηγορίες εσόδων με κωδικούς αριθμούς κατά εκατοντάδες από 1100 ως 1900. Οι υποκατηγορίες αυτές εξειδικεύουν κάπως την πηγή και το είδος του εσόδου. Η κωδική κατηγορία 1100 παριστάνει τους δασμούς, η 1200 τις ειδικές εισφορές, η 1300 τους φόρους κατανάλωσης κ.ο.κ. Η κωδική υποκατηγορία 1300

υποδιαιρείται σε 9 κωδικές ομάδες με κωδικούς αριθμούς κατά δεκάδες από 1310 ως 1390. Οι κωδικές ομάδες εξειδικεύουν ακόμη περισσότερο την πηγή και το είδος του εσόδου. Έτσι, π.χ. η κωδική ομάδα 1310 και 1320 παριστάνει το φόρο κύκλου εργασιών, η 1330 το φόρο καπνού, οινοπνεύματος και οινοπνευματωδών ποτών, η 1340 τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης κ.ο.κ. Η κωδική ομάδα 1340 υποδιαιρείται σε 9 είδη εσόδων με κωδικούς αριθμούς από 1341 ως 1349. Η 1341 παριστάνει τον ειδικό φόρο σακχάρως, η 1342 τον ειδικό φόρο βενζίνης κ.ο.κ.

9.7 ΑΛΛΕΣ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

Η κωδική ταξινόμηση των εξόδων κατά φορέα και αντικείμενο και των εσόδων κατά πηγή και είδος που περιγράψαμε, ακολουθείται κατά την κατάρτιση του κρατικού προϋπολογισμού και αποβλέπει στην αποτελεσματική εκτέλεση του και στην άσκηση όσο το δυνατόν αυστηρότερου ελέγχου της δημοσιονομικής διαχείρισης. Πέρα όμως από την κωδική αυτή ταξινόμηση στην Ελλάδα γίνονται και άλλες ταξινομήσεις των εσόδων και των δαπανών του κράτους και των οργανισμών που ελέγχονται από αυτό. Οι κυριότερες από αυτές είναι :

- ♦ η οικονομική ταξινόμηση που διευκολύνει την πολιτική εξουσία στην άσκηση βραχυχρόνιας πολιτικής για τη σταθεροποίηση της οικονομίας και της μακροχρόνιας πολιτικής για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας και
- ♦ η λειτουργική ταξινόμηση που πληροφορεί τους πολίτες για τις προτεραιότητες για τις προτεραιότητες που δίνει η πολιτική εξουσία στους κοινωνικούς στόχους και σκοπούς.

Οι ταξινομήσεις αυτές αποτελούν σπουδαίο στατιστικό έργο το οποίο διεξάγεται υπεύθυνα από τη Γενική Διεύθυνση Εθνικών Λογαριασμών του Υπουργείου Συντονισμού καθώς και από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία.

10. Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Ο κρατικός προϋπολογισμός είναι ο κυριότερος δημοσιονομικός θεσμός που χρησιμοποιεί το κράτος για να επιτελέσει τις οικονομικές λειτουργίες του. Ειδικότερα ο κρατικός προϋπολογισμός επιτελεί στον δημόσιο τομέα τον ρόλο και τις λειτουργίες που

επιτελεί στον ιδιωτικό τομέα ο μηχανισμός των τιμών, αφού καθορίζει τι και πόσο θα παραχθεί από τα αγαθά, την ευθύνη παροχής των οποίων έχει αναλάβει το κράτος.

Παράλληλα ο κρατικός προϋπολογισμός αποτελεί βασικό μηχανισμό άσκησης αναδιανεμητικής, σταθεροποιητικής και αναπτυξιακής πολιτικής. Η διαδικασία του προϋπολογισμού στην Ελλάδα περνάει από τέσσερα στάδια (φάσεις) τα οποία διακρίνονται μεταξύ τους τόσο από άποψη περιεχομένου, όσο και από άποψη οργάνων που είναι αρμόδια για την διεκπεραίωση της κάθε φάσης. Τα στάδια αυτά είναι η κατάρτιση, η ψήφιση, η εκτέλεση και ο έλεγχος του προϋπολογισμού, και περιγράφονται παρακάτω:

10.1 ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Κατάρτιση του κρατικού προϋπολογισμού είναι η φάση προετοιμασίας του Σχεδίου του προϋπολογισμού, υπεύθυνη για το οποίο είναι η εκτελεστική εξουσία και το οποίο στη συνέχεια υποβάλλεται στην νομοθετική εξουσία για συζήτηση και ψήφιση.

10.1.1 Η διαδικασία κατάρτισης:

α) Τακτικού Προϋπολογισμού

Όπως προαναφέρθηκε, αρμόδιος για την κατάρτιση του Τακτικού Προϋπολογισμού είναι ο υπουργός Οικονομικών και αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Οικονομικών στην οποία έχει ανατεθεί η διεξαγωγή της εργασίας που χρειάζεται για τη σύνταξη του προϋπολογισμού είναι το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους.

Η διαδικασία κατάρτισης του κρατικού προϋπολογισμού του επομένου έτους αρχίζει στην Ελλάδα το καλοκαίρι, δηλαδή έξι μήνες περίπου πριν από την έναρξη του οικονομικού έτους στο οποίο αναφέρεται, με την αποστολή από το ΓΛΚ προς όλα τα υπουργεία και τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις σχετικής εγκυκλίου. Στην εγκύκλιο αυτή δίνονται οδηγίες στα υπουργεία για τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να καταρτίσουν το προϋπολογισμό τους, παρέχοντας διευκρινήσεις σε τεχνικά θέματα και αναφέρεται ο χρόνος στον οποίο θα πρέπει τα υπουργεία να υποβάλλουν στο Γενικό Λογιστήριο του Κράτους το σχέδιο του προϋπολογισμού τους.

Στη συνέχεια, με βάση την εγκύκλιο αυτή, κάθε υπουργείο ζητάει από τους φορείς κατώτερου βαθμού διοίκησης που υπάγονται στην δικαιοδοσία τους (Διευθύνσεις,

Υποδιευθύνσεις κ.λ.π.), να τους στείλουν στοιχεία για τα προβλεπόμενα έσοδα και έξοδα τους (προσχέδιο του προϋπολογισμού τους) . Οι φορείς αυτοί περιορίζονται στο να υποβάλλουν ένα προσχέδιο του προϋπολογισμού δαπανών τους, γιατί είναι λίγες σχετικά οι δυνατότητες που παρέχονται για τα ίδια έσοδα.

Τα προσχέδια αυτά συγκεντρώνονται και επεξεργάζονται στην οικονομική υπηρεσία του κάθε υπουργείου, η οποία συνεργάζεται στο θέμα αυτό με την Υπηρεσία Δημοσιονομικού Ελέγχου που εδρεύει στο κάθε υπουργείο και υπάγεται στο υπουργείο Οικονομικών. Ειδικότερα ο ρόλος των Υπηρεσιών Δημοσιονομικού Ελέγχου στο στάδιο κατάρτισης του κρατικού προϋπολογισμού είναι να διατυπώνουν παρατηρήσεις για προσαρμογές σύμφωνα με όσα αναφέρονται στην εγκύκλιο του Υπουργού Οικονομικών, περικοπές κονδυλίων και αναδιαρθρώσεις των προσχεδίων αυτών. Το τελικό σχέδιο προϋπολογισμού του κάθε υπουργείου εγκρίνεται στη συνέχεια από τον αρμόδιο υπουργό και υποβάλλεται στο Γενικό Λογιστήριο του Κράτους.

Το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους αφού συγκεντρώσει τα σχέδια προϋπολογισμού των επιμέρους υπουργείων και αφού προηγουμένως τα επεξεργαστεί και διατυπώσει τυχόν παρατηρήσεις του, τα εντάσσει στο τελικό σχέδιο του κρατικού προϋπολογισμού. Συνήθως όμως τα αιτήματα των διάφορων υπουργείων για πιστώσεις είναι στο σύνολο τους πολύ ανώτερα των εσόδων που προβλέπεται ότι θα εισπραχθούν τον επόμενο χρόνο και τον ρόλο συγκερασμού των δύο αυτών μεγεθών αναλαμβάνει ο υπουργός Οικονομικών. Έχοντας ως βάση τους στόχους της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής που έχει χαράξει η κυβέρνηση και λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις και εισηγήσεις των Υπηρεσιών Δημοσιονομικού Ελέγχου και του ΓΛΚ, ο Υπουργός Οικονομικών επιφέρει τις αναγκαίες προσαρμογές στο ύψος και στη διάρθρωση των εξόδων κατά δραστηριότητα και φορέα. Σημειώνεται ωστόσο ότι οι δυνατότητες του υπουργού Οικονομικών να περικόψει δαπάνες είναι σχετικά περιορισμένες αφού :

- ♦ Ο υπουργός Οικονομικών δεν μπορεί να περικόψει δαπάνες που ανακύπτουν από υποχρεώσεις που έχει η πολιτεία βάσει του νόμου ή συμβάσεων, δηλαδή των λεγόμενων <<ανελαστικών δαπανών>>, γιατί κάτι τέτοιο θα τον έθετε σε ευθεία αντίθεση με τον νόμο.
- ♦ Το γενικό περίγραμμα της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής που θα εφαρμοστεί το επόμενο έτος, σε εφαρμογή του οποίου καθορίζονται και οι δαπάνες των επιμέρους

υπουργείων, δεν το χαράσσει ο υπουργός Οικονομικών, αλλά η Κυβέρνηση και ο πρωθυπουργός.

Έτσι, σε περίπτωση που υπάρξει ανάγκη για περικοπή κάποιων δαπανών και εφόσον δεν υπάρξει συμφωνία μεταξύ του υπουργού Οικονομικών και του αρμόδιου υπουργού, το θέμα παραπέμπεται για διευθέτηση στο αρμόδιο συλλογικό κυβερνητικό όργανο ή στον ίδιο τον πρωθυπουργό.

Όσα αναφέρθηκαν παραπάνω αφορούν κατά κύριο λόγο τον προϋπολογισμό των δαπανών. Ο προϋπολογισμός των εσόδων καταρτίζεται από τον υπουργό Οικονομικών σε συνεργασία με το ΓΑΚ και τη Γενική Διεύθυνση Φορολογίας.

β) Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων

Αρμόδιος για την κατάρτιση του Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων είναι ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας. Αναλυτικότερα, για τη σύνταξη του Προϋπολογισμού Εξόδων Δημοσίων Επενδύσεων, το υπουργείο Εθνικής Οικονομίας στέλνει σχετική εγκύκλιο στα διάφορα υπουργεία και στους διάφορους φορείς, με την οποία ζητά να του υποβληθούν προτάσεις για τα συνεχιζόμενα έργα, για την ένταξη νέων έργων στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, για μελέτες νέων έργων, κ.λπ. Με βάση τις προτάσεις αυτές, και μέσα στα πλαίσια του συνολικού προγράμματος που έχει καθορίσει για τον επόμενο χρόνο η κυβέρνηση, το υπουργείο Εθνικής Οικονομίας καταρτίζει τον προϋπολογισμό εξόδων σε επίπεδο συνολικών μεγεθών, δηλαδή κατά υπουργείο και τομές δραστηριότητας. Το σχέδιο – πλαίσιο αυτό στέλνεται στη συνέχεια στο ΓΑΚ για να καταρτίσει με βάση αυτό το τελικό αναλυτικό σχέδιο του Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων και να ενσωματωθεί στον Γενικό Προϋπολογισμό.

Ο Προϋπολογισμός Εσόδων Δημοσίων Επενδύσεων καταρτίζεται επίσης από το υπουργείο Εθνικής Οικονομίας σε συνεργασία με τα αρμόδια υπουργεία. Ειδικότερα, μετά την εκτίμηση του ύψους των συνολικών επενδυτικών δαπανών, το υπουργείο Εθνικής Οικονομίας δίνει σε γενικές γραμμές το σύνολο των εσόδων που θα απαιτηθούν από πηγές του εσωτερικού και του εξωτερικού από τις οποίες προβλέπεται να γίνει η κάλυψη των πληρωμών. Το σχέδιο αυτό στέλνεται επίσης στο ΓΑΚ για περαιτέρω εξειδίκευση των μεγεθών και ένταξη τους στον Γενικό Προϋπολογισμό.

γ) Προσαρτημένων προϋπολογισμών

Οι προϋπολογισμοί αυτοί καταρτίζονται με τη μορφή σχεδίου από τις υπηρεσίες τις οποίες αφορούν και στέλνονται για έγκριση στο υπουργείο στο οποίο υπάγονται. Μετά την έγκριση αυτή στέλνονται στο υπουργείο Οικονομικών για τελική έγκριση και προσάρτηση τους στον προϋπολογισμό του κράτους.

10.1.2 Οι τόμοι του προϋπολογισμού και η εισηγητική έκθεση

Μόλις ολοκληρωθούν οι παραπάνω διαδικασίες και ο προϋπολογισμός του κράτους λάβει την οριστική του μορφή, είναι έτοιμος να κατατεθεί στη Βουλή για συζήτηση και ψήφιση.

Στην Ελλάδα ο κρατικός προϋπολογισμός περιλαμβάνεται συνήθως σε τρεις τόμους. Στο πρώτο τόμο περιλαμβάνονται τα στοιχεία του Τακτικού Προϋπολογισμού που αφορούν τις κεντρικές υπηρεσίες, δηλαδή τα υπουργεία. Ο δεύτερος τόμος αφορά επίσης τον Τακτικό Προϋπολογισμό, αλλά περιλαμβάνονται σε αυτόν μόνο οι επιχορηγήσεις του Τακτικού Προϋπολογισμού προς τους Οργανισμούς Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης. Στο τρίτο τόμο περιλαμβάνεται ο Προϋπολογισμός Δημοσίων Επενδύσεων. Στον τόμο αυτό περιλαμβάνονται επίσης και τα στοιχεία των προσαρτημένων προϋπολογισμών.

Οι παραπάνω τόμοι συνοδεύονται από έναν τέταρτο, ο οποίος αποτελεί την εισηγητική έκθεση του προϋπολογισμού. Η έκθεση αυτή είναι ουσιαστικά ένα πολυσέλιδο κείμενο με πληθώρα στατιστικών πινάκων, το οποίο υπογράφεται από τον υπουργό Οικονομικών, απευθύνεται στους βουλευτές και με το οποίο ο υπουργός των Οικονομικών παρουσιάζει τη δια του κρατικού προϋπολογισμού επιδιωκόμενη δημοσιονομική πολιτική της κυβέρνησης.

10.1.3 Τα όργανα κατάρτισης του κρατικού προϋπολογισμού στην Ελλάδα

Όπως προαναφέρθηκε, το κεντρικό όργανο της εκτελεστικής εξουσίας που έχει την αρμοδιότητα κατάρτισης του κρατικού προϋπολογισμού είναι ο υπουργός Οικονομικών και την αρμοδιότητά του αυτή την ασκεί μέσω του ΓΛΚ. Ωστόσο ο υπουργός Οικονομικών αν και έχει καθοριστικό ρόλο στην κατάρτιση του τελικού σχεδίου του προϋπολογισμού, δεν αποτελεί το μοναδικό αρμόδιο όργανο της

εκτελεστικής εξουσίας όσον αφορά την δραστηριότητα αυτή. Ειδικότερα εκτός από τον υπουργό Οικονομικών αρμόδια όργανα είναι επίσης ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας, οι άλλοι υπουργοί και η Κυβέρνηση.

♦ Ο υπουργός οικονομικών

Ο ρόλος του υπουργού Οικονομικών είναι καθοριστικής σημασίας στο στάδιο κατάρτισης του κρατικού προϋπολογισμού. Πρώτον, είναι αρμόδιος για τον προϋπολογισμό εσόδων. Δεύτερον, είναι αρμόδιος για την σύνταξη του σχεδίου του τακτικού προϋπολογισμού εξόδων μετά από έλεγχο και επεξεργασία των συγκεντρωθέντων στο ΓΛΚ προσχεδίων των προϋπολογισμών εξόδων των διάφορων υπουργείων.

♦ Ο υπουργός Οικονομίας και Οικονομικών

Η αρμοδιότητα του υπουργού Ανάπτυξης στο στάδιο κατάρτισης του κρατικού προϋπολογισμού περιορίζεται στην κατάρτιση του τελικού σχεδίου του τακτικού προϋπολογισμού. Για την κατάρτιση του σχεδίου του Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων αρμόδιος είναι ο υπουργός Ανάπτυξης. Η αρμοδιότητα αυτή του έχει ανατεθεί γιατί ο υπουργός αυτός είναι αρμόδιος για την εφαρμοζόμενη αναπτυξιακή πολιτική.

♦ Οι άλλοι υπουργοί

Οι άλλοι υπουργοί, επιτελούν σημαντικό ρόλο στο στάδιο κατάρτισης του κρατικού προϋπολογισμού και ιδιαίτερα στην εκτίμηση των δαπανών που θα απαιτηθούν κατά την διάρκεια του επόμενου οικονομικού έτους για την κάλυψη των αναφερόμενων στον τομέα της αρμοδιότητάς τους κρατικών δαπανών. Και αυτό γιατί η εκτίμηση των αναγκών του κράτους στους διάφορους τομείς δραστηριότητας δεν μπορεί παρά να γίνει από αυτούς που γνωρίζουν επακριβώς τις ανάγκες και μπορούν να εκτιμήσουν με σχετική ακρίβεια το ποσό των χρημάτων που θα απαιτηθεί για την ικανοποίησή τους.

♦ Η Κυβέρνηση και ο Πρωθυπουργός

Η αρμοδιότητα της Κυβέρνησης και ο Πρωθυπουργός, ο οποίος την εκπροσωπεί και συντονίζει την όλη κυβερνητική πολιτική, πηγάζει από το γεγονός ότι η σύνταξη του προϋπολογισμού αποτελεί το πρόγραμμα της κυβερνητικής δραστηριότητας για το επόμενο οικονομικό έτος. Κατ' επέκταση το περιεχόμενο του είναι ευθύνη πρωτίστως κυβερνητική. Παρεμβαίνουν πριν από την έναρξη των διαδικασιών κατάρτισης του

σχεδίου του προϋπολογισμού, κατά την διάρκεια επεξεργασίας αυτού και μετά τη σύνταξη του τελικού σχεδίου του προϋπολογισμού από τον υπουργό Οικονομικών. Ειδικότερα η αρμοδιότητα της Κυβέρνησης συνίσταται:

- στον σχεδιασμό του πλαισίου του προϋπολογισμού πριν από την έναρξη των διαδικασιών κατάρτισης του
- στην επίλυση των διαφοριών που ενδέχεται να ανακύψουν μεταξύ του υπουργού Οικονομικών και των λοιπών υπουργών κατά τη διάρκεια της επεξεργασίας του προϋπολογισμού, όσον αφορά την οριστικοποίηση των μεγεθών που θα εγγραφούν τελικά σε αυτόν
- στην έγκριση από το Υπουργικό Συμβούλιο του τελικού σχεδίου του προϋπολογισμού που έχει συντάξει ο υπουργός των Οικονομικών πριν το καταθέσει για ψήφιση στη Βουλή.

10.2 ΨΗΦΙΣΗ

Το επόμενο στάδιο της όλης διαδικασίας του κρατικού προϋπολογισμού είναι το στάδιο της ψήφισης, κατά το οποίο το καταρτισμένο σχέδιο του προϋπολογισμού μαζί με την εισηγητική έκθεση υποβάλλεται από το αρμόδιο για την κατάρτιση του όργανο στο νομοθετικό σώμα για συζήτηση και ψήφιση. Σε αντίθεση με άλλες χώρες, στην Ελλάδα ο ρόλος της νομοθετικής εξουσίας είναι αρκετά περιορισμένος και έχει ουσιαστικά τυπικό χαρακτήρα.

10.2.1 Ο κρατικός προϋπολογισμός από νομική άποψη

Από όσα αναφέρθηκαν παραπάνω συνάγεται ότι ο προϋπολογισμός του κράτους, όπως κάθε άλλου Νομικού Προσώπου Δημοσίου Δικαίου, αποτελεί μια διοικητική πράξη με την οποία καθορίζονται τα έσοδα και προσδιορίζονται τα όρια των δαπανών για ένα συνήθως έτος. Όμως, ο προϋπολογισμός του κράτους διαφέρει από τους άλλους προϋπολογισμούς από το γεγονός ότι εισάγεται για συζήτηση και ψηφίζεται από τη Βουλή και κατά συνέπεια περιβάλλεται από τον τύπο του νόμου. Ο νόμος αυτός του προϋπολογισμού δεν είναι σαν νόμους που ψηφίζει η Βουλή αλλά χαρακτηρίζεται ως ιδιότυπος τυπικός νόμος.

Χαρακτηρίζεται ως ιδιότυπος νόμος γιατί δεν ψηφίζεται σύμφωνα με τις προβλεπόμενες από το Σύνταγμα διαδικασίες για την ψήφιση των νόμων, αλλά με ειδική ή ιδιότυπη διαδικασία που προβλέπεται από τον Κανονισμό Κοινοβουλευτικού Έργου της Βουλής. Το ότι αποτελεί επίσης ο προϋπολογισμός από τυπικής πλευράς νόμο συνάγεται από αυτό καθαυτό το γεγονός ότι ψηφίζεται, έστω και με ιδιότυπη διαδικασία, από τη Βουλή και μάλιστα από την Ολομέλεια αυτής. Τέλος, χαρακτηρίζεται ως τυπικός νόμος απλώς νόμος από το γεγονός ότι με τη διοικητική αυτή πράξη που ψηφίζει η Βουλή και η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης δεν θεσπίζονται κανόνες δικαίου αλλά ρυθμίζονται ζητήματα κατ' ουσία διοικητικά.

Δηλαδή, ζητήματα τα οποία από τη φύση τους ανατίθενται για διευθέτηση στη διοικητική λειτουργία. Έτσι, ο κρατικός προϋπολογισμός από τυπικής και μόνο πλευράς μπορεί να θεωρηθεί νόμος, ενώ κατ' ουσία αποτελεί πράξη διοικητική. Αυτό γίνεται άμεσα αντιληπτό, αν αναλογιστεί κανείς ότι στον προϋπολογισμό δεν περιέχονται κανόνες δικαίου, αλλά προβλέψεις για κονδύλια που αφορούν έσοδα και έξοδα του κράτους, δηλαδή διοικητές πράξεις βασιζόμενες σε υφιστάμενους κανόνες δικαίου.

10.2.2 Οι συνέπειες της νομικής φύσης του κρατικού προϋπολογισμού

Από όσα αναφέρθηκαν παραπάνω προκύπτει ότι η αναγραφή και μόνο στον προϋπολογισμό του κράτους προβλέψεων για τα έσοδα και τα έξοδα του επόμενου οικονομικού έτους και η ψήφιση από τη Βουλή των σχετικών κονδυλίων δεν επαρκούν για την πραγματοποίησή τους. Γιατί με την ψήφιση του νόμου του προϋπολογισμού παρέχεται απλώς στη Διοίκηση η τυπική άδεια να προβεί στην είσπραξη των εσόδων και στην πληρωμή των δαπανών, εφόσον η είσπραξη των εσόδων και η πληρωμή των δαπανών προβλέπονται από τους υφιστάμενους κανόνες δικαίου, δηλαδή από υφιστάμενους νόμους. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι με τη την ψήφιση και μόνο του προϋπολογισμού δεν μπορούν να επιβάλλονται νέοι φόροι ή να επέρχονται αλλαγές σε φόρους που ήδη υπάρχουν. Επίσης, ότι τα έσοδα που αναγράφονται στον προϋπολογισμό δεν μπορούν να εισπραχθούν και τα έξοδα δεν μπορούν να πληρωθούν, αν δεν έχουν θεσπιστεί με άλλους κανόνες δικαίου ουσιαστικού περιεχομένου. Αυτό συμβαίνει για τους εξής λόγους:

- ◆ Γιατί ο νόμος του προϋπολογισμού έχει από τη φύση του περιορισμένη χρονική ισχύ και συγκεκριμένα ισχύει μόνο για ένα οικονομικό έτος
- ◆ Γιατί ο νόμος του προϋπολογισμού είναι ιδιότυπος, δηλαδή νόμος ο οποίος δεν ψηφίζεται με την προβλεπόμενη από το Σύνταγμα διαδικασία για την ψήφιση των κοινών νόμων, αλλά με διαδικασία που προβλέπει ο Κανονισμός Κοινοβουλευτικού Έργου της Βουλής.

Κατά συνέπεια ο νόμος του προϋπολογισμού δεν μπορεί να υπερισχύσει των υπολοίπων νόμων που ψηφίζονται κατά την τυπική διαδικασία και επομένως δεν μπορεί να θεσπίσει νέους νόμους, να καταρτίσει, να τροποποιήσει ή να ερμηνεύσει αυθεντικά υφιστάμενους νόμους. Η σημασία του ωστόσο παραμένει μεγάλη, γιατί χωρίς τον τυπικό αυτό νόμο του προϋπολογισμού δεν είναι δυνατή η εφαρμογή στην πράξη των ουσιαστικών κανόνων δικαίου, που αφορούν την είσπραξη των διαφόρων κατηγοριών δαπανών. Γιατί, με την ψήφιση του προϋπολογισμού, η νομοθετική εξουσία δίνει την τυπική συναίνεση στην εκτελεστική εξουσία να εισπράξει τα έσοδα και να πληρώσει τις δαπάνες που έχουν νομοθετηθεί με ουσιαστικούς νόμους.

10.2.3 Η ψήφιση του προϋπολογισμού κατά το Σύνταγμα

Σύμφωνα με το Σύνταγμα, αρμόδια για την ψήφιση του κρατικού προϋπολογισμού είναι η Βουλή και η Ολομέλεια της Βουλής. Ορίζει ότι ο προϋπολογισμός εισάγεται στη Βουλή από τον υπουργό Οικονομικών και πρέπει να κατατεθεί στην Βουλή ένα μήνα πριν από την έναρξη του οικονομικού έτους στο οποίο αναφέρεται. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι, επειδή στην Ελλάδα το οικονομικό έτος συμπίπτει με το ημερολογιακό, ο κρατικός προϋπολογισμός πρέπει να κατατεθεί το αργότερο την 30^η Νοεμβρίου του έτους που προηγείται αυτού στο οποίο αναφέρεται ο κρατικός προϋπολογισμός. Ωστόσο αν δεν είναι δυνατή για οποιοδήποτε λόγο η διοίκηση των εσόδων και των εξόδων του κράτους με βάση τον προϋπολογισμό, ενεργείται αυτή με βάση ειδικό κάθε φορά νόμο, ενώ αν δεν είναι δυνατή λόγω λήξης της περιόδου της Βουλής, η ψήφιση του προϋπολογισμού ή του προαναφερθέντος ειδικού νόμου, παρατείνεται η ισχύς του προϋπολογισμού που έληξε ή λήγει για τέσσερις μήνες, με βάση διάταγμα που εκδίδεται ύστερα από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου.

10.2.4 Τα όρια εξουσίας της Βουλής

Αναφέρθηκε παραπάνω ότι ο κρατικός προϋπολογισμός ψηφίζεται από τη Βουλή και μάλιστα από την Ολομέλεια αυτής. Θα είχε όμως ενδιαφέρον να εξετάσουμε ποία είναι τα όρια εξουσίας αυτής. Δηλαδή τι μπορεί και τι δεν μπορεί να κάνει η Βουλή σε σχέση με τον κατατεθέντα προς ψήφιση προϋπολογισμό. Τα όρια αυτά είναι σύμφωνα με το Σύνταγμα, τα εξής:

Η Βουλή δεν έχει το δικαίωμα να αρνηθεί την ψήφιση του προϋπολογισμού στο σύνολο του, δηλαδή δεν μπορεί να αφήσει απήφιστη την από τη διοικητική λειτουργία διοίκηση των εσόδων και των εξόδων του κράτους. Αυτό συμβαίνει γιατί το Σύνταγμα δεν αφήνει την ψήφιση του προϋπολογισμού ως συνολικής πράξης στη διοικητική ευχέρεια της Βουλής, αλλά υποχρεώνει τη Βουλή να τον ψηφίσει. Παρατηρείται δηλαδή ότι σε αντίθεση με τους άλλους νόμους όπου η Βουλή έχει το δικαίωμα να τους δέχεται ή να τους απορρίπτει στο σύνολο τους, ο νόμος του προϋπολογισμού θεωρείται «κατ' αρχήν» ψηφισμένος. Εφόσον λοιπόν θεωρείται δεδομένο ότι ο νόμος του προϋπολογισμού είναι «κατ' αρχήν» ψηφισμένος, η Βουλή ασχολείται μόνο με τη ψήφιση του <<κατ' άρθρο>>. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι η Βουλή μπορεί μόνο να επιφέρει αλλαγές σε επιμέρους κονδύλια του προϋπολογισμού. Αλλά και στις δυνατότητες της αυτές υπάρχουν περιορισμοί.

Έτσι, η Βουλή δεν μπορεί να αρνηθεί την ψήφιση των λεγόμενων ανελαστικών δαπανών του προϋπολογισμού, δηλαδή των δαπανών που ορίζονται με νόμο ή για τις οποίες έχει αναληφθεί νόμιμη υποχρέωση του κράτους. Επιπλέον, η Βουλή δεν μπορεί να αυξήσει τις δαπάνες για μισθούς, συντάξεις ή άλλες αμοιβές. Αυτό γιατί σύμφωνα με το Σύνταγμα, η Βουλή δεν μπορεί να εισάγει προς συζήτηση καμία πρόταση που συνεπάγεται βάρος στο Δημόσιο, στους ΟΤΑ ή σε άλλα ΝΠΔΔ για μισθοδοσία, ή σύνταξη ή γενικά προς όφελος κάποιου προσώπου, καθιερώνοντας με τον τρόπο αυτό στη Βουλή μειωμένη δημοσιονομική πρωτοβουλία.

Συνάγεται λοιπόν ότι το μόνο τελικά το μόνο που μπορεί να κάνει η Βουλή στην Ελλάδα είναι να τροποποιήσει τις δαπάνες του προϋπολογισμού, η πραγματοποίησή των οποίων είναι στη διακριτική ευχέρεια της διοίκησης. Ωστόσο, η εμπειρία δείχνει ότι ούτε και αυτό γίνεται συνήθως στην πράξη.

10.2.5 Η ψήφιση του προϋπολογισμού κατά τον κανονισμό της Βουλής

Το Σύνταγμα από τη φύση του θέτει το γενικό πλαίσιο του σταδίου ψήφισης του κρατικού προϋπολογισμού, ενώ τα διαδικαστικά θέματα που αναφέρονται στον τρόπο εισαγωγής, συζήτησης και ψήφισης του κρατικού προϋπολογισμού ρυθμίζονται από τον Κανονισμό της Βουλής.

α) Εισαγωγή – εξέταση του προϋπολογισμού στη Βουλή

Ο προϋπολογισμός του κράτους, μόλις κατατεθεί από τον υπουργό Οικονομικών, διανέμεται στους βουλευτές και παραπέμπεται για εξέταση στη διαρκή επιτροπή οικονομικών υποθέσεων. Η Επιτροπή αυτή είναι μια από τις έξι διαρκείς επιτροπές που συγκροτεί στην αρχή κάθε συνόδου ο Πρόεδρος της Βουλής, με σκοπό την επεξεργασία – εξέταση των σχεδίων και προτάσεων νόμων που υποβάλλονται στη Βουλή και οι οποίες απαρτίζονται από βουλευτές όλων των Κοινοβουλευτικών Ομάδων ανάλογα με την δύναμή τους. Στη συνέχεια ο Πρόεδρος της επιτροπής αυτής, αφού συμβουλευτεί τους Πρόεδρους των Κοινοβουλευτικών Ομάδων, ορίζει από τα μέλη της:

- ♦ Έναν γενικό εισηγητή από κάθε Κοινοβουλευτική Ομάδα
- ♦ Ειδικούς εισηγητές από κάθε Κοινοβουλευτική Ομάδα κατά θέματα και κεφάλαια του προϋπολογισμού
- ♦ Έναν ειδικό εισηγητή, που υποδεικνύεται από τους ανεξάρτητους βουλευτές

Οι γενικοί και οι ειδικοί εισηγητές πρέπει να συντάξουν σχετικές εκθέσεις επί του προϋπολογισμού και να τις υποβάλλουν στην επιτροπή μέσα σε οκτώ μέρες από την πρώτη συνεδρίαση τους. Η επιτροπή αυτή πρέπει να εξετάσει τον προϋπολογισμό σε τρεις το πολύ συνεδριάσεις και μέσα στην παραπάνω προθεσμία των οκτώ ημερών. Στη συνέχεια, οι εκθέσεις της επιτροπής και οι εκθέσεις των ειδικών και γενικών εισηγητών τυπώνονται και διανέμονται στους βουλευτές τρεις τουλάχιστον ημέρες πριν από την έναρξη της συζήτησης στην Ολομέλεια της Βουλής.

β) Συζήτηση

Ο προϋπολογισμός του κράτους συζητείται και ψηφίζεται από την Ολομέλεια της Βουλής μέσα σε πέντε το πολύ συνεχείς συνεδριάσεις. Η συζήτηση αρχίζει με τις αγορεύσεις των γενικών εισηγητών, οι οποίοι μιλούν διαδοχικά και κατά σειρά σύμφωνα με τη δύναμη της Κοινοβουλευτικής τους Ομάδας. Στη συνέχεια, μιλούν ειδικοί εισηγητές κατά σειρά, αλλά με εναλλαγή ενός από κάθε Κοινοβουλευτική Ομάδα και

ακολουθούν οι λοιποί βουλευτές που έχουν εγγραφεί στον κατάλογο των ομιλητών στη σειρά της εγγραφής τους ως ομιλητές.

Η διάρκεια της ομιλίας αυτών που θα λάβουν λόγο κατά τη συζήτηση του προϋπολογισμού στη Βουλή εξαρτάται κυρίως από το αξίωμα τους και τον ρόλο που τους έχει ανατεθεί. Έτσι ο χρόνος είναι ο μεγαλύτερος για τον υπουργό Οικονομικών και τους Προέδρους των Κοινοβουλευτικών Ομάδων που έχουν μεγάλη σχετικά δύναμη στη Βουλή, μικρότερος για τους γενικούς εισηγητές, ακόμη μικρότερος για τους Προέδρους των μικρών σχετικά Κοινοβουλευτικών Ομάδων, ακόμη πιο μικρός για τους υπουργούς και τους ειδικούς εισηγητές κ.ο.κ.

γ) Ψήφιση

Η συζήτηση του προϋπολογισμού ολοκληρώνεται τη δωδέκατη νυχτερινή ώρα της τελευταίας από τις πέντε συνεδριάσεις της Βουλής που συζητείται ο προϋπολογισμός. Αμέσως μετά ακολουθεί ψηφοφορία.

Η ψηφοφορία είναι ονομαστική, η οποία διεξάγεται ταυτόχρονα και με χωριστούς καταλόγους και ψηφολέκτες για τα έσοδα και τις δαπάνες κάθε υπουργείου. Η ψήφιση του Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων και των προσαρτημένων προϋπολογισμών γίνεται ιδιαίτερος και διαδοχικά με ανάταση ή έγερση.

Η Βουλή δεν μπορεί να αρνηθεί την ψήφιση του, μπορεί όμως να επιφέρει τροποποιήσεις επί των σχετικών μεγεθών του. Επομένως η ψήφιση του προϋπολογισμού ισοδυναμεί με την παροχή ψήφου εμπιστοσύνης στην κυβέρνηση : αν δεν ψηφίσουν υπέρ του προϋπολογισμού 151 τουλάχιστον βουλευτές (το ήμισυ του συνολικού αριθμού των βουλευτών συν ένας), η Κυβέρνηση οφείλει να παραιτηθεί και να προκηρύξει εκλογές.

Η όλη διαδικασία ψήφισης του προϋπολογισμού στην Ελλάδα έχει μάλλον τυπικό χαρακτήρα και τελικά ψηφίζεται έτσι όπως υποβλήθηκε από τον υπουργό Οικονομικών.

Ο ψηφισθείς από τη Βουλή προϋπολογισμός κυρώνεται στη συνέχεια με δύο χωριστούς νόμους, από τους οποίους ο ένας κυρώνει τον προϋπολογισμό των εσόδων και ο άλλος τον προϋπολογισμό των εξόδων.

10.3 ΕΚΤΕΛΕΣΗ

Το στάδιο της εκτέλεσης του προϋπολογισμού αρχίζει με την έναρξη του οικονομικού έτους στο οποίο αναφέρεται ο προϋπολογισμός και περιλαμβάνει όλες τις ενέργειες και διαδικασίες που απαιτούνται και αναφέρονται για την πραγματοποίηση των εσόδων και εξόδων που αναγράφονται σε αυτόν. Κατά συνέπεια, το στάδιο αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία για την αποτελεσματικότητα της οικονομικής διαχείρισης, την επίτευξη των στόχων του κρατικού προϋπολογισμού, αλλά και γενικότερα την άσκηση της οικονομικής πολιτικής. Η εκτέλεση του προϋπολογισμού γίνεται χωριστά για έσοδα και δαπάνες.

10.3.1 Όργανα εκτέλεσης του προϋπολογισμού

Στο στάδιο εκτέλεσης του κρατικού προϋπολογισμού παρεμβαίνουν πολλά όργανα της δημόσιας διοίκησης, τα κυριότερα από αυτά είναι :

♦ **Ο υπουργός Οικονομικών,**

ο οποίος σύμφωνα με τον Κώδικα Δημοσίου Λογιστικού, είναι αρμόδιος για τη γενική διαχείριση του προϋπολογισμού και την εκτέλεση αυτού μέσα στα νόμιμα όρια. Τις αρμοδιότητές του αυτές τις ασκεί μέσω του ΓΛΚ.

♦ **Το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους,**

το οποίο όπως προαναφέρθηκε αποτελεί υπηρεσία γενικής αρμοδιότητας υπαγόμενη στον υπουργό Οικονομικών. Αποτελεί σημαντικό ρόλο όχι μόνο στην κατάρτιση, αλλά και στην εκτέλεση και στον έλεγχο του προϋπολογισμού. Ιδιαίτερα όσον αφορά την εκτέλεση, οι αρμοδιότητες του είναι πολλές και σημαντικές.

♦ **Οι Υπηρεσίες Δημοσιονομικού Ελέγχου,**

οι οποίες είναι υπηρεσίες του ΓΛΚ υπό την εποπτεία του υπουργού Οικονομικών, και εδρεύουν στα διάφορα υπουργεία και στις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις.

♦ **Οι Δημόσιες Οικονομικές Υπηρεσίες και τα τελωνεία,**

που παίζουν σημαντικό ρόλο στην εκτέλεση του κρατικού προϋπολογισμού. Τα τελωνεία είναι αρμόδια για την βεβαίωση και την είσπραξη των δασμών και των φόρων που επιβάλλονται στα εισαγόμενα προϊόντα , ενώ οι Δημόσιες Οικονομικές Υπηρεσίες

(ΔΟΥ) είναι αρμόδιες για τη βεβαίωση και την είσπραξη των υπόλοιπων πηγών εσόδων του κράτους και την πληρωμή των δημόσιων δαπανών

♦ **Οι διατάκτες,**

οι οποίοι είναι τα όργανα τα οποία αναλαμβάνουν τις υποχρεώσεις για την διενέργεια κρατικών δαπανών και κατά συνέπεια τα κύρια όργανα εκτέλεσης του προϋπολογισμού.

♦ **Οι Δημόσιοι Υπόλογοι,**

οι οποίοι έχουν από το νόμο την δυνατότητα να διαχειρίζονται χρήματα, αξίες ή υλικά που ανήκουν στο κράτος ή σε Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου

♦ **Η Κεντρική Τράπεζα Ελλάδας,**

στην οποία κατατίθενται τα έσοδα του δημοσίου και από αυτήν εφοδιάζονται τα Δημόσια Ταμεία για την πληρωμή των δαπανών,

♦ **Το Ελεγκτικό Συνέδριο,**

το οποίο πριν από την πληρωμή κάθε δαπάνης ενεργεί προληπτικό έλεγχο, ο οποίος αφορά τη νομιμότητα και όχι την σκοπιμότητα της δαπάνης.

10.3.2 Η εκτέλεση του προϋπολογισμού δαπανών

Η εκτέλεση του προϋπολογισμού των εξόδων είναι πολυπλοκότερη από αυτή των εσόδων και περνάει από παρακάτω στάδια : ανάληψη υποχρέωσης, αναγνώριση δαπάνης, εκκαθάριση, έκδοση εντολής πληρωμής, έλεγχος της εντολής πληρωμής από το Ελεγκτικό Συνέδριο και πληρωμή.

α) **Ανάληψη υποχρέωσης της δαπάνης**

Είναι η απόφαση του αρμόδιου διοικητικού οργάνου, η οποία καθιστά το Δημόσιο οφειλέτη. Τα διοικητικά όργανα ονομάζονται διατάκτες και διακρίνονται σε κύριους (υπουργοί, γενικοί γραμματείς περιφερειακοί διευθυντές) και δευτερεύοντες (διοικητικά όργανα στα οποία οι κύριοι διατάκτες μεταβιβάζουν ορισμένες αρμοδιότητες). Για να είναι νόμιμη μια υποχρέωση θα πρέπει η δαπάνη να προβλέπεται από τον νόμο, να κινείται μέσα στα ποσοστά και τα όρια πληρωμών που έχει καθορίσει ο υπουργός Οικονομικών και να μπορεί να πληρωθεί στη διάρκεια του έτους στο οποίο αναφέρεται ο προϋπολογισμός.

β) Αναγνώριση δαπάνης

Είναι η πράξη θεώρησης της δαπάνης από τον αρμόδιο διατάκτη και μπορεί να περιβληθεί οποιονδήποτε τύπο. Τέτοιος τύπος είναι το έγγραφο, με το οποίο διαβιβάζονται τα δικαιολογητικά της δαπάνης.

γ) Εκκαθάριση δαπάνης

Μετά το στάδιο της ανάληψης ακολουθεί το στάδιο της εκκαθάρισης, δηλαδή η διαδικασία που απαιτείται για την έκδοση του εντάλματος πληρωμής. Είναι ο προσδιορισμός της απαίτησης των πιστωτών του Δημοσίου και γίνεται από τις Υπηρεσίες Δημοσιονομικού Ελέγχου, με βάση τα υποβαλλόμενα δικαιολογητικά (τιμολόγια προμηθευτών, αποδείξεις κ.α). Αν από τον έλεγχο των δικαιολογητικών προκύψει ότι αυτά είναι ελλιπή ή ότι δεν έχουν συμπληρωθεί σωστά, επιστρέφονται στις αρμόδιες υπηρεσίες για συμπλήρωση ή διόρθωση.

δ) Η εντολή πληρωμής της δαπάνης

Δίνεται από τις Υπηρεσίες Δημοσιονομικού Ελέγχου, με την μορφή της έκδοσης χρηματικού εντάλματος πληρωμής. Οι δαπάνες έχουν περιοδικό χαρακτήρα (π.χ. μισθοί, συντάξεις) μπορούν να πληρωθούν και με βάση άλλους τίτλους (π.χ. μισθολογικές καταστάσεις).

ε) Ο έλεγχος της εντολής πληρωμής από το Ελεγκτικό Συνέδριο

Πριν το χρηματικό ένταλμα αποσταλεί στο Δημόσιο Ταμείο για πληρωμή, υποβάλλεται σε έναν ακόμη έλεγχο από το Ελεγκτικό Συνέδριο και ελέγχεται αν : η εντελλόμενη δαπάνη στηρίζεται στο νόμο, έχει διατηρηθεί η νόμιμη διαδικασία για την ανάληψη της υποχρέωσης, υπάρχει σχετική πίστωση στον προϋπολογισμό, το ποσό που αναγράφεται στο χρηματικό ένταλμα βρίσκεται μέσα στα όρια πληρωμών που έχει θέσει ο υπουργός Οικονομικών και τέλος αν τα δικαιολογητικά της δαπάνης είναι πλήρη και επαρκή.

Αν ο επίτροπος του Ελεγκτικού Συνεδρίου διαπιστώσει ότι ικανοποιούνται όλες οι προβλεπόμενες από τον νόμο προϋποθέσεις πληρωμής, θεωρούν το χρηματικό ένταλμα και το επιστρέφουν στην υπηρεσία που το εξέδωσε, η οποία στη συνέχεια το στέλνει στο Δημόσιο Ταμείο για πληρωμή. Αν όμως κατά τον έλεγχο διαπιστωθεί ότι δεν συντρέχει κάποια από τις προϋποθέσεις πληρωμής της δαπάνης, ο επίτροπος του Ελεγκτικού Συνεδρίου υποχρεούται να αρνηθεί τη θεώρηση του χρηματικού εντάλματος.

ζ) Πληρωμή δαπάνης

Το τελευταίο στάδιο διενέργειας των δημόσιων δαπανών γίνεται με βάση το πρωτότυπο του χρηματικού εντάλματος από το δημόσιο ταμείο, μετά από έλεγχο των τυπικών του στοιχείων και αφού προηγουμένως καταχωρηθεί στο σώμα του εντάλματος η ειδική πράξη εξόφλησης.

10.3.3 Η εκτέλεση του προϋπολογισμού εσόδων

Η εκτέλεση του προϋπολογισμού των εσόδων περνάει από δύο στάδια τα οποία είναι : το στάδιο βεβαίωσης των δημόσιων εσόδων και το στάδιο είσπραξης των δημόσιων εσόδων.

α) Βεβαίωση των δημόσιων εσόδων

Είναι η διοικητική πράξη, που καθορίζει την νόμιμη απαίτηση του Δημοσίου έναντι των διαφόρων φυσικών ή νομικών προσώπων καθώς και το ύψος της, δηλαδή το χρηματικό ποσό που απαιτείται να καταβάλλουν τα πρόσωπα αυτά από την συγκεκριμένη απαίτηση στο Δημόσιο. Αρμόδιες υπηρεσίες είναι κυρίως οι ΔΟΥ και τα τελωνεία.

Η διαδικασία της βεβαίωσης των εσόδων ολοκληρώνεται με τη σύνταξη του κατάλληλου κάθε φορά δημοσίου εγγράφου, στο οποίο αναφέρονται το όνομα του οφειλέτη, το οφειλόμενο στο Δημόσιο ποσό και η αιτία της οφειλής. Το έγγραφο αυτό αποτελεί τον <<νόμιμο τίτλο βεβαίωσης>> και δίνει το δικαίωμα στον αρμόδιο της ταμειακής υπηρεσίας να προβεί στην είσπραξη των αναγραφόμενων σε αυτό ποσών.

β) Είσπραξη των δημόσιων εσόδων

Αφού βεβαιωθούν τα έσοδα, ακολουθεί το στάδιο της είσπραξης. Η νόμιμη είσπραξη ενός δημόσιου έσοδο προϋποθέτει : την ύπαρξη νόμου που να προβλέπει την είσπραξη του, την ύπαρξη νόμιμου τίτλου βεβαίωσης των εσόδων, την νόμιμη αρμοδιότητα είσπραξης του εσόδου από το δημόσιο όργανο που διενεργεί την είσπραξη και την έκδοσή από την αρμόδια αρχή της κατάλληλης απόδειξης.

10.3.4 Παράταση της εκτέλεσης του προϋπολογισμού

Αναφέρθηκε ότι ο νόμος του προϋπολογισμού ισχύει για ένα μόνο έτος, το λεγόμενο οικονομικό έτος. Το διάστημα όμως αυτό συνήθως δεν επαρκεί για την πραγματοποίηση των προβλεπόμενων από τον προϋπολογισμό εσόδων και δαπανών.

Γιατί, όση επιμέλεια και αποτελεσματικότητα και να επιδείξουν οι αρμόδιες για την είσπραξη των εσόδων και την πληρωμή των δαπανών αρχές, είναι πρακτικά σχεδόν αδύνατο να πετύχουν με τη λήξη του οικονομικού έτους την πλήρη πραγματοποίηση των εσόδων και των εξόδων που προβλέπονται από τον προϋπολογισμό.

Για την αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού υπάρχουν πρακτικά δύο λύσεις. Η πρώτη είναι να θεωρηθεί ότι με τη λήξη του οικονομικού έτους ο προϋπολογισμός έχει κλείσει και τα κονδύλια που εγγράφηκαν, αλλά δεν εκκαθαρίστηκαν, μέχρι τη λήξη του οικονομικού έτους, να εγγραφούν ξανά στον προϋπολογισμό του επομένου έτους ως κονδύλια αυτού. Η δεύτερη είναι ο προϋπολογισμός να κλείσει, όταν εισπραχθούν όλα τα έσοδα που βεβαιώθηκαν, αλλά δεν εισπράχθηκαν και να πληρωθούν όλες οι δαπάνες που αναλήφθηκαν, αλλά δεν πληρώθηκαν, μέχρι τη λήξη του οικονομικού έτους.

Στην Ελλάδα εφαρμόζεται ένα ενδιάμεσο σύστημα. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον Κώδικα Δημοσίου Λογιστικού, η εκτέλεση του προϋπολογισμού κάθε οικονομικού έτους παρατείνεται:

- ♦ για έναν μήνα, για την είσπραξη των εσόδων που έχουν βεβαιωθεί, αλλά δεν έχουν εισπραχθεί, μέχρι τη λήξη αυτού

- ♦ για δύο μήνες, για την πληρωμή των εξόδων, για τα οποία οι σχετικές υποχρεώσεις έχουν αναληφθεί, αλλά δεν έχουν πληρωθεί μέχρι τη λήξη του

Με απόφαση όμως του υπουργού Οικονομικών, τα παραπάνω χρονικά όρια μπορεί να παρατείνονται για δύο ακόμη μήνες. Το συνολικό χρονικό διάστημα από την έναρξη του οικονομικού έτους μέχρι τη λήξη του, μαζί με την παράταση ονομάζεται <<χρήση>>.

10.3.5 Διοικητική εκτέλεση

Ένα σημαντικότατο στάδιο της εκτέλεσης του προϋπολογισμού δημοσίων εσόδων είναι το στάδιο της αναγκαστικής τους είσπραξης με την οδό της διοικητικής εκτέλεσης ή αλλιώς των αναγκαστικών μέτρων. Η διαδικασία αυτή ακολουθείται, όταν οι φορολογούμενοι και οι άλλοι οφειλέτες του Δημοσίου εκδηλώνουν απροθυμία στο να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους, και διέπεται από τον Κώδικα Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων (ΚΕΔΕ). Τα αναγκαστικά αυτά μέτρα που μπορεί να λάβει το Δημόσιο, για την είσπραξη των εσόδων του είναι, σύμφωνα με τον ΚΕΔΕ, η κατάσχεση κινητής

περιουσίας, η κατάσχεση ακίνητης περιουσίας και η προσωπική κράτηση. Η χρήση των παραπάνω αναγκαστικών μέτρων εναπόκειται στην κρίση του Διευθυντή της ΔΟΥ ή του τελωνείου αναλόγως.

10.3.6 Παραγραφή αξιώσεων του Δημοσίου

Παραγραφή είναι η παύση ισχύος της οικονομικής αξίωσης, που προκαλείται γιατί αδράνησε για ορισμένο χρονικό διάστημα ο δικαιούχος. Ο χρόνος παραγραφής των χρεών προς το Δημόσιο ποικίλλει κατά περίπτωση.

10.3.7 Διαγραφή των χρεών προς το Δημόσιο

Εκτός από την παραγραφή των χρεών προς το Δημόσιο υπάρχει και η διαγραφή τους. Βασική διαφορά της διαγραφής από την παραγραφή είναι ότι, ενώ η παραγραφή συντελείται αυτομάτως, εφόσον ικανοποιούνται κάποιες προϋποθέσεις (π.χ. χρονικές προϋποθέσεις), η διαγραφή αποτελεί πράξη διοικητική, η οποία έχει αποτέλεσμα τη διαγραφή της αξίωσης από τα βιβλία του Δημοσίου Ταμείου.

Ειδικότερα, τα χρέη προς το Δημόσιο μπορούν να διαγραφούν στο σύνολο τους ή εν μέρει με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, μετά από σύμφωνη γνώμη ειδικών προς το σκοπό αυτό επιτρόπων. Περιπτώσεις παραγραφής χρεών μπορεί να είναι περιπτώσεις άπορων οφειλετών, ή οφειλετών που έχουν αποβιώσει και δεν είχαν περιουσία ή οι κληρονόμοι τους αποποιήθηκαν την κληρονομιά κ.λπ.

10.4 ΕΛΕΓΧΟΣ

Ο κρατικός προϋπολογισμός για να μπορέσει να επιτελέσει τον ρόλο του πρέπει να υπόκειται σε ένα σύστημα ελέγχου. Οι συνήθεις έλεγχοι οικονομικής διαχείρισης γίνονται κατά τεκμήριο εκ των υστέρων, δηλαδή είναι απολογιστικοί. Ο έλεγχος όμως του προϋπολογισμού των δημοσίων φορέων είναι πολύ ευρύτερος και λαμβάνει διάφορες μορφές.

Το αντικείμενο ελέγχου του προϋπολογισμού αναφέρεται στην εξέταση της σκοπιμότητας, της νομιμότητας και της αποτελεσματικότητας της δημοσιονομικής διαχείρισης.

Στον έλεγχο της σκοπιμότητας μιας οικονομικής πράξης εξετάζεται αν η συγκεκριμένη πράξη είναι σύμφωνη με τον επιδιωκόμενο από την πολιτεία σκοπό, δηλαδή αν αντιμετωπίζεται πραγματικά η υφιστάμενη συλλογική ανάγκη.

Στον έλεγχο της νομιμότητας, πιστοποιείται αν η διαχείριση γίνεται σύμφωνα με τους νόμους που ισχύουν στην χώρα Έτσι, μεταξύ άλλων, κατά τον έλεγχο της νομιμότητας εξετάζεται αν οι δαπάνες που διενεργούνται και τα έσοδα που εισπράττονται προβλέπονται από διάταξη νόμου, αν η δαπάνη πραγματοποιείται από νόμιμα εξουσιοδοτημένο φορέα, αν έχει ακολουθηθεί η νόμιμη διαδικασία για την διενέργειά της δαπάνης ή την είσπραξη του εσόδου κ.λ.π.

Στον έλεγχο της αποτελεσματικότητας, ερευνάται αν κατά την διαχείριση του δημοσίου χρήματος εφαρμόζεται η οικονομική αρχή της μεγιστοποίησης του οφέλους και της ελαχιστοποίησης του κόστους.

10.4.1 Όργανα ελέγχου

Η άποψη που κυριαρχεί είναι ότι ο κατασταλτικός έλεγχος είναι προτιμότερο να ασκείται από όργανο ανεξάρτητο της κρατικής διοίκησης και αυτή είναι η αρχή που εφαρμόζεται συνήθως στην πράξη. Όσο αναφορά τον προληπτικό έλεγχο οι απόψεις δίστανται. Κατά μια άποψη ο προληπτικός έλεγχος πρέπει να ασκείται από το Κοινοβούλιο γιατί αυτό ψηφίζει τον προϋπολογισμό και κατά συνέπεια πρέπει να έχει το ίδιο την αρμοδιότητα να ελέγχει την εκτέλεση του. Ωστόσο, η άποψη αυτή δεν βρίσκει υποστήριξη στην πράξη γιατί σε καμιά χώρα τον προληπτικό έλεγχο δεν τον ασκεί το Κοινοβούλιο. Κατά μια άλλη άποψη, ο προληπτικός έλεγχος πρέπει να ασκείται από όργανο της κρατικής διοίκησης και μάλιστα από το κατεξοχήν εκείνο όργανο που είναι υπεύθυνο για τα δημόσια οικονομικά (π.χ. τον Υπουργό Οικονομικών). Την άποψη αυτή υιοθετούν στην πράξη αρκετές χώρες. Τέλος υπάρχει και η άποψη ότι ο προληπτικός έλεγχος δεν πρέπει να ασκείται ούτε από το Κοινοβούλιο ούτε από τον υπεύθυνο για τη δημοσιονομική πολιτική, αλλά από ανεξάρτητο δικαστικό όργανο. Την άποψη αυτή φαίνεται να υιοθετούν σήμερα αρκετές ευρωπαϊκές χώρες μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα.

10.4.2 Κατηγορίες ελέγχου

Ο έλεγχος της εκτέλεσης του προϋπολογισμού αφορά κατά κύριο λόγο την εκτέλεση των δημόσιων δαπανών. Ο έλεγχος των δημόσιων δαπανών μπορεί να είναι διάφορων ειδών ανάλογα με τον χρόνο που πραγματοποιείται, το βάθος, την έκταση ή το περιεχόμενο του. Οι σημαντικότερες κατηγορίες ελέγχου είναι οι εξής :

α) Προληπτικός και κατασταλτικός έλεγχος

Με κριτήριο τον χρόνο που πραγματοποιείται ο έλεγχος (πριν ή μετά την διενέργεια της ελεγχόμενης πράξης), οι δημοσιονομικοί έλεγχοι διακρίνονται σε προληπτικούς και κατασταλτικούς (απολογιστικούς). Στην πράξη χρησιμοποιούνται συνήθως συνδυαστικά. Στην Ελλάδα ο έλεγχος ασκείται από το Υπουργείο Οικονομικών, το Ελεγκτικό Συνέδριο, αλλά και από τη Βουλή. Ο διοικητικός έλεγχος του Υπουργείου Οικονομικών, που πραγματοποιείται από τις Υπηρεσίες Δημοσιονομικού Ελέγχου, είναι προληπτικός, ο έλεγχος του Ελεγκτικού Συνεδρίου προληπτικός και κατασταλτικός και ο έλεγχος της Βουλής κατασταλτικός.

β) Έλεγχος νομιμότητας και έλεγχος κανονικότητας

Κατά τον έλεγχο νομιμότητας ερευνάται αν για την πραγματοποιούμενη ή πραγματοποιηθείσα δαπάνη υπάρχει σχετική πίστωση στον προϋπολογισμό και αν η δαπάνη αυτή προβλέπεται από κανόνα δικαίου. Κατά τον έλεγχο της κανονικότητας των δημοσίων δαπανών ερευνάται αν τηρήθηκε η διαδικασία της εκτέλεσης του προϋπολογισμού, δηλαδή αν τηρήθηκαν οι διατάξεις που διέπουν δημοσιολογιστικές πράξεις και αν επισυνάφθηκαν τα απαραίτητα για την εκκαθάριση της δαπάνης δικαιολογητικά. Οι έλεγχοι αυτοί ασκούνται από το Ελεγκτικό Συνέδριο.

γ) Γενικός και ειδικός έλεγχος

Ανάλογα με το βάθος και την έκταση του ελέγχου οι δημοσιονομικοί έλεγχοι διακρίνονται σε γενικούς και καθολικούς. Ο γενικός έλεγχος μιας διαχείρισης σημαίνει τον πλήρη έλεγχό της ως προς τη νομιμότητα και τη σκοπιμότητα των διαχειριστικών πράξεων. Ενώ κατά τον ειδικό έλεγχο το ελεγκτικό όργανο έχει συγκεκριμένα καθήκοντα και δεν επεκτείνεται σε όλους τους τομείς (π.χ. έλεγχος μόνο της τήρησης των απαραίτητων παραστατικών).

δ) Καθολικός και δειγματοληπτικός έλεγχος

Με κριτήριο τον όγκο του προς έλεγχο υλικού, οι δημοσιονομικοί έλεγχοι διακρίνονται σε καθολικούς (ή πλήρεις) και δειγματοληπτικούς (ή ενδεικτικούς). Ο καθολικός έλεγχος επεκτείνεται σε όλες τις οικονομικές πράξεις και σε όλα τα στάδια της διαδρομής τους σε ορισμένη χρονική περίοδο, ενώ οι δειγματοληπτικός έλεγχος περιορίζεται στην εξέταση ορισμένων μόνο διαχειριστικών πράξεων οι οποίες επιλέγονται από έναν μεγαλύτερο αριθμό.

ε) Τακτικός και έκτακτος έλεγχος

Οι έλεγχοι διακρίνονται επίσης σε τακτικούς και έκτακτους. Η διάκριση αυτή αφορά κυρίως τους διοικητικούς ελέγχους και το κριτήριο διάκρισης είναι η περιοδικότητα τους. Οι τακτικοί έλεγχοι ασκούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα μέσα στο οικονομικό έτος, ενώ οι έκτακτοι ασκούνται είτε αυτεπάγγελτα είτε μετά από σχετική εντολή του αρμόδιου οργάνου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Πολλές από τις λειτουργίες του κράτους δεν ασκούνται σε κεντρικό επίπεδο, αλλά είναι αποκεντρωμένες σε κατώτερα επίπεδα ή βαθμίδες διοίκησης ή αυτοδιοίκησης. Στη χώρα μας υπάρχουν δύο βαθμίδες αυτοδιοίκησης: Η Δευτεροβάθμια ή Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και η Πρωτοβάθμια Αυτοδιοίκηση, όπου περιλαμβάνονται οι Δήμοι και οι Κοινότητες. Οι οργανισμοί αυτοί έχουν έσοδα, πραγματοποιούν δαπάνες και κατά συνέπεια, όπως κάθε οικονομική μονάδα, έχουν ανάγκη κατάρτισης προϋπολογισμού.

2. ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΩΝ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΕΩΝ

Ο Β' βαθμός Αυτοδιοίκησης καθιερώθηκε στην Ελλάδα το 1994 με τον Ν. 2218/94. Με βάση το νόμο αυτό, οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις είναι αυτοδιοικούμενα κατά τόπο Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, στις οποίες περιέχονται όλες οι αρμοδιότητες που ασκούσαν μέχρι τότε οι νομάρχες και οι νομαρχιακές υπηρεσίες, με εξαίρεση τις αρμοδιότητες σε θέματα δημόσιας περιουσίας και τις αρμοδιότητες των υπουργείων Εθνικής Άμυνας, Εξωτερικών, Οικονομικών και Δικαιοσύνης, την εποπτεία των ΟΤΑ Α' βαθμού, την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος και ορισμένες αρμοδιότητες του υπουργείου Γεωργίας.

Στον ίδιο νόμο ρυθμίζονται θέματα που αφορούν τα έσοδα των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, τον προϋπολογισμό τους και γενικά την όλη οικονομική τους διαχείριση. Ειδικότερα τα έσοδα διακρίνονται σε τακτικά και έκτακτα. Τις υποχρεώσεις τους τις καλύπτουν σχεδόν αποκλειστικά με ειδικές επιχορηγήσεις από τον κρατικό προϋπολογισμό.

Κατά συνέπεια, η όλη οικονομική διοίκηση και το λογιστικό των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων διέπεται από τους ίδιους κανόνες που διέπεται το λογιστικό των λοιπών ΝΠΔΔ. Όπως και με τον προϋπολογισμό του κράτους, ο προϋπολογισμός των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων διακρίνεται σε Τακτικό Προϋπολογισμό και Προϋπολογισμό Επενδύσεων.

2.1 Κατάρτιση προϋπολογισμού

Οι υπεύθυνοι κάθε τομέα της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, αφού συγκεντρώσουν τα απαραίτητα στοιχεία και πληροφορίες, προχωρούν στην κατάρτιση του προϋπολογισμού του τομέα τους σύμφωνα με τις εκδιδόμενες κάθε χρόνο εγκυκλίους του υπουργού Οικονομικών. Οι σχετικές εγγραφές ελέγχονται από τη Διεύθυνση Οικονομικού της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, τροποποιούνται αν χρειαστεί, ώστε να είναι σύμφωνες με το πλαίσιο της δημοσιονομικής πολιτικής που προσδιορίζουν οι εγκύκλιοι του υπουργείου Οικονομικών και ενσωματώνονται στον Γενικό Προϋπολογισμό.

Όσον αφορά την κατάταξη των εσόδων και των εξόδων ακολουθείται η διοικητική ταξινόμηση, δηλαδή εμφανίζονται τα έσοδα και τα έξοδα κατά τομέα διοικητικής διαίρεσης της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης.

Ειδικότερα, τα στοιχεία των εσόδων και των εξόδων εμφανίζονται στον προϋπολογισμό σε πέντε στήλες. Στην πρώτη στήλη αναγράφεται ο κωδικός εσόδου ή εξόδου. Στην δεύτερη η ονομασία της πηγής εσόδου ή εξόδου. Στην τρίτη οι προβλέψεις της νέας χρήσης. Στην τέταρτη τα δεδομένα της προηγούμενης χρήσης, όπως αυτά έχουν διαμορφωθεί μέχρι την ημερομηνία κατάρτισης του προϋπολογισμού. Στην πέμπτη τα απολογιστικά της (κλεισμένης) χρήσης πριν την τρέχουσα.

Στην συνέχεια οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις αποστέλλουν τον προϋπολογισμό τους και τα συνοδευτικά έγγραφα στις Υπηρεσίες Δημοσιονομικού Ελέγχου.

2.2 Ψήφιση προϋπολογισμού

Μετά την κατάρτιση του και αφού εξεταστεί από την αρμόδια Υπηρεσία Δημοσιονομικού Ελέγχου του υπουργείου Οικονομικών, ο Γενικός Προϋπολογισμός των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, μαζί με τα συνοδευτικά του έγγραφα (εισηγητική έκθεση, συνοδευτικοί πίνακες, έκθεση Υπηρεσιών Δημοσιονομικού Ελέγχου.) εισάγεται από την οικονομική υπηρεσία της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης στο Νομαρχιακό Συμβούλιο για ψήφιση. Με τον τρόπο αυτό, ο προϋπολογισμός της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης γίνεται διοικητική πράξη.

Ο προϋπολογισμός πρέπει να ψηφιστεί από το Νομαρχιακό Συμβούλιο μέχρι το τέλος Σεπτεμβρίου του προηγούμενου έτους από εκείνο στο οποίο αναφέρεται και πρέπει

να είναι ισοσκελισμένος. Αν το σχέδιο του προϋπολογισμού δεν καταρτιστεί και δεν υποβληθεί στις παραπάνω προθεσμίες ή αν ο Πρόεδρος του Νομαρχιακού Συμβουλίου δεν μεριμνήσει για να συγκληθεί το Νομαρχιακό Συμβούλιο μέχρι το τέλος Νοεμβρίου, το Νομαρχιακό Συμβούλιο συνέρχεται αυτοδικαίως την πρώτη Κυριακή μετά την ημερομηνία αυτή και προχωρεί στη σύνταξη και ψήφιση του προϋπολογισμού.

2.3 Εκτέλεση προϋπολογισμού

Πρέπει να σημειωθεί ότι, όπως και στην περίπτωση του κρατικού προϋπολογισμού, η αναγραφή μιας πρόβλεψης στον προϋπολογισμό των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων δεν νομιμοποιεί την είσπραξη το εσόδου ή την πληρωμή δαπανών, αν η είσπραξη αυτή του εσόδου και η πραγματοποίηση των δαπανών δεν προβλέπονται από ρητή διάταξη νόμου.

Μέχρι την έναρξη ισχύος του νέου προϋπολογισμού και σε κάθε περίπτωση όχι αργότερα από το τέλος Μαρτίου του επόμενου οικονομικού έτους, ισχύει ο προϋπολογισμός του έτους που έχει λήξει. Δηλαδή, μπορούν να γίνουν πληρωμές μέχρι ποσοστού 25% των αντίστοιχων πληρωμών του οικονομικού έτους που έληξε.

Τροποποιήσεις του προϋπολογισμού κατά τη διάρκεια του οικονομικού έτους επιτρέπονται μόνο μετά από απόφαση του Νομαρχιακού Συμβουλίου. Οι τροποποιήσεις αυτές πρέπει να είναι περιορισμένες και πλήρως αιτιολογημένες. Επιπλέον υπάρχουν περιορισμοί που δεν επιτρέπουν τη χρησιμοποίηση πιστώσεων του προϋπολογισμού για την αντιμετώπιση άλλων δαπανών. Δηλαδή, επιτρέπεται μετά από αιτιολογημένη πρόταση η αυξομείωση πίστωσης μόνο μεταξύ πιστώσεων της ίδιας υπηρεσίας και της ίδιας υποκατηγορίας, ενώ για ορισμένες δραστηριότητες που επιχορηγούνται από τον κρατικό προϋπολογισμό δεν επιτρέπεται καμία μεταφορά πιστώσεων.

Οι τροποποιήσεις αυτές γίνονται μέσω του αποθεματικού, το οποίο αυξομειώνεται αντίστοιχα και το οποίο δεν μπορεί να είναι ανώτερο του 4% των συνολικών τακτικών εσόδων που έχουν εγγραφεί στον προϋπολογισμό των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων.

2.4 Έλεγχος προϋπολογισμού

Ο έλεγχος του προϋπολογισμού των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων γίνεται σε τρία στάδια.

α) Το πρώτο στάδιο αφορά τον έλεγχο του προϋπολογισμού πριν την ψήφιση του.

Ο Γενικός Προϋπολογισμός των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων πρέπει να αποσταλεί, πριν την υποβολή του στο Νομαρχιακό Συμβούλιο, για ψήφιση του στις Υπηρεσίες Δημοσιονομικού Ελέγχου του Νομού ή της Νομαρχίας συνοδευόμενος μεταξύ άλλων:

- ◆ Εισηγητική έκθεση, όπου καταγράφονται οι παραδοχές στις οποίες έχουν βασιστεί οι εκτιμήσεις των μεγεθών
- ◆ Ειδικά έντυπα, στα οποία αναλύεται λεπτομερώς και αιτιολογείται κάθε πρόβλεψη εσόδου και εξόδου και επίσης αναφέρονται οι διατάξεις στις οποίες στηρίζονται
- ◆ Πίνακα του προσωπικού που υπηρετεί στις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις κατά το χρόνο κατάρτισης του προϋπολογισμού, κατά κατηγορίες, κλάδους και μισθολογικά κλιμάκια, με αντίστοιχη ανάλυση των αποδοχών που καταβάλλονται
- ◆ Πίνακα του προσωπικού που προβλέπεται να διοριστεί ή να μεταταγεί μέχρι τις 31/12 της τρέχουσας χρήσης, κατά κατηγορίες, κλάδους και μισθολογικά κλιμάκια, εφόσον μέχρι την ημερομηνία κατάρτισης του προϋπολογισμού έχουν εκδοθεί οι σχετικές πράξεις, αντίγραφα των οποίων επισυνάπτονται.

Οι Υπηρεσίες Δημοσιονομικού Ελέγχου, ύστερα από επεξεργασία όλων των μεγεθών του προϋπολογισμού, συντάσσουν έκθεση στην οποία εκθέτουν τις παρατηρήσεις τους και την οποία υποβάλλουν μαζί με τον Γενικό Προϋπολογισμό και ορισμένα συνοδευτικά στο Νομαρχιακό Συμβούλιο για ψήφιση.

Στην έκθεση αναφέρεται αν ο προϋπολογισμός έχει συνταχθεί σύμφωνα με τις κατευθυντήριες οδηγίες του υπουργείου Οικονομικών, αν οι προβλέψεις των εσόδων και των εξόδων που έχουν εγγραφεί σε αυτόν είναι αιτιολογημένες, αν υπάρχουν αποκλίσεις με τους στόχους του κρατικού προϋπολογισμού, καθώς και κάθε άλλο στοιχείο που θα βοηθήσει το Νομαρχιακό Συμβούλιο να διαμορφώσει την κρίση του. Στόχος λοιπόν της έκθεσης αυτής είναι να ενημερωθεί το Νομαρχιακό Συμβούλιο από τις Υπηρεσίες Δημοσιονομικού Ελέγχου όσον αφορά την ορθότητα των προβλέψεων των εσόδων και των δαπανών, καθώς και για ενδεχόμενες αποκλίσεις από τους στόχους του κρατικού

προϋπολογισμού, ώστε να γίνουν εγκαίρως οι αναγκαίες διορθώσεις πριν από τη ψήφιση του προϋπολογισμού.

β) Το δεύτερο στάδιο αφορά τον έλεγχο από τον υπουργό Οικονομικών.

Μετά την ψήφιση του, οι Γενικοί Προϋπολογισμοί των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων αποστέλλονται στη αρμόδια Διεύθυνση ΝΠΔΔ του ΓΛΚ μαζί με την εισηγητική τους έκθεση, την έκθεση της αρμόδιας Υπηρεσίας Δημοσιονομικού Ελέγχου και την πράξη έγκρισης του Νομαρχιακού Συμβουλίου, ώστε να ελεγχθούν από τον υπουργό Οικονομικών, όσον αφορά τη συμβατότητα του με τους στόχους του κρατικού προϋπολογισμού.

Ο υπουργός Οικονομικών, μέσω της παραπάνω υπηρεσίας του ΓΛΚ, καλεί το Νομαρχιακό Συμβούλιο να αναμορφώσει τον προϋπολογισμό σύμφωνα με τις υποδείξεις του, αν διαπιστώσει ότι:

- ◆ Υπάρχουν αποκλίσεις από τους στόχους του κρατικού προϋπολογισμού, όσον αφορά τα έσοδα και τις δαπάνες
- ◆ Δεν έχει τηρηθεί ο τύπος και το περιεχόμενο του κρατικού προϋπολογισμού

Μόνο μετά τον έλεγχο αυτό από το υπουργείο Οικονομικών και τη γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων του, είναι δυνατή η εκτέλεση του προϋπολογισμού των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων. Κι αυτό γιατί, όπως προαναφέρθηκε, μέχρις ότου ρυθμιστεί οριστικά το ζήτημα των οικονομικών της Δευτεροβάθμιας Αυτοδιοίκησης και θεσπιστούν δικοί της πόροι, οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις διαχειρίζονται ουσιαστικά έσοδα του κράτους, για τα οποία την αρμοδιότητα έχει, στα πλαίσια άσκησης της δημοσιονομικής πολιτικής, ο υπουργός Οικονομικών.

Ο υπουργός Οικονομικών, μέσω των Υπηρεσιών Δημοσιονομικού Ελέγχου, ασκεί επίσης προληπτικό έλεγχο των δαπανών των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων.

γ) Το τρίτο στάδιο αφορά τον έλεγχο από το ελεγκτικό συνέδριο.

Οι προϋπολογισμοί των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων ελέγχονται από το Ελεγκτικό Συνέδριο κατά τον ίδιο τρόπο που ελέγχεται ο κρατικός προϋπολογισμός.

3. ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Όπως και οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, έτσι και οι πρωτοβάθμιοι ΟΤΑ υποχρεούνται, με βάση τον Δημοτικό και Κοινοτικό Κώδικα (ΠΔ 410/95), να συντάσσουν προϋπολογισμό. Επίσης, όπως στον κρατικό προϋπολογισμό, έτσι και στον προϋπολογισμό των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, το οικονομικό έτος της διαχείρισης των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ αρχίζει την 1^η Ιανουαρίου και λήγει την 31^η Δεκεμβρίου του ίδιου έτους. Τα έσοδα των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ διακρίνονται σε τακτικά και έκτακτα.

Στα τακτικά έσοδα περιλαμβάνονται τα έσοδα που προέρχονται από:

- ◆ θεσμοθετημένους υπέρ αυτών πόρους
- ◆ την εκμετάλλευση της κινητής και της ακίνητης περιουσίας
- ◆ ανταποδοτικά τέλη και δικαιώματα
- ◆ φόρους, τέλη, δικαιώματα και εισφορές
- ◆ τοπικά δυνητικά τέλη και εισφορές

Στα έκτακτα έσοδα περιλαμβάνονται τα έσοδα που προέρχονται από:

- ◆ δάνεια
- ◆ δωρεές, κληροδοτήματα και κληρονομιές
- ◆ εκποίηση περιουσιακών στοιχείων
- ◆ κάθε άλλη πηγή

Τα τακτικά έσοδα έχουν έναν διαρκή χαρακτήρα, με την έννοια ότι λίγο πολύ πραγματοποιούνται κάθε χρόνο. Αντίθετα, η πραγματοποίηση των έκτακτων εσόδων είναι από τη φύση τους αβέβαιη και για ορισμένες πηγές εξαρτάται από παράγοντες εκτός ΟΤΑ.

Τα έξοδα των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ διακρίνονται σε υποχρεωτικά και προαιρετικά.

Στα υποχρεωτικά έξοδα περιλαμβάνονται:

- ◆ οι δαπάνες για την πληρωμή των διάφορων εξόδων διοίκησης
- ◆ οι δαπάνες για την εξόφληση οφειλών
- ◆ οι ετήσιες εισφορές υπέρ συνδέσμων Δήμων και Κοινοτήτων
- ◆ οι επιχορηγήσεις που παρέχουν οι Δήμοι και οι Κοινότητες στα ιδρύματα και στα νομικά πρόσωπα που ιδρύουν

Κάθε άλλη κατηγορία δαπάνης θεωρείται προαιρετική.

Από την παραπάνω διάκριση των εσόδων και των εξόδων, και ιδιαίτερα από το γεγονός ότι ο νόμος καθορίζει ρητά τα τακτικά έσοδα και τις υποχρεωτικές δαπάνες, συνάγεται ότι υπάρχει άμεση σύνδεση ανάμεσα στα τακτικά έσοδα και στις υποχρεωτικές δαπάνες. Δηλαδή, ότι δεν μπορούν οι υποχρεωτικές δαπάνες να είναι υψηλότερες των τακτικών εσόδων.

Όπως και στην περίπτωση των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, το αποθεματικό κεφάλαιο του δημοτικού ή κοινοτικού προϋπολογισμού δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερο από ποσοστό 4% του συνόλου των τακτικών εσόδων που έχουν εγγραφεί στον προϋπολογισμό.

3.1 Κατάρτιση προϋπολογισμού

Αρμόδιος για την κατάρτιση του προϋπολογισμού είναι για μεν τους Δήμους η δημομαρχιακή επιτροπή, δηλαδή ένα συλλογικό όργανο που έχει Πρόεδρο τον δήμαρχο ή έναν αντιδήμαρχο τον οποίο έχει ορίσει ο δήμαρχος και μέλη τους δημοτικούς συμβούλους, για δε τις Κοινότητες ο Πρόεδρος της Κοινότητας. Για την κατάρτιση του προϋπολογισμού η οικονομική υπηρεσία του Δήμου, αφού συγκεντρώσει και επεξεργαστεί τις απαραίτητες πληροφορίες και στοιχεία, εισηγείται αντίστοιχα στην δημομαρχιακή επιτροπή. Η δημομαρχιακή επιτροπή, που είναι το αρμόδιο όργανο πολιτικής του δήμου, αφού επεξεργαστεί την εισήγηση που έχει υποβληθεί, καταρτίζει το σχέδιο του προϋπολογισμού και το υποβάλλει συνοδευόμενο από αναλυτική έκθεση που αιτιολογεί κάθε εγγραφή εσόδου ή εξόδου, το αργότερο μέχρι το τέλος Οκτωβρίου κάθε χρόνου, στο Δημοτικό ή Κοινοτικό Συμβούλιο για συζήτηση και έγκριση.

3.2 Ψήφιση προϋπολογισμού

Σύμφωνα με τον Δημοτικό και Κοινοτικό Κώδικα, το συμβούλιο πρέπει να συνεδριάσει και να ψηφίσει τον προϋπολογισμό μέχρι το τέλος Νοεμβρίου του ίδιο χρόνου και να τον υποβάλλει στον Περιφερειακό Διευθυντή. Ο προϋπολογισμός αυτός πρέπει να είναι ισοσκελισμένος. Αν το σχέδιο του προϋπολογισμού δεν καταρτιστεί και δεν υποβληθεί μέσα στα παραπάνω χρονικά όρια ή αν ο Πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου ή ο Πρόεδρος της Κοινότητας δεν μεριμνήσουν, ώστε να συγκληθεί το συμβούλιο μέχρι τέλος Νοεμβρίου, το συμβούλιο συνέρχεται αυτοδικαίως την πρώτη

Κυριακή μετά την ημερομηνία αυτή και προχωρεί στη σύνταξη και ψήφιση του προϋπολογισμού. Πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι στην πράξη οι παραπάνω ημερομηνίες δεν τηρούνται πάντοτε και ότι δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που ο προϋπολογισμός των ΟΤΑ ψηφίζεται μετά την έναρξη του οικονομικού έτους.

3.3 Εκτέλεση προϋπολογισμού

Ο προϋπολογισμός, αφού ελεγχθεί από τον Περιφερειακό Διευθυντή, επιστρέφει στον Δήμο ή στην Κοινότητα, η δε ισχύς του αρχίζει την 1^η Ιανουαρίου και τελειώνει την 31^η Δεκεμβρίου του οικονομικού έτους που αφορά. Η εκτέλεση του προϋπολογισμού των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ παρατείνεται:

- ♦ για ένα μήνα, για την είσπραξη των εσόδων που έχουν βεβαιωθεί μέχρι τη λήξη της περιόδου στην οποία αναφέρεται
- ♦ για δύο μήνες, για την πληρωμή των εξόδων, για τα οποία οι σχετικές υποχρεώσεις έχουν αναληφθεί μέσα στην περίοδο αυτή

Με βάση τις προβλέψεις του προϋπολογισμού, πραγματοποιούνται όλες οι εισπράξεις και πληρωμές κατά τη διάρκεια του χρόνου. Τόσο ο Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας όσο και οι λοιποί νόμοι που αναφέρονται στην οικονομική διαχείριση των ΟΤΑ, δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην εκτέλεση του προϋπολογισμού και ιδιαίτερα στην διάθεση πιστώσεων. Οι πιο βασικές διατάξεις είναι οι εξής:

- ♦ Ωσπου να αρχίσει να ισχύει ο νέος προϋπολογισμός, και πάντως όχι αργότερα από το τέλος Μαρτίου του επόμενου οικονομικού έτους, ισχύει ο προϋπολογισμός του έτους που έχει λήξει. Μετά την πάροδο του τριμήνου απαγορεύεται να γίνει οποιαδήποτε δαπάνη με βάση τον προϋπολογισμό του περασμένου έτους.
- ♦ Πίστωση που έχει εγγραφεί στον προϋπολογισμό για την εκτέλεση συγκεκριμένου έργου επιτρέπεται, σε περίπτωση που υπάρχει αδυναμία εκτέλεσης του έργου αυτού, να διατεθεί μόνο για την εκτέλεση άλλου έργου, εφόσον προηγουμένως αναμορφωθεί ο προϋπολογισμός
- ♦ Επιτρέπεται να διατεθούν πιστώσεις – που έχουν εγγραφεί για έργα που δεν έχουν εκτελεστεί – για πληρωμές άλλων δαπανών μόνο κατά το τελευταίο τρίμηνο του οικονομικού έτους, εφόσον οι πιστώσεις αυτές δεν μπορούν να εκτελεστούν στο

διάστημα που απομένει μέχρι το τέλος του οικονομικού έτους και εφόσον έχει προηγηθεί αναμόρφωση προϋπολογισμού.

Ταμειακή Υπηρεσία

Με τον όρο <<Ταμειακή Υπηρεσία>> νοείται όλη η χρηματική διαχείριση ενός ΟΤΑ, που αρχίζει από την είσπραξη των εσόδων και καταλήγει στην σύνταξη του ταμειακού απολογισμού. Κάθε Δήμος μπορεί να έχει τη δική του Ταμειακή Υπηρεσία, εφόσον προβλέπεται από τον Οργανισμό Εσωτερικής του Υπηρεσίας. Όμως, με εξαίρεση συνήθως λίγους σχετικά μεγάλους Δήμους της χώρας, οι υπόλοιποι Δήμοι και Κοινότητες δεν έχουν τη δυνατότητα ή δεν επιθυμούν να έχουν δική τους Ταμειακή Υπηρεσία και το έργο αυτό διεξάγεται από το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων μέσω των ΔΟΥ (Εφορειών). Για την προσφορά της υπηρεσίας αυτής γίνεται κράτηση, επί των εισπραττόμενων δημοτικών και κοινοτικών εσόδων, το ύψος της οποίας φτάνει το 0,50%. Για την είσπραξη των εσόδων τους οι ΟΤΑ χρησιμοποιούν ειδικά εισπρακτικά όργανα, τους δημοτικούς και κοινοτικούς εισπράκτορες. Τα ταμειακά αυτά όργανα ασκούν όλες τις αρμοδιότητες που ισχύουν κάθε φορά για την είσπραξη των δημοσίων εσόδων.

3.4 Έλεγχος προϋπολογισμού

α) Έλεγχος Περιφερειακού Διευθυντή

Ο προϋπολογισμός αποστέλλεται στον Περιφερειακό Διευθυντή μαζί με τις αποφάσεις των συμβουλίων που αφορούν την επιβολή των φόρων, τελών, δικαιωμάτων και εισφορών στις οποίες είναι βασισμένος αυτός. Αν ο Περιφερειακός Διευθυντής διαπιστώσει ότι:

- ♦ δεν έχουν εγγραφεί στον προϋπολογισμό υποχρεωτικές δαπάνες
- ♦ τα έσοδα που έχουν εγγραφεί δεν επαρκούν για την κάλυψη των υποχρεωτικών δαπανών

τότε καλεί το Δημοτικό και Κοινοτικό Συμβούλιο να αναμορφώσει τον προϋπολογισμό και να εγγράψει σε αυτόν τις υποχρεωτικές δαπάνες και τους επιπλέον αναγκαίους πόρους.

β) Έλεγχος Ελεγκτικού Συνεδρίου

Ο έλεγχος του Ελεγκτικού Συνεδρίου είναι κατασταλτικός και γίνεται με την αποστολή σε αυτόν του απολογισμού και των απαραίτητων δικαιολογητικών.

α) Απολογισμός

Όσο αναφορά την διαδικασία του απολογισμού, στην περίπτωση των Δήμων, η Ταμειακή Υπηρεσία πρέπει μέχρι το τέλος Απριλίου κάθε χρόνου, να υποβάλλει στη δημορχιακή επιτροπή, δια μέσου του δημάρχου, τους λογαριασμούς του οικονομικού έτους που έληξε. Η δημορχιακή επιτροπή πρέπει, μέσα σε διάστημα δύο μηνών από την ημέρα που παρέλαβε τους λογαριασμούς, να τους προελέγξει και, το αργότερο πέντε ημέρες μετά τη λήξη του διμήνου, να υποβάλει τον απολογισμό μαζί με έκθεση της στο Δημοτικό Συμβούλιο. Το συμβούλιο, μέσα σε διάστημα δύο μηνών αφότου παρέλαβε τον απολογισμό και την έκθεση της δημορχιακής επιτροπής, πρέπει να αποφασίσει την έγκριση του απολογισμού και να διατυπώσει τις παρατηρήσεις του σχετικά με αυτόν. Στη συνέχεια, ο απολογισμός, μαζί με όλα τα δικαιολογητικά, υποβάλλεται στο Ελεγκτικό Συνέδριο μέσα σε έναν μήνα αφότου εκδόθηκε η παραπάνω πράξη του Δημοτικού Συμβουλίου, για να ελεγχθεί, και η υποβολή του ανακοινώνεται στον Περιφερειακό Διευθυντή.

Στην περίπτωση των Κοινοτήτων, ο διευθυντής του δημοσίου ταμείου πρέπει - μέχρι το τέλος Απριλίου κάθε χρόνου- να στείλει στην Κοινότητα τους λογαριασμούς της διαχείρισης του περασμένου οικονομικού έτους μαζί με τα σχετικά δικαιολογητικά. Το Κοινοτικό Συμβούλιο στη συνέχεια και σε διάστημα δύο μηνών από την παραλαβή των λογαριασμών πρέπει με πράξη του να αποφασίσει την έγκριση του απολογισμού και να διατυπώσει τις παρατηρήσεις του. Στη συνέχεια, ο απολογισμός και τα δικαιολογητικά αποστέλλονται στο Ελεγκτικό Συνέδριο και ακολουθούν όσα αναφέρθηκαν ότι εφαρμόζονται στην περίπτωση των Δήμων.

β) Η λογοδοσία

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει, ως μηχανισμός ελέγχου των δραστηριοτήτων και της οικονομικής κατάστασης του Δήμου, ο θεσμός της λογοδοσίας, με την οποία ο δήμαρχος εκθέτει στο Δημοτικό Συμβούλιο και στη συνέχεια στους κατοίκους της περιοχής τα πεπραγμένα του χρόνου που πέρασε. Ειδικότερα, σύμφωνα με τον Δημοτικό και Κοινοτικό Κώδικα, ο δήμαρχος υποχρεούται, μέχρι το τέλος Ιουνίου κάθε έτους και

αφού προηγουμένως ενημερώσει το Δημοτικό Συμβούλιο, να καλέσει με προκήρυξη τους κατοίκους της περιοχής για να τους εκθέσει τα πεπραγμένα της δημοτικής αρχής του χρόνου που πέρασε. Η δημόσια αυτή παρουσίαση των πεπραγμένων αφορά την οικονομική κατάσταση του Δήμου, τη διοίκηση του γενικά και την εφαρμογή του δημοτικού προγράμματος. Κατά τη λογοδοσία καλούνται να παραστούν τα μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου, τα μέλη των συμβουλίων των δημοτικών διαμερισμάτων, οι Πάρεδροι και τα μέλη των συνοικιακών συμβουλίων. Στη συνέλευση αυτή έχει δικαίωμα να διατυπώσει τις παρατηρήσεις του επί της λογοδοσίας κάθε δημότης, κάτοικος ή φορολογούμενος του Δήμου.

Αντίστοιχη λογοδοσία προβλέπεται και στην περίπτωση των Κοινοτήτων. Ειδικότερα, ο Πρόεδρος της Κοινότητας υποχρεούται, με προκήρυξη του, να καλέσει, μέχρι την τελευταία Κυριακή του Μαΐου, τους κατοίκους της περιοχής για να λογοδοτήσει προς αυτούς σχετικά με τα πεπραγμένα της κοινοτικής αρχής κατά τη διάρκεια του έτους που έληξε.

Όπως και στην περίπτωση των Δήμων, στη λογοδοσία είναι παρών και το Κοινοτικό Συμβούλιο, το οποίο έχει προηγουμένως ενημερωθεί για το περιεχόμενο της λογοδοσίας σε συνεδρίαση του και έχει συντάξει σχετικό πρακτικό. Επίσης και σε αυτή τη συνέλευση που γίνεται για την παρουσίαση της λογοδοσίας κάθε δημότης, κάτοικος ή φορολογούμενος της περιοχής, μπορεί να διατυπώσει τις παρατηρήσεις του σχετικά με τη λογοδοσία.

3.5 Υποβολή στατιστικών στοιχείων

Με τη λήξη του οικονομικού έτους οι δημοτικοί ταμίες υποχρεούνται να καταρτίσουν συνοπτική κατάσταση των εσόδων και των εξόδων των Δήμων, την οποία πρέπει να υποβάλλουν στο υπουργείο Εσωτερικών και στον Περιφερειακό Διευθυντή. Επίσης, πρέπει να υποβάλλουν απολογιστικό πίνακα στην Υπηρεσία Στατιστικής του υπουργείου Εσωτερικών. Τα ίδια στοιχεία υποβάλλουν και οι διευθυντές των δημοσίων ταμείων για τους Δήμους και τις Κοινότητες της περιφέρειας τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΦΟΡΟΙ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΦΟΡΟΙ

1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Για να λειτουργήσει σωστά το κράτος χρειάζεται πόρους, τους οποίους θα διαθέσει για να χρηματοδοτήσει τις δημόσιες δαπάνες προκειμένου να προσφέρει τα δημόσια αγαθά και τις υπόλοιπες υπηρεσίες στο κοινωνικό σύνολο. Θα πρέπει δηλαδή να λάβει χώρα μετάθεση παραγωγικών μέσων από τον ιδιωτικό στον δημόσιο τομέα. Είναι φανερό όμως ότι οι ιδιώτες δεν θα παραχωρήσουν οικειοθελώς μέσα παραγωγής στο δημόσιο χωρίς το κράτος να τους καταβάλλει τις αμοιβές που επικρατούν στην αγορά. Όμως το κράτος δυσκολεύεται να καταβάλλει τις αμοιβές διότι τα δημόσια αγαθά και οι υπηρεσίες παρέχονται δωρεάν στο κοινωνικό σύνολο.

Για το λόγο αυτό το κράτος προσπαθεί να αντλήσει τα απαραίτητα έσοδα από διάφορες πηγές, οι σημαντικότερες εκ των οποίων είναι:

♦ Δωρεές

Αρκετοί συνάνθρωποι μας έχουν κάνει ιδιωτικές δωρεές και κληροδοτήματα στο δημόσιο για την ανέγερση νοσοκομείων, σχολείων και για οτιδήποτε άλλο θεωρούν ότι θα ωφελήσει το κοινωνικό σύνολο. Αξίζει να σημειωθεί ότι και το κράτος παρέχει φορολογικά κίνητρα στους πολίτες προκειμένου πραγματοποιήσουν δωρεές. Υπάρχουν επίσης και οι διακρατικές δωρεές ή άλλες μορφές βοήθειας από ξένες κυβερνήσεις ή διεθνείς οργανισμούς.

♦ Συμμετοχή στη λειτουργία του μηχανισμού της αγοράς επί ίσους όρους με τους ιδιωτικούς φορείς.

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται τα έσοδα από την άσκηση δημόσιας επιχειρηματικής δράσης (πώληση αγαθών και υπηρεσιών που παράγουν οι δημόσιες επιχειρήσεις), τα έσοδα από την εκμετάλλευση της δημόσιας περιουσίας (ενοίκια δημοσίων κτιρίων), τόκοι από καταθέσεις του Δημοσίου σε τράπεζες), τα έσοδα από δάνεια που συνάπτει το κράτος κ.τ.λ.

♦ Άσκηση της κυριαρχικής εξουσίας

Τα κυριότερα μέσα αναγκαστικής μετάθεσης συντελεστών παραγωγής στο δημόσιο είναι η επίταξη, ο πληθωρισμός και ο φόρος.

Με την επίταξη το κράτος εκμεταλλεύόμενο την κυριαρχική του εξουσία, αποσπά αναγκαστικά από τους ιδιωτικούς φορείς και χωρίς αμοιβή τα μέσα παραγωγής που χρειάζεται. Όμως η μέθοδος αυτήν είναι άδικη γιατί το κόστος

παραγωγής του αγαθού βαρύνει εξ ολοκλήρου τους ιδιοκτήτες των συντελεστών παραγωγής που επιτάσσονται. Για αυτό η επίταξη χρησιμοποιείται πολύ σπάνια από το κράτος όπως για παράδειγμα σε περίοδο πολέμου.

Μέσω του πληθωρισμού το κράτος εκδίδει νέα χαρτονομίσματα που χρησιμοποιεί για να εκμισθώνει τα αναγκαία μέσα παραγωγής. Όμως η έκδοση νέου χρήματος έχει σαν συνέπεια την αύξηση των τιμών με αποτέλεσμα να μειώνεται η αγοραστική δύναμη των εισοδημάτων που δεν μπορούν να προσαρμοστούν γρήγορα. Με την μέθοδο αυτή το κόστος των δημοσίων αγαθών επιβαρύνει τελικά τις ομάδες του πληθυσμού που καταναλώνουν κατά κύριο λόγο τα αγαθά των οποίων οι τιμές αυξήθηκαν και τα εισοδήματα τα οποία δεν επιδέχονται γρήγορη προσαρμογή στην πληθωριστική αύξηση των τιμών. Τέτοιες ομάδες είναι κυρίως οι χαμηλότερες εισοδηματικές τάξεις των εργατών και των συνταξιούχων.

Από όλες τις μορφές δημοσίων εσόδων που χρησιμοποιούνται για την χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών η πιο σημαντική είναι η περίπτωση του φόρου

Ο φόρος ορίζεται ως μια μονομερής, υποχρεωτική πληρωμή ενός χρηματικού ποσού από τον ιδιώτη προς το κράτος για εκπλήρωση κρατικών σκοπών χωρίς ειδική αντιπαροχή ή αντάλλαγμα.

Από τον ορισμό του φόρου προκύπτει ότι το πρώτο χαρακτηριστικό του γνώρισμα είναι ότι είναι μονομερής παροχή, δηλαδή δεν αποτελεί τίμημα για την αγορά μιας συγκεκριμένης δημόσιας υπηρεσίας. Δεύτερο χαρακτηριστικό είναι ότι είναι υποχρεωτική πληρωμή για όλους όσους συγκεντρώνουν τις προϋποθέσεις που ορίζει ο νόμος, χωρίς αυτό να αποτελεί ποινή. Τελευταίο χαρακτηριστικό γνώρισμα είναι ότι αντικρίζεται από αντιπαροχή, μόνο που αυτή δεν είναι ούτε άμεση ούτε ειδική, δηλαδή δεν σχετίζεται με το ποσό του φόρου που πληρώνει ο κάθε φορολογούμενος. Η αντιπαροχή αυτή είναι γενική και παρέχεται εξ αδιαίρετου στο κοινωνικό σύνολο με τη μορφή των δημοσίων αγαθών και υπηρεσιών.

Με τη μέθοδο του φόρου γίνεται δυνατή η επιδιωκόμενη μετάθεση μέσω παραγωγής στο δημόσιο και η ρύθμιση από την πολιτική εξουσία της φορολογίας γίνεται με τέτοιον τρόπο ώστε η κατανομή του φόρου να ανταποκρίνεται σε αυτό που η πλειοψηφία θεωρεί δίκαιο. Συνεπώς ναι μεν ο φόρος αποτελεί μηχανισμό αναγκαστικής μετάθεσης μέσω παραγωγής από τους ιδιώτες στο δημόσιο, ταυτόχρονα όμως αποτελεί και μηχανισμό επιμερισμού του κόστους παραγωγής των δημοσίων αγαθών με δίκαιο τρόπο.

2. ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ

Η ταξινόμηση των φόρων γίνεται με βάση ορισμένα κριτήρια.

2.1 Ταξινόμησή με κριτήριο την φορολογική βάση

Το μέγεθος επί του οποίου υπολογίζεται ο φόρος ονομάζεται φορολογική βάση και συνήθως χρησιμοποιείται ένα ορισμένο οικονομικό γνώρισμα των ιδιωτών. Σήμερα στα φορολογικά συστήματα των διάφορων χωρών χρησιμοποιούνται ως φορολογικές βάσεις το εισόδημα, η περιουσία και η καταναλωτική δαπάνη. Όταν επιλεγθεί η φορολογική βάση από την πολιτική εξουσία, ο ιδιώτης που την διαθέτει είναι υποχρεωμένος από τον νόμο να πληρώνει τον φόρο, και αποτελεί έτσι την φορολογούμενη μονάδα. Αν διαιρέσουμε τον φόρο με τον οποίο επιβαρύνεται ο φορολογούμενος με την φορολογική βάση, το αποτέλεσμα που προκύπτει αποτελεί τον μέσο φορολογικό συντελεστή, ο οποίος ονομάζεται και νομοθετικά οριζόμενος. Ο φορολογικός συντελεστής με βάση τον οποίο επιβαρύνεται τελικά ο φορολογούμενος ονομάζεται πραγματικά οριζόμενος και η διαφορά που μπορεί να έχουν οι παραπάνω συντελεστές μπορεί να οφείλεται σε διάφορους λόγους όπως η φοροδιαφυγή, η αποφυγή του φόρου και η μετακύλιση του φόρου.

Υπάρχουν τρία είδη φορολογικών συντελεστών και είναι ο αναλογικός, ο προοδευτικός και ο αντίστροφα προοδευτικός. Αναλογικός χαρακτηρίζεται ο φορολογικός συντελεστής αν, ανεξάρτητα από το ύψος της φορολογικής βάσης, το ποσοστό του φόρου είναι το ίδιο. Προοδευτικός χαρακτηρίζεται ο φορολογικός συντελεστής αν το ποσοστό του φόρου αυξάνει όταν αυξάνει η φορολογική βάση. Αντίστροφα προοδευτικός χαρακτηρίζεται ο φορολογικός συντελεστής αν το ποσοστό του φόρου μειώνεται όταν αυξάνει η φορολογική βάση.

Με βάση την διάκριση των φόρων με κριτήριο την φορολογική βάση, οι φόροι διακρίνονται σε φόρους σταθερού ποσού κατά φορολογούμενο (ή εφάπαξ ή πάγιους), φόρους εισοδήματος, φόρους κατανάλωσης και φόρους περιουσίας.

α) Οι φόροι σταθερού ποσού κατά φορολογούμενο, που ονομάζονται και εφάπαξ ή πάγιοι φόροι, επιβαρύνουν με το ίδιο ακριβώς ποσό όλα τα άτομα. Κάθε φορολογούμενος πληρώνει ορισμένο ποσό φόρου που είναι κοινό για όλους τους φορολογούμενους. Τέτοιοι φόροι κατά το παρελθόν ήταν οι κεφαλικοί όμως σήμερα τείνουν να εκλείψουν γιατί θεωρούνται κοινωνικά άδικοι. Όμως ο φόρος σταθερού ποσού είναι ο μοναδικός ουδέτερος ή μη στρεβλωτικός φόρος γιατί το άτομο δεν έχει

κανένα λόγο να αυξομειώνει την παραγωγική του δραστηριότητα ή να μεταβάλλει τα καταναλωτικά του πρότυπα εφόσον ότι και να κάνει θα πληρώνει πάντα το ίδιο ποσό φόρου.

β) Ο φόρος εισοδήματος είναι η μορφή φόρου , κατά την οποία η αγοραστική δύναμη που υποχρεώνετε να μεταβιβάσει η φορολογούμενη μονάδα στο δημόσιο εξαρτάται από το εισόδημα που πραγματοποιεί η μονάδα αυτή σε ορισμένη χρονική περίοδο. Ο φόρος εισοδήματος εισπράττεται κυρίως μετά από δήλωση της φορολογούμενης μονάδας προς τη φορολογούσα αρχή. Κατά την εφαρμογή στην πράξη των φόρων εισοδήματος προκύπτουν διάφορα προβλήματα.

Πρώτο, το πρόβλημα του ορισμού του εισοδήματος που θα αποτελέσει την φορολογική βάση. Για παράδειγμα θα περιληφθούν στον ορισμό μόνο οι αμοιβές των συντελεστών παραγωγής που εισπράττονται σε χρήμα ή και οι αμοιβές σε είδος; Θα πρέπει να ληφθούν υποψιν και τα έκτακτα γεγονότα που βελτιώνουν την οικονομική θέση του ιδιώτη, όπως έκτακτα κέρδη από λαχείο ή κληρονομιά;

Δεύτερο, το πρόβλημα του ορισμού της φορολογούμενης μονάδας. Θα θεωρούνται φορολογούμενες μονάδες τα φυσικά ή τα νομικά πρόσωπα. Επίσης στην περίπτωση των φυσικών προσώπων θα θεωρείται φορολογούμενη μονάδα η οικογένεια στο σύνολο της ή κάθε μέλος ξεχωριστά. Η επιλογή στην παραπάνω περίπτωση έχει σημασία αν ο φορολογικός συντελεστής είναι προοδευτικός όπου στην περίπτωση που πάρουμε ως μονάδα την οικογένεια θα είναι μεγαλύτερος.

Τρίτο το πρόβλημα του τρόπου που φορολογείται το εισόδημα. Θα φορολογείται χωριστά το εισόδημα κάθε πηγής (αναλυτικός φόρος) ή συνολικά το εισόδημα από όλες τις πηγές (ενιαίος φόρος). Η επιλογή θα είναι σημαντική αν ο φορολογικός συντελεστής είναι προοδευτικός.

Τέταρτο το πρόβλημα των ασταθών εισοδημάτων. Τα εισοδήματα που παρουσιάζουν σοβαρές περιοδικές διακυμάνσεις θα φορολογούνται όπως πραγματοποιούνται κάθε χρόνο ή θα φορολογείται ο μέσος ετήσιος όρος του εισοδήματος ολόκληρης της περιόδου στην οποία παρατηρείται η διακύμανση. Τα παραπάνω είναι μερικά από τα πραγματικά δύσκολα προβλήματα εφαρμογής του φόρου εισοδήματος.

Ο φόρος εισοδήματος ανάλογα με την νομική υπόσταση της φορολογούμενης μονάδας στο εισόδημα της οποίας επιβάλλεται , διακρίνεται :

♦ σε φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων και ειδικών κατηγοριών

Σύμφωνα με την Ελληνική νομοθεσία (ΝΔ 3323/1955) στο φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων περιλαμβάνονται τα εισοδήματα, μετά την αφαίρεση των δαπανών πραγματοποίησης του εισοδήματος και ορισμένων απαλλαγών ή εξαιρέσεων, από τις εξής πηγές :

- το εισόδημα από οικοδομές που περιλαμβάνει τα ενοίκια από την εκμίσθωση και από την ιδιοκατοίκηση ή ιδιοχρησιμοποίηση
- το εισόδημα από εκμίσθωση γης
- το εισόδημα από κινητές αξίες που περιλαμβάνει τους τόκους και τα μερίσματα από τα χρεόγραφα και τις αμοιβές που παίρνουν οι διοικητικοί σύμβουλοι, διοικητές και διαχειριστές των ανωνύμων εταιρειών, πέρα από τον κανονικό τους μισθό
- το εισόδημα από εμπορικές επιχειρήσεις
- το εισόδημα από γεωργικές εκμεταλλεύσεις
- το εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες που περιλαμβάνει τους μισθούς, τα ημερομίσθια, τα επιδόματα, τις συντάξεις και κάθε άλλη αμοιβή για εξαρτημένη εργασία που παρέχεται τώρα ή στο παρελθόν
- το εισόδημα από ελεύθερα επαγγέλματα

Συνήθως στην φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων θεσπίζεται προοδευτικός συντελεστής.

♦ σε φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων

Ο φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων ή αλλιώς φόρος επί των κερδών επιβάλλεται επί των καθαρών κερδών των ανώνυμων εταιρειών.

Στην φορολογία εισοδήματος νομικών προσώπων θεσπίζεται συνήθως αναλογικός συντελεστής.

γ) Ο **φόρος κατανάλωσης ή φόρος επί της δαπάνης** είναι η μορφή του φόρου κατά την οποία η αγοραστική δύναμη που υποχρεούται να μεταβιβάσει η φορολογούμενη μονάδα στο δημόσιο εξαρτάται από την δαπάνη την οποία πραγματοποιεί. Οι φόροι στη δαπάνη διακρίνονται ανάλογα με τον τρόπο που επιβάλλονται:

♦ Στον προσωπικό φόρο στην δαπάνη (expenditure tax) που επιβάλλεται στη συνολική δαπάνη που πραγματοποιεί η φορολογούμενη μονάδα μέσα σε ορισμένη χρονική περίοδο. Ο φορολογικός συντελεστής μπορεί στην περίπτωση του φόρου αυτού να είναι αναλογικός ή προοδευτικός.

♦ Στους φόρους στα προϊόντα ή έμμεσους φόρους κατανάλωσης που επιβάλλονται κατά μονάδα ή κατ' αξία στα παραγόμενα, εισαγόμενα ή πωλούμενα προϊόντα και επιβαρύνουν εν μέρει ή πλήρως τους αγοραστές των προϊόντων αυτών. Ο

φορολογικός συντελεστής στην περίπτωση αυτή είναι αναλογικός. Ειδικότερα οι φόροι που επιβάλλονται στα εισαγόμενα από το εξωτερικό ή εξαγόμενα προς το εξωτερικό αγαθά ονομάζονται δασμοί.

Οι έμμεσοι φόροι κατανάλωσης ανάλογα με τον αριθμό των προϊόντων που καλύπτουν διακρίνονται :

- ♦ σε γενικούς φόρους κατανάλωσης που επιβάλλονται σε όλα τα αγαθά που προσφέρονται στην αγορά . Ανάλογα με τη φορολογική βάση πάνω στην οποία επιβάλλονται οι γενικοί φόροι κατανάλωσης διακρίνονται σε φόρους στην συνολική αξία πώλησης (φόρος κύκλου εργασιών, φόρος χαρτοσήμου, φόρος στις αγορές) και σε φόρους στην προστιθέμενη αξία οι οποίοι έχουν ως φορολογική βάση την επιπλέον αξία που προστίθεται στο προϊόν στα διάφορα στάδια της παραγωγής ή της διανομής στα οποία και εισπράττεται ο φόρος.
- ♦ σε ειδικούς φόρους κατανάλωσης που επιβαρύνουν ορισμένο αγαθό ή κατηγορία αγαθών (π.χ. οινόπνευματώδη, καπνός, αυτοκίνητα).

Τέλος ανάλογα με τον τρόπο που υπολογίζεται η φορολογική υποχρέωση, οι έμμεσοι φόροι κατανάλωσης διακρίνονται :

- ♦ σε φόρους κατ' αξία (ad valorem) όταν καθορίζονται σε ορισμένο ποσοστό στην τιμή του προϊόντος (π.χ. ΦΠΑ 18% επί της τιμής του αγαθού), και
- ♦ σε ειδικευμένους φόρους (specific) όταν ο φόρος καθορίζεται σε ορισμένο χρηματικό ποσό κατά μονάδα προϊόντος (π.χ. 2,50 ευρώ ανά πακέτο τσιγάρων)

δ) Φόρος περιουσίας είναι η μορφή φόρου κατά την οποία η αγοραστική δύναμη που υποχρεώνεται να μεταβιβάσει η φορολογούμενη μονάδα στο δημόσιο εξαρτάται από την αξία ή την έκταση (μ² ακινήτου) ή κάποιο άλλο χαρακτηριστικό της περιουσίας που κατέχει. Κατά κανόνα ο φορολογικός συντελεστής στους φόρους περιουσίας είναι αναλογικός όμως σε ορισμένες μορφές του φόρου μπορεί να είναι και προοδευτικός. Στην πράξη διακρίνονται οι παρακάτω μορφές φόρου περιουσίας :

- ♦ Ο προσωπικός φόρος καθαρής περιουσίας, ο οποίος επιβάλλεται στην καθαρή περιουσιακή θέση του φυσικού προσώπου όπως προκύπτει μετά την αφαίρεση των οφειλών του από τη συνολική αξία των κάθε είδους περιουσιακών στοιχείων του. Ο συντελεστής του είναι συνήθως προοδευτικός.
- ♦ Ο γενικός φόρος περιουσίας, που συνίσταται στην επιβολή ενιαίου φορολογικού συντελεστή στη συνολική ενεργητική αξία κάθε περιουσιακού στοιχείου.

Παρουσιάζει δύο ουσιαστικές διαφορές από τον προσωπικό φόρο καθαρής περιουσίας. Πρώτον δεν αφαιρούνται από την ενεργητική αξία της περιουσίας οι

υποχρεώσεις του φορολογούμενου. Δεύτερον ο φόρος είναι απρόσωπος, γιατί επιβάλλεται σε κάθε περιουσιακό στοιχείο ανεξάρτητα αν το κατέχει φυσικό ή νομικό πρόσωπο σε αντίθεση με το φόρο στην καθαρή περιουσία που επιβάλλεται μόνο στα φυσικά πρόσωπα.

♦ Οι ειδικοί φόροι περιουσίας, οι οποίοι διαφέρουν από τον γενικό φόρο περιουσίας μόνο στο ότι επιβάλλονται σε μια καθορισμένη κατηγορία περιουσιακών στοιχείων (π.χ. ο φόρος ακίνητης περιουσίας, ο φόρος οικοδομών, ο φόρος κινητών αξιών κτλ.)

♦ Οι φόροι μεταβίβασης, οι οποίοι επιβάλλονται στη μεταβίβαση κάθε είδους περιουσιακών στοιχείων με δωρεά, προίκα ή κληρονομιά καθώς και στη μεταβίβαση ορισμένων κατηγοριών περιουσιακών στοιχείων, ακινήτων συνήθως, με αγοραπωλησίες. Ο φόρος κληρονομιών είναι συνήθως προοδευτικός.

Οι τρεις πρώτες κατηγορίες φόρων περιουσίας είναι συνήθως ετήσιοι φόροι και οι φορολογικοί συντελεστές καθορίζονται σε τόσο χαμηλά επίπεδα ώστε ο φόρος να καταβάλλεται με μείωση του εισοδήματος από την περιουσία και όχι με ρευστοποίηση ενός μέρους της περιουσίας για την πληρωμή του φόρου.

Τα βασικότερα προβλήματα για την επιβολή των φόρων περιουσίας είναι το πρόβλημα της αποτίμησης των περιουσιακών στοιχείων και το πρόβλημα της εξακρίβωσης ορισμένων κατηγοριών από αυτά, όπως είναι οι κινητές αξίες (ομολογίες, μετοχές, τιμαλφή κτλ.)

2.2 Ταξινόμησή με κριτήριο τον χαρακτήρα του φορολογικού συντελεστή

Με βάση το κριτήριο αυτό οι φόροι διακρίνονται σε προοδευτικούς, αναλογικούς και αντίστροφα προοδευτικούς.

α) Προοδευτικοί φόροι

Προοδευτικός είναι ο φόρος που ο μέσος φορολογικός συντελεστής του γίνεται μεγαλύτερος με την αύξηση της φορολογικής βάσης. Πρόσφοροι για την εφαρμογή προοδευτικού συντελεστή είναι οι φόροι εισοδήματος, ο προσωπικός φόρος καθαρής περιουσίας και ο φόρος κληρονομιών. Την εφαρμογή του προοδευτικού συντελεστή δεν επιδέχονται οι έμμεσοι φόροι κατανάλωσης.

Ο συνηθισμένος τρόπος εφαρμογής των προοδευτικών φόρων είναι ο εξής : Η φορολογική βάση (εισόδημα, δαπάνη, περιουσία) του φορολογούμενου διαιρείται σε κλιμάκια. Κάθε διαδοχικό κλιμάκιο φορολογείται με συντελεστή υψηλότερο από ότι το προηγούμενο. Οι συντελεστές των διαδοχικών κλιμακίων της φορολογικής βάσης ονομάζονται οριακοί συντελεστές. Ο οριακός φορολογικός συντελεστής ισούται με

το λόγο της μεταβολής του φόρου προς τη μεταβολή του εισοδήματος. Η νομοθεσία ορίζει συνήθως μόνο τους οριακούς φορολογικούς συντελεστές και ο μέσος φορολογικός συντελεστής προκύπτει από το άθροισμα των ποσών του φόρου των επιμέρους κλιμακίων προς την φορολογική βάση που συνήθως είναι το εισόδημα. Η μορφή αυτή φορολόγησης ονομάζεται κλιμακωτή προοδευτική φορολογία.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η ποσοστιαία μεταβολή του μέσου φορολογικού συντελεστή στα διαδοχικά επίπεδα εισοδήματος. Αν ο μέσος φορολογικός συντελεστής αυξάνεται με τον ίδιο ρυθμό η προοδευτικότητα του φόρου ονομάζεται σταθερή. Αν αντίθετα, ο μέσος φορολογικός συντελεστής αυξάνεται με επιταχυνόμενο ρυθμό, η προοδευτικότητα του φόρου ονομάζεται αύξουσα. Τέλος, αν ο φορολογικός συντελεστής αυξάνεται με φθίνοντα ρυθμό, η προοδευτικότητα του φόρου ονομάζεται φθίνουσα.

β) Αναλογικοί φόροι

Αναλογικός είναι ο φόρος που ο μέσος φορολογικός συντελεστής τους είναι σταθερά αμετάβλητος, ασχέτως με το ύψος της φορολογικής βάσης. π.χ. αναλογικού φόρου είναι 10% επί του εισοδήματος φυσικών προσώπων, αδιακρίτως αν το ποσό είναι 1.000€ ή 2.000€.

Αναλογικοί είναι συνήθως οι έμμεσοι φόροι κατανάλωσης και επίσης ο γενικός και οι ειδικοί φόροι περιουσίας. Πρέπει να τονίσουμε ότι οι έμμεσοι φόροι κατανάλωσης μπορεί βέβαια να είναι αναλογικοί ως προς τη φορολογική βάση στην οποία επιβάλλονται (αξία αγαθών που αγοράζονται), αλλά όταν εκφραστεί η φορολογική επιβάρυνση από τους φόρους αυτούς ως ποσοστό του εισοδήματος του φορολογούμενου, οι φόροι αυτοί είναι αντίστροφα προοδευτικοί.

Τέλος στην περίπτωση του αναλογικού φόρου ο μέσος φορολογικός συντελεστής ισούται με τον οριακό και παραμένουν αμετάβλητοι καθώς αυξομειώνεται η φορολογική βάση.

γ) Φόροι αντίστροφα προοδευτικοί

Αντιστρόφως προοδευτικός είναι ο φόρος που ο φορολογικός συντελεστής αυξάνεται καθώς μειώνει η φορολογική βάση ή μειώνεται καθώς αυξάνει η φορολογική βάση. Δηλαδή έχουμε μεταβολή του φορολογικού συντελεστή με έννοια αντίστροφη σε σύγκριση με την προοδευτική φορολογία. Στην περίπτωση του αντίστροφα προοδευτικού φόρου ο μέσος φορολογικός συντελεστής είναι μεγαλύτερος από τον οριακό.

Σήμερα είναι σπάνιοι τέτοιοι φόροι ενώ στο παρελθόν ήταν πιο συχνοί όπως για παράδειγμα η περίπτωση του κεφαλικού φόρου που είχε επιβληθεί στην Ελλάδα κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας.

2.3 Ταξινόμησή με κριτήριο τη φορολογούσα αρχή

Με κριτήριο το είδος του δημοσίου φορέα που είναι αρμόδιος για την εισπραξη των φόρων έχουμε τους φόρους της Κεντρικής Διοίκησης, φόρους υπέρ των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης (εισφορές) και φόρους υπέρ των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (δημοτικοί ή κοινοτικοί φόροι, τέλη κ.λπ.). Το κριτήριο αυτό αποκτά ιδιαίτερη σημασία, στην έκταση που υπάρχουν πολλές φορολογούσες αρχές, οι οποίες λειτουργούν σε διαφορετικά επίπεδα, έχουν διαφορετικές ανάγκες και συχνά δεν συντονίζονται τις ενέργειες τους. Κάτω από τέτοιες συνθήκες, είναι δυνατόν η μέση φορολογική επιβάρυνση του πολίτη από την καθεμιά φορολογούσα αρχή χωριστά να είναι περιορισμένη, αλλά αθροιστικά να φτάνει σε υψηλά επίπεδα. Η δυσμενής επίδραση που ασκεί η πολλαπλή φορολόγηση στα κίνητρα οικονομικής δραστηριότητας καθιστά αναγκαία την ύπαρξη ενός κεντρικού συντονιστικού οργάνου, που να καθορίζει τα πλαίσια δράσης της κάθε φορολογούσας αρχής.

2.4 Ταξινόμησή των φόρων σε προσωπικούς και απρόσωπους

α) Προσωπικοί φόροι

Προσωπικοί χαρακτηρίζονται οι φόροι που λαμβάνουν υπόψη το μέγεθος του εισοδήματος ή της περιουσίας, τις προσωπικές συνθήκες, την οικογενειακή κατάσταση, τον τρόπο κτήσης του εισοδήματος και άλλα στοιχεία του φορολογούμενου. Στην κατηγορία αυτή υπάγονται ο προσωπικός φόρος εισοδήματος, ο φόρος κληρονομιών κ.λπ.

β) Απρόσωποι φόροι

Απρόσωποι (ή πραγματικοί ή αντικειμενικοί) φόροι χαρακτηρίζονται οι φόροι που επιβάλλονται όχι επί προσώπων, αλλά επί συναλλαγών, με βάση ορισμένα αντικειμενικά κριτήρια, χωρίς να λαμβάνουν υπόψη το ύψος του εισοδήματος ή τις προσωπικές και λοιπές συνθήκες του φορολογούμενου. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν κατά κύριο λόγο οι φόροι κατανάλωσης, που χρησιμοποιούν ως αντικειμενικό κριτήριο το ύψος της μεμονωμένης δαπάνης του ατόμου, χωρίς να διερευνούν την εισοδηματική του κατάσταση ή τις ανάγκες του.

2.5 Ταξινόμησή των φόρων σε άμεσους και έμμεσους

Το τελευταίο κριτήριο διάκρισης αναφέρεται στους άμεσους και έμμεσους φόρους. Πρώτος ο J. S. Mill έθεσε ως κριτήριο διάκρισης των φόρων σε άμεσους και έμμεσους τη δυνατότητα ή όχι του φορολογούμενου να μεταθέσει τον φόρο, που ο νόμος τον υποχρεώνει να καταβάλλει σε άλλους με τους οποίους συναλλάσσεται. Με βάση το κριτήριο αυτό άμεσοι χαρακτηρίζονται οι φόροι τους οποίους ο φορολογούμενος, που είναι από τον νόμο υποχρεωμένος να καταβάλλει, δεν μπορεί να μεταθέσει σε άλλους ιδιώτες. Έμμεσοι χαρακτηρίζονται οι φόροι τους οποίους ο φορολογούμενος, που είναι από τον νόμο υποχρεωμένος να καταβάλλει, μπορεί να τους μεταθέσει, κατά ένα μέρος ή στο σύνολο τους, σε άλλους ιδιώτες.

Μεταγενέστερα αποδείχτηκε ότι το κριτήριο διακρίσεως σύμφωνα με την δυνατότητα της μετάθεσης κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις δεν επαληθεύεται. Η παραπάνω αδυναμία οδήγησε στην χρησιμοποίηση ενός άλλου κριτηρίου που αναφερόταν στην πρόθεση του φορολογικού νομοθέτη.

Με βάση το κριτήριο αυτό άμεσος φόρος ήταν αυτός που επιβάλλονταν με πρόθεση του νομοθέτη να επιβαρύνει το πρόσωπο το οποίο και κατέβαλλε τους φόρους στο δημόσιο ταμείο. Αν οι φόροι επιβάλλονταν σε ορισμένους ιδιώτες με πρόθεση να μετατεθούν και να επιβαρύνουν άλλους ιδιώτες, οι φόροι αυτοί χαρακτηρίζονταν έμμεσοι. Ούτε όμως το κριτήριο αυτό ήταν ικανοποιητικό γιατί ήταν δύσκολο να ανατρέχουμε κάθε φορά στην πρόθεση του νομοθέτη.

Ένα άλλο κριτήριο είναι με βάση την διοικητική μέθοδο εφαρμογής τους, όπου άμεσοι είναι οι φόροι τους οποίους πληρώνει απευθείας ο φορολογούμενός ενώ έμμεσοι είναι οι φόροι που πληρώνονται μέσω της ανταλλαγής αγαθών.

Ακόμη ένα κριτήριο είναι η δυνατότητα προσαρμογής ή μη ενός φόρου προς τις ιδιαίτερες συνθήκες του φορολογουμένου, όπου άμεσοι ή προσωπικοί είναι οι φόροι που μπορούν να προσαρμοστούν ανάλογα με τις ατομικές συνθήκες του φορολογουμένου, ενώ έμμεσοι είναι οι φόροι που επιβάλλονται επί των συναλλαγών και δεν μπορούν να προσαρμοστούν ανάλογα με τις προσωπικές συνθήκες του αγοραστή ή του πωλητή.

Τέλος ένα άλλο κριτήριο για τη διάκριση των φόρων σε άμεσους και έμμεσους είναι ο τρόπος που εκδηλώνεται η φορολογική ικανότητα του φορολογούμενου. Με βάση το κριτήριο αυτό, άμεσοι θεωρούνται οι φόροι που επιβάλλονται σε μια φορολογική βάση που φανερώνει με άμεσο τρόπο τη φοροδοτική ικανότητα του φορολογούμενου. Τέτοιοι φόροι είναι οι φόροι εισοδήματος, οι φόροι

περιουσίας και ο προσωπικός φόρος στην δαπάνη. Ως έμμεσοι φόροι χαρακτηρίζονται με βάση το παραπάνω κριτήριο, αυτοί που επιβάλλονται σε στοιχεία από τα οποία προκύπτει έμμεσα η φοροδοτική ικανότητα του φορολογούμενου. Τέτοιοι φόροι είναι οι γενικοί και ειδικοί φόροι κατανάλωσης, οι δασμοί κτλ.

Παρά τον αυθαίρετο, σε μεγάλο βαθμό, χαρακτήρα που έχει η διάκριση των φόρων σε άμεσους και έμμεσους, είναι ιδιαίτερα σημαντική από αναλυτική άποψη. Όταν αξιολογούνται οι φόροι από άποψη φορολογικής δικαιοσύνης, οικονομικών επιδράσεων και κόστους διαχείρισης, η σύγκριση γίνεται συνήθως ανάμεσα σε άμεσους και έμμεσους φόρους.

3. ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Επειδή οι φόροι απορροφούν ένα σημαντικό ποσοστό του ΑΕΠ (άνω του 30%), είναι αναγκαίο να ισχύουν ορισμένες αρχές στην διαδικασία διαμόρφωσης ή αναμόρφωσης του φορολογικού συστήματος κάθε χώρας. Οι αρχές αυτές πρέπει να είναι τέτοιες, ώστε με την υιοθέτησή τους :

- ♦ να ελαχιστοποιούνται οι δυσμενείς επιδράσεις των φόρων επί της οικονομικής συμπεριφοράς των ιδιωτικών φορέων, χωρίς να παραβλέπεται ο ταμειευτικός χαρακτήρας των φόρων

- ♦ να εναρμονίζονται οι συχνά αλληλοσυγκρουόμενοι στόχοι που επιδιώκονται μέσω των διάφορων φόρων.

Οι βασικότερες αρχές που διατυπώθηκαν, είναι οι ακόλουθες :

3.1 Η αρχή της καθολικότητας

Ο φόρος πρέπει να είναι καθολικός, δηλαδή όλοι οι πολίτες θα πρέπει να είναι υποχρεωμένοι να συνεισφέρουν στα δημόσια βάρη, ανάλογα με την οικονομική τους δυνατότητα. Η προνομιακή μεταχείριση ορισμένων ατόμων ή ομάδων επιτρέπεται μόνο με βάση ορισμένα, αυστηρώς προδιαγεγραμμένα, κοινωνικοοικονομικά κριτήρια.

3.2 Η αρχή της βεβαιότητας

Ο φόρος πρέπει να έχει το στοιχείο της βεβαιότητας, δηλαδή ο φορολογούμενος θα πρέπει να ξέρει εκ των προτέρων το ποσό, τον τρόπο και τον χρόνο πληρωμής του φόρου. Έτσι περιορίζονται οι αυθαιρεσίες των δημόσιων φορέων και διευκολύνεται ο προγραμματισμός της ιδιωτικής δραστηριότητας. Η

έννοια της αρχής της βεβαιότητας είναι ότι το κράτος δεν πρέπει να εκμεταλλεύεται τον χαμηλό βαθμό πληροφόρησης των πολιτών για να εμφανίζει μικρότερο το πραγματικό κόστος παροχής των δημόσιων υπηρεσιών. Οι έμμεσοι φόροι π.χ. καταβάλλονται σε πολλές, μικρές δόσεις σε κάθε αγοραπωλησία και δεν είναι σαφές στον φορολογούμενο το συνολικό ποσό των εν λόγω φόρων που καταβάλλει στο κράτος σε ετήσια βάση. Ο χαμηλός βαθμός συναίσθησης της φορολογικής επιβάρυνσης δημιουργεί την ψευδαίσθηση στους φορολογουμένους ότι το κόστος λειτουργίας των κρατικών υπηρεσιών είναι χαμηλό.

3.3 Η αρχή της καταλληλότητας

Ο φόρος πρέπει να είναι κατάλληλα σχεδιασμένος ή πρόσφορος, δηλαδή να εισπράττεται κατά τρόπο που να διευκολύνει τον φορολογούμενο και σε χρόνο που να του δημιουργεί τις λιγότερες ταμειακές δυσχέρειες.

3.4 Η αρχή της ορθολογικότητας

Το φορολογικό σύστημα πρέπει να είναι ορθολογικά οργανωμένο, έτσι ώστε να ελαχιστοποιούνται τα έξοδα βεβαίωσης και είσπραξης των φόρων και να μεγιστοποιούνται τα ακαθάριστα φορολογικά έσοδα. Το διοικητικό κόστος λειτουργίας του φορολογικού συστήματος είναι άμεσο (μισθοί απασχολουμένων στις εφορίες, ενοίκια, γραφική ύλη κ.α.) και έμμεσο (υποχρέωση φορολογουμένων να τηρούν αρχεία επί σειρά ετών να προσφεύγουν σε φοροτεχνικά γραφεία κ.α.). Το κόστος αυτό εξαρτάται κυρίως από το πόσο περίπλοκο είναι το φορολογικό σύστημα.

3.5 Η αρχή της επάρκειας

Στην επάρκεια όταν έχουμε δύο ή περισσότερους φόρους που ασκούν τις ίδιες επιδράσεις στη συμπεριφορά των ιδιωτικών φορέων, θα πρέπει να επιλέγεται ο φόρος εκείνος που αποφέρει τα περισσότερα έσοδα, και μάλιστα έσοδα που να υπερβαίνουν το κόστος διαχείρισης του.

3.6 Η αρχή της ευκαμψίας

Το φορολογικό σύστημα πρέπει να προσαρμόζεται ταχέως στις μεταβαλλόμενες οικονομικές συνθήκες, έτσι ώστε να αντιμετωπίζονται εγκαίρως οι οικονομικές διαταραχές. Αυτό σημαίνει ότι οι φόροι θα πρέπει να είναι δομημένοι έτσι, ώστε στην διάρκεια μιας ύφεσης να επιφέρουν λιγότερα έσοδα και στην διάρκεια μιας πληθωριστικής περιόδου περισσότερα. Τέτοιες αυξομειώσεις των

εσόδων μπορούν να επέλθουν είτε αυτόματα είτε με την μεταβολή των φορολογικών συντελεστών. Οι οποιοσδήποτε χρονικές υστερήσεις στην είσπραξη των εσόδων λειτουργούν σε βάρος της αρχής της ευκαμψίας.

3.7 Η αρχή της οικονομικής αποτελεσματικότητας

Η αρχή αυτή έχει δυο εφαρμογές. Πρώτον, ο φόρος θα πρέπει να είναι ουδέτερος ή μη στρεβλωτικός, δηλαδή να μην επηρεάζει τις επιλογές των ιδιωτικών φορέων, όταν η κατανομή των παραγωγικών μέσων είναι άριστη. Δεύτερον, ο φόρος θα πρέπει να διορθώνει τις επιλογές των ιδιωτικών φορέων, όταν η κατανομή των παραγωγικών μέσων δεν είναι αποτελεσματική.

Ουδέτερος ή μη στρεβλωτικός φόρος είναι ο φόρος, όταν το άτομο δεν μπορεί να προβεί σε καμιά ενέργεια, ικανή να μειώσει την φορολογική του υποχρέωση. Ουδέτεροι είναι οι φόροι σταθερού ποσού, όπως π.χ. ο κεφαλικός φόρος όπου το άτομο θα πληρώσει τον καθορισμένο ποσό φόρου, ανεξάρτητα από τις επιλογές του, ανεξάρτητα από το αν δουλέψει, αποταμιεύσει, καταναλώσει ή επενδύσει. Επομένως, η κατανομή των παραγωγικών μέσων δεν μεταβάλλεται, πράγμα επιθυμητό στην περίπτωση που η κατανομή αυτή είναι ήδη άριστη.

Διορθωτικοί (και σε κάποιο βαθμό στρεβλωτικοί) είναι οι φόροι όταν παρεμβαίνουν στις επιλογές των νοικοκυριών και ανακατανέμουν τα παραγωγικά μέσα. Οι φόροι κατανάλωσης για παράδειγμα ευνοούν την αποταμίευση σε βάρος της κατανάλωσης. Σημειώνεται ότι το άτομο είναι σε θέση να μειώσει την επιβάρυνση του από ένα στρεβλωτικό φόρο.

Η επιβολή διορθωτικών φόρων είναι αναγκαία, όταν πρόκειται να αντιμετωπιστούν οι ατέλειες του μηχανισμού αγοράς. Οι διορθωτικών φόροι είναι σε θέση, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις, να αναδιατάξουν τα παραγωγικά μέσα κατά τρόπο αποτελεσματικό. Αντίθετα, όταν είναι άριστη η κατανομή των παραγωγικών μέσων, η επιβολή στρεβλωτικών φόρων προκαλεί το λεγόμενο <<υπερβάλλον βάρος>> (excess burden). Το υπερβάλλον βάρος δεν έχει σχέση με το χρηματικό ποσό που καταβάλλεται στο Δημόσιο ως φόρος. Αναφέρεται μάλλον στην απώλεια χρησιμότητας, που προκαλεί η επιβολή ενός στρεβλωτικού φόρου (ανακατανομή των πόρων σε διαφορετικό σημείο από το άριστο), μείον την απώλεια χρησιμότητας που θα προκαλούσε η επιβολή ενός ισόποσου ουδέτερου φόρου. Το υπερβάλλον βάρος εμφανίζεται με τρεις μορφές οι οποίες είναι υπερβάλλον βάρος των συντελεστών

παραγωγής, υπερβάλλον βάρος των καταναλωτών και υπερβάλλον βάρος των παραγωγών.

3.8 Η αρχή της Δικαιοσύνης

Το φορολογικό σύστημα πρέπει να εξασφαλίζει δίκαιη κατανομή του φορολογικού βάρους, δηλαδή την οικονομική επιβάρυνση που υφίστανται τα νοικοκυριά λόγω της υποχρέωσής τους να πληρώνουν φόρους. Η κατανομή των φορολογικών βαρών θεωρείται δίκαιη όταν εξασφαλίζει οριζόντια και κάθετη φορολογική ισότητα. Οριζόντια φορολογική ισότητα, υπάρχει όταν άτομα που τελούν κάτω από τις ίδιες συνθήκες υφίστανται την ίδια φορολογική μεταχείριση. Κάθετη φορολογική ισότητα, υπάρχει όταν άτομα που τελούν κάτω από διαφορετικές συνθήκες υφίστανται διαφορετική φορολογική μεταχείριση.

4.ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Στις περισσότερες χώρες σήμερα οι φόροι συγκαταλέγονται ανάμεσα στα ισχυρότερα μέσα οικονομικής πολιτικής. Σε παλαιότερες περιόδους ο φόρος ήταν γνωστός στους φορείς της οικονομικής πολιτικής μόνο ως μέσο χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών και ως μηχανισμός επιμερισμού του κόστους παραγωγής των δημοσίων αγαθών. Με τη διάδοση όμως των απόψεων του Adolf Wagner σχετικά με τον κοινωνικοπολιτικό ρόλο του κράτους, ο φόρος άρχισε να χρησιμοποιείται συνειδητά πια σαν μέσο μετριασμού των οικονομικών ανισοτήτων. Εξάλλου, μετά την επικράτηση της κείνσιανης θεωρίας, στην περίοδο του μεσοπολέμου, ο φόρος συγκαταλέγεται ανάμεσα στα ισχυρά μέσα πολιτικής για τη σταθεροποίηση της οικονομίας. Στη μεταπολεμική περίοδο, όταν η οικονομική ανάπτυξη έγινε συνειδητή κοινωνική επιδίωξη των λαών, ο φόρος πήρε μια θέση ανάμεσα στα κατεξοχήν μέσα προγραμματισμένου επηρεασμού της κατανομής των πόρων μεταξύ της κατανάλωσης και των προγραμματισμένων επενδύσεων, ώστε να πραγματοποιείται ο κοινωνικά επιθυμητός ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης

Οι κυριότεροι στόχοι που για την πραγματοποίησή τους χρησιμοποιούνται συνήθως ή μπορούν να χρησιμοποιηθούν οι φόροι, είναι :

α) Οι φόροι ως μέσο μετάθεσης των συντελεστών παραγωγής στο δημόσιο και ως μηχανισμός επιμερισμού τού κόστους των δημοσίων αγαθών μεταξύ των πολιτών

Πρωταρχικός σκοπός του φόρου, εξ ορισμού, είναι η μετάθεση μέσων παραγωγής στο δημόσιο και ο επιμερισμός του κόστους των δημοσίων αγαθών με τρόπο που θεωρείται <<δίκαιος>> από την πολιτική εξουσία. Αναλυτικότερα με τη θέσπιση φόρων μειώνεται το εισόδημα των ιδιωτών και κατά συνέπεια η ζήτηση τους για αγαθά που ικανοποιούν ατομικές ανάγκες. Αυτό συνεπάγεται τον περιορισμό της παραγωγής αγαθών για ιδιωτική χρήση και την αποδέσμευση μέσων παραγωγής από την παραγωγή των αγαθών αυτών.

Το δημόσιο, χρησιμοποιώντας κατόπιν την αγοραστική δύναμη που συγκεντρώνει με τους φόρους, είναι σε θέση να μισθώνει τα μέσα παραγωγής που αποδεσμεύτηκαν, με τον τρόπο που είπαμε πιο πάνω, και να τα κατευθύνει στην παραγωγή δημοσίων αγαθών. Έξάλλου, όπως προαναφέραμε, η πολιτική εξουσία μπορεί να επιλέγει τις μορφές εκείνες φόρου και να διαρρυθμίζει τους συντελεστές με τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται ο θεωρούμενος ως <<δίκαιος>> επιμερισμός του κόστους παραγωγής μεταξύ των πολιτών.

β) Οι φόροι ως μέσο σταθεροποίησης της οικονομίας

Οι φόροι αποτελούν ισχυρό μέσο για την αντιμετώπιση των διαταραχών του οικονομικού συστήματος. Πρώτο, η φορολογική πολιτική μπορεί να εφαρμοστεί αποτελεσματικά για την υποβοήθηση της οικονομίας ώστε να βγει από την οικονομική ύφεση. Όπως είναι γνωστό, την οικονομική ύφεση προκαλεί η εξασθένηση της συνολικής ζήτησης των ιδιωτικών φορέων, που συνεπάγεται την κάμψη της παραγωγής και τη μείωση της απασχόλησης και των εισοδημάτων.

Για να βγει η οικονομία από την ύφεση είναι ανάγκη να αυξηθεί η συνολική ζήτηση. Μια μέθοδος ενίσχυσης της ζήτησης είναι η αύξηση των δημοσίων δαπανών. Μια άλλη μέθοδος για την ενίσχυση της ζήτησης αποτελεί η μείωση των φόρων. Η μείωση των φόρων αυξάνει τα διαθέσιμα εισοδήματα των νοικοκυριών. Μέρος ή σύνολο της αύξησης των εισοδημάτων, χάρη στη μείωση των φόρων, διατίθεται από τα νοικοκυριά για κατανάλωση.

Όταν αυξάνεται η κατανάλωση, δημιουργείται κίνητρο αύξησης της παραγωγής των ιδιωτικών επιχειρήσεων. Για να αυξήσουν όμως την παραγωγή τους οι επιχειρήσεις απασχολούν πρόσθετο αριθμό εργατών, αγοράζουν μεγαλύτερη ποσότητα πρώτων υλών και αξιοποιούν τον κεφαλαιουχικό τους εξοπλισμό που

υποαπασχολείται. Με αυτό τον τρόπο προκαλείται στην οικονομία ένα άλλο κύμα αύξησης των εισοδημάτων και της ζήτησης.

Η διαδικασία αυτή συνεχίζεται, προκαλώντας αλληπάλλληλα κύματα αύξησης των εισοδημάτων και της ζήτησης. Το αποτέλεσμα είναι, μετά από μια ορισμένη χρονική περίοδο, να αυξηθούν η παραγωγή και το εισόδημα πολλαπλάσια σε σχέση με την αρχική αύξηση της ζήτησης, που προκάλεσε η μείωση των φόρων. Το συμπέρασμα από τις διαπιστώσεις αυτές είναι ότι για να ενισχύσει τη ζήτηση και να υποβοηθήσει την οικονομία να βγει από την ύφεση, το κράτος πρέπει να εφαρμόζει πολιτική μείωσης των φόρων.

Αντίθετα, φορολογική πολιτική πρέπει να εφαρμόζει το κράτος σε περιόδους πληθωρισμού ζήτησης. Όπως είναι γνωστό, πληθωρισμός ζήτησης προκαλείται κάθε φορά που η συνολική ζήτηση ξεπερνά ή τείνει να ξεπεράσει την δυναμικότητα της οικονομίας για παραγωγή αγαθών. Για την καταπολέμηση αυτής της μορφής πληθωρισμού είναι ανάγκη να περιοριστεί η υπερβάλλουσα ζήτηση.

Μια μέθοδος μείωσης της ζήτησης είναι η περικοπή των δημοσίων δαπανών, για την οποία έγινε λόγος προηγουμένως. Μια άλλη μέθοδος περιστολής της υπερβάλλουσας ζήτησης είναι η αύξηση των φόρων. Η αύξηση των φόρων μειώνει τα εισοδήματα των νοικοκυριών, και κατά συνέπεια, τη ζήτηση τους για κατανάλωση. Παραπέρα, η μείωση της κατανάλωσης αποθαρρύνει τα σχέδια παραγωγής των επιχειρηματιών και μειώνει τη ζήτηση τους για μέσα παραγωγής.

Παίρνοντας υπόψη μας και την δευτερογενή αυτή επίδραση, η συνολική μείωση του εισοδήματος που προκαλείται από την αύξηση των φόρων θα είναι πολλαπλάσια από την αρχική μείωση. Από τις διαπιστώσεις αυτές προκύπτει το συμπέρασμα ότι για να περιορίσει την υπερβάλλουσα ζήτηση και να εξαλείψει τον πληθωρισμό το κράτος πρέπει να εφαρμόζει πολιτική αύξησης των φόρων. Πιο αποτελεσματικές μορφές φόρου για την καταπολέμηση του πληθωρισμού ζήτησης θεωρούνται ο προσωπικός φόρος στη δαπάνη και οι έμμεσοι φόροι κατανάλωσης, γιατί αυτοί πλήττουν απευθείας και εξ ολοκλήρου την κατανάλωση.

γ) Οι φόροι ως μέσο επιτάχυνσης της οικονομικής ανάπτυξης

Οι φόροι θεωρούνται ως αποτελεσματικό μέσο για την εξασφάλιση δύο βασικών προϋποθέσεων επιτάχυνσης της οικονομικής ανάπτυξης: α) της κινητοποίησης της κοινωνικής αποταμίευσης στην έκταση που απαιτείται για την επίτευξη του κοινωνικά επιθυμητού ρυθμού ανάπτυξης και β) της προώθησης των κατηγοριών επενδύσεων που επιταχύνουν την οικονομική ανάπτυξη.

Οι διαδικασίες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν, μέσω του φορολογικού μηχανισμού, για την πραγματοποίηση των πιο πάνω στόχων οικονομικής ανάπτυξης είναι κυρίως τρεις:

- ◆ Η πολιτική των προστατευτικών δασμών
- ◆ Η πολιτική των φορολογικών κινήτρων
- ◆ Η υπέρμετρη φορολογική επιβάρυνση των μη παραγωγικών κατηγοριών δαπάνης

5.ΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΣΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ

Ο φόρος, ως μονομερής αναγκαστική παροχή των ιδιωτικών φορέων στο Δημόσιο, επηρεάζει την οικονομική τους συμπεριφορά και προκαλεί ορισμένες αντιδράσεις, οι οποίες αποβλέπουν στην μείωση της φορολογικής τους επιβάρυνσης, με νόμιμα ή παράνομα μέσα. Οι κυριότερες μορφές αντιδράσεων είναι η μετακύλιση των φόρων, η φοροδιαφυγή και η φοροαποφυγή.

5.1 ΜΕΤΑΚΥΛΙΣΗ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ

Μετακύλιση είναι η διαδικασία μετάθεσης του φορολογικού βάρους από τον έναν συναλλασσόμενο στον άλλον, μέσω της μεταβολής της αγοραίας τιμής των αγαθών. Έτσι ο φόρος κατανάλωσης που επιβάλλεται στην επιχείρηση αποδίδεται στο Δημόσιο από τον επιχειρηματία. Αυτός έχει το δικαίωμα να τον μεταθέσει στον χονδρέμπορο, υψώνοντας ανάλογα την τιμή πώλησης του προϊόντος. Ο χονδρέμπορος δικαιούται να μεταβιβάσει στην συνέχεια με τον ίδιο τρόπο το φορολογικό βάρος στον λιανοπωλητή και ο τελευταίος στον καταναλωτή. Αυτή η διαδικασία μετάθεσης του φορολογικού βάρους προβλέπεται από τον νομοθέτη.

Όταν τερματιστεί η διαδικασία της μετακύλισης, δηλαδή όταν βρεθεί ο ιδιωτικός φορέας ο οποίος επιβαρύνεται οριστικά με το φόρο, διότι δεν μπορεί ή δεν θέλει να τον μετακυλίσει περαιτέρω, τότε γίνεται λόγος για επίπτωση του φόρου. Η διαδικασία της μετακύλισης είναι δυνατό να συνεχίζεται στο διηνεκές, δηλαδή να μην λαμβάνει χώρα επίπτωση του φόρου. Όταν, π.χ. οι φόροι κατανάλωσης μετακυλίσονται από τους παραγωγούς στους καταναλωτές, οι τελευταίοι μπορεί να αντιδράσουν απαιτώντας υψηλότερες αποδοχές. Αν συμβεί αυτό, αυξάνει το κόστος

παραγωγής, το οποίο ενσωματώνεται από τους παραγωγούς στην τιμή πώλησης. Η εκ νέου ύψωση των τιμών οδηγεί σε νέες μισθολογικές απαιτήσεις κ.ο.κ

Διακρίσεις της μετακύλισης:

Ο φόρος μπορεί να μετακυλιστεί προς δύο κατευθύνσεις

◆ Προς τα εμπρός, όπου ο κατά νόμο υπόχρεος για την καταβολή του φόρου στο Δημόσιο (επιχείρηση) μεταβιβάζει το φορολογικό βάρος στα επόμενα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας (άλλες επιχειρήσεις ή καταναλωτές) αυξάνοντας την τιμή πώλησης των προϊόντων.

◆ Προς τα πίσω, όταν ο κατά νόμο υπόχρεος για την καταβολή του φόρου στο Δημόσιο (επιχείρηση) μεταβιβάζει το φορολογικό βάρος στα προηγούμενα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας (άλλες επιχειρήσεις ή εργαζόμενοι), μειώνοντας την τιμή αγοράς των πρώτων υλών, τις αμοιβές των εργαζομένων κ.ο.κ.

Η μετακύλιση του φόρου μπορεί επίσης να είναι ολική (πλήρης) ή μερική. Ο παραγωγός π.χ. άλλοτε μπορεί να μεταθέτει στους καταναλωτές ολόκληρο το ποσό του φόρου και άλλοτε ένα μόνο τμήμα του, οπότε το υπόλοιπο τμήμα βαρύνει τον ίδιο. Αν όμως το επιτρέπουν οι συνθήκες της αγοράς, είναι δυνατόν να μετακυλιστεί στους καταναλωτές ποσό μεγαλύτερο του φόρου.

Τέλος η μετακύλιση του φόρου μπορεί να γίνει εκ των υστέρων ή εκ των προτέρων. Εκ των υστέρων μετακύλιση έχουμε όταν ο κατά νόμο υπόχρεος (π.χ. ο εισαγωγέας) για την πληρωμή του φόρου (δασμοί) πρώτα πληρώνει τον φόρο στο Δημόσιο και μετά τον μετακυλύει. Αντίθετα όταν ο κατά νόμο υπόχρεος (π.χ. λιανοπωλητής) εισπράττει πρώτα τον φόρο (ΦΠΑ) από τους καταναλωτές και μετά τον αποδίδει στο Δημόσιο, τότε η μετακύλιση γίνεται εκ των προτέρων.

Μετακύλιση σε όρους μερικής και γενικής ισορροπίας

Η ανάλυση της μετακύλισης των φόρων μπορεί να γίνει με δύο τρόπους:

α) Σε όρους <<μερικής ισορροπίας>> όπου εξετάζονται μόνο οι προσδιοριστικοί παράγοντες και η έκταση της μετακύλισης του φόρου στο συγκεκριμένο αγαθό ή στη συγκεκριμένη επιχείρηση ή κλάδο, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι επιδράσεις του φόρου στη υπόλοιπη οικονομία. Αν για παράδειγμα επιβληθεί ένας ειδικός φόρος κατανάλωσης καπνού, εξετάζεται αν και σε ποια έκταση θα υψωθεί η τιμή των τσιγάρων.

β) Σε όρους <<γενικής ισορροπίας>> όπου εξετάζονται οι επιπτώσεις που ασκεί η επιβολή του φόρου στο σύνολο της οικονομίας. Αν για παράδειγμα επιβληθεί ένας

ειδικός φόρος κατανάλωσης καπνού, ασκούνται δυο ειδών επιδράσεις. Πρώτον, υψώνεται η τιμή πώλησης των τσιγάρων και μειώνεται η ζήτηση τους, ενώ παράλληλα οι καταναλωτές στρέφονται στα (αφορολόγητα) υποκατάστατα, των οποίων έτσι αυξάνεται η ζήτηση και υψώνεται η τιμή (ανάλογα με την ελαστικότητα της προσφοράς και ζήτησης). Η επίδραση αυτή ονομάζεται αποτέλεσμα υποκατάστασης. Δεύτερον, μειώνεται το πραγματικό εισόδημα των καταναλωτών τσιγάρων και περιορίζεται η αγοραστική τους δύναμη για όλα τα αγαθά. Επηρεάζεται έτσι η ζήτηση όλων των αγαθών (φορολογούμενων και μη), σε έκταση που προσδιορίζεται από την εισοδηματική ελαστικότητα ζήτησης (ποσοστιαία μεταβολή της ζήτησης, ύστερα από δεδομένη ποσοστιαία μεταβολή του εισοδήματος). Η επίδραση αυτή ονομάζεται εισοδηματικό αποτέλεσμα.

5.2 ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ

Η φοροδιαφυγή ορίζεται ως το σύνολο των παράνομων ενεργειών των ιδιωτικών φορέων, οι οποίες αποβλέπουν στη μείωση ή εξάλειψη της φορολογικής τους υποχρέωσης.

Τέτοιες ενέργειες για παράδειγμα μπορεί να είναι :

- ◆ Δήλωση προσωπικού ή οικογενειακού εισοδήματος μικρότερου του πραγματικού
- ◆ Εμφάνιση μικρότερων εισοδημάτων από επιχειρήσεις (αποφυγή φόρου κύκλου εργασιών)
- ◆ Εισαγωγή λαθραίων και αποφυγή, έτσι, καταβολής δασμών κ.α.
- ◆ Υποτιμολογήσεις εισαγομένων ειδών κ.α.

Το μέγεθος της φοροδιαφυγής εξαρτάται από υποκειμενικούς και αντικειμενικούς παράγοντες

Στους υποκειμενικούς παράγοντες συγκαταλέγονται :

- ◆ Το μορφωτικό επίπεδο και πολιτιστικό επίπεδο των φορολογουμένων. Π.χ. το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο δεν επιτρέπει στους φορολογουμένους να συνειδητοποιήσουν ότι τα φορολογικά έσοδα διατίθενται για την παραγωγή δημόσιων αγαθών που ικανοποιούν συλλογικές ανάγκες.
- ◆ Το μορφωτικό επίπεδο και το επίπεδο φορολογικής ηθικής των φοροτεχνικών οργάνων. Το μορφωμένο και αδιάφθορο δυναμικό των φοροτεχνικών υπηρεσιών είναι σε θέση να διαμορφώσει το φορολογικό σύστημα έτσι ώστε να ελαχιστοποιείται

ο κίνδυνος φοροδιαφυγής, να οργανώνει ορθολογικά τις υπηρεσίες, να εφαρμόζει σωστά τους φορολογικούς νόμους και να αποφεύγει τις παράνομες συναλλαγές με τους φορολογουμένους

Οι **αντικειμενικοί παράγοντες** που προσδιορίζουν την έκταση της φοροδιαφυγής είναι οι ακόλουθοι :

◆ Η μέση φορολογική επιβάρυνση του ατόμου. Όσο μεγαλύτερη είναι η μέση φορολογική επιβάρυνση του ατόμου, τόσο ισχυρότερη είναι η τάση για φοροδιαφυγή. Οι υψηλοί φόροι περιορίζουν αισθητά την ικανοποίηση των ατομικών αναγκών. Επιπλέον, το όφελος από τα χρηματικά ποσά που εξοικονομούνται μέσω της φοροδιαφυγής αντισταθμίζει τον κίνδυνο από ενδεχόμενη αποκάλυψη της παρανομίας.

◆ Ο τρόπος κατανομής των φορολογικών βαρών. Όσο περισσότερο άδικη είναι η κατανομή των φορολογικών βαρών, τόσο εντονότερη είναι η τάση για φοροδιαφυγή. Αυτό συμβαίνει είτε γιατί καλλιεργείτε το αίσθημα της αδικίας των φορολογούμενων και ενισχύεται η επιθυμία τους να εξομοιωθούν φορολογικά με τους φοροαπαλλασσόμενους, είτε γιατί αυξάνεται η συνολική φορολογική επιβάρυνση λόγω του ότι τα ποσά που έπρεπε να καταβάλλουν οι φοροαπαλλασσόμενοι θα πρέπει τώρα να καταβάλλονται από τους υπόλοιπους ιδιωτικούς φορείς, είτε τέλος γιατί δημιουργούνται άνισοι όροι ανταγωνισμού μεταξύ ευνοούμενων και μη ιδιωτικών φορέων δεδομένου ότι οι φόροι επηρεάζουν τα σχέδια παραγωγής και επενδύσεων των ιδιωτικών μονάδων.

◆ Η διάρθρωση του φορολογικού συστήματος.

Η τάση για φοροδιαφυγή είναι μεγαλύτερη, όταν το φορολογικό σύστημα κυριαρχείται από άμεσους φόρους, διότι όλα τα νοικοκυριά είναι υποχρεωμένα να καταβάλλουν φορολογικές δηλώσεις, ο έλεγχος δε της ειλικρίνειας των δηλώσεων αυτών από τα φοροτεχνικά όργανα είναι δυσχερής. Αντίθετα, η τάση για φοροδιαφυγή είναι μικρότερη στους έμμεσους φόρους, διότι υπόχρεες για την καταβολή του φόρου στο Δημόσιο είναι μόνο οι (ολιγάριθμες) επιχειρήσεις, οι οποίες είναι υποχρεωμένες να τηρούν λογιστικά βιβλία.

◆ Ο τρόπος διαχείρισης του δημοσίου χρήματος.

Η συνετή και χρηστή διαχείριση των φορολογικών εσόδων από το κράτος ενισχύει την εμπιστοσύνη των νοικοκυριών στη θέληση και την ικανότητα των δημοσίων φορέων να ικανοποιούν συλλογικές ανάγκες. Αντίθετα, η σπατάλη του

δημοσίου χρήματος διαβρώνει τη φορολογική συνείδηση των ατόμων, εφόσον η φορολογική τους θυσία δεν εκτιμάται ανάλογα από το κράτος.

◆ Ο τρόπος οργάνωσης της αγοράς.

Αν στη διαδικασία παραγωγής και διανομής των αγαθών εμπλέκονται πολυάριθμες μικρές επιχειρήσεις, με ατελή λογιστική οργάνωση, η τάση για φοροδιαφυγή θα είναι μεγαλύτερη. Το ίδιο ισχύει όταν στη χώρα υπάρχει ένας εκτεταμένος αγροτικός τομέας, όπου οι περισσότερες συναλλαγές δεν είναι εγχρήματες, αλλά γίνονται σε είδος (αντιπραγματισμός). Αντίθετα, στις αναπτυγμένες βιομηχανικές χώρες, όπου η παραγωγή και διανομή γίνεται μέσω οργανωμένων μονάδων, οι δε μισθωτοί (των οποίων ο φόρος παρακρατείτε στην πηγή) αντιπροσωπεύουν έναν υψηλό ποσοστό του εργατικού δυναμικού, η φοροδιαφυγή είναι σχετικά περιορισμένη.

◆ Ο τρόπος οργάνωσης των φοροτεχνικών υπηρεσιών.

Αν ο μηχανισμός είσπραξης φόρων έχει την κατάλληλη διοικητική και οργανωτική δομή (σωστά επανδρωμένος με καταρτισμένο και ευσυνείδητο προσωπικό, διαθέτει σύγχρονα υλικοτεχνικά μέσα και εφαρμόζει αποτελεσματικές μεθόδους εξακρίβωσης της φορολογητέας ύλης και άσκησης ελέγχων είτε προληπτικών είτε κατασταλτικών), η τάση για φοροδιαφυγή θα είναι μικρότερη, και αντίστροφα.

Οι συνέπειες της φοροδιαφυγής

Οι συνέπειες της φοροδιαφυγής είναι πολλές και ποικίλες και υπονομεύουν τόσο τον κοινωνικό ιστό και την κοινωνική συνοχή, όσο και την οικονομία. Οι πιο σημαντικές είναι :

- ◆ Η άδικη κατανομή των φορολογικών βαρών,
- ◆ η επιβάρυνση των ευσυνείδητων φορολογουμένων ή των μη δυναμένων με πρόσθετη φορολόγηση τους, προκειμένου να αναπληρώσει το Κράτος τα έσοδα που χάνει από τους φοροδιαφυγάδες,
- ◆ η ανισότητα όρων ανταγωνισμού των διαφόρων επιχειρήσεων,
- ◆ η δημιουργία κρατικών ελλειμμάτων, ιδιαίτερα όταν η φοροδιαφυγή είναι μεγάλη,
- ◆ ο εξαναγκασμός του Κράτους να προσφεύγει στην αύξηση των έμμεσων φόρων, που πλήττουν όλα τα κοινωνικά στρώματα , ιδιαίτερα τα λαϊκά,

♦ η μείωση της δυνατότητας χρησιμοποίησης του φόρου ως μέσου ασκήσεως οικονομικής αλλά και κοινωνικής πολιτικής και η αναπτυξιακή διαδικασία επιβραδύνεται.

5.3 Η ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗ

Η φοροαποφυγή ορίζεται ως το σύνολο των νόμιμων ενεργειών των ιδιωτικών φορέων, οι οποίες αποβλέπουν στη μείωση ή εξάλειψη της φορολογικής τους υποχρέωσης.

Η φοροαποφυγή είναι και αυτή μερική ή ολική αποφυγή του φορολογικού βάρους, διαφέρει από την φοροδιαφυγή στο ότι είναι παράνομη αποφυγή, ενώ η φοροαποφυγή είναι νόμιμη.

Η φοροαποφυγή πραγματοποιείται :

- ♦ Με την αποφυγή καταναλώσεως προϊόντων, αγαθών και υπηρεσιών επί των οποίων επιβάλλονται φόροι καταναλώσεως (ολική φοροαποφυγή)
- ♦ Με τον περιορισμό καταναλώσεως των ανωτέρω (μερική φοροαποφυγή)
- ♦ Με τον περιορισμό ή και την μείωση της οικονομικής δραστηριότητας του φορολογούμενου (φοροαποφυγή άμεσου φόρου). Η περίπτωση αυτή συμβαίνει, όταν ο φορολογούμενος διαπιστώνει ότι αυτό που του απομένει από το συνολικό του εισόδημα μετά την αφαίρεση του ελαχίστου ορίου συντηρήσεως και την διενέργεια υπόλοιπων νόμιμων εκπτώσεων, είναι ίσο ή περίπου ίσο με το μηδέν.
- ♦ Η φοροαποφυγή μπορεί να πραγματοποιηθεί και στον φόρο κληρονομιών, είτε με τον περιορισμό ή την αποφυγή αύξησης της οικονομικής δραστηριότητας του καθενός, είτε με την αποφυγή της αποταμιεύσεως ενός μέρους του ετήσιου εισοδήματος για την αποφυγή σχηματισμού περιουσίας, είτε με την βαθμιαία ανάλωση της περιουσίας, και τέλος με την μεταβίβαση ολόκληρης της περιουσίας του, πριν από τον θάνατο του, υπό τύπο δωρεών.

Η έκταση της φοροαποφυγής εξαρτάται από πολλούς παράγοντες και ποικίλλει από φόρο σε φόρο. Έτσι, στους φόρους κατανάλωσης, η φοροαποφυγή εξαρτάται από :

α) Την ελαστικότητα ζήτησης του αγαθού σε σχέση με την τιμή του

Ελαστικότητα ζήτησης (ε) μεγαλύτερη από τη μονάδα σημαίνει ότι αν υψωθεί η τιμή λόγω φόρου τότε η ζητούμενη ποσότητα θα μειωθεί αναλογικά περισσότερο. Επομένως η ζήτηση, και κατά επέκταση η φορολογική βάση, περιορίζονται, τα έσοδα

του κράτους μειώνονται και σημειώνεται φοροαποφυγή. Η ελαστικότητα ζήτησης υπερβαίνει τη μονάδα όταν υπάρχουν στενά (αφορολόγητα) υποκατάστατα του φορολογούμενου αγαθού (εμφανίζεται συνήθως στα είδη πολυτελείας), οπότε η δυνατότητα μετακύλισης του φόρου κατανάλωσης προς τα εμπρός είναι περιορισμένη. Αντίθετα, ελαστικότητα ζήτησης μικρότερη της μονάδας σημαίνει ότι αν υψωθεί η τιμή λόγω φόρου τότε η ζητούμενη ποσότητα θα μειωθεί αναλογικά λιγότερο. Επομένως η ζήτηση, και κατά επέκταση η φορολογική βάση, περιορίζονται σε μικρότερη έκταση και η φοροαποφυγή δεν είναι σημαντική. Η ελαστικότητα ζήτησης υπολείπεται της μονάδας, όταν δεν υπάρχουν στενά υποκατάστατα του φορολογούμενου αγαθού (συμβαίνει συνήθως στα είδη πρώτης ανάγκης), οπότε η δυνατότητα μετακύλισης του φόρου κατανάλωσης προς τα εμπρός είναι μεγάλη.

β) Την εισοδηματική κατάσταση κάθε φορολογουμένου

Η καταναλωτική συμπεριφορά των πλουσιότερων νοικοκυριών ελάχιστα επηρεάζεται από τις αυξομειώσεις των τιμών, λόγω μεταβολής των φόρων, οπότε και η φοροαποφυγή είναι περιορισμένη. Αντίθετα, το βιοτικό επίπεδο των φτωχότερων νοικοκυριών επηρεάζεται αισθητά από τις αυξομειώσεις των φόρων κατανάλωσης οπότε και η φοροαποφυγή εκ μέρους τους είναι μεγαλύτερη.

γ) Τον βαθμό ψευδαίσθησης του χρήματος

Πολλές φορές τα νοικοκυριά δεν έχουν τις απαιτούμενες γνώσεις ή τον χρόνο ή τα μέσα για να παρακολουθούν τις μεταβολές των τιμών, ιδίως σε μικρές αυξομειώσεις των φόρων. Είναι πολύ πιθανόν να έχουν την εντύπωση ότι οι τιμές παραμένουν αμετάβλητες, ενώ στην ουσία αυξήθηκαν λόγω του φόρου. Αυτό το φαινόμενο ονομάζεται ψευδαίσθηση χρήματος ή χρηματική αυταπάτη.

Κάτω από τέτοιες συνθήκες, τα νοικοκυριά εξακολουθούν να δαπανούν το ίδιο χρηματικό ποσό για την αγορά καταναλωτικών αγαθών, πιστεύοντας ότι αγοράζουν τις ίδιες ποσότητες, ενώ στην πραγματικότητα, αγοράζουν λιγότερες. Το αποτέλεσμα είναι να σημειώνεται ακούσια φοροαποφυγή. Αντίθετα, όταν τα νοικοκυριά δεν έχουν ψευδαίσθηση του χρήματος, αντιλαμβάνονται την ύψωση των τιμών, λόγω των φόρων, και αυξάνουν ανάλογα την καταναλωτική τους δαπάνη, για να αγοράσουν τις ίδιες ποσότητες αγαθών, οπότε δεν σημειώνεται φοροαποφυγή.

Οι συνέπειες της φοροαποφυγής

Η φοροαποφυγή ασκεί δυσμενείς επιδράσεις τόσο στην οικονομική συμπεριφορά των ιδιωτικών φορέων, όσο και στην ταμειευτική λειτουργία των φόρων. Αυτό είναι ιδιαίτερα εμφανές στους έμμεσους φόρους.

Οι επιχειρήσεις που παράγουν φορολογούμενα προϊόντα με μειωμένη ζήτηση λόγω υψηλότερων τιμών, θα αναγκαστούν περικόψουν την παραγωγή τους. Αν οι απελευθερούμενοι συντελεστές παραγωγής δεν μπορούν να βρουν απασχόληση σε άλλους κλάδους (που δεν φορολογούνται ή φορολογούνται ηπιότερα), λόγω υψηλού βαθμού εξειδίκευσης, γεωγραφικών εμποδίων κ.λπ., θα σημειωθούν δύο αρνητικές εξελίξεις. Πρώτον η μείωση της ζήτησης των φορολογούμενων προϊόντων θα επιφέρει μείωση της απασχόλησης και του Α.Ε.Π., και δεύτερον η αύξηση της ζήτησης των μη φορολογούμενων θα οδηγήσει πιθανό πληθωρισμό.

Η ταμειευτική λειτουργία των φόρων επηρεάζεται από την φοροαποφυγή με τους εξής τρόπους:

- ◆ Αν η ζήτηση του φορολογούμενου προϊόντος είναι ανελαστική (δηλ. ελάχιστα επηρεάζεται από τις μεταβολές των τιμών), με δεδομένο το εισόδημα και την μέση ροπή προς κατανάλωση, οι καταναλωτές θα αναγκαστούν να περιορίσουν τη ζήτηση άλλων αγαθών με ελαστική ζήτηση. Αυτό θα έχει αποτέλεσμα να μειωθούν τα έσοδα από τους φόρους κατανάλωσης επί των αγαθών με ελαστική ζήτηση.
- ◆ Η μείωση της παραγωγής των φορολογούμενων κλάδων που προσφέρουν προϊόντα με ελαστική ζήτηση θα επιφέρει μείωση των κερδών τους οπότε και μείωση των εσόδων από τον ΦΕΝΠ. Επιπλέον, ο περιορισμός της απασχόλησης στους κλάδους αυτούς θα οδηγήσει και στον περιορισμό των εσόδων από τον ΦΕΦΠ, τον οποίον θα κατέβαλαν οι απολυόμενοι μισθωτοί.
- ◆ Θα εκδηλωθούν δευτερογενείς επιδράσεις, οι οποίες θα πλήξουν περαιτέρω την αποδοτικότητα του φορολογικού συστήματος. Πράγματι, η μείωση της απασχόλησης στους φορολογούμενους κλάδους θα έχει αποτέλεσμα την εκ μέρους των ανέργων μείωση της ζήτησης, η οποία προστίθεται στην πρωτογενή μείωση της ζήτησης, που προκλήθηκε από την επιβολή ή αύξηση του φόρου κατανάλωσης. Η δευτερογενής αυτή μείωση της ζήτησης θα περιορίσει ακόμη περισσότερο την παραγωγή και την απασχόληση, σε τρίτη δε φάση και τη ζήτηση κ.ο.κ. Η διαδικασία αυτή είναι γνωστή ως πολλαπλασιαστική διαδικασία μείωσης του ΑΕΠ και οδηγεί σε συρρίκνωση των φορολογικών εσόδων, λόγω περιορισμού της φορολογικής βάσης.

Έτσι, αν επιβληθεί ένας υψηλός φόρος κατανάλωσης στα είδη πρώτης ανάγκης, τα χαμηλά εισοδηματικά στρώματα θα αναγκαστούν να περικόψουν τη δαπάνη τους για τα μη βασικά είδη. Η μείωση των συναλλαγών επί των μη βασικών ειδών θα συρρικνώσει τη φορολογική βάση τόσο στους φόρους εισοδήματος (μειωμένα κέρδη επιχειρήσεων, μειωμένα εισοδήματα νοικοκυριών, λόγω αύξησης της ανεργίας), όσο και στους φόρους κατανάλωσης. Η προκύπτουσα μείωση των φορολογικών εσόδων από τα μη βασικά είδη είναι δυνατόν να υπερβαίνει την αύξηση των εσόδων από την επιβολή του φόρου κατανάλωσης επί των ειδών πρώτης ανάγκης.

Οι δυνατότητες αντιμετώπισης της φοροαποφυγής είναι περιορισμένες. Το κράτος μπορεί για παράδειγμα να φορολογήσει βαρύτερα τα αγαθά με ανελαστική ζήτηση. Στην περίπτωση αυτή βέβαια, παραβιάζεται η αρχή της δίκαιης κατανομής των φορολογικών βαρών, διότι τα αγαθά αυτά είναι συνήθως είδη πρώτης ανάγκης. Μπορεί επίσης να θεσπίσει ενιαίο φορολογικό συντελεστή για όλα τα αγαθά που είναι υποκατάστατα μεταξύ τους. Μια άλλη λύση είναι να αυξάνει τον φορολογικό συντελεστή τμηματικά, σε μικρές δόσεις, ώστε να ελαχιστοποιούνται οι αντιδράσεις των φορολογουμένων. Με τη μεγάλη όμως ποικιλία των αγαθών και τον τεράστιο όγκο των συναλλαγών, ο συντονισμός μεταξύ των διάφορων κατηγοριών έμμεσων φόρων, προκειμένου να περιοριστεί η φοροαποφυγή, είναι δυσχερής και δαπανηρός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ

1.ΕΝΝΟΙΑ, ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΚΑΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ

Οι δημόσιες δαπάνες ορίζονται ως οι πληρωμές που διενεργούν οι δημόσιοι φορείς, μέσω του προϋπολογισμού, για την επίτευξη των στόχων :

- ◆ Της άριστης κατανομής των παραγωγικών μέσων (δαπάνες για την αγορά αγαθών, καταβολή ενοικίων και μισθών δημοσίων υπαλλήλων κ.α. με σκοπό την παροχή υπηρεσιών που ικανοποιούν συλλογικές ανάγκες)
- ◆ Της δίκαιης διανομής του εισοδήματος (στεγαστικά δάνεια, οικογενειακά επιδόματα, συντάξεις, κ.α.)
- ◆ Της σταθεροποίησης της οικονομίας (προσλήψεις υπαλλήλων σε περιόδους ύφεσης, επιδόματα ανεργίας, κ.α.)
- ◆ Της οικονομικής ανάπτυξης (δαπάνες για την παιδεία, επιχορηγήσεις σε ιδιώτες – επενδυτές, δημόσιες επενδύσεις, κ.α.)

Επειδή οι δημόσιες δαπάνες ικανοποιούν πληθώρα αναγκών, διενεργούνται από διάφορους δημόσιους φορείς και επηρεάζουν το εθνικό εισόδημα με πολλούς τρόπους θα ήταν δυσχερής η παρακολούθηση τους αν δεν ταξινομούνταν σε διάφορες κατηγορίες από τις οποίες οι σπουδαιότερες είναι η οικονομική, η λειτουργική και η διοικητική ταξινόμηση.

1.1 Η οικονομική ταξινόμηση των δημοσίων δαπανών

Η οικονομική ταξινόμηση αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο η δημόσια δαπάνη επενεργεί και επηρεάζει την παραγωγή, την απασχόληση και το εθνικό εισόδημα.

Από την άποψη αυτή οι δημόσιες δαπάνες διακρίνονται σε δυο βασικές κατηγορίες : στις δαπάνες για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται εγχώρια στην τρέχουσα περίοδο και τις δαπάνες για τις μεταβιβαστικές πληρωμές.

α) Οι δαπάνες για αγαθά και υπηρεσίες, καλύπτουν τις αγορές καταναλωτικών και επενδυτικών αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται στο εσωτερικό της χώρας, κατά τον χρόνο της διενέργειας των δαπανών. Επομένως, οι δαπάνες αυτής της κατηγορίας έχουν την ιδιότητα να τονώνουν, κατά τρόπο άμεσο, την εγχώρια ζήτηση, να ενισχύουν την απασχόληση των ημεδαπών συντελεστών παραγωγής και να αυξάνουν τη το εθνικό προϊόν.

Οι δαπάνες για αγαθά και υπηρεσίες διακρίνονται περαιτέρω σε:

♦ τρέχουσες δαπάνες ή δαπάνες δημόσιας κατανάλωσης: ικανοποιούν ανάγκες του παρόντος, είναι δηλαδή δαπάνες για την αγορά αγαθών, των οποίων το όφελός εξαντλείται στην διάρκεια της χρονικής περιόδου, κατά την διενεργούνται οι δαπάνες, π.χ. γραφική ύλη και λοιπά αναλώσιμα, μισθοί δημοσίων υπαλλήλων, ενοίκια. κ.λπ.

♦ κεφαλαιουχικές δαπάνες ή δαπάνες δημοσίων επενδύσεων: ικανοποιούν μελλοντικές ανάγκες είναι δηλαδή δαπάνες για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών των οποίων το όφελος διαχέεται και πέραν της χρονικής περιόδου κατά την οποία διενεργούνται οι δαπάνες, π.χ. δαπάνες για την κατασκευή σχολικών κτιρίων και νοσοκομείων, κατασκευή δρόμων, λιμένων, εξοπλισμοί, ενόπλων δυνάμεων κ.α.

β) Οι δαπάνες για μεταβιβαστικές πληρωμές είναι μονομερείς παροχές του Δημοσίου προς ορισμένους και λειτουργούν ως Αρνητικοί Φόροι Εισοδήματος, δηλαδή αυξάνουν το διαθέσιμο εισόδημα των δικαιούχων. Επομένως οι μεταβιβαστικές πληρωμές δεν γίνονται ως αντάλλαγμα για τη χρησιμοποίηση υπηρεσιών συντελεστών παραγωγής ή την αγορά αγαθών. Δεν συμβάλλουν δηλαδή άμεσα στην ενίσχυση της ζήτησης, της παραγωγής και της απασχόλησης και για τον λόγο αυτό δεν αποτελούν τμήμα του εθνικού εισοδήματος. Αποτελούν μεταβίβαση αγοραστικής δύναμης από μια ομάδα ιδιωτικών φορέων σε άλλη, χωρίς την μεσολάβηση του παραγωγικού μηχανισμού. Η συμβολή τους στην παραγωγική διαδικασία είναι έμμεση, στον βαθμό που οι λαμβάνοντες τις μεταβιβαστικές διαθέτουν το πρόσθετο εισόδημα τους για την αγορά αγαθών. Σαν παραδείγματα δημοσίων δαπανών για μεταβιβαστικές πληρωμές θα μπορούσαν να αναφερθούν τα επιδόματα ανεργίας, τα οικογενειακά επιδόματα, οι συντάξεις, οι επιδοτήσεις, κ.α.

Οι μεταβιβαστικές πληρωμές διακρίνονται :

♦ Σε μεταβιβάσεις εισοδήματος, που ενισχύουν το εισόδημα των νοικοκυριών (επιδόματα ανεργίας, συντάξεις, οικογενειακά επιδόματα κ.λπ.) ή των επιχειρήσεων (επιδοτήσεις τιμών προϊόντων).

♦ Σε μεταβιβάσεις κεφαλαίου, που καλύπτουν τμήμα της δαπάνης για την ανέγερση κτιρίων ή την αγορά κεφαλαιουχικού εξοπλισμού από τα νοικοκυριά (επιδοτήσεις επιτοκίων στεγαστικών δανείων) ή τις επιχειρήσεις (επιχορηγήσεις σε επενδυτές, στα πλαίσια των αναπτυξιακών νόμων).

Το κριτήριο με το οποίο οι δημόσιες δαπάνες διακρίνονται σε δαπάνες για αγαθά και υπηρεσίες και σε μεταβιβαστικές πληρωμές, παρουσιάζει συχνά μεγάλες δυσκολίες. Παρά τις δυσκολίες που παρουσιάζει η ένταξη των δημοσίων δαπανών σε

κατηγορίες η οικονομική διάκριση των δημόσιων δαπανών είναι απαραίτητη για τον σχεδιασμό μιας ορθής δημοσιονομικής πολιτικής.

Η δημοσιονομική πολιτική, γνωρίζοντας τις οικονομικές επιπτώσεις κάθε κατηγορίας δαπανών μπορεί να αξιολογεί συγκριτικά τις δαπάνες και να επιλέγει εκείνες που είναι περισσότερο αποτελεσματικές για την πραγματοποίηση των οικονομικών στόχων που θέτει κάθε φορά. Έτσι οι μεταβιβαστικές πληρωμές είναι οι καταλληλότερες για την προώθηση του στόχου της δίκαιης διανομής του εισοδήματος, οι επενδυτικές δαπάνες είναι οι πιο αποτελεσματικές για την επιτάχυνση της οικονομικής μεγέθυνσης, ενώ οι δαπάνες για αγαθά και υπηρεσίες επιτυγχάνουν ευκολότερα τον στόχο της άμβλυνσης των οικονομικών διαταραχών.

1.2 Η λειτουργική ταξινόμηση των δημόσιων δαπανών

Η λειτουργική ταξινόμηση των δημόσιων δαπανών γίνεται με κριτήριο την κοινωνική ανάγκη την οποία προορίζεται να καλύψει η κάθε κατηγορία δαπάνης. Έτσι, όλες οι δαπάνες που αποβλέπουν στην προστασία των πολιτών από εξωτερικούς εχθρούς (αγορά οπλικών συστημάτων και αναλωσίμων, μισθοί αξιωματικών, δαπάνες διατροφής, ένδυσης και υπόδησης των στρατιωτών, δαπάνες κατασκευής ή συντήρησης στρατιωτικών εγκαταστάσεων κ.λ.π.) ταξινομούνται στις δαπάνες εθνικής άμυνας.

Οι εθνικοί λογαριασμοί ταξινομούν λειτουργικά τις τρέχουσες δημόσιες δαπάνες σε επτά κατηγορίες: διοίκηση, άμυνα, δικαιοσύνη, υγεία, πρόνοια, εκπαίδευση, λοιπή δράση. Ομοίως, ταξινομούνται λειτουργικά τις επενδυτικές δαπάνες σε οκτώ κατηγορίες: γεωργία – κτηνοτροφία, ορυχεία, μεταποίηση, ενέργεια-ύδρευση, μεταφορές-επικοινωνίες, κατοικία, δημόσια διοίκηση, λοιπές δραστηριότητες.

Προβλήματα ανακύπτουν και κατά τη λειτουργική ταξινόμηση των δημόσιων δαπανών, δεδομένου ότι ορισμένες κατηγορίες δαπανών εξυπηρετούν περισσότερες από μία ανάγκες. Οι μισθοί π.χ. των υπαλλήλων που υπηρετούν στο υπουργείο Παιδείας θα πρέπει να ενταχθούν στον τομέα της εκπαίδευσης ή της διοίκησης;

Παρά τα προβλήματα αυτά, η λειτουργική ταξινόμηση έχει το πλεονέκτημα ότι παρέχει στα άτομα την δυνατότητα να αξιολογούν τις επιλογές των δημόσιων φορέων. Η χρηστή δημοσιονομική διαχείριση επιβάλλει στους δημόσιους φορείς την υποχρέωση να ιεραρχούν ορθολογικά τις ανάγκες του κοινωνικού συνόλου και να τις ικανοποιούν κατά το βαθμό σπουδαιότητας, μέχρις ότου εξαντληθούν τα διαθέσιμα

παραγωγικά μέσα. Το αν οι προτεραιότητες και οι επιλογές της πολιτικής εξουσίας είναι σωστές μπορεί να εκτιμηθεί μόνο μέσα στα πλαίσια της λειτουργικής ταξινόμησης των δημόσιων δαπανών.

1.3 Η διοικητική ταξινόμηση των δημόσιων δαπανών

Πολύ χρήσιμη κυρίως για την κατάρτιση και εκτέλεση του δημόσιου προϋπολογισμού είναι η διάκριση των δημόσιων δαπανών που γίνεται με κριτήριο τον δημόσιο φορέα που διενεργεί τη δαπάνη. Ανάλογα με το φορέα, οι δημόσιες δαπάνες διακρίνονται στις εξής βασικές κατηγορίες :

α) Δαπάνες Κεντρικής Διοίκησης

Οι δαπάνες της Κεντρικής Διοίκησης υποδιαιρούνται ανάλογα με το φορέα που αναλαμβάνει την υποχρέωση να πραγματοποιήσει τη δαπάνη. Τέτοιοι φορείς είναι τα υπουργεία και οι διευθύνσεις τους.

β) Δαπάνες Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ)

γ) Δαπάνες Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης (ΟΚΑ)

δ) Δαπάνες λοιπών Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ)

Η διοικητική ταξινόμηση των δημόσιων δαπανών είναι χρήσιμη διότι παρέχει πληροφορίες σχετικά με :

♦ Τον βαθμό διοικητικής αποκέντρωσης: όσο μεγαλύτερο είναι το ποσοστό των δαπανών των ΟΤΑ προς τις δαπάνες της Κεντρικής Διοίκησης, τόσο πιο αποκεντρωμένο είναι το διοικητικό σύστημα της χώρας.

♦ Το κόστος της κοινωνικής ασφάλισης: όσο περισσότερο αυξάνουν οι δαπάνες των ΟΚΑ, ως ποσοστό του Α.Ε.Π., τόσο περισσότερο αυξάνει ο βαθμός ωρίμανσης και η παθογένεια του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος.

♦ Τα περιθώρια ιδιωτικοποίησης δημόσιων φορέων: όσο υψηλότερες είναι δαπάνες των ΝΠΔΔ (ως ποσοστό του ΑΕΠ) , τόσο ευρύτερα είναι τα περιθώρια αποκρατικοποίησης.

2. ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΩΣ ΜΕΣΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Οι δημόσιες δαπάνες συγκαταλέγονται στα βασικά μέσα πολιτικής που διαθέτει το κράτος για την επίτευξη των οικονομικών του στόχων και σκοπών. Οι δημόσιες δαπάνες λειτουργούν ως μέσο πολιτικής για τον εφοδιασμό της κοινωνίας με δημόσια αγαθά, ως μέσο αναδιανομής του εισοδήματος, ως μέσο σταθεροποίησης της οικονομίας και ως μέσο υποβοήθησης της οικονομικής ανάπτυξης

3. ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ

3.1 Οι επιδράσεις των δημοσίων δαπανών στο κίνητρο για εργασία

Σε γενικές γραμμές, οι δημόσιες δαπάνες επηρεάζουν το κίνητρο για εργασία προς την αντίθετη κατεύθυνση από εκείνη στην οποία το επηρεάζουν οι φόροι. Το εισοδηματικό αποτέλεσμα και το αποτέλεσμα υποκατάστασης εμφανίζονται και στην ανάλυση των επιπτώσεων των δημοσίων δαπανών, η δε σχετική ισχύς των δύο αποτελεσμάτων εξαρτάται και πάλι από το είδος των δημοσίων δαπανών και από τις προτιμήσεις των ιδιωτικών φορέων.

3.2 Οι επιδράσεις των δημοσίων δαπανών στη διανομή του εισοδήματος

Όλες οι δημόσιες δαπάνες ασκούν, άμεσα ή έμμεσα, αναδιανεμητικές επιδράσεις, ακόμη και αυτές που δεν κατευθύνονται στις χαμηλότερες εισοδηματικές τάξεις. Οι κρατικές, π.χ. επιχορηγήσεις προς τους ιδιώτες – επενδυτές για την κατασκευή παραγωγικών μονάδων δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας και βελτιώνουν την παραγωγικότητα επομένως και τις αποδοχές του εργατικού δυναμικού. Δύο όμως είναι οι βασικές κατηγορίες δαπανών που χρησιμοποιεί συνειδητά το κράτος για να αμβλύνει τις εισοδηματικές ανισότητες : οι μεταβιβαστικές πληρωμές (σε χρήμα και σε είδος) προς τα νοικοκυριά και οι επιδοτήσεις των τιμών βασικών προϊόντων.

4. Η ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ

4.1 Μέθοδοι χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών

Οι κυριότεροι μέθοδοι χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών από τις οποίες το κράτος μπορεί να κάνει τις επιλογές του, είναι οι εξής :

α) η φορολογία, β) ο δανεισμός του δημοσίου από ιδιωτικούς φορείς (ή από εμπορικές τράπεζες), γ) ο δανεισμός του κράτους από την Εκδοτική Τράπεζα, που κατά κανόνα ισοδυναμεί με την έκδοση νέου χρήματος, δ) και ο δανεισμός του κράτους από το εξωτερικό.

Το ζήτημα που απασχολεί τόσο τη θεωρία όσο και την δημοσιονομική πρακτική είναι ποιος από τους παραπάνω τρόπους ενδείκνυται ως πιο αποτελεσματικός και χρήσιμος για την χρηματοδότηση των διάφορων κατηγοριών των δημοσίων δαπανών στις συγκεκριμένες κάθε φορά συνθήκες που επικρατούν στην οικονομία. Το κράτος, κατά την επιλογή της μεθόδου χρηματοδότησης των

δημόσιων δαπανών πρέπει να λάβει υπόψη του πολλούς παράγοντες. Πριν απ' όλα όμως το κράτος πρέπει να λάβει υπόψη του τις συνθήκες κάτω από τις οποίες λειτουργεί η οικονομία, δηλαδή κατά πόσο η οικονομία λειτουργεί στο επίπεδο πλήρους απασχόλησης ή σε συνθήκες υποαπασχόλησης των παραγωγικών μέσων.

Σε συνθήκες πλήρους απασχόλησης οι δημόσιες δαπάνες συνεπάγονται κόστος. Το κόστος αυτό μπορεί να επιβαρύνει τη σημερινή ή τη μελλοντική κοινωνία, μπορεί να κατανεμηθεί είτε τυχαία ανάμεσα στους πολίτες ή σύμφωνα με κάποιο σχέδιο της πολιτικής εξουσίας, μπορεί να προκαλέσει σοβαρές ή ανεπαίσθητες παρενέργειες στην οικονομία κ.τ.λ. Όλα αυτά εξαρτώνται από τη μέθοδο που θα εφαρμοστεί για τη χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών. Σαν παράδειγμα αναφέρουμε ότι αν η μέθοδος χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών που εφαρμόζεται προκαλέσει μείωση της ιδιωτικής κατανάλωσης, το κόστος παραγωγής των δημοσίων αγαθών βαρύνει τη σημερινή κοινωνία, που με αυτό τον τρόπο περιορίζεται η ικανοποίηση των ατομικών αναγκών της. Αν όμως η μέθοδος χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών που εφαρμόζεται μειώνει την ιδιωτική επένδυση, με το κόστος των δημοσίων δαπανών θα επιβαρυνθεί η μελλοντική κοινωνία που η ιδιωτική της κατανάλωση θα ήταν οπωσδήποτε μεγαλύτερη αν δεν μειώνονταν στην παρούσα περίοδο οι ιδιωτικές επενδύσεις για να αυξηθούν οι δημόσιες δαπάνες.

Σε συνθήκες υποαπασχόλησης των μέσων παραγωγής κατά τις περιόδους οικονομικής ύφεσης, η παραγωγή δημόσιων αγαθών είναι δυνατή χωρίς κόστος ή με ελάχιστο κόστος. Αυτό όμως δεν εξασφαλίζεται με τη χρησιμοποίηση οποιουδήποτε τρόπου χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών. Θα πρέπει να επιλεγεί η μέθοδος που εξασφαλίζει την παραγωγή δημοσίων αγαθών με ελάχιστο ή χωρίς κόστος.

4.2 Βασικά χαρακτηριστικά των κυριότερων μεθόδων χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών

Η χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών μπορεί να γίνει με τους παρακάτω τρόπους:

4.2.1 Χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών με φορολογία

Στα σύγχρονα κράτη η πιο σημαντική πηγή εσόδων είναι οι φόροι. Φόρος είναι η υποχρεωτική πληρωμή ενός χρηματικού ποσού (σε παλαιότερες εποχές ήταν σύνθητες ο φόρος να εκφράζεται και σε είδος) από τον ιδιωτικό – οικονομικό τομέα προς το κράτος, χωρίς ειδική αντιπαροχή ή αντάλλαγμα.

Με την επιβολή φόρων το δημόσιο απορροφά τμήμα του εισοδήματος των ιδιωτικών φορέων, που το μεγαλύτερο μέρος του θα πήγαινε στην κατανάλωση και το υπόλοιπο στην αποταμίευση, με την οποία θα χρηματοδοτούνταν ιδιωτικές επενδύσεις. Συνεπώς οι φόροι μειώνουν κατά κανόνα την παραγωγή καταναλωτικών αγαθών και κατά δεύτερο λόγο την παραγωγή κεφαλαιουχικών αγαθών των ιδιωτικών φορέων, αποδεδειγμένα έτσι ανάλογα μέσα παραγωγής τα οποία τίθενται στην εξουσία των δημόσιων φορέων.

Τα κύρια χαρακτηριστικά της χρηματοδότησης των δημόσιων δαπανών με την φορολογία είναι τα εξής :

♦ Πρώτο, δεδομένου ότι οι φόροι αποτελούν αναγκαστική εισφορά των ιδιωτικών φορέων στο κράτος, η μετάθεση μέσων παραγωγής από τον ιδιωτικό στο δημόσιο τομέα, που πραγματοποιείται με τη μέθοδο αυτή χρηματοδότησης των δημόσιων δαπανών, έχει αναγκαστικό χαρακτήρα.

♦ Δεύτερο, δεδομένου ότι η χρηματοδότηση με φορολογία μειώνει καταξοχήν την ιδιωτική κατανάλωση, το κόστος από την αύξηση των δημόσιων δαπανών βαρύνει κυρίως το κοινωνικό σύνολο τη στιγμή που πραγματοποιείται η δαπάνη. Βαρύνει δηλαδή την παρούσα γενιά αφού μειώνεται η δυνατότητα ικανοποίησης των ατομικών αναγκών της.

♦ Τρίτο, δεδομένου ότι ο φόρος ως αναγκαστική εισφορά προς το κράτος αποτελεί οριστική καταβολή και όχι μεταβίβαση αγοραστικής δύναμης που θα επιστραφεί, όπως συμβαίνει στην περίπτωση του δανείου, συνεπάγεται ότι ο επιμερισμός του κόστους των δημοσίων δαπανών μεταξύ των πολιτών πραγματοποιείται οριστικά κατά την περίοδο που επιβάλλεται ο φόρος και χρηματοδοτείται η δαπάνη.

♦ Τέταρτο, δεδομένου ότι το είδος των φόρων και ο χαρακτήρας της φορολογικής κλίμακας (αναλογική, προοδευτική ή αντίστροφα προοδευτική φορολογία) αποφασίζονται από την πολιτική εξουσία, αυτή έχει καταρχήν τη δυνατότητα να ρυθμίσει τη φορολογία με τέτοιο τρόπο ώστε ο επιμερισμός του κόστους των δημοσίων δαπανών μεταξύ των δαπανών να ανταποκρίνεται στην έννοια της κοινωνικής δικαιοσύνης όπως την αντιλαμβάνεται η πλειοψηφία του κοινωνικού συνόλου.

♦ Τέλος, δεδομένου ότι οι φόροι μειώνουν την ιδιωτική δαπάνη, η χρηματοδότηση της αύξησης των δημοσίων δαπανών σε συνθήκες πλήρους

απασχόλησης δεν αυξάνει κατά κανόνα τη συνολική ζήτηση πέρα από την παραγωγική δυναμικότητα της οικονομίας και επομένως δεν προκαλεί πληθωρισμό.

4.2.2 Χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών με δανεισμό από τους ιδιωτικούς φορείς

Ο δημόσιος δανεισμός από τους ιδιωτικούς φορείς αποτελεί μεταβίβαση αγοραστικής δύναμης των φορέων αυτών προς το δημόσιο με τον όρο ότι το δάνειο θα επιστραφεί και θα καταβληθούν οι τόκοι γι' αυτό. Για να δανείσουν το δημόσιο οι ιδιωτικοί φορείς διαθέτουν συνήθως μέρος από τις αποταμιεύσεις τους, περιορίζοντας έτσι τη δυνατότητα χρηματοδότησης των ιδιωτικών επενδύσεων. Μ' αυτό τον τρόπο μειώνεται η παραγωγή κεφαλαιουχικών αγαθών με τα οποία θα αυξανόταν η μελλοντική ιδιωτική κατανάλωση και αποδεσμεύονται ανάλογα μέσα παραγωγής από τον ιδιωτικό τομέα. Η χρηματοδότηση κατόπιν, των δημοσίων δαπανών με το προϊόν του δανείου μεταθέτει τα μέσα παραγωγής, που αποδεσμεύτηκαν μ' αυτό τον τρόπο, στο δημόσιο τομέα. Τα κύρια χαρακτηριστικά της χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών με δανεισμό από τους ιδιώτες είναι τα εξής :

♦ Πρώτο, δεδομένου ότι ο δημόσιος δανεισμός από τους ιδιώτες αποτελεί εκούσια παροχή των τελευταίων προς το κράτος (είναι αποτέλεσμα σύμβασης δανείου), δεν έχει αναγκαστικό χαρακτήρα, όπως στην περίπτωση της χρηματοδότησης με φόρους. Το κράτος όμως μπορεί να χρησιμοποιήσει την εξουσία που διαθέτει και να συνάψει αναγκαστικό δάνειο, όπως γίνεται π.χ στην περίπτωση όπου η Τράπεζα της Ελλάδος επιβάλλει υποχρεωτικές δεσμεύσεις επί των καταθέσεων των εμπορικών τραπεζών, προκειμένου να χρηματοδοτηθεί το έλλειμμα του δημοσίου τομέα (έντοκα γραμμάτια του δημοσίου)

♦ Δεύτερο, δεδομένου ότι η χρηματοδότηση με δημόσιο δανεισμό από τους ιδιώτες μειώνει κατεξοχήν τις ιδιωτικές επενδύσεις, το κόστος από την αύξηση των δημοσίων δαπανών βαρύνει κύρια τη μελλοντική κοινωνία, γιατί αυτή θα είχε μεγαλύτερη ιδιωτική κατανάλωση στο μέλλον, αν δεν μειώνονταν οι επενδύσεις της παρούσας περιόδου για χάρη της αύξησης των δημοσίων δαπανών.

♦ Τρίτο, δεδομένου ότι η αγοραστική δύναμη που μεταβιβάζεται με δανεισμό θα επιστραφεί στους ιδιώτες-δανειστές με την εξόφληση του δανείου, συνάγεται ότι δεν είναι αυτοί που τελικά βαρύνονται με το κόστος των δημοσίων δαπανών. Η χρηματοδότηση με δανεισμό αναβάλλει τον επιμερισμό του κόστους των δημοσίων δαπανών μεταξύ των πολιτών για την περίοδο της εξόφλησης του δανείου όπου το κράτος επιβάλλει φόρους για την πληρωμή του αρχικού κεφαλαίου και των τόκων.

Επομένως ο επιμερισμός του κόστους των δημοσίων δαπανών γίνεται μεταξύ των πολιτών της μελλοντικής κοινωνίας οι οποίοι και θα καταβάλλουν τους φόρους για την εξόφληση δανείου.

♦ Τέταρτο, εφόσον ο επιμερισμός του κόστους των δημοσίων δαπανών μεταξύ των πολιτών γίνεται μέσω της φορολογίας, η πολιτική εξουσία είναι σε θέση να ρυθμίζει τον επιμερισμό αυτό με τρόπο που να ανταποκρίνεται στις γενικά αποδεκτές αντιλήψεις σχετικά με την κοινωνική δικαιοσύνη.

♦ Τέλος, δεδομένου ότι ο δημόσιος δανεισμός από τους ιδιώτες περιορίζει κυρίως την ιδιωτική δαπάνη για επενδύσεις, η χρηματοδότηση, με τη μέθοδο αυτή, μιας αύξησης των δημοσίων δαπανών, σε συνθήκες πλήρους απασχόλησης, δεν αυξάνει τη συνολική ζήτηση πέρα από τις παραγωγικές δυνατότητες της οικονομίας και επομένως δεν προκαλεί πληθωρισμό.

4.2.3 Χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών με έκδοση νέου χρήματος

Το κράτος, χάρη στο εκδοτικό προνόμιο που έχει, αυξάνει την αγοραστική του δύναμη. Είναι σε θέση επομένως να πληρώνει υψηλότερες αμοιβές, να ανταγωνίζεται στην αγορά τους ιδιωτικούς φορείς και να αποσπά από αυτούς μέσα παραγωγής. Ακόμη και αν οι ιδιωτικοί φορείς αντιδράσουν πληρώνοντας ακόμα υψηλότερες αμοιβές, το κράτος εμφανίζεται περισσότερο ισχυρός ανταγωνιστής, εφόσον έχει τη δυνατότητα να ενισχύει χωρίς κόστος την αγοραστική του δύναμη.

Αποτέλεσμα του ανταγωνισμού ανάμεσα στους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς για την απόκτηση μέσων παραγωγής, με την πληρωμή υψηλότερων αμοιβών, είναι η άνοδος του γενικού επιπέδου τιμών των αγαθών και των αμοιβών των μέσων παραγωγής, δηλαδή η εμφάνιση πληθωρισμού. Ωστόσο κατά την πληθωριστική αυτή διαδικασία δεν προσαρμόζονται με την ίδια αναλογία οι τιμές όλων των αγαθών και οι αμοιβές όλων των συντελεστών.

Συγκεκριμένα υπάρχουν ορισμένες αμοιβές που από τη φύση τους παρουσιάζουν μικρή ή καμιά ελαστικότητα προσαρμογής στην ανοδική τάση του επιπέδου τιμών. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν κυρίως τα εισοδήματα των μισθωτών και των συνταξιούχων, τα ενοίκια των ιδιοκτητών και γενικά οι αμοιβές που καθορίζονται με σύμβαση μεγάλης κατά κανόνα διάρκειας. Οι εισοδηματικές αυτές κατηγορίες, δεδομένου ότι αυξήθηκαν οι τιμές των αγαθών που αγοράζουν χωρίς να αυξηθούν ανάλογα και τα εισοδήματά τους, είναι αναγκασμένες να μειώνουν την πραγματική τους ζήτηση κυρίως για αγαθά κατανάλωσης, ενώ μειώνεται αντίστοιχα η παραγωγή των αγαθών και απελευθερώνονται έτσι μέσα παραγωγής από τον ιδιωτικό

τομέα. Η πληρωμή από το κράτος υψηλότερων αμοιβών από εκείνες που δίνουν οι ιδιωτικές επιχειρήσεις κάνει δυνατή τη μετάθεση των παραγωγικών αυτών μέσων στο δημόσιο.

Τα κύρια χαρακτηριστικά της χρηματοδότησης των δημόσιων δαπανών με έκδοση νέου χρήματος είναι τα εξής :

- ◆ Πρώτο, δεδομένου ότι το κράτος με την έκδοση νέου χρήματος σε συνθήκες πλήρους απασχόλησης προκαλεί σκόπιμα πληθωρισμό, που μειώνει τα πραγματικά εισοδήματα των ιδιωτικών φορέων, η μετάθεση μέσων παραγωγής από τον ιδιωτικό στο δημόσιο τομέα που πραγματοποιείται με τη μέθοδο αυτή χρηματοδότησης έχει αναγκαστικό χαρακτήρα. Επομένως είναι εύστοχη η παρατήρηση ότι ο πληθωρισμός που προκαλείται από το κράτος είναι μια μορφή φορολογίας.

- ◆ Δεύτερο, δεδομένου ότι ο πληθωρισμός, τον οποίο προκαλεί η έκδοση νέου χρήματος για την χρηματοδότηση των δημόσιων δαπανών, μειώνει τα εισοδηματικά κυρίως των κατώτερων εισοδηματικών τάξεων που αναγκάζονται να μειώσουν κυρίως την κατανάλωσή τους, συνάγεται ότι το κόστος από την αύξηση των δημόσιων δαπανών βαρύνει κυρίως την σημερινή κοινωνία.

- ◆ Τρίτο, για τον ίδιο λόγο και ο επιμερισμός του κόστους των δημόσιων δαπανών πραγματοποιείται μεταξύ των πολιτών της σημερινής κοινωνίας και μάλιστα όχι στους οικονομικά ισχυρότερους.

- ◆ Τέταρτο, δεδομένου ότι ο επιμερισμός του κόστους των δημοσίων δαπανών μεταξύ των πολιτών, που γίνεται μέσω της διαδικασίας του πληθωρισμού, δεν παίρνει υπόψη την οικονομική κατάσταση κάθε ατόμου, είναι πιθανό να μην ανταποκρίνεται στις γενικά αποδεκτές αντιλήψεις για την κοινωνική δικαιοσύνη, αφού πλήττει κυρίως τους μικρούς εισοδηματίες.

- ◆ Τέλος, δεν πρέπει να παραβλέπονται και οι υπόλοιπες δυσμενείς συνέπειες του πληθωρισμού που προκαλείται από την έκδοση νέου χρήματος.

4.2.4 Χρηματοδότηση των δημόσιων δαπανών με δανεισμό από το εξωτερικό

Ο δημόσιος δανεισμός, από το εξωτερικό-αποτελεί μεταβίβαση αγοραστικής δύναμης της ξένης χώρας προς την χώρα που δανείζεται με τον όρο ότι θα επιστρέψει την αγοραστική αυτή δύναμη και θα καταβάλλει τόκους για το δάνειο. Ένα μέρος της αγοραστικής δύναμης μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την εισαγωγή αγαθών κατανάλωσης ή κεφαλαιουχικών αγαθών (δηλ. μέσων παραγωγής). Το υπόλοιπο μέρος της αγοραστικής δύναμης σε ξένο νόμισμα τίθεται στη διάθεση των ιδιωτικών φορέων (πώληση συναλλάγματος), από τους οποίους το κράτος απορροφά χρηματικά

μέσα που χρησιμοποιεί για να εκμισθώνει τα απαραίτητα μέσα παραγωγής για την παραγωγή των δημοσίων αγαθών. Παρόλα αυτά δεν προκαλείται μείωση της ιδιωτικής κατανάλωσης ή των ιδιωτικών επενδύσεων, γιατί οι ιδιωτικοί φορείς χρησιμοποιούν την αγοραστική δύναμη σε ξένο νόμισμα, για να εισάγουν καταναλωτικά ή κεφαλαιουχικά αγαθά ανάλογα με εκείνα που θα παρήγαν με τα μέσα παραγωγής τα οποία τους απέσπασε το κράτος.

Τα κύρια χαρακτηριστικά της χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών με δανεισμό από το εξωτερικό είναι τα εξής :

- ♦ Πρώτο, όπως συμβαίνει στην περίπτωση του εσωτερικού δανεισμού, η μετάθεση μέσων παραγωγής στο δημόσιο δεν έχει αναγκαστικό χαρακτήρα.

- ♦ Δεύτερο, δεδομένου ότι η χρηματοδότηση με εξωτερικό δανεισμό δεν συνεπάγεται μείωση των μέσων παραγωγής που βρίσκονται στη διάθεση του ιδιωτικού τομέα, η σημερινή κοινωνία δεν υφίσταται καμιά επιβάρυνση από την αύξηση των δημοσίων δαπανών. Με το κόστος των δημοσίων δαπανών επιβαρύνεται η μελλοντική κοινωνία, γιατί για την εξόφληση του δανείου η χώρα θα στερηθεί τότε ορισμένη ποσότητα μέσων παραγωγής.

- ♦ Τρίτο, δεδομένου ότι για την εξόφληση του δανείου το κράτος συνήθως επιβάλλει φόρους που κλιμακώνονται χρονικά σε αντιστοιχία με την πληρωμή των τοκοχρεωλυτικών δόσεων, είναι φανερό ότι ο επιμερισμός του κόστους των δημοσίων δαπανών γίνεται μεταξύ των πολιτών της μελλοντικής κοινωνίας.

- ♦ Τέταρτο, εφόσον ο επιμερισμός του κόστους γίνεται μέσω της φορολογίας, το κράτος μπορεί να ρυθμίσει τον επιμερισμό αυτό με τέτοιο τρόπο που να ανταποκρίνεται στις γενικά αποδεκτές αντιλήψεις για κοινωνική δικαιοσύνη.

- ♦ Τέλος, δεδομένου ότι η αύξηση της συνολικής ζήτησης που προκαλείται από την αύξηση των δημοσίων δαπανών αντισταθμίζεται με εισαγωγές αγαθών, η χρηματοδότηση με δάνεια από το εξωτερικό δεν προκαλεί πληθωρισμό.

4.2.5 Χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών με ασφαλιστικές εισφορές

Εάν θεωρήσουμε ότι το κράτος υπό την ευρεία έννοια, περιλαμβάνει και τους ασφαλιστικούς οργανισμούς, οι εισφορές εργαζομένων και εργοδοτών στους ασφαλιστικούς οργανισμούς αποτελούν μια άλλη σημαντική πηγή εσόδων για το κράτος.

Εάν οι εισφορές αυτές προσδιορίζουν ασφαλιστικά το ύψος της συντάξεως, που ο ασφαλισμένος θα εισπράξει, τότε οι εισφορές αυτές είναι τέλη. Στην άλλη ακραία περίπτωση, που το ύψος των εισφορών δεν έχει καμιά σχέση με το ύψος της

μελλοντικής συντάξεως, τότε οι εισφορές αυτές είναι στην ουσία φόροι. Στην πράξη συμβαίνει κάτι το ενδιάμεσο μεταξύ των δύο αυτών ακραίων περιπτώσεων, γι' αυτό οι ασφαλιστικές εισφορές πρέπει να καταταγούν ως ιδιαίτερη κατηγορία εσόδων.

4.2.6 Χρηματοδότηση των δημόσιων δαπανών με δασμούς

Δασμοί είναι οι υποχρεωτικές πληρωμές για ένα αγαθό, όταν αυτό περνάει τα σύνορα μιας χώρας. Ανάλογα με το μέγεθος των διεθνών συναλλαγών μιας χώρας και φυσικά το ύψος και την έκταση των δασμών, η πηγή αυτή εσόδων του Δημοσίου μπορεί να είναι σημαντική.

Στην περίπτωση της Ελλάδος, μετά την είσοδο της στην Ε.Ε (1981), η πηγή αυτή εσόδων χάνει τη σημασία που άλλοτε είχε, αφού η χώρα μας δεν μπορεί να επιβάλλει δασμούς στα αγαθά που προέρχονται από την Ε.Ε, ενώ είναι υποχρεωμένη να επιβάλλει χαμηλό κοινό ευρωπαϊκό δασμολόγιο στα προϊόντα, που προέρχονται από τρίτες χώρες.

4.2.7 Χρηματοδότηση των δημόσιων δαπανών με έσοδα από άλλες χώρες

Ένα κράτος μπορεί να εισπράττει έσοδα είτε υπό την μορφή βοήθειας, είτε υπό τη μορφή συμμετοχής σε κοινές δαπάνες, που προέρχονται από κάποια συμφωνία, είτε για άλλους λόγους, από άλλες χώρες. Έτσι, π.χ. η Ελλάδα εισπράττει σημαντικά ποσά ετησίως από τα διάφορα ταμεία της Ε.Ε.

4.2.8 Χρηματοδότηση των δημόσιων δαπανών με έσοδα από την πώληση αγαθών

Όλα τα σύγχρονά κράτη εισπράττουν διάφορα χρηματικά ποσά από την πώληση αγαθών. Η σχετική εισπραξη μπορεί να λάβει διάφορες μορφές.

Έτσι, π.χ. ένα κράτος μπορεί να εισπράττει ένα ποσόν από τους άμεσα ωφελούμενους από την παροχή ενός αξιόλογου ή και δημόσιου αγαθού. Η πληρωμή, π.χ. διδάκτρων στα Πανεπιστήμια ορισμένων χωρών, ή η εισφορά υπέρ της ΕΡΤ, αποτελούν σχετικά παραδείγματα.

Το κέρδος μιας δημόσιας επιχείρησης αποτελεί μία άλλη πηγή εσόδων ενός κράτους. Το κέρδος ενός κρατικού μονοπωλίου αποτελεί μια άλλη περίπτωση.

Οι φόροι <<ειδικού προορισμού>> των εσόδων τους θα μπορούσαν να καταταγούν στην περίπτωση αυτή. Διάφορα ειδικά τέλη, χαρτόσημα ή παράβολα ανήκουν επίσης στην κατηγορία αυτή, όπως ανήκουν και τα έσοδα από την εκμίσθωση δημοσίων κτημάτων ή από την παροχή δικαιώματος εκμεταλλεύσεως του ορυκτού πλούτου κλπ.

4.2.9 Χρηματοδότηση των δημόσιων δαπανών με επιστράτευση και επίταξη

Η υποχρεωτική στρατιωτική θητεία που ισχύει σε πολλές χώρες αποτελεί μια άλλη πηγή εσόδων για το κράτος σε τελευταία ανάλυση. Αυτό δε, διότι το κράτος θα μπορούσε να πληρώσει την αγοραία αξία της εργασίας των στρατευμένων από τα λοιπά του έσοδα. Αντί αυτού, υποχρεώνει άτομα ορισμένης ηλικίας να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στο κράτος, για ένα χρονικό διάστημα, με αντάλλαγμα μισθό πολύ κατώτερο του αγοραίου. Έτσι όμως το κράτος εξουσιάζει ένα παραγωγικό συντελεστή, πληρώνοντας μία τιμή κατώτερη του κόστους ευκαιρίας του συντελεστού αυτού.

Κάτι ανάλογο συμβαίνει και με την επίταξη διαφόρων αγαθών, αν και η μέθοδος αυτή μόνο σε έκτακτες περιπτώσεις χρησιμοποιείται. Ο λόγος είναι ότι η επίταξη επιβάλλει ένα ιδιαίτερο υψηλό κόστος στα πρόσωπα εκείνα, που συμβαίνει να έχουν στην κατοχή τους τα επιτασσόμενα περιουσιακά στοιχεία. Το κόστος αυτός θα ήταν δυνατόν να επιμεριστεί σε ευρύτερα στρώματα των πολιτών, μέσω π.χ. της φορολογίας, ανεξάρτητα από το είδος των περιουσιακών στοιχείων ενός προσώπου.

Παλαιότερα, ένα σημαντικό <<έσοδο>> των κοινοτήτων στην Ελλάδα ήταν η υποχρεωτική εργασία των κατοίκων της κοινότητας, συνήθως για την παραγωγή διαφόρων δημοσίων αγαθών (π.χ. δρόμων). Η μέθοδος αυτή εξουσίασεως παραγωγικών συντελεστών προφανώς μοιάζει με την επιστράτευση.

4.2.10 Χρηματοδότηση των δημόσιων δαπανών με άλλα δημόσια έσοδα

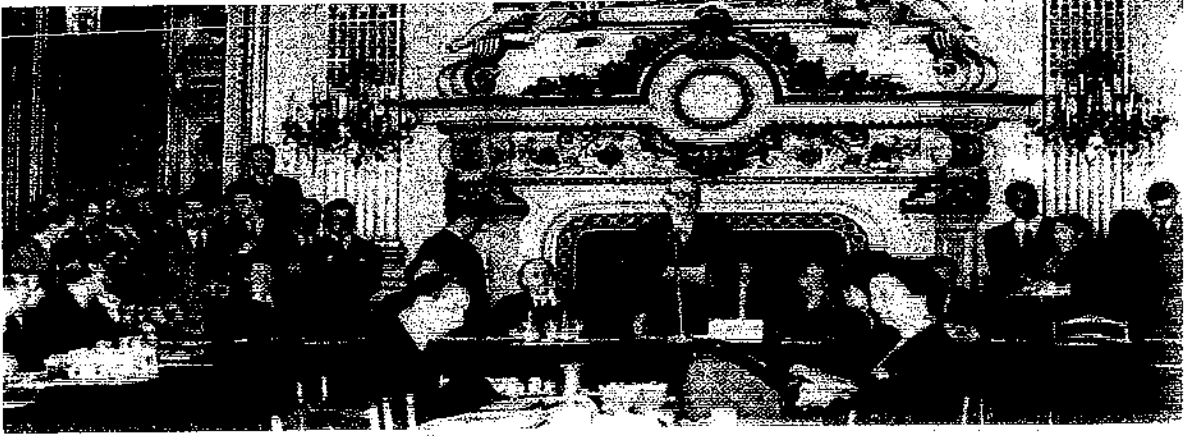
Τα κράτη έχουν και άλλες πηγές εσόδων, πλην των ανωτέρω, αν και μικρότερης σημασίας από απόψεως αποδόσεως εσόδων.

Έτσι, π.χ. τα διάφορα πρόστιμα, που επιβάλλονται για ανεπιθύμητη συμπεριφορά (π.χ. υπερβολική ταχύτητα, παράνομη στάθμευση κλπ.) αποτελούν μία πηγή εσόδου. Ο κεφαλικός φόρος για την επίσκεψη σε μια χώρα, ή συνηθέστερα, σε μία ορισμένη περιοχή της χώρας (π.χ. εισιτήριο για την επίσκεψη ενός αρχαιολογικού χώρου), κ.ο.κ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6
ΣΥΜΦΩΝΟ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ΣΥΜΦΩΝΟ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ

1. ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΑΔΙΑ

Πηγή: Ευρωπαϊκά Κείμενα / Πως λειτουργεί η Ευρωπαϊκή Ένωση / Ευρωπαϊκή Ένωση /σελ. 6

Η πορεία προς την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση αποτελεί ένα συναρπαστικό ταξίδι. Αφετηρία του ήταν η ιστορική διακήρυξη της 9^{ης} Μαΐου 1950, όπου ο υπουργός εξωτερικών της Γαλλίας, Robert Schuman, διακήρυξε για πρώτη φορά τις ιδέες που οδήγησαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Φώτο επάνω). Η σημερινή ΕΕ είναι το αποτέλεσμα σκληρής εργασίας των ανθρώπων που εργάστηκαν για μια ενωμένη Ευρώπη. Αποτελεί την πιο προωθημένη μορφή ολοκλήρωσης, σε ολόκληρο τον κόσμο, ενός συνόλου χωρών που ασκούν από κοινού τα κυριαρχικά τους δικαιώματα σε καθοριστικούς τομείς δραστηριότητας για τους πολίτες: το ενιαίο νόμισμα, την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, των υπηρεσιών, των εμπορευμάτων και των κεφαλαίων, την κοινωνική πρόοδο, τους ίσους όρους ανταγωνισμού για να υπάρξει όσο το δυνατό μεγαλύτερο όφελος από μια ανοικτή και δυναμική εσωτερική αγορά.

Οι συνταγματικές βάσεις αυτού του συνόλου είναι :

- ◆ η συνθήκη των Παρισίων περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) του 1951
- ◆ οι συνθήκες της Ρώμης για τη δημιουργία Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (ΕΚΑΕ ή Ευρατόμ) του 1957

Αυτές οι ιδρυτικές συνθήκες τροποποιήθηκαν στη συνέχεια:

- ◆ το 1986, από την ενιαία ευρωπαϊκή πράξη
- ◆ το 1992, από τη συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (συνθήκη του Μάαστριχτ)
- ◆ το 1997, από τη συνθήκη του Άμστερνταμ
- ◆ από τη συνθήκη της Νίκαιας το 2001

Οι συνθήκες αυτές έχουν σφυρηλατήσει ισχυρότατους νόμικους δεσμούς μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ. Η Ευρωπαϊκή Ένωση παράγει η ίδια νομοθεσία η οποία εφαρμόζεται άμεσα στους ευρωπαίους πολίτες και τους παρέχει ειδικά δικαιώματα.

Το πρώτο βήμα για την ευρωπαϊκή οικοδόμηση ήταν η δημιουργία της κοινής αγοράς άνθρακα και χάλυβα μεταξύ των έξι ιδρυτικών κρατών (Βέλγιο, Ομοσπονδιακή Δημοκρατία Γερμανίας, Γαλλία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες). Ο στόχος τότε, μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, ήταν να εξασφαλιστεί ειρήνη ανάμεσα στους νικητές και στους νικημένους, με την ισότιμη συνεργασία τους μέσα σε ένα κοινό θεσμικό πλαίσιο.

Τα έξι κράτη μέλη αποφάσισαν στη συνέχεια να οικοδομήσουν μια Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) που θα είχε ως βάση μια κοινή αγορά και θα κάλυπτε ένα μεγάλο φάσμα αγαθών και υπηρεσιών. Οι δασμοί μεταξύ των έξι χωρών καταργήθηκαν πλήρως την 1^η Ιουλίου 1968 και οι κοινές πολιτικές, ιδίως η γεωργική πολιτική και η εμπορική πολιτική, τέθηκαν σε εφαρμογή κατά τη διάρκεια αυτής της δεκαετίας.

Η επιτυχία των έξι κρατών ώθησε τη Δανία, Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο να ενταχθούν στις Κοινότητες. Αυτή η πρώτη διεύρυνση, με την οποία τα μέλη της Κοινότητας από έξι αυξήθηκαν σε εννέα το 1973, πραγματοποιήθηκε ταυτόχρονα με τη διεύρυνση των αρμοδιοτήτων της Κοινότητας με τη θέσπιση νέων πολιτικών (κοινωνικής, περιβαλλοντικής και περιφερειακής πολιτικής) και με τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) το 1975.

Στις αρχές της δεκαετίας του '70, οι ευρωπαίοι ηγέτες συνειδητοποίησαν ότι έπρεπε να υπάρξει σύγκλιση των οικονομιών και να δημιουργηθεί μια νομισματική ένωση. Την ίδια εποχή, οι Ηνωμένες Πολιτείες αποφάσισαν να αναστείλουν τη μετατρεψιμότητά του δολαρίου σε χρυσό, γεγονός που προκάλεσε μεγάλη διεθνή νομισματική αστάθεια, η οποία επιδεινώθηκε από τις συνέπειες των πετρελαϊκών κρίσεων του 1973 και του 1979. Η δημιουργία του ευρωπαϊκού νομισματικού

συστήματος (ΕΝΣ), το 1979, συνέβαλε στη σταθεροποίηση των συναλλαγματικών ισοτιμιών και ενθάρρυνε τα κράτη μέλη της Κοινότητας να εφαρμόσουν αυστηρές πολιτικές που τους επέτρεψαν να διατηρήσουν τις αμοιβαίες σχέσεις αλληλεγγύης και την πειθαρχία των οικονομιών τους.

Το 1981 η Ελλάδα προσχώρησε στις Κοινότητες και το 1986 προσχώρησαν η Ισπανία και η Πορτογαλία. Το γεγονός αυτό, έκανε επιτακτική την ανάγκη να θεσπιστούν <<διαρθρωτικά>> προγράμματα, όπως τα πρώτα Ολοκληρωμένα Μεσογειακά Προγράμματα (ΜΟΠ) που είχαν ως στόχο να μειωθούν οι ανισότητες οικονομικής ανάπτυξης μεταξύ των δώδεκα κρατών μελών.

Παράλληλα, άρχισε να ενισχύεται ο ρόλος της ΕΟΚ σε παγκόσμια κλίμακα. Ανέπτυξε συμβατικές σχέσεις με τις χώρες της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού (τις χώρες ΑΚΕ) με τις οποίες υπέγραψε μια σειρά συμβάσεων αναπτυξιακής βοήθειας και εμπορικών συναλλαγών (Λομέ I, II, III και IV, 1975-1989) που οδήγησαν στη συμφωνία του Κοτονού του Ιουνίου 2000. Η Ευρώπη, που είναι η μεγαλύτερη εμπορική δύναμη στον κόσμο, διαθέτει τα μέσα να επιβάλλεται σε διεθνή κλίμακα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ως απώτερο στόχο την εφαρμογή μιας κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας.

Μια παγκόσμια οικονομική ύφεση στις αρχές του '80 προκάλεσε κλίμα <<ευρωσκεπτικισμού>>. Όμως, από το 1985 και μετά, δημιουργήθηκε μια νέα ελπίδα, όταν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με πρόεδρο τον Ζακ Ντελόρ, δημοσίευσε μια <<Λευκή Βίβλο>> που περιείχε χρονοδιάγραμμα για την ολοκλήρωση της ευρωπαϊκής ενιαίας αγοράς μέχρι την 1^η Ιανουαρίου 1993. Αυτή η ημερομηνία ορόσημο και οι νομοθετικές διατάξεις που έδωσαν συγκεκριμένο περιεχόμενο σε ένα τόσο φιλόδοξο στόχο ορίστηκαν στην ενιαία ευρωπαϊκή πράξη, που υπογράφηκε τον Φεβρουάριο του 1996 και τέθηκε σε ισχύ την 1^η Ιουλίου 1987.

Η πολιτική διάρθρωση της Ευρώπης άλλαξε ριζικά με την πτώση του τείχους του Βερολίνου το 1989. Το γεγονός αυτό οδήγησε στην επανένωση της Γερμανίας στις 3 Οκτωβρίου 1990 και στην επάνοδο της δημοκρατίας στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης που απελευθερώθηκαν από τη σοβιετική κηδεμονία. Η ίδια Σοβιετική Ένωση έπαψε να υφίσταται τον Δεκέμβριο του 1991.

Στο μεταξύ, άλλαξαν και οι Ευρωπαϊκές Κοινότητες. Τα κράτη μέλη διαπραγματεύονταν μια νέα Συνθήκη, η οποία εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στο Μάαστριχτ, τον Δεκέμβριο του 1991. Αυτή η <<συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση>> τέθηκε σε ισχύ την 1^η Νοεμβρίου 1993. Η ΕΟΚ μετονομάστηκε σε <<Ευρωπαϊκή Κοινότητα>> (ΕΚ). Επιπλέον, προσθέτοντας νέους τομείς διακυβερνητικής συνεργασίας στο υφιστάμενο κοινοτικό σύστημα, η Συνθήκη δημιούργησε την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Καθόρισε επίσης νέους φιλόδοξους στόχους για τα κράτη μέλη. Νομισματική ένωση μέχρι το 1999, νέες κοινές πολιτικές, ευρωπαϊκή ιθαγένεια, κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ) και εσωτερική ασφάλεια.

Αυτή η νέα δυναμική και η αλλαγή της γεωπολιτικής κατάστασης της ηπείρου οδήγησαν τρεις ακόμη χώρες, την Αυστρία, τη Φινλανδία και τη Σουηδία, να προσχωρήσουν στην ΕΕ την 1^η Ιανουαρίου 1995. Η Ένωση είχε πλέον 15 κράτη μέλη και συνέχιζε την πορεία της προς το θεαματικότερο επίτευγμα που θα μπορούσε να προσφέρει στους πολίτες της: την αντικατάσταση του εθνικού τους νομίσματος από ένα ενιαίο ευρωπαϊκό νόμισμα, το ευρώ. Την 1^η Ιανουαρίου 2002, το ευρωπαϊκό νόμισμα τέθηκε σε κυκλοφορία στις δώδεκα χώρες της ζώνης του ευρώ και αποτελεί πλέον ένα σημαντικό νόμισμα παρόμοιας ισχύος με το δολάριο. Η Αγγλία, η Δανία και η Σουηδία δεν μπήκαν στη ζώνη του ευρώ.

Μπαίνοντας στον 21^ο αιώνα, οι Ευρωπαίοι πρέπει να αντιμετωπίσουν ενωμένοι τις πολλαπλές προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης. Η επιτάχυνση της τεχνολογικής προόδου και της ανάπτυξης του Διαδικτύου δίνουν ώθηση στον εκσυγχρονισμό των οικονομιών. Όμως, οι βαθιές αλλαγές του οικονομικού ιστού προκαλούν κοινωνική αναταραχή και πολιτιστικό σοκ.

Στη συνεδρίαση του στη Λισσαβόνα, τον Μάρτιο του 2000, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε μια συνολική στρατηγική για τον εκσυγχρονισμό της οικονομίας της ΕΕ που θα επιτρέπει να ανταγωνίζεται στην παγκόσμια οικονομία τους άλλους βασικούς συντελεστές, όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες και οι νέες βιομηχανικές χώρες. Η <<στρατηγική της Λισσαβόνας>> περιλαμβάνει το άνοιγμα όλων των τομέων της οικονομίας στον ανταγωνισμό, την ενθάρρυνση της καινοτομίας και των

επιχειρηματικών επενδύσεων και τον εκσυγχρονισμό των εκπαιδευτικών συστημάτων της Ευρώπης για την αντιμετώπιση των αναγκών της κοινωνίας της πληροφορίας.

Ταυτόχρονα, τα προβλήματα της ανεργίας και του αυξανόμενου κόστους των συστημάτων συνταξιοδότησης ασκούν πίεση στις οικονομίες των κρατών μελών, γεγονός που θα καθιστά περισσότερο αναγκαίες τις μεταρρυθμίσεις. Η κοινή γνώμη αναμένει όλο και περισσότερο από τις κυβερνήσεις να βρουν πρακτικές λύσεις γι' αυτά τα προβλήματα.

Αμέσως μετά τη διεύρυνση της, η Ευρωπαϊκή Ένωση με 15 πλέον κράτη μέλη, εισήλθε σε διαδικασία μιας νέας και άνευ προηγουμένου διεύρυνσης. Οι πρώην <<λαϊκές δημοκρατίες>> του σοβιετικού συνασπισμού (η Βουλγαρία, η Ουγγαρία, η Πολωνία, η Τσεχική Δημοκρατία, η Ρουμανία και η Σλοβακία), τα τρία κράτη της Βαλτικής που δημιουργήθηκαν με την αποσύνθεση της Σοβιετικής Ένωσης (η Εσθονία, η Λεττονία και η Λιθουανία), μία από τις δημοκρατίες της πρώην Γιουγκοσλαβίας (η Σλοβενία), τρεις χώρες της Μεσογείου (η Κύπρος, η Μάλτα και η Τουρκία) κτύπησαν την πόρτα της ΕΕ στα μέσα της δεκαετίας του '90.

Η ΕΕ χαιρέτησε αυτή τη νέα ευκαιρία για την εξασφάλιση της σταθερότητας της ηπείρου και για να επεκταθούν τα οφέλη της ευρωπαϊκής ενοποίησης και σε αυτές τις νεαρές δημοκρατίες. Οι διαπραγματεύσεις προσχώρησης άρχισαν στο Λουξεμβούργο τον Δεκέμβριο του 1997 και στο Ελσίνκι τον Δεκέμβριο του 1999 με τις δώδεκα υποψήφιες χώρες. Στις 13 Δεκεμβρίου 2002 ολοκληρώθηκαν στην Κοπεγχάγη οι διαπραγματεύσεις με τις δέκα από αυτές τις χώρες. Έτσι η Εσθονία, η Λεττονία, η Λιθουανία, η Ουγγαρία, η Πολωνία, η Τσεχική Δημοκρατία, η Σλοβακία, η Σλοβενία, η Κύπρος και η Μάλτα υπέγραψαν τη συνθήκη προσχώρησης στην ΕΕ, στην Αθήνα, στις 16 Απριλίου 2003. Έτσι από την 1^η Μαΐου 2004 η Ευρώπη έχει 25 κράτη μέλη. Υποψήφιες προς ένταξη χώρες είναι η Βουλγαρία, η Ρουμανία και η Τουρκία.

2. ΘΕΣΜΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση λειτουργεί μέσω των θεσμικών οργάνων στα οποία εκπροσωπούνται όλα τα κράτη μέλη της. Τα όργανα αυτά είναι το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Συμβούλιο των Υπουργών, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Αναλυτικότερα :

♦ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, απαρτίζεται από τους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων (δηλ. προέδρους και πρωθυπουργούς) όλων των χωρών μελών της ΕΕ και από τον πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Συνεδριάζει 4 φορές τον χρόνο για να συμφωνήσει την γενική πολιτική της ένωσης και να εξετάσει την πρόοδο που σημειώνεται. Είναι το ανώτατο όργανο χάραξης πολιτικής στην ΕΕ για αυτό και οι συνεδριάσεις του αποκαλούνται <<σύνοδοι κορυφής>>.

♦ Συμβούλιο των Υπουργών

Πηγή: Ευρωπαϊκά Κείμενα/ Πως λειτουργεί η Ευρωπαϊκή Ένωση/ Ευρωπαϊκή Ένωση /σελ. 15

Το Συμβούλιο των Υπουργών, απαρτίζεται από τους υπουργούς όλων των κρατών μελών. Έργο του είναι να λαμβάνει τις τελικές αποφάσεις για τις νέες νομοθετικές πράξεις και τα βασικά θέματα της ΕΕ. Ανάλογα με τα προς συζήτηση θέματα, το Συμβούλιο συνέρχεται με διαφορετικές συνθέσεις. Παραδείγματος χάρη για τα θέματα γεωργίας συνέρχεται το Συμβούλιο Γεωργίας στο οποίο συμμετέχουν οι υπουργοί Γεωργίας των κρατών μελών. Συνολικά συνεδριάζει υπό 9 διαφορετικές συνθέσεις. Η έδρα του είναι στις Βρυξέλλες όμως τον Απρίλιο, τον Ιούνιο και τον Οκτώβριο συνεδριάζει στο Λουξεμβούργο. Η προεδρία του ανανεώνεται κάθε έξι μήνες.

♦ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Πηγή: Η Ευρώπη σε εξέλιξη/ Συνθήκη του Άμστερνταμ, τι άλλαξε στην Ευρώπη/ Ευρωπαϊκή Επιτροπή /σελ.21

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είναι το εκλεγμένο όργανο που αντιπροσωπεύει τους πολίτες της ΕΕ και συμμετέχει στη νομοθετική διαδικασία. Από το 1979 τα μέλη του εκλέγονται απευθείας με καθολική ψηφοφορία κάθε πέντε έτη. Έχει 732 μέλη (μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ή ευρωβουλευτές) και οι αρμοδιότητές του είναι νομοθετικές, ελέγχου και επί του προϋπολογισμού. Ο αριθμός των ευρωβουλευτών που έχει κάθε κράτος μέλος εξαρτάται από το μέγεθος του πληθυσμού του.

Το Κοινοβούλιο έχει 18 επιτροπές, οι οποίες διεκπεραιώνουν το προπαρασκευαστικό έργο για τις συνόδους ολομέλειας και ορισμένες πολιτικές ομάδες που συνεδριάζουν συνήθως στις Βρυξέλλες. Οι μεγαλύτερες πολιτικές ομάδες είναι το Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα, οι Ευρωπαίοι Δημοκράτες και το Κόμμα των Ευρωπαίων Σοσιαλιστών. Οι συνοδοί της ολομέλειας συνεδριάζουν στο Στρασβούργο, οι έκτακτες σύνοδοι συνεδριάζουν στις Βρυξέλλες ενώ η έδρα της γενικής γραμματείας βρίσκεται στο Λουξεμβούργο.

♦ Ευρωπαϊκή Επιτροπή

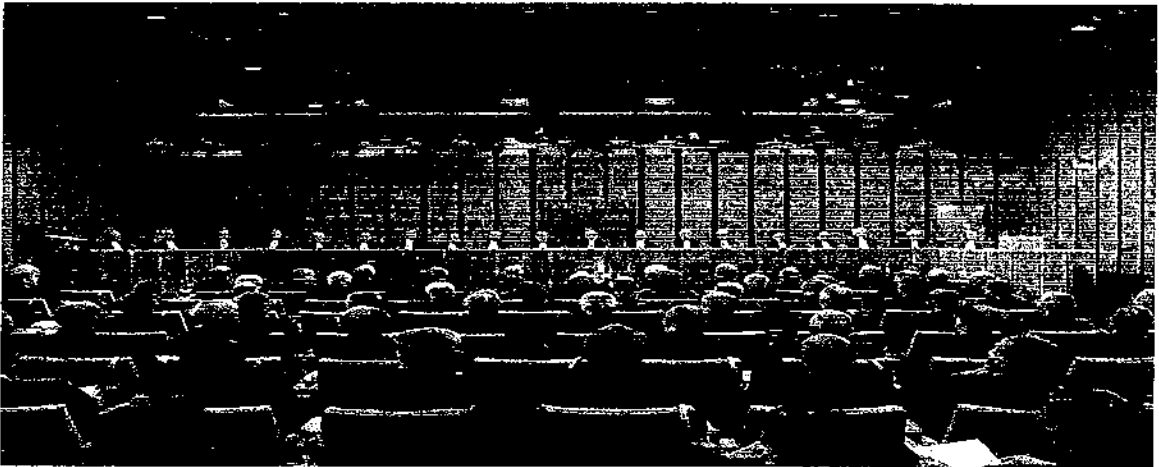
Πηγή: Ευρωπαϊκά Κείμενα/ Πως λειτουργεί η Ευρωπαϊκή Ένωση/ Ευρωπαϊκή Ένωση /σελ. 21

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία απαρτίζεται από 20 μέλη τα οποία διορίζονται για περίοδο πέντε ετών, έξι μήνες μετά τις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Όσο αφορά τη διαδικασία που ακολουθείται αρχικά οι κυβερνήσεις των κρατών μελών ορίζουν με κοινή συμφωνία την προσωπικότητα που προτίθενται να διορίσουν νέο πρόεδρο της Επιτροπής. Ύστερα ο ορισθείς πρόεδρος, σε συμφωνία με τις κυβερνήσεις των κρατών μελών, επιλέγει τα υπόλοιπα 19 μέλη της επιτροπής. Τέλος, και τα 20 μέλη καλούνται σε ακρόαση από το νέο Κοινοβούλιο, το οποίο γνωμοδοτεί για ολόκληρο το <<σώμα>> των Επιτρόπων. Αν ο διορισμός εγκριθεί, η νέα Επιτροπή μπορεί να αναλάβει επισήμως καθήκοντα τον επόμενο Ιανουάριο.

Η Επιτροπή εδρεύει στις Βρυξέλλες, αλλά διατηρεί γραφεία και στο Λουξεμβούργο, αντιπροσωπείες σε όλες τις χώρες της Ένωσης και σε πολλές πρωτεύουσες ολόκληρου του κόσμου.

Οι κύριες αρμοδιότητες της είναι τέσσερις. Πρώτον, προτείνει νομοθεσία στο Κοινοβούλιο. Δεύτερον, διαχειρίζεται και υλοποιεί τις πολιτικές και τον προϋπολογισμό της Ένωσης. Τρίτον, επιβάλλει το ευρωπαϊκό δίκαιο (από κοινού με το Δικαστήριο). Τέταρτον, εκπροσωπεί την Ευρωπαϊκή Ένωση στη διεθνή σκηνή, για παράδειγμα διεξάγοντας διαπραγματεύσεις για τη σύναψη συμφωνιών μεταξύ της Ένωσης και τρίτων χωρών.

♦ Ευρωπαϊκό Δικαστήριο

Πηγή: Ευρωπαϊκά Κείμενα/ Πως λειτουργεί η Ευρωπαϊκή Ένωση/ Ευρωπαϊκή Ένωση /σελ. 26

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, με έδρα το Λουξεμβούργο, αποτελείται από ένα δικαστή ανά κράτος μέλος και οκτώ γενικούς εισαγγελείς, οι οποίοι διορίζονται για τα κράτη μέλη για έξι χρόνια. Βασικό έργο του Δικαστηρίου είναι η εξασφάλιση της

ομοιόμορφης ερμηνείας και της τήρησης του κοινοτικού δικαίου. Όλοι οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορούν να προσφεύγουν στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για την επίλυση των διαφορών που σχετίζονται με την ευρωπαϊκή νομοθεσία.

3. ΜΟΡΦΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Παρακάτω αναλύονται τέσσερις μορφές οικονομικής συνεργασίας. Η πρώτη μορφή είναι αυτή της ζώνης ελεύθερων συναλλαγών, η δεύτερη είναι αυτή της τελωνειακής ένωσης, η τρίτη της ενιαίας αγοράς και η τέταρτη της οικονομικής και νομισματικής ένωσης.

3.1 Η ΖΩΝΗ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

Σε αυτή την μορφή οικονομικής συνεργασίας οι χώρες μέλη καταργούν τους δασμούς και άλλα εμπόδια στις μεταξύ τους συναλλαγές. Όμως κάθε μέλος παραμένει ελεύθερο να καθορίζει την εμπορική του πολιτική έναντι των τρίτων χωρών.

3.2 ΤΕΛΩΝΕΙΑΚΗ ΕΝΩΣΗ

Στο εσωτερικό της τελωνειακής ένωσης, η οποία ολοκληρώθηκε το 1968, το εμπόριο είναι ελεύθερο και οι επιχειρήσεις δεν καταβάλλουν τελωνειακούς δεσμούς. Η δημιουργία τελωνειακής ένωσης εξασφάλισε επίσης την καθιέρωση κοινού δασμολογίου έναντι των τρίτων χωρών. Τα εμπορεύματα μπορούν να εισάγονται σε μεγάλες ποσότητες στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στη συνέχεια να κατανέμονται σε παρτίδες που προορίζονται για πελάτες σε διαφορετικά κράτη μέλη. Χάρη στην τελωνειακή ένωση, η αποτελεσματικότητα των εμπορικών δραστηριοτήτων αυξάνεται, οι τιμές είναι πιο ανταγωνιστικές και παράλληλα διευρύνονται οι επιλογές των καταναλωτών.

3.3 ΕΝΙΑΙΑ ΑΓΟΡΑ

Τα κράτη μέλη μετά την δημιουργία της τελωνειακής ένωσης έπρεπε να κάνουν το επόμενο αποφασιστικό βήμα. Το βήμα αυτό ήταν η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, που προετοίμασε την ευρωπαϊκή ενιαία αγορά. Υπογράφηκε στις αρχές του 1986 και έθεσε σαν στόχο την κατάργηση έως το τέλος του 1992 όλων των φραγμών που εμπόδιζαν

ακόμα τις εμπορικές συναλλαγές. Προέβλεπε δηλαδή την ελεύθερη μετακίνηση των συντελεστών παραγωγής μεταξύ των χωρών μελών.

Η ενιαία αγορά κατέργησε τους φραγμούς στην επέκταση των επιχειρήσεων που παρέχουν υπηρεσίες πέρα από τα εθνικά σύνορα. Χάρη σε αυτήν εξαλείφθηκαν προοδευτικά τα τελευταία εμπόδια στην κυκλοφορία του χρήματος διαμέσου των συνόρων, είτε πρόκειται για επενδύσεις επιχειρήσεων, για καταθέσεις, για σπουδές ή για διακοπές. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα μπορούν να εγκαθίστανται ευκολότερα σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση και να προσφέρουν τραπεζικές υπηρεσίες, ασφαλίσεις και αποταμιευτικά προϊόντα σε άλλες χώρες με ελάχιστες διατυπώσεις. Επίσης ο ανταγωνισμός επεκτάθηκε σε κλάδους που ήταν παραδοσιακά μονοπωλικοί, όπως οι τηλεπικοινωνίες, το φυσικό αέριο, η ηλεκτρική ενέργεια κτλ.

3.4 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

Πολύ πριν από τη σύνταξη της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης, οι οικονομολόγοι τόνιζαν ότι οι οικονομίες των κρατών μελών πρέπει να λειτουργήσουν με πιο ομοιόμορφο τρόπο (μια διαδικασία γνωστή σαν σύγκλιση) για να μπορέσουν να αξιοποιήσουν από κοινού όλο το δυναμικό τους. Η οικονομική και νομισματική ένωση ήταν το επόμενο δύσκολο, αλλά αναγκαίο και επιθυμητό, στάδιο.

Η πορεία προς την δημιουργία της ΟΝΕ χωρίστηκε σε τρία στάδια.

- α) Κατά το πρώτο στάδιο έγιναν κάποιες προκαταρκτικές μεταρρυθμίσεις και η αρχή της σύγκλισης.
- β) Κατά το δεύτερο στάδιο έγινε η προετοιμασία των κρατών μελών για την ΟΝΕ.
- γ) Τέλος κατά το τρίτο στάδιο είχαμε την οργάνωση και λειτουργία της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης.

Αναλυτικότερα:

α) ΠΡΩΤΟ ΣΤΑΔΙΟ:

« ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ (1η Ιουλίου 1990-31η Δεκεμβρίου 1993) »

Το πρώτο στάδιο της διαδικασίας ξεκίνησε ήδη την 1η Ιουλίου 1990 με την πλήρη απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων ανάμεσα στα Κράτη Μέλη. Παρόλα αυτά είναι η έναρξη ισχύος της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση την 1η Νοεμβρίου 1993

που αντιπροσωπεύει το πραγματικό ξεκίνημα των προετοιμασιών για την οικονομική και νομισματική ένωση (ONE).

Κατά την διάρκεια του πρώτου σταδίου υπήρχε η δυνατότητα επαναευθυγραμμίσεων των συναλλαγματικών ισοτιμιών.

β) ΔΕΥΤΕΡΟ ΣΤΑΔΙΟ:

« ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ONE (1η Ιανουαρίου 1994-31 Δεκεμβρίου 1998) »

Σύμφωνα με τη συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, το δεύτερο στάδιο άρχισε την 1η Ιανουαρίου 1994 με τη δημιουργία ενός νέου θεσμού, του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος (ΕΝΙ) με έδρα τη Φρανκφούρτη. Η αποστολή του ΕΝΙ ήταν διπλή:

- ♦ να ενισχύσει τη συνεργασία μεταξύ των κεντρικών τραπεζών και το συντονισμό των νομισματικών πολιτικών (υπενθυμίζουμε ότι στο στάδιο αυτό η νομισματική πολιτική παρέμενε αρμοδιότητα των εθνικών αρχών).
- ♦ να πραγματοποιήσει τις απαραίτητες προκαταρκτικές εργασίες για τη δημιουργία του ευρωπαϊκού συστήματος κεντρικών τραπεζών (ΕΣΚΤ) το οποίο θα ήταν αρμόδιο για την ενιαία νομισματική πολιτική από την έναρξη του τρίτου σταδίου και την εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος.

Κατά το δεύτερο αυτό στάδιο, τα κράτη μέλη έπρεπε να διασφαλίσουν τη συμβιβασιμότητα της εθνικής τους νομοθεσίας με τη συνθήκη και τα καταστατικά του ΕΣΚΤ, ιδιαίτερα σε ότι αφορά την ανεξαρτησία της κεντρικής τους τράπεζας. Έπρεπε επίσης να πραγματοποιήσουν σημαντική πρόοδο στη σύγκλιση των οικονομιών τους, αφού η μετάβαση στο τρίτο στάδιο εξαρτιόταν από την τήρηση των τεσσάρων κριτηρίων σύγκλισης που καθόριζε η συνθήκη. Η Επιτροπή έπρεπε να συντάσσει ετήσιες αναφορές για την κατάσταση της σύγκλισης ανάμεσα στα Κράτη Μέλη. Τα κριτήρια σύγκλισης αναλύονται παρακάτω.

Με άλλα λόγια κατά το δεύτερο στάδιο τα κράτη μέλη έπρεπε να αποφεύγουν τα υπερβολικά δημοσιονομικά ελλείμματα και να θέσουν σε κίνηση τη διαδικασία για την ανεξαρτησία των κεντρικών τραπεζών.

γ) ΤΡΙΤΟ ΣΤΑΔΙΟ:

« ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ (από την 1η Ιανουαρίου 1999) »

Η έναρξη της τρίτης φάσης της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, την 1η Ιανουαρίου 1999, σηματοδότησε και την ουσιαστική εκκίνησή της (ΟΝΕ). Στην αρχή του τρίτου σταδίου οι συναλλαγματικές ισοτιμίες ανάμεσα στα εθνικά νομίσματα καθορίστηκαν αμετάκλητα και παράλληλα άρχισε να λειτουργεί η ΕΚΤ, η οποία εξέδωσε το ευρώ. Από την 1η Ιανουαρίου 1999 και έπειτα το ECU δεν ήταν πλέον ένα καλάθι νομισμάτων, αλλά μεταβλήθηκε, υπό την ονομασία ευρώ, σε πραγματικό νόμισμα και χρησιμοποιήθηκε, για μία τριετή περίοδο, στις οικονομικές αγορές, για παράδειγμα, στο ηλεκτρονικό εμπόριο και μεταξύ τραπεζών. Δηλαδή κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, η οποία διήρκεσε μέχρι την 1η Ιανουαρίου 2002, το ευρώ δεν ήταν παρά μία λογιστική μονάδα, η οποία χρησιμοποιείτο για τις χρηματοοικονομικές συναλλαγές.

Η υλοποίηση της ΟΝΕ ουσιαστικά είχε ως αποτέλεσμα:

- ♦ στο οικονομικό επίπεδο, αυξημένη σύγκλιση των πολιτικών με ενισχυμένη πολυμερή εποπτεία και με την υποχρέωση των κρατών μελών της ζώνης του ευρώ να αποφεύγουν τα υπερβολικά δημόσια ελλείμματα
- ♦ στο νομισματικό επίπεδο, μια ενιαία νομισματική πολιτική, η οποία ασκείται από το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ) στο οποίο συμμετέχουν η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και οι Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες
- ♦ την εισαγωγή του ευρώ, το οποίο θα είναι πλέον το μοναδικό νόμισμα των χωρών που συμμετέχουν σε αυτό (στις οικονομικές αγορές την 1η Ιανουαρίου 1999 και σε νομίσματα και χαρτονομίσματα την 1η Ιανουαρίου 2002). Στις 28 Φεβρουαρίου 2002 τα παλιά εθνικά νομίσματα έπαυσαν να αποτελούν το επίσημο νόμισμα στις αντίστοιχες χώρες.

Όμως η μετάβαση προς το τελικό στάδιο θα υλοποιούνταν κάτω από μια σειρά <<κριτηρίων σύγκλισης>>. Το Μάιο του 1998 κρίθηκε ότι ένδεκα χώρες μέλη της ΕΕ (Αυστρία, Βέλγιο, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Πορτογαλία και Ισπανία) πληρούσαν αυτά τα κριτήρια σύγκλισης. Η Ελλάδα δεν ικανοποιούσε τότε τα κριτήρια αυτά. Όμως το 2000 ζήτησε επανεξέταση της κατάστασης της επιτευχθείσας σύγκλισης. Η Επιτροπή εξέδωσε σχετική ευνοϊκή γνωμοδότηση και η κατά την έννοια του άρθρου 122 της συνθήκης παρέκκλιση

καταργήθηκε από το Συμβούλιο. Η Ελλάδα, επομένως, εισήλθε στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ την 1η Ιανουαρίου 2001.

Τρεις χώρες (Δανία, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο) αποφάσισαν να μείνουν έξω από τη ζώνη του ευρώ, παρά το γεγονός ότι ικανοποιούσαν τα κριτήρια σύγκλισης. Το Ηνωμένο Βασίλειο ζήτησε την εξαίρεση του ενώ η Δανία σύνδεσε την ένταξη της ή μη με το αποτέλεσμα σχετικού δημοψηφίσματος. Η Σουηδία αποφάσισε να μην ενταχθεί και χρησιμοποίησε ένα παραθυράκι της Συνθήκης, δηλαδή αρνήθηκε να ενταχθεί στον μηχανισμό της συναλλαγματικής ισοτιμίας του ΕΝΣ πριν από την έναρξη του τρίτου σταδίου και έτσι σκόπιμα δεν ικανοποίησε μία από τις προϋποθέσεις ένταξης

4. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ

Τα τέσσερα κριτήρια σύγκλισης περιγράφονται στο άρθρο 121, παράγραφος 1 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Τα κριτήρια αυτά είναι γνωστά και ως κριτήρια του Μάαστριχτ, από την πόλη στην οποία υπογράφηκε η συνθήκη που τα προβλέπει. Προσδιορίζονται στο Πρωτόκολλο για τα κριτήρια της σύγκλισης που επιδιώκονται στο άρθρο 121 της Συνθήκης για την ίδρυση της ευρωπαϊκής Κοινότητας. Τα κριτήρια αυτά αντικατοπτρίζουν το βαθμό οικονομικής σύγκλισης που οφείλουν να επιτύχουν τα κράτη μέλη.

Κάθε κράτος μέλος πρέπει να ικανοποιεί το σύνολο των εν λόγω κριτηρίων προκειμένου να μπορέσει να συμμετάσχει στη τρίτη φάση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης.

1^ο Κριτήριο: ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ

Η συνθήκη ορίζει: «*Η επίτευξη υψηλού βαθμού σταθερότητας τιμών [...] καταδεικνύεται από ένα ποσοστό πληθωρισμού που προσεγγίζει το αντίστοιχο ποσοστό των τριών, το πολύ, κρατών μελών με τις καλύτερες επιδόσεις από άποψη σταθερότητας τιμών.*»

Συγκεκριμένα, το ποσοστό πληθωρισμού ενός συγκεκριμένου κράτους μέλους δεν πρέπει να υπερβαίνει κατά ποσοστό μεγαλύτερο του 1,5% εκείνο των τριών κρατών μελών με τις καλύτερες επιδόσεις από άποψη σταθερότητας τιμών για το έτος που προηγείται εκείνου κατά το οποίο εξετάζεται η κατάσταση του εν λόγω κράτους μέλους.

2° Κριτήριο: ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Η συνθήκη ορίζει: «*Η σταθερότητα των δημοσίων οικονομικών [...] καταδεικνύεται από την επίτευξη δημοσιονομικής κατάστασης χωρίς υπερβολικό δημοσιονομικό έλλειμμα ...*»

Στην πράξη, η Επιτροπή, κατά την εκπόνηση της ετήσιας σύστασής της στο Συμβούλιο των Υπουργών Οικονομικών, εξετάζει εάν τηρήθηκε η δημοσιονομική πειθαρχία. Για την εξέταση αυτή, η Επιτροπή βασίζεται σε δύο τιμές αναφοράς:

α) το ετήσιο δημοσιονομικό έλλειμμα: ο λόγος μεταξύ του ετήσιου δημοσιονομικού ελλείμματος και του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ) δεν πρέπει να είναι ανώτερος του 3% στο τέλος του προηγούμενου οικονομικού έτους. Εάν αυτό δεν συμβαίνει, ο λόγος αυτός πρέπει να έχει σημειώσει ουσιαστική και σταθερή υποχώρηση, και να έχει φτάσει σε επίπεδο παραπλήσιο του 3% (ερμηνεία της τάσης σύμφωνα με το άρθρο 104, παράγραφος 2) ή, εναλλακτικά, να παραμένει ο λόγος αυτός παραπλήσιος του 3% και η σχετική υπέρβαση να είναι εξαιρετικού και προσωρινού χαρακτήρα.

β) το δημόσιο χρέος: ο λόγος μεταξύ του ακαθάριστου δημοσίου χρέους και του ΑΕΠ δεν πρέπει να υπερβαίνει το 60% στο τέλος του προηγούμενου οικονομικού έτους. Εάν αυτό δεν συμβαίνει, ο λόγος πρέπει να έχει μειωθεί επαρκώς και να πλησιάζει το 60% με ικανοποιητικό ρυθμό (ερμηνεία της τάσης σύμφωνα με το άρθρο 104, παράγραφος 2).

3° Κριτήριο: ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗ ΙΣΟΤΙΜΙΑ

Η συνθήκη προβλέπει: «*η τήρηση των κανονικών περιθωρίων διακύμανσης που προβλέπονται από τον μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος επί δύο τουλάχιστον χρόνια, χωρίς υποτίμηση έναντι του νομίσματος οποιουδήποτε άλλου κράτους μέλους.*»

Το κράτος μέλος πρέπει να έχει συμμετάσχει ανελλιπώς στον μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος κατά τα δύο έτη που προηγούνται της εξέτασης της κατάστασής του, χωρίς το νόμισμα του να έχει υποστεί σοβαρές πιέσεις.

Εξάλλου, το κράτος μέλος δεν πρέπει να έχει υποτιμήσει το νόμισμά του (δηλαδή την κεντρική διμερή ισοτιμία του νομίσματός του σε σχέση με το νόμισμα άλλου

κράτους μέλους) με δική του πρωτοβουλία κατά την ίδια αυτή περίοδο. Μετά το πέραςμα στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ το ευρωπαϊκό νομισματικό σύστημα αντικαταστάθηκε με τον νέο μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών (ΜΣΙ ΙΙ).

4^ο Κριτήριο: ΤΑ ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΑ ΕΠΙΤΟΚΙΑ

Η συνθήκη ορίζει: «ο σταθερός χαρακτήρας της επιτευχθείσας από το κράτος μέλος σύγκλισης [...] αντικατοπτρίζεται στα επίπεδα των μακροπρόθεσμων επιτοκίων».

Πρακτικά, τα ονομαστικά μακροπρόθεσμα επιτόκια δεν πρέπει να υπερβαίνουν κατά ποσοστό μεγαλύτερο του 2% εκείνα των τριών κρατών μελών, το πολύ, με τις καλύτερες επιδόσεις από άποψη σταθερότητας τιμών (πρόκειται δηλαδή για τα ίδια κράτη με εκείνα που λαμβάνονται υπόψη για το κριτήριο της σταθερότητας των τιμών).

Η περίοδος που λαμβάνεται υπόψη για την εξέταση του κριτηρίου αυτού είναι το έτος που προηγείται εκείνου κατά το οποίο εξετάζεται η κατάσταση του κράτους μέλους.

5. ΣΥΜΦΩΝΟ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Άμστερνταμ για το σύμφωνο σταθερότητας και ανάπτυξης:

Όπως προαναφέρθηκε το σύμφωνο σταθερότητας και ανάπτυξης ψηφίστηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Άμστερνταμ στις 17 Ιουνίου 1997. Εγκρίθηκε για να κάνει φανερό ότι τα κράτη μέλη συνεχίζουν να ακολουθούν υγιείς πολιτικές προϋπολογισμού από την ένταξη τους στην τρίτη φάση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ). Σύμφωνα με αυτό:

α) τα κράτη μέλη:

- ♦ δεσμεύονται να τηρήσουν το μεσοπρόθεσμο στόχο για μια σχεδόν ισοσκελισμένη ή πλεονασματική δημοσιονομική κατάσταση·
- ♦ καλούνται να δημοσιεύουν, με δική τους πρωτοβουλία, τις συστάσεις του Συμβουλίου· δεσμεύονται να αναλάβουν την κατά την κρίση τους αναγκαία διαρθρωτική δημοσιονομική δράση ώστε να επιτύχουν τους στόχους των εθνικών προγραμμάτων σταθερότητας ή σύγκλισης·

- ◆ θα αρχίζουν τις αναγκαίες κατά την κρίση τους διορθωτικές δημοσιονομικές αναπροσαρμογές χωρίς καθυστέρηση αμέσως μόλις λάβουν πληροφορίες ότι υπάρχει κίνδυνος υπερβολικού δημοσιονομικού ελλείμματος·
- ◆ θα διορθώνουν το υπερβολικό δημοσιονομικό έλλειμμα το ταχύτερο δυνατόν μετά την εμφάνισή του·
- ◆ δεσμεύονται να μην επικαλούνται τον έκτακτο χαρακτήρα ελλείμματος που συνδέεται με ετήσια μείωση του ΑΕγχΠ μικρότερη του 2%, εκτός εάν πρόκειται για περίπτωση σοβαρής ύφεσης (ετήσια μείωση του πραγματικού ΑΕγχΠ κατά τουλάχιστον 0,75%).

β) Η Επιτροπή:

- ◆ ασκεί το δικαίωμα πρωτοβουλίας της βάσει της Συνθήκης, με τρόπο που να διευκολύνει την αυστηρή, έγκαιρη και αποτελεσματική λειτουργία του συμφώνου σταθερότητας και ανάπτυξης·
- ◆ υποβάλλει, χωρίς καθυστέρηση, τις αναγκαίες εκθέσεις, γνώμες και συστάσεις που θα επιτρέψουν στο Συμβούλιο να λάβει ταχέως τις αποφάσεις του·
- ◆ δεσμεύεται να συντάσσει έκθεση οσάκις υπάρχει κίνδυνος υπερβολικού ελλείμματος, ή όταν το προβλεπόμενο ή πραγματικό δημόσιο έλλειμμα υπερβαίνει την τιμή αναφοράς του 3% του ΑΕγχΠ·
- ◆ δεσμεύεται, όταν θεωρεί ότι ένα έλλειμμα άνω του 3% του ΑΕγχΠ δεν είναι υπερβολικό και η γνώμη αυτή διαφέρει από τη γνώμη της οικονομικής και δημοσιονομικής επιτροπής, να αιτιολογεί γραπτώς τη θέση της προς το Συμβούλιο·
- ◆ δεσμεύεται, μετά από αίτημα του Συμβουλίου, να διατυπώνει, κατά κανόνα, σύσταση για λήψη απόφασης από το Συμβούλιο σχετικά με το κατά πόσον υφίσταται υπερβολικό έλλειμμα.

γ) Το Συμβούλιο:

- ◆ δεσμεύεται να εφαρμόσει αυστηρά και έγκαιρα όλα τα στοιχεία του συμφώνου σταθερότητας και ανάπτυξης για τα οποία είναι αρμόδιο·
- ◆ καλείται να θεωρήσει τις προθεσμίες εφαρμογής της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος ως έσχατες διορίες·
- ◆ καλείται πάντοτε να επιβάλλει κυρώσεις εάν ένα συμμετέχον κράτος μέλος δεν λάβει τα αναγκαία μέτρα για να τερματίσει την κατάσταση υπερβολικού ελλείμματος και να εφαρμόσει αυστηρά όλη την κλίμακα των προβλεπόμενων κυρώσεων·

♦ καλείται να αιτιολογεί πάντοτε γραπτώς την απόφαση να μην αναλάβει δράση.

6. Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΣΥΜΦΩΝΟΥ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΑΥΤΟ ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ

Στόχος του συμφώνου σταθερότητας και ανάπτυξης είναι η πρόληψη της εμφάνισης υπερβολικού δημοσιονομικού ελλείμματος στην ευρωζώνη μετά την είσοδο στο τρίτο στάδιο της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ). Επειδή η συνθήκη προέβλεπε μόνο ποσοτικά κριτήρια για την υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος, χωρίς να περιλαμβάνει κανέναν ορισμό της δημοσιονομικής πολιτικής που θα έπρεπε να ακολουθηθεί μετά τη μετάβαση στο ευρώ, η θέσπιση ενός τέτοιου συμφώνου θεωρήθηκε αναγκαία από τα κράτη μέλη. Συνεπώς, το σύμφωνο σταθερότητας και ανάπτυξης εντάσσεται στη λογική της συνθήκης και αποτελεί προέκταση των διατάξεών της.

Σκοπός του συμφώνου είναι η διασφάλιση της υγιούς διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών στην ευρωζώνη, ούτως ώστε να αποτραπεί το ενδεχόμενο της εφαρμογής χαλαρής δημοσιονομικής πολιτικής από ένα κράτος μέλος, ικανής να βλάψει τα υπόλοιπα κράτη μέλη, τόσο από την άποψη των επιτοκίων όσο και από την άποψη της εμπιστοσύνης στην οικονομική σταθερότητα της ευρωζώνης. Το σύμφωνο αποβλέπει σε αυξημένη και μακροχρόνια σύγκλιση των οικονομιών των κρατών μελών της ευρωζώνης.

ΜΕΡΟΣ Β'

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΣΟΔΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

ΕΣΟΔΑ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΕΣΟΔΑ

ΜΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΕΣΟΔΑ

ΑΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ

ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ

ΑΠΟΛΗΨΕΙΣ ΑΠΟ ΕΕ

ΛΟΙΠΑ ΜΗ ΦΟΡΟΛ
ΕΣΟΔΑ

Φόροι εισοδήματος

Δασμοί & Ειδικές Εισφορές

Φόροι στην περιουσία

Φόροι συναλλαγών

Άμεσοι φόροι υπέρ τρίτων

Φόροι καταπόνησης

Άμεσοι φόροι ΠΟΕ

Έμμεσοι φόροι υπέρ τρίτων

Λοιποί άμεσοι φόροι

Έμμεσοι φόροι ΠΟΕ

Εκτακτοί άμεσοι φόροι

Λοιποί έμμεσοι

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1
ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΣΟΔΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

➤ Στον Πίνακα 1 που ακολουθεί, παρουσιάζεται η σύνθεση και η εξέλιξη των συνολικών εσόδων του τακτικού προϋπολογισμού κατά πηγή προέλευσης, οι επιστροφές εσόδων καθώς και τα καθαρά έσοδα που προκύπτουν αν από το σύνολο της φορολογικής επιβάρυνσης αφαιρεθούν οι επιστροφές φόρων. Τα έσοδα χωρίζονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες εκ των οποίων η πρώτη κατηγορία είναι αυτή των φορολογικών εσόδων και η δεύτερη είναι αυτή των μη φορολογικών εσόδων. Ο πίνακας αφορά στο χρονικό διάστημα 1990-2005. Χωρίζεται σε δύο μέρη, εκ των οποίων το πρώτο αφορά το χρονικό διάστημα 1990-1999 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές και το δεύτερο αφορά το χρονικό διάστημα 2000-2005 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια ευρώ.

Πίνακας 1 : ΕΣΟΔΑ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ					
ΕΤΟΣ	Α. ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΣΟΔΩΝ	Β. ΣΥΝΟΛΟ ΜΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΣΟΔΩΝ	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ	Γ. ΕΠΙΣΤΡΟΦΕΣ ΕΣΟΔΩΝ	ΚΑΘΑΡΑ ΕΣΟΔΑ
Ποσά σε εκατομμύρια δραχμές					
1990	2.698.695	179.465	2.878.160	---	2.878.160
1991	3.403.287	258.170	3.661.457	---	3.661.457
1992	4.115.830	472.094	4.587.924	---	4.587.924
1993	4.544.677	426.304	4.970.981	---	4.970.981
1994	5.234.880	626.911	5.861.791	---	5.861.791
1995	5.967.547	760.226	6.727.773	---	6.727.773
1996	6.615.999	768.111	7.384.110	---	7.384.110
1997	7.601.058	866.341	8.467.399	---	8.467.399
1998	8.839.763	658.718	9.498.481	---	9.498.481
1999	9.897.411	695.570	10.592.981	---	10.592.981
Ποσά σε εκατομμύρια ευρώ					
2000	32.303	1.954	34.257	---	34.257
2001	33.083	3.490	36.573	-949	35.624
2002	35.802	3.246	39.048	-1.967	37.081
2003	36.881	3.000	39.881	-2.381	37.500
2004*	40.580	2.620	43.200	-2.500	40.700
2005**	43.740	2.570	46.310	-2.600	43.710

*Εκτιμήσεις πραγματοποιήσεων

**Προβλέψεις

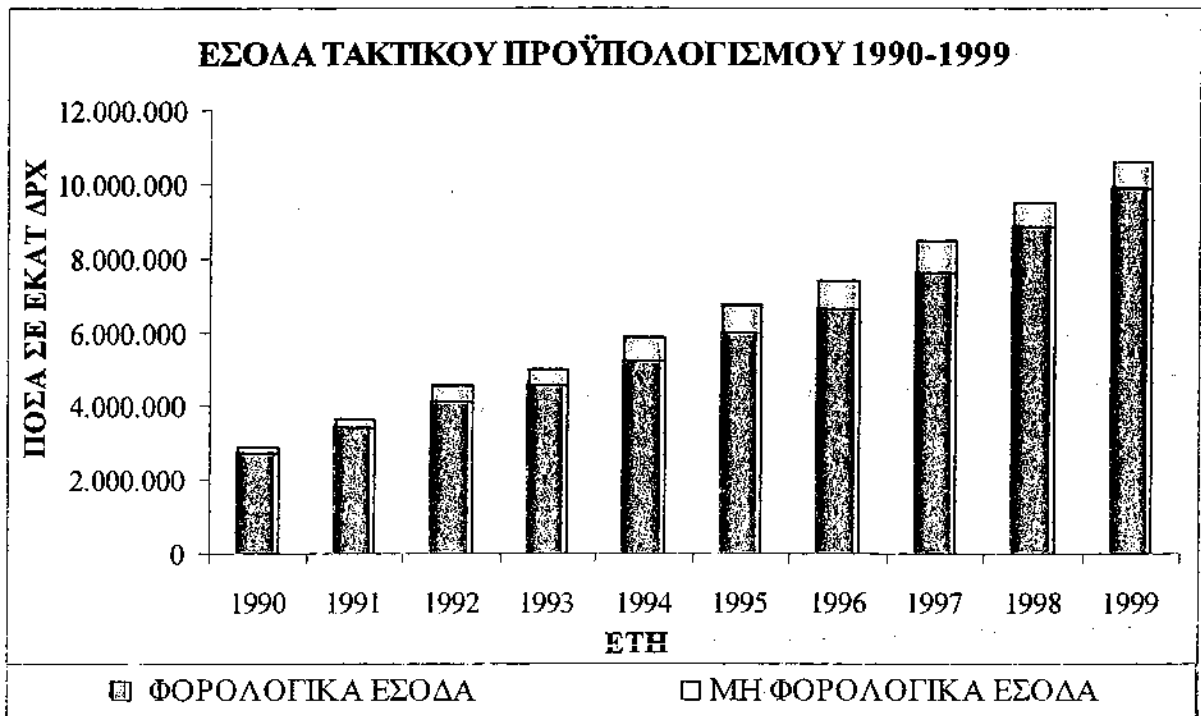
Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών / Εισηγητικές εκθέσεις επί του προϋπολογισμού για τα οικονομικά έτη 1990-2005

Σχόλια Πίνακα 1:

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, τα φορολογικά έσοδα που εισπράττει ο τακτικός προϋπολογισμός, αποτελούν τη σημαντικότερη πηγή άντλησης εσόδων. Τα μη φορολογικά έσοδα αντιθέτως, ασκούν μικρή επιρροή στον τακτικό προϋπολογισμό. Παρατηρούμε επίσης ότι, από το 1990 έως το 2000 δεν αναφέρονται καθόλου επιστροφές εσόδων οπότε τα καθαρά έσοδα είναι ίσα με το γενικό σύνολο εσόδων. Όσον αφορά το χρονικό διάστημα 2001 έως 2005, οι επιστροφές εσόδων ασκούν μικρή επιρροή στη διαμόρφωση των καθαρών εσόδων.

➤ Στη συνέχεια ακολουθούν δύο γραφήματα (γράφημα 1.1 και γράφημα 1.2) που απεικονίζουν τα στοιχεία του πίνακα 1. Απεικονίζουν δηλαδή τη σύνθεση και την εξέλιξη των συνολικών εσόδων του τακτικού προϋπολογισμού κατά πηγή προέλευσης, τις επιστροφές εσόδων καθώς και τα καθαρά έσοδα που προκύπτουν αν από το σύνολο της φορολογικής επιβάρυνσης αφαιρεθούν οι επιστροφές εσόδων. Όπως προαναφέρθηκε, τα έσοδα χωρίζονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες εκ των οποίων η πρώτη κατηγορία είναι αυτή των φορολογικών εσόδων και η δεύτερη είναι αυτή των μη φορολογικών εσόδων. Το πρώτο γράφημα (1.1) απεικονίζει τη σύνθεση και την εξέλιξη των συνολικών εσόδων κατά πηγή προέλευσης κατά το χρονικό διάστημα 1990-1999 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές. Το δεύτερο γράφημα (1.2) απεικονίζει τη σύνθεση και την εξέλιξη των συνολικών εσόδων κατά πηγή προέλευσης και τις επιστροφές εσόδων κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια ευρώ.

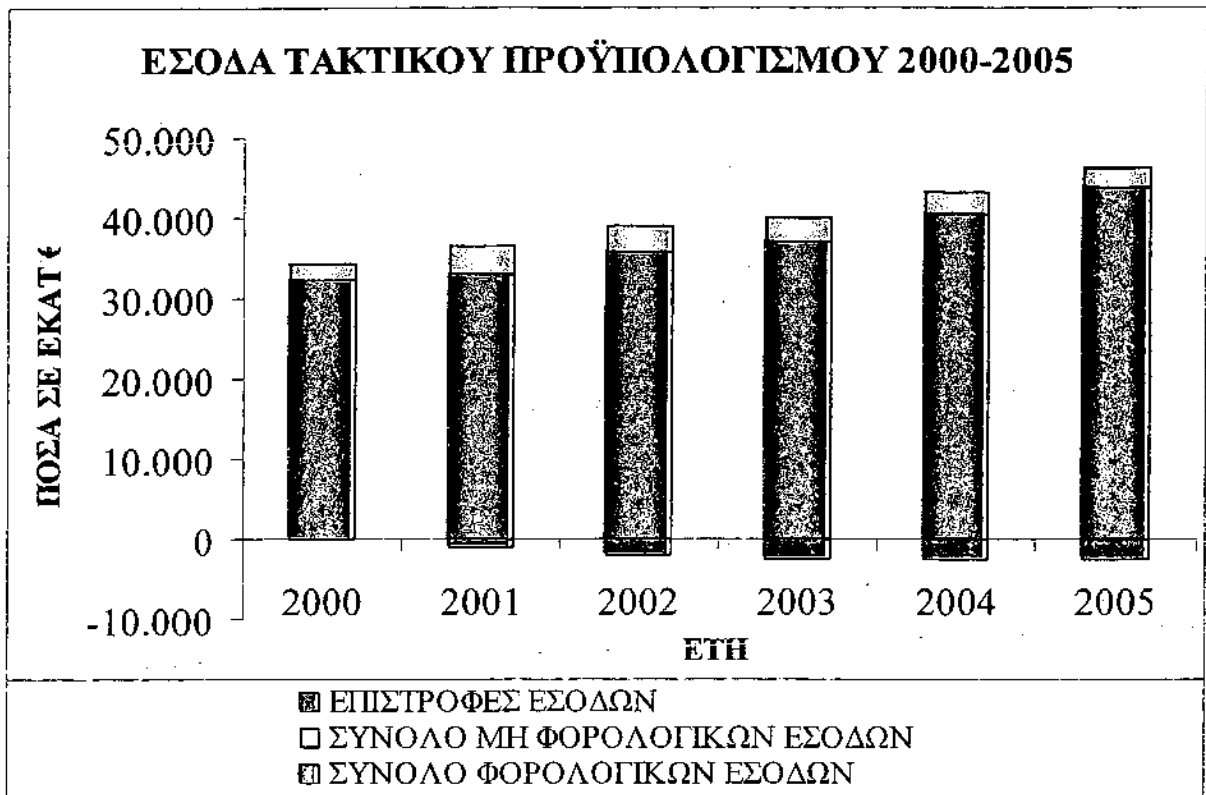
Γράφημα 1.1:

Σχόλια Γραφήματος 1.1:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, τα μη φορολογικά έσοδα συμβάλλουν σε πολύ μικρότερο βαθμό στη διαμόρφωση του τακτικού προϋπολογισμού, σε σχέση με τα φορολογικά έσοδα. Επειδή κατά το χρονικό διάστημα 1990-1999 δεν αναφέρονται καθόλου επιστροφές εσόδων, απεικονίζονται μόνο τα φορολογικά έσοδα και τα μη φορολογικά έσοδα.

Γράφημα 1.2:

Σχόλια Γραφήματος 1.2:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005, τα μη φορολογικά έσοδα συμβάλλουν σε πολύ μικρότερο βαθμό στη διαμόρφωση του τακτικού προϋπολογισμού, σε σχέση με τα φορολογικά έσοδα.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΣΟΔΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

➤ Στον Πίνακα 2 που ακολουθεί, παρουσιάζεται η ποσοστιαία σύνθεση των συνολικών εσόδων του τακτικού προϋπολογισμού, καθώς και των επιστροφών εσόδων. Ο πίνακας αφορά το χρονικό διάστημα 1990-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

Πίνακας 2 : ΕΣΟΔΑ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ (%)			
ΕΤΟΣ	Α. ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΣΟΔΩΝ	Β. ΣΥΝΟΛΟ ΜΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΣΟΔΩΝ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΕΣ ΕΣΟΔΩΝ
	Ποσά εκφρασμένα επί τοις εκατό (%)		
1990	93,76	6,24	---
1991	92,95	7,05	---
1992	89,71	10,29	---
1993	91,42	8,58	---
1994	89,31	10,69	---
1995	88,70	11,30	---
1996	89,60	10,40	---
1997	89,77	10,23	---
1998	93,07	6,93	---
1999	93,43	6,57	---
2000	94,30	5,70	---
2001	92,87	9,80	-2,66
2002	96,55	8,75	-5,30
2003	98,35	8,00	-6,35
2004*	99,71	6,44	-6,14
2005**	100,07	5,88	-5,95

*Εκτιμήσεις πραγματοποιήσεων

**Προβλέψεις

Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών / Εισηγητικές εκθέσεις επί του προϋπολογισμού για τα οικονομικά έτη 1990-2005

Σχόλια Πίνακα 2:

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, τα φορολογικά έσοδα που εισπράττει ο τακτικός προϋπολογισμός, αποτελούν τη σημαντικότερη πηγή άντλησης εσόδων. Τα μη φορολογικά έσοδα αντιθέτως, είναι πολύ μικρά για να επηρεάσουν τον τακτικό προϋπολογισμό. Παρατηρούμε επίσης ότι, από το 1990 έως το 2000 δεν αναφέρονται καθόλου επιστροφές εσόδων οπότε τα καθαρά έσοδα είναι ίσα με το γενικό σύνολο εσόδων.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΣΟΔΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

➤ Στη συνέχεια ακολουθεί το γράφημα 2 που απεικονίζει τα στοιχεία του πίνακα 2. Απεικονίζει δηλαδή, την ποσοστιαία σύνθεση των συνολικών εσόδων κατά πηγή προέλευσης, των επιστροφών εσόδων καθώς και των καθαρών εσόδων, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

Γράφημα 2:

Σχόλια Γραφήματος 2:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, τα μη φορολογικά έσοδα συμβάλλουν σε πολύ μικρότερο βαθμό στη διαμόρφωση του τακτικού προϋπολογισμού, σε σχέση με τα φορολογικά έσοδα.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΣΟΔΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

➤ Στον Πίνακα 3 που ακολουθεί, παρουσιάζεται η σύνθεση και η εξέλιξη των συνολικών εσόδων του τακτικού προϋπολογισμού ανά κατηγορία: α)Φορολογικά έσοδα που περιλαμβάνουν τους α1)άμεσους φόρους και α2)έμμεσους φόρους, β)Μη φορολογικά έσοδα που περιλαμβάνουν β1)απολήψεις από ΕΕ και β2)Λοιπά μη φορολογικά έσοδα, γ) οι επιστροφές εσόδων και τέλος τα καθαρά έσοδα που προκύπτουν αν από το σύνολο της φορολογικής επιβάρυνσης αφαιρεθούν οι επιστροφές εσόδων. (Καθαρά έσοδα = άμεσοι φόροι + έμμεσοι φόροι + απολήψεις από ΕΕ + Λοιπά μη φορολογικά έσοδα - επιστροφές εσόδων). Ο πίνακας αφορά στο χρονικό διάστημα 1990-2005. Χωρίζεται σε δύο μέρη, εκ των οποίων το πρώτο αφορά το χρονικό διάστημα 1990-1999 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές και το δεύτερο αφορά το χρονικό διάστημα 2000-2005 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια ευρώ.

Πίνακας 3 : ΕΣΟΔΑ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ							
ΤΟΣ	Α. ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΣΟΔΩΝ			Β. ΣΥΝΟΛΟ ΜΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΣΟΔΩΝ		Γ. ΕΠΙΣΤΡΟΦΕΣ ΕΣΟΔΩΝ	ΚΑΘΑΡΑ ΕΣΟΔΑ
	Α.1 ΑΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	Α.2 ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	ΛΟΓΟΣ ΕΜΜΕΣΩΝ/ ΑΜΕΣΩΝ ΦΟΡΩΝ	Β.1 ΑΠΟΛΗΨΕΙΣ ΑΠΟ Ε.Ε.	Β2. ΛΟΙΠΑ ΜΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΕΣΟΔΑ		
	Ποσά σε εκατομμύρια δραχμές			Ποσά σε εκατομμύρια δραχμές			
1990	822.066	1.876.629	2,28	56.874	122.591	---	2.878.160
1991	1.024.225	2.379.062	2,32	63.272	194.898	---	3.661.457
1992	1.192.318	2.923.512	2,45	84.648	387.446	---	4.587.924
1993	1.355.379	3.189.298	2,35	104.850	321.454	---	4.970.981
1994	1.773.390	3.461.490	1,95	141.749	485.162	---	5.861.791
1995	2.132.660	3.834.887	1,80	85.953	674.273	---	6.727.773
1996	2.316.117	4.299.882	1,86	88.128	679.983	---	7.384.110
1997	2.767.118	4.833.940	1,75	44.520	821.821	---	8.467.399
1998	3.591.370	5.248.393	1,46	34.007	624.711	---	9.498.481
1999	4.043.512	5.853.899	1,45	46.257	649.313	---	10.592.981
	Ποσά σε εκατομμύρια ευρώ			Ποσά σε εκατομμύρια ευρώ			
2000	13.683	18.620	1,36	134	1.820	---	34.257
2001	13.585	19.498	1,44	113	3.377	-949	35.624
2002	14.813	20.989	1,42	230	3.016	-1.967	37.081
2003	15.397	21.484	1,40	188	2.812	-2.381	37.500
2004*	16.710	23.870	1,43	223	2.397	-2.500	40.700
2005**	18.145	25.595	1,41	229	2.341	-2.600	43.710

*Εκτιμήσεις πραγματοποιήσεων

**Προβλέψεις

Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών / Εισηγητικές εκθέσεις επί του προϋπολογισμού για τα οικονομικά έτη 1990-2005

Σχόλια Πίνακα 3:

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, τα έσοδα του τακτικού προϋπολογισμού προκύπτουν κυρίως από το σύνολο των φορολογικών εσόδων δηλ τους άμεσους και τους έμμεσους φόρους. Κατά το χρονικό διάστημα 1990-2000 δεν αναφέρονται καθόλου επιστροφές εσόδων και τα καθαρά έσοδα είναι ίσα με το σύνολο των φορολογικών εσόδων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι κατά το χρονικό διάστημα 1990-1992, τα έτη 2001 και 2004 ο λόγος των έμμεσων φόρων προς τους άμεσους αυξάνεται, πράγμα που σημαίνει ότι είναι δικαιότερη η κατανομή των φορολογικών βαρών. Αντίθετα, κατά τα χρονικά διαστήματα 1993- 2000, 2002-2003 και το έτος 2005 ο λόγος μειώνεται, οπότε η κατανομή των φορολογικών βαρών είναι άδικη.

➤ Στη συνέχεια ακολουθούν δύο γραφήματα (γράφημα 3.1 και γράφημα 3.2) που απεικονίζουν τα στοιχεία του πίνακα 3. Απεικονίζουν δηλαδή τη σύνθεση και την εξέλιξη των συνολικών εσόδων του προϋπολογισμού ανά κατηγορία: α)Φορολογικά έσοδα που περιλαμβάνουν τους α1)άμεσους φόρους και α2)έμμεσους φόρους, β)Μη φορολογικά έσοδα που περιλαμβάνουν β1)απολήψεις από ΕΕ και β2)Λοιπά μη φορολογικά έσοδα, γ)τις επιστροφές εσόδων και τέλος τα καθαρά έσοδα που προκύπτουν αν από το σύνολο της φορολογικής επιβάρυνσης αφαιρεθούν οι επιστροφές εσόδων. Το πρώτο γράφημα (3.1) απεικονίζει τα έσοδα του τακτικού προϋπολογισμού ανά κατηγορία καθώς και τις επιστροφές εσόδων κατά το χρονικό διάστημα 1990-1999 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές. Το δεύτερο γράφημα (3.2) απεικονίζει τα έσοδα του τακτικού προϋπολογισμού ανά κατηγορία καθώς και τις επιστροφές εσόδων κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια ευρώ.

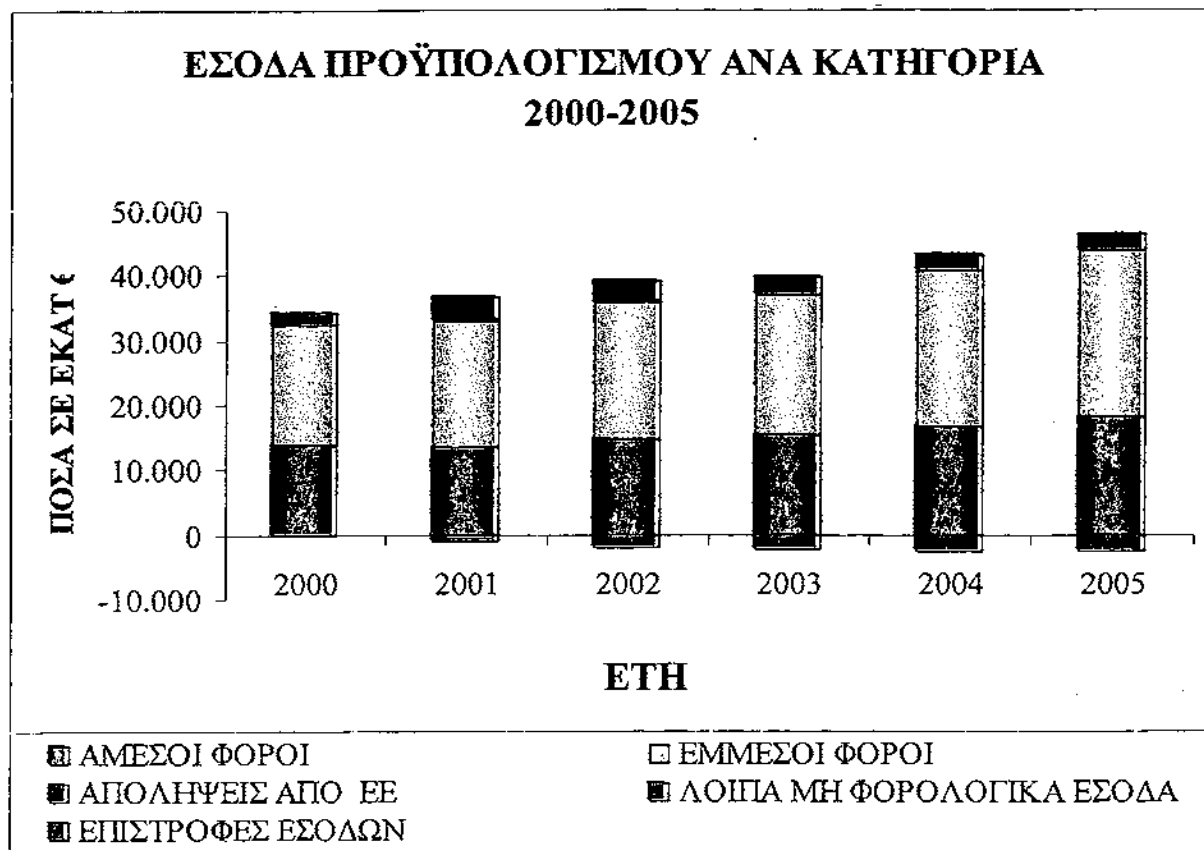
Γράφημα 3.1:

Σχόλια Γραφήματος 3.1:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 1990- 1999 στη διαμόρφωση του τακτικού προϋπολογισμού, το μεγαλύτερο ρόλο παίζουν οι άμεσοι και οι έμμεσοι φόροι. Επίσης, δεν αναφέρονται καθόλου επιστροφές εσόδων, οπότε τα καθαρά έσοδα είναι ίσα με το γενικό σύνολο των εσόδων του τακτικού προϋπολογισμού. Δηλαδή, με το άθροισμα των φορολογικών και των μη φορολογικών εσόδων.

Γράφημα 3.2:

Σχόλια Γραφήματος 3.2:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005 τα έσοδα του τακτικού προϋπολογισμού προκύπτουν κυρίως από τους άμεσους και έμμεσους φόρους.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΣΟΔΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

➤ Στον Πίνακα 4 που ακολουθεί, παρουσιάζεται η ποσοστιαία σύνθεση των συνολικών εσόδων του τακτικού προϋπολογισμού ανά κατηγορία: α)Φορολογικά έσοδα που περιλαμβάνουν τους α1)άμεσους φόρους και α2)έμμεσους φόρους, β)Μη φορολογικά έσοδα που περιλαμβάνουν β1)απολήψεις από ΕΕ και β2)Λοιπά μη φορολογικά έσοδα και γ)οι επιστροφές εσόδων. Ο πίνακας αφορά το χρονικό διάστημα 1990-2005 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

Πίνακας 4 : ΕΣΟΔΑ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ (%)					
ΕΤΟΣ	Α. ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΣΟΔΩΝ		Β. ΣΥΝΟΛΟ ΜΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΣΟΔΩΝ		Γ.ΕΠΙΣΤΡΟΦΕΣ ΕΣΟΔΩΝ
	Α.1 ΑΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	Α.2 ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	Β.1 ΑΠΟΛΗΨΕΙΣ ΑΠΟ Ε.Ε.	Β.2 ΛΟΙΠΑ ΜΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΕΣΟΔΑ	
	Ποσά εκφρασμένα επί τοις εκατό (%)				
1990	28,56	65,20	1,98	4,26	---
1991	27,97	64,98	1,73	5,32	---
1992	25,99	63,72	1,85	8,44	---
1993	27,27	64,16	2,11	6,47	---
1994	30,25	59,05	2,42	8,28	---
1995	31,70	57,00	1,28	10,02	---
1996	31,37	58,23	1,19	9,21	---
1997	32,68	57,09	0,53	9,71	---
1998	37,81	55,26	0,36	6,58	---
1999	38,17	55,26	0,44	6,13	---
2000	39,94	54,35	0,39	5,31	
2001	38,13	54,73	0,32	9,48	-2,66
2002	39,95	56,60	0,62	8,13	-5,30
2003	41,06	57,29	0,50	7,50	-6,35
2004*	41,06	58,65	0,55	5,89	-6,14
2005**	41,51	58,56	0,52	5,36	-5,95

*Εκτιμήσεις πραγματοποιήσεων

**Προβλέψεις

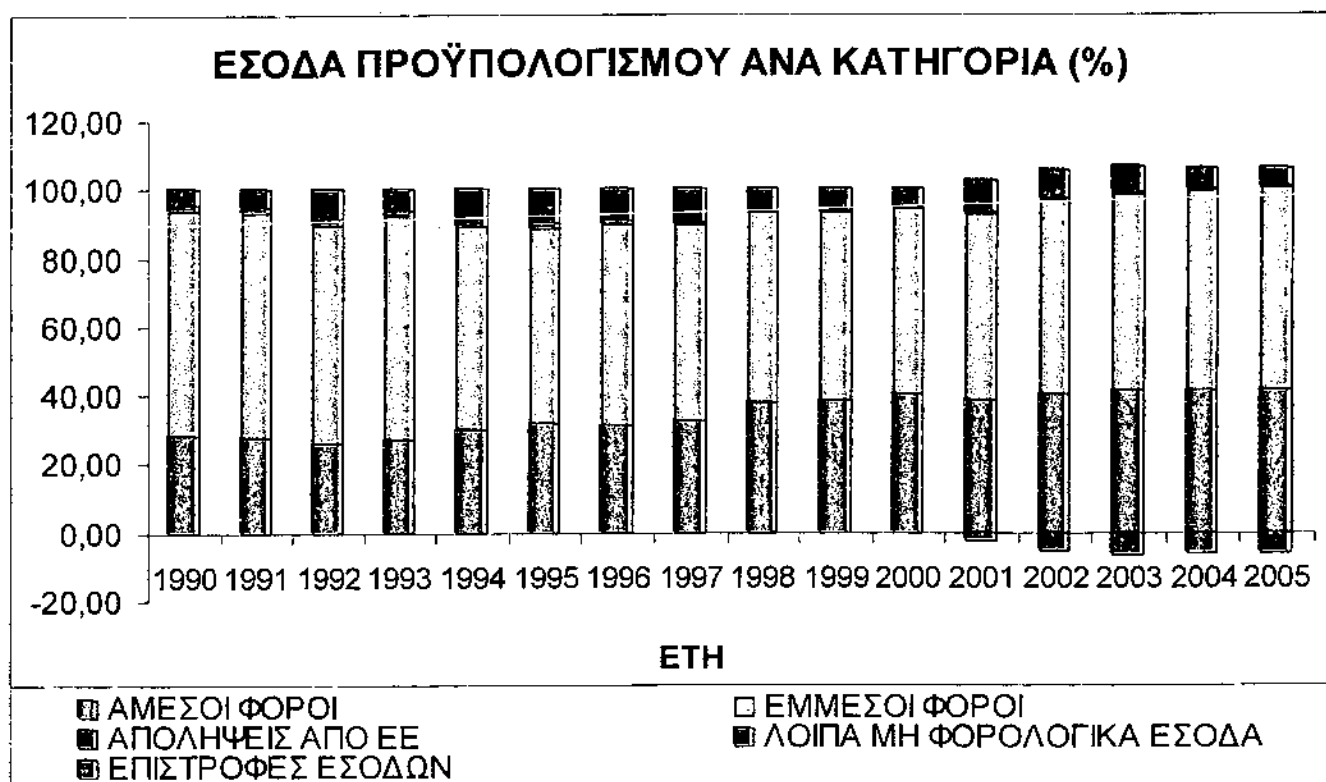
Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών / Εισηγητικές εκθέσεις επί του προϋπολογισμού για τα οικονομικά έτη 1990-2005

Σχόλια Πίνακα 4:

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, στη δημιουργία των εσόδων του τακτικού προϋπολογισμού σε μεγαλύτερο ποσοστό συμβάλλουν οι άμεσοι και οι έμμεσοι φόροι.

➤ Στη συνέχεια ακολουθεί το γράφημα 4 που απεικονίζει τα στοιχεία του πίνακα 4. Απεικονίζει δηλαδή, την ποσοστιαία σύνθεση των συνολικών εσόδων του τακτικού προϋπολογισμού ανά κατηγορία: α)Φορολογικά έσοδα που περιλαμβάνουν τους α1)άμεσους φόρους και α2)έμμεσους φόρους, β)Μη φορολογικά έσοδα που περιλαμβάνουν β1)απολήψεις από ΕΕ και β2)Λοιπά μη φορολογικά έσοδα και γ)τις επιστροφές εσόδων. Το γράφημα 4 απεικονίζει την ποσοστιαία σύνθεση των συνολικών εσόδων του τακτικού προϋπολογισμού κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

Γράφημα 4:

Σχόλια Γραφήματος 4:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 1990- 2005 στη δημιουργία των εσόδων του τακτικού προϋπολογισμού, σε μεγαλύτερο ποσοστό συμβάλλουν οι άμεσοι και οι έμμεσοι φόροι. Οι επιστροφές εσόδων απεικονίζονται αρνητικά επειδή αφαιρούνται από το σύνολο των φορολογικών εσόδων για να προκύψουν τα καθαρά έσοδα.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΣΟΔΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

➤ Στον πίνακα 5 που ακολουθεί, παρουσιάζεται η σύνθεση και η εξέλιξη των άμεσων φόρων. Οι άμεσοι φόροι προκύπτουν από τους φόρους εισοδήματος, τους φόρους στην περιουσία, τους άμεσους φόρους υπέρ τρίτων, τους άμεσους φόρους ΠΟΕ, τους λοιπούς άμεσους φόρους και τους έκτακτους άμεσους φόρους. Ο πίνακας αφορά το χρονικό διάστημα 1990-2005. Χωρίζεται σε δύο μέρη, εκ των οποίων το πρώτο αφορά το χρονικό διάστημα 1990-1999 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές και το δεύτερο αφορά το χρονικό διάστημα 2000-2005 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια ευρώ.

Πίνακας 5 : Α.1) ΑΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ							
ΕΤΗ	Φόροι εισοδήματος	Φόροι στην περιουσία	Άμεσοι φόροι υπέρ τρίτων	Άμεσοι φόροι ΠΟΕ	Λοιποί άμεσοι φόροι	Έκτακτοι άμεσοι φόροι	ΣΥΝΟΛΟ
Ποσά σε εκατομμύρια δραχμές							
1990	596.755	45.369	21.648	38.949	25.049	94.296	822.066
1991	840.780	54.587	26.909	69.728	31.216	1.005	1.024.225
1992	936.651	58.636	35.949	74.939	45.367	40.776	1.192.318
1993	1.073.154	70.248	5.797	107.439	98.741	---	1.355.379
1994	1.370.806	76.471	3.380	178.262	144.471	---	1.773.390
1995	1.655.886	79.954	2.127	224.156	170.537	---	2.132.660
1996	1.886.427	78.925	2.132	151.439	197.194	---	2.316.117
1997	2.300.258	123.812	1.375	120.019	221.654	---	2.767.118
1998	3.054.808	133.382	1.754	149.208	252.218	---	3.591.370
1999	3.446.371	126.636	2.848	205.671	261.986	---	4.043.512
Ποσά σε εκατομμύρια ευρώ							
2000	11.613	462	5	753	850	---	13.683
2001	11.326	507	---	840	912	---	13.585
2002	11.685	542	---	1.610	976	---	14.813
2003	12.141	436	---	1.671	1.149	---	15.397
2004*	13.350	460	---	1.640	1.260	---	16.710
2005**	14.620	490	---	1.690	1.345	---	18.145

Εκτιμήσεις πραγματοποιήσεων

Προβλέψεις

Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών / Εισηγητικές εκθέσεις επί του προϋπολογισμού για τα οικονομικά έτη 1990-2005

Σχόλια Πίνακα 5:

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, οι φόροι εισοδήματος αποδίδουν το συντριπτικά μεγαλύτερο μέρος των άμεσων φόρων. Κατά το χρονικό διάστημα 1993-2005 δεν αναφέρονται καθόλου έκτακτοι άμεσοι φόροι και αντίστοιχα, κατά το χρονικό διάστημα 2001-2005 δεν αναφέρονται καθόλου άμεσοι φόροι υπέρ τρίτων.

➤ Στη συνέχεια ακολουθούν δύο γραφήματα (γράφημα 5.1 και γράφημα 5.2) που απεικονίζουν τα στοιχεία του πίνακα 5. Απεικονίζουν δηλαδή, τη σύνθεση και την εξέλιξη των άμεσων φόρων. Όπως προαναφέρθηκε, οι άμεσοι φόροι περιλαμβάνουν τους φόρους εισοδήματος, τους φόρους στην περιουσία, τους άμεσους φόρους υπέρ τρίτων, τους άμεσους φόρους ΠΟΕ, τους λοιπούς άμεσους φόρους και τους έκτακτους άμεσους φόρους. Το πρώτο γράφημα (5.1) απεικονίζει τη σύνθεση και την εξέλιξη των άμεσων φόρων κατά το χρονικό διάστημα 1990-1999 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές. Το δεύτερο γράφημα (5.2) απεικονίζει τη σύνθεση και την εξέλιξη των άμεσων φόρων κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια ευρώ.

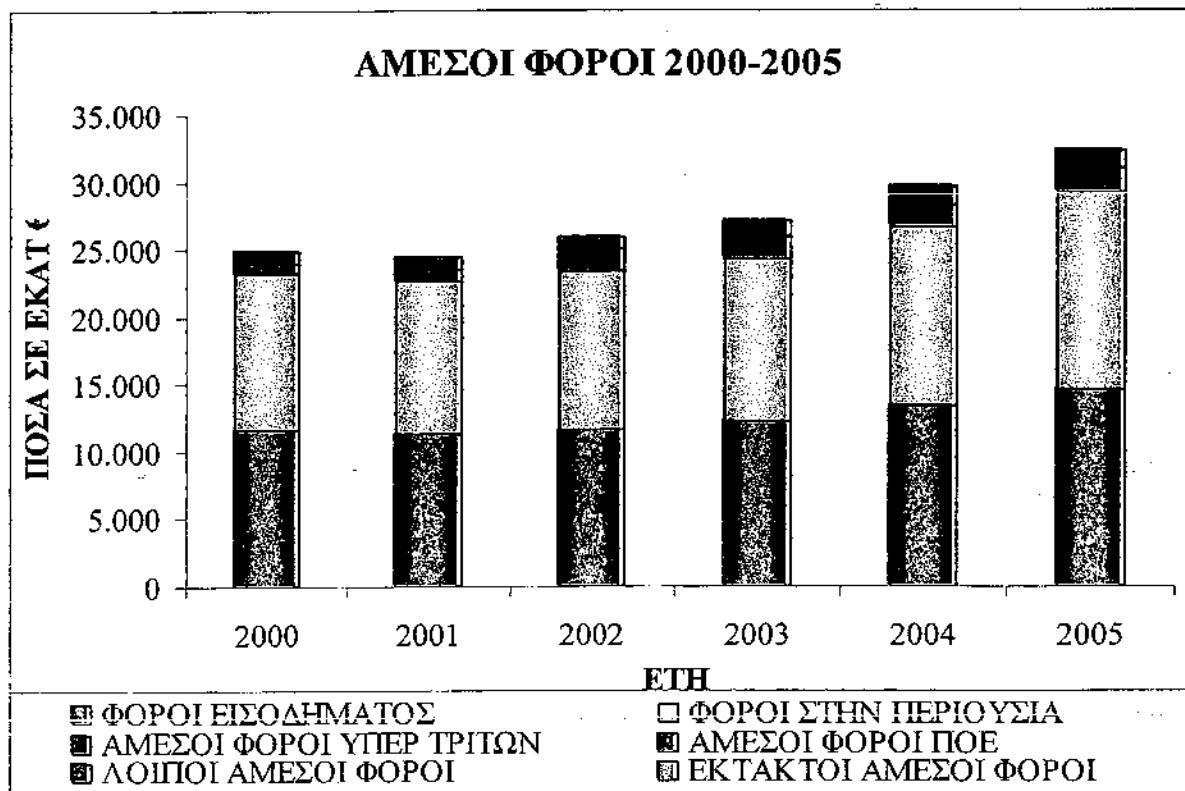
Γράφημα 5.1:

Σχόλια Γραφήματος 5.1:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, οι άμεσοι φόροι σχηματίζονται κυρίως από τους φόρους εισοδήματος. Επίσης, από το 1993 έως το 1999 δεν αναφέρονται καθόλου έκτακτοι άμεσοι φόροι.

Γράφημα 5.2:

Σχόλια Γραφήματος 5.2:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, οι άμεσοι φόροι προκύπτουν κυρίως από τους φόρους εισοδήματος. Ενώ, κατά το χρονικό διάστημα 2001-2005 δεν αναφέρονται καθόλου άμεσοι φόροι υπέρ τρίτων και έκτακτοι άμεσοι φόροι.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΣΟΔΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

➤ Στον πίνακα 6 που ακολουθεί, παρουσιάζεται η ποσοστιαία σύνθεση των άμεσων φόρων. Οι άμεσοι φόροι προκύπτουν από τους φόρους εισοδήματος, τους φόρους στην περιουσία, τους άμεσους φόρους υπέρ τρίτων, τους άμεσους φόρους ΠΟΕ, τους λοιπούς άμεσους φόρους και τους έκτακτους άμεσους φόρους. Ο πίνακας αφορά το χρονικό διάστημα 1990-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

Πίνακας 6: Α.1) ΑΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ (%)						
ΕΤΗ	Φόροι εισοδήματος	Φόροι στην περιουσία	Άμεσοι φόροι υπέρ τρίτων	Άμεσοι φόροι ΠΟΕ	Λοιποί άμεσοι φόροι	Έκτακτοι άμεσοι φόροι
	Ποσά εκφρασμένα επί τοις εκατό (%)					
1990	72,59	5,52	2,63	4,74	3,05	11,47
1991	82,09	5,33	2,62	6,81	3,05	0,10
1992	78,56	4,92	3,02	6,28	3,80	3,42
1993	79,17	5,18	0,43	7,93	7,29	0,00
1994	77,30	4,31	0,19	10,05	8,15	0,00
1995	77,64	3,75	0,10	10,51	8,00	0,00
1996	81,45	3,41	0,09	6,54	8,51	0,00
1997	83,13	4,47	0,05	4,34	8,01	0,00
1998	85,06	3,71	0,05	4,16	7,02	0,00
1999	85,23	3,13	0,07	5,09	6,48	0,00
2000	84,87	3,38	0,04	5,50	6,21	0,00
2001	83,37	3,73	0,00	6,19	6,71	0,00
2002	78,88	3,66	0,00	10,87	6,59	0,00
2003	78,86	2,83	0,00	10,85	7,46	0,00
2004*	79,89	2,75	0,00	9,82	7,54	0,00
2005**	80,57	2,70	0,00	9,32	7,41	0,00

*Εκτιμήσεις πραγματοποιήσεων

**Προβλέψεις

Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών / Εισηγητικές εκθέσεις επί του προϋπολογισμού για τα οικονομικά έτη 1990-2005

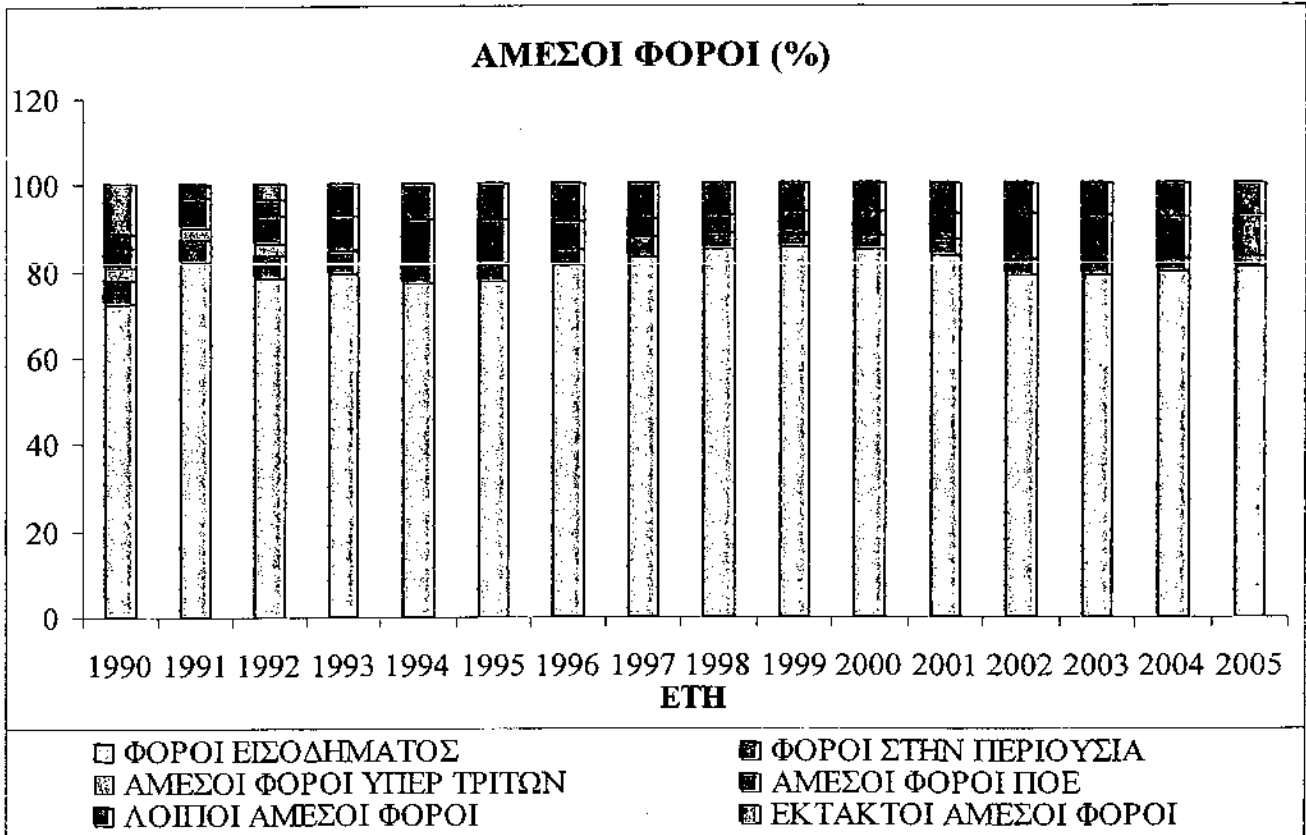
Σχόλια Πίνακα 6:

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005, στη διαμόρφωση των άμεσων φόρων, σε μεγαλύτερο ποσοστό συμβάλλουν οι φόροι εισοδήματος. Κατά το χρονικό διάστημα 1993-2005 δεν αναφέρονται καθόλου έκτακτοι άμεσοι φόροι και κατά το χρονικό διάστημα 2001-2005 δεν αναφέρονται καθόλου άμεσοι φόροι υπέρ τρίτων.

➤ Στη συνέχεια, ακολουθεί το γράφημα 6 που απεικονίζει τα στοιχεία του πίνακα 6. Απεικονίζει δηλαδή, την ποσοστιαία σύνθεση των άμεσων φόρων. Οι άμεσοι φόροι προκύπτουν από τους φόρους εισοδήματος, τους φόρους στην περιουσία, τους άμεσους φόρους υπέρ τρίτων, τους άμεσους φόρους ΠΟΕ, τους λοιπούς άμεσους φόρους και τους έκτακτους άμεσους φόρους. Το γράφημα 6 απεικονίζει την ποσοστιαία σύνθεση των άμεσων φόρων κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

Γράφημα 6:

Σχόλια Γραφήματος 6:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, στη δημιουργία των άμεσων φόρων συμβάλλουν στο μεγαλύτερο ποσοστό οι φόροι εισοδήματος. Κατά το χρονικό διάστημα 1993-2005 δεν αναφέρονται καθόλου έκτακτοι άμεσοι φόροι και κατά το χρονικό διάστημα 2001-2005 δεν αναφέρονται καθόλου άμεσοι φόροι υπέρ τρίτων.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΣΟΔΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

➤ Στον πίνακα 7 που ακολουθεί, παρουσιάζεται η σύνθεση και η εξέλιξη καθώς και η ποσοστιαία σύνθεση των φόρων εισοδήματος, που όπως είπαμε είναι μια από τις κατηγορίες των άμεσων φόρων και ειδικότερα είναι η κύρια κατηγορία που συμβάλλει στη δημιουργία των άμεσων φόρων. Οι φόροι εισοδήματος περιλαμβάνουν τους φόρους εισοδήματος φυσικών προσώπων, τους φόρους εισοδήματος νομικών προσώπων και τους φόρους εισοδήματος ειδικών κατηγοριών. Ο πίνακας αφορά το χρονικό διάστημα 1990-2005. Χωρίζεται σε τρία μέρη, εκ των οποίων το πρώτο αφορά το χρονικό διάστημα 1990-1999 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές, το δεύτερο αφορά το χρονικό διάστημα 2000-2005 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια ευρώ και το τρίτο αφορά το χρονικό διάστημα 1990-2005 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

Πίνακας 7: ΦΟΡΟΙ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

Η	ΣΥΝΟΛΟ	- Φυσικών προσώπων	- Νομικών προσώπων	- Ειδικών κατηγοριών	- Φυσικών προσώπων	- Νομικών προσώπων	- Ειδικών κατηγοριών
		Ποσά σε εκατομμύρια δραχμές			Ποσά εκφρασμένα επί τοις εκατό (%)		
1990	596.755	444.841	145.069	6.845	74,54	24,31	1,15
1991	840.780	524.369	192.693	123.718	62,37	22,92	14,71
1992	936.651	504.404	237.860	194.387	53,85	25,40	20,75
1993	1.073.154	528.511	287.435	257.208	49,25	26,78	23,97
1994	1.370.806	671.768	365.460	333.578	49,00	26,66	24,34
1995	1.655.886	861.061	459.719	335.106	52,00	27,76	20,24
1996	1.886.427	1.018.945	522.057	345.425	54,02	27,67	18,31
1997	2.300.258	1.180.288	758.956	361.014	51,31	32,99	15,70
1998	3.054.808	1.586.951	1.018.293	449.564	51,95	33,33	14,72
1999	3.446.371	1.825.291	1.136.675	484.405	52,96	32,98	14,06
		Ποσά σε εκατομμύρια ευρώ			Ποσά εκφρασμένα επί τοις εκατό (%)		
2000	11.613	5.411	5.034	1.168	46,59	43,35	10,06
2001	11.326	6.156	4.172	998	54,35	36,84	8,81
2002	11.685	6.535	4.191	959	55,92	35,87	8,21
2003	12.141	6.969	4.341	831	57,40	35,76	6,84
2004*	13.350	7.680	4.860	810	57,53	36,40	6,07
2005**	14.620	8.365	5.240	1.015	57,22	35,84	6,94

ετήσιες πραγματοποιήσεων

προβλέψεις

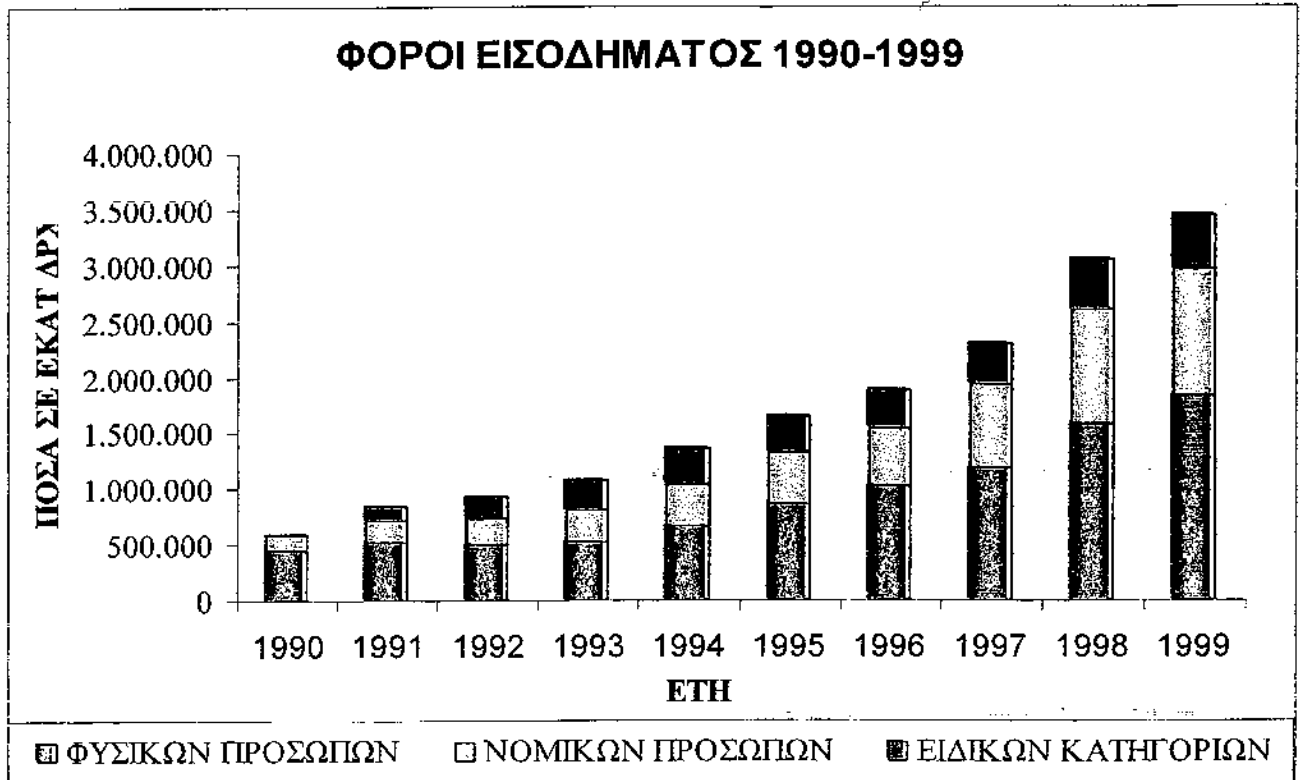
Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών / Εισηγητικές εκθέσεις επί του προϋπολογισμού για τα οικονομικά έτη 1990-2005

Σχόλια Πίνακα 7:

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 στη σύνθεση των φόρων εισοδήματος, κύριο λόγο παίζουν οι φόροι των φυσικών καθώς και των νομικών προσώπων.

➤ Στη συνέχεια ακολουθούν τρία γραφήματα (γράφημα 7.1, γράφημα 7.2 και γράφημα 7.3) που απεικονίζουν τα στοιχεία του πίνακα 7. Απεικονίζουν δηλαδή, τη σύνθεση και την εξέλιξη καθώς και την ποσοστιαία σύνθεση των φόρων εισοδήματος, που όπως είπαμε είναι μια από τις κατηγορίες των άμεσων φόρων και ειδικότερα είναι η κύρια κατηγορία που συμβάλλει στη δημιουργία των άμεσων φόρων. Οι φόροι εισοδήματος περιλαμβάνουν τους φόρους εισοδήματος φυσικών προσώπων, τους φόρους εισοδήματος νομικών προσώπων και τους φόρους εισοδήματος ειδικών κατηγοριών. Το πρώτο γράφημα (7.1) απεικονίζει τη σύνθεση και την εξέλιξη των φόρων εισοδήματος κατά το χρονικό διάστημα 1990-1999 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές. Το δεύτερο γράφημα (7.2) απεικονίζει τη σύνθεση και την εξέλιξη των φόρων εισοδήματος κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια ευρώ. Το τρίτο γράφημα (7.3) απεικονίζει ποσοστιαία σύνθεση των φόρων εισοδήματος κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

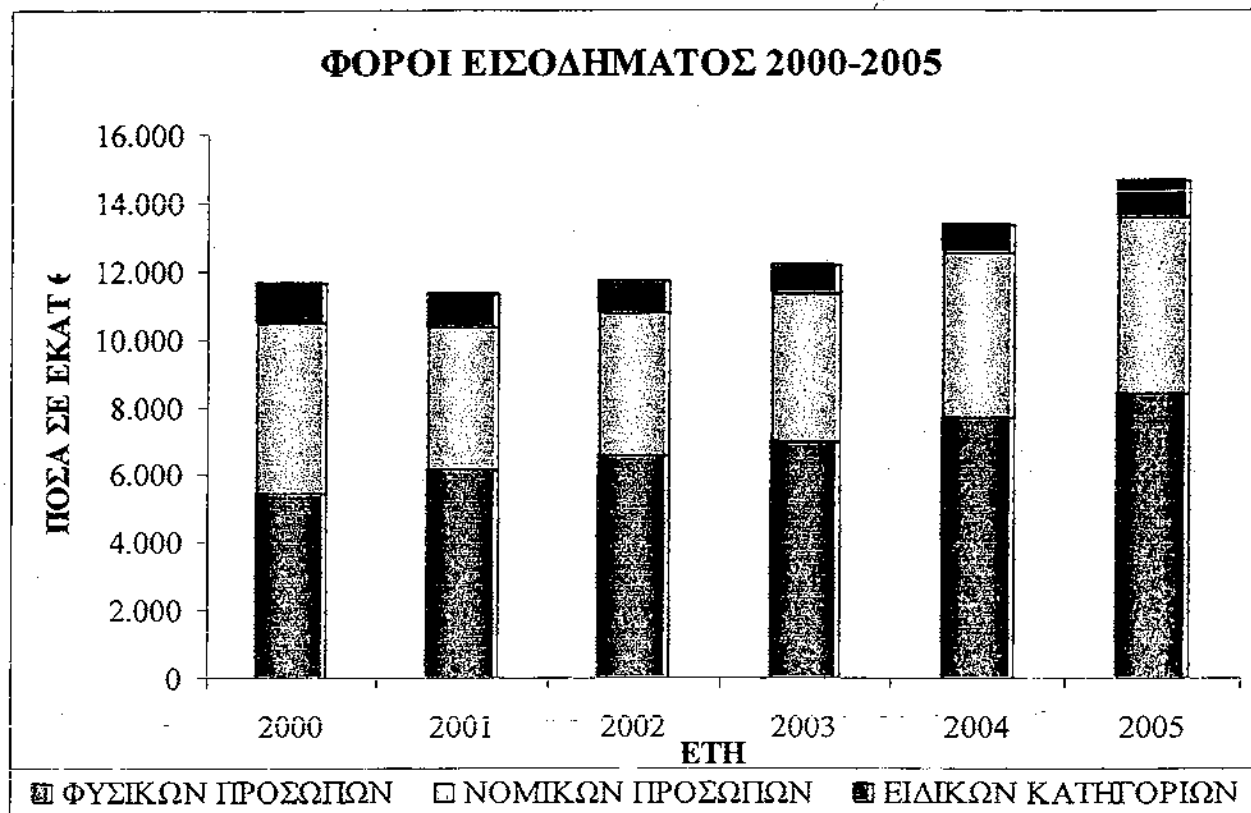
Γράφημα 7.1:

Σχόλια Γραφήματος 7.1:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-1999 υπάρχει αύξηση των φόρων εισοδήματος και στην σύνθεση τους συμβάλλουν κυρίως οι φόροι των φυσικών και νομικών προσώπων.

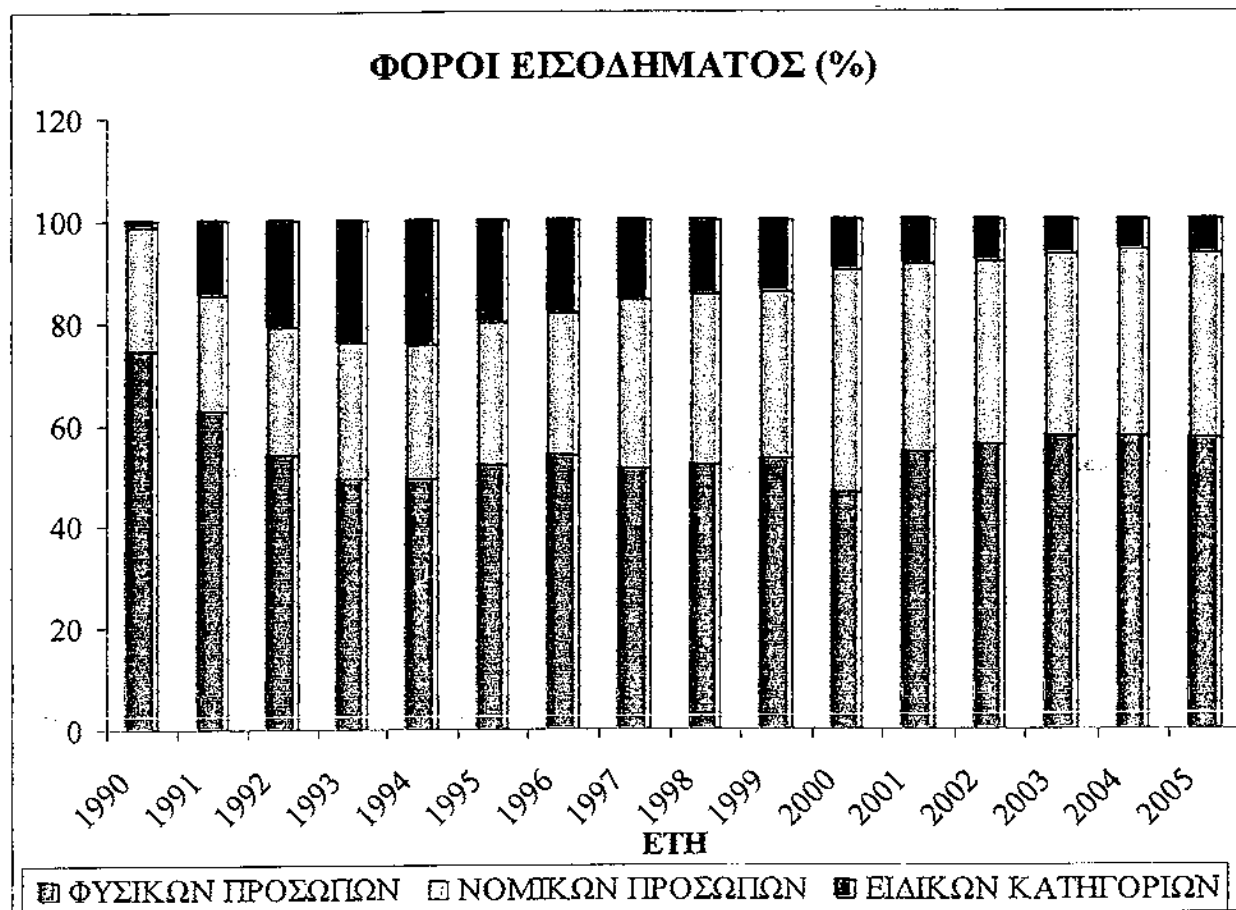
Γράφημα 7.2:

Σχόλια Γραφήματος 7.2:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005, στην σύνθεση των φόρων εισοδήματος συμβάλλουν κυρίως οι φόροι των φυσικών και νομικών προσώπων.

Γράφημα 7.3:

Σχόλια Γραφήματος 7.3:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 στη σύνθεση των φόρων εισοδήματος σε μεγαλύτερο ποσοστό συμβάλλουν οι φόροι των φυσικών και νομικών προσώπων.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΣΟΔΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

➤ Στον πίνακα 8 που ακολουθεί, παρουσιάζεται η σύνθεση και η εξέλιξη των έμμεσων φόρων. Οι έμμεσοι φόροι περιλαμβάνουν τους δασμούς & τις ειδικές εισφορές, τους φόρους συναλλαγών, τους φόρους κατανάλωσης, τους έμμεσους φόρους υπέρ τρίτων, τους έμμεσους φόρους ΠΟΕ και τους λοιπούς έμμεσους. Ο πίνακας αφορά το χρονικό διάστημα 1990-2005. Χωρίζεται σε δύο μέρη, εκ των οποίων το πρώτο αφορά το χρονικό διάστημα 1990-1999 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές και το δεύτερο αφορά το χρονικό διάστημα 2000-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια ευρώ.

Πίνακας 8 : Α.2) ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ							
Η	Δασμοί & Ειδικές Εισφορές	Φόροι συναλλαγών	Φόροι κατανάλωσης	Έμμεσοι φόροι υπέρ τρίτων	Έμμεσοι φόροι ΠΟΕ	Λοιποί έμμεσοι	ΣΥΝΟΛΟ
Ποσά σε εκατομμύρια δραχμές							
90	41.441	1.207.760	590.611	6.317	23.747	6.753	1.876.629
91	52.533	1.481.064	805.835	11.532	19.106	8.992	2.379.062
92	55.941	1.748.759	1.070.911	12.756	23.845	11.300	2.923.512
93	53.744	1.866.407	1.213.085	12.490	28.697	14.875	3.189.298
94	48.699	2.034.394	1.310.859	11.858	38.978	16.702	3.461.490
95	52.019	2.262.173	1.460.015	13.355	29.954	17.371	3.834.887
96	51.665	2.544.964	1.636.988	16.511	28.095	21.659	4.299.882
97	58.832	2.923.612	1.766.954	17.339	43.203	24.000	4.833.940
98	65.715	3.250.995	1.856.100	19.492	28.284	27.807	5.248.393
99	69.632	3.778.617	1.909.041	22.080	46.929	27.600	5.853.899
Ποσά σε εκατομμύρια ευρώ							
00	222	12.527	5.509	67	182	113	18.620
01	---	12.580	6.321	---	208	389	19.498
02	---	13.428	6.502	---	707	352	20.989
03	---	13.823	6.781	---	509	371	21.484
04*	---	15.775	7.175	---	495	425	23.870
05**	---	17.085	7.530	---	520	460	25.595

επιμήσεις πραγματοποιήσεων

προβλέψεις

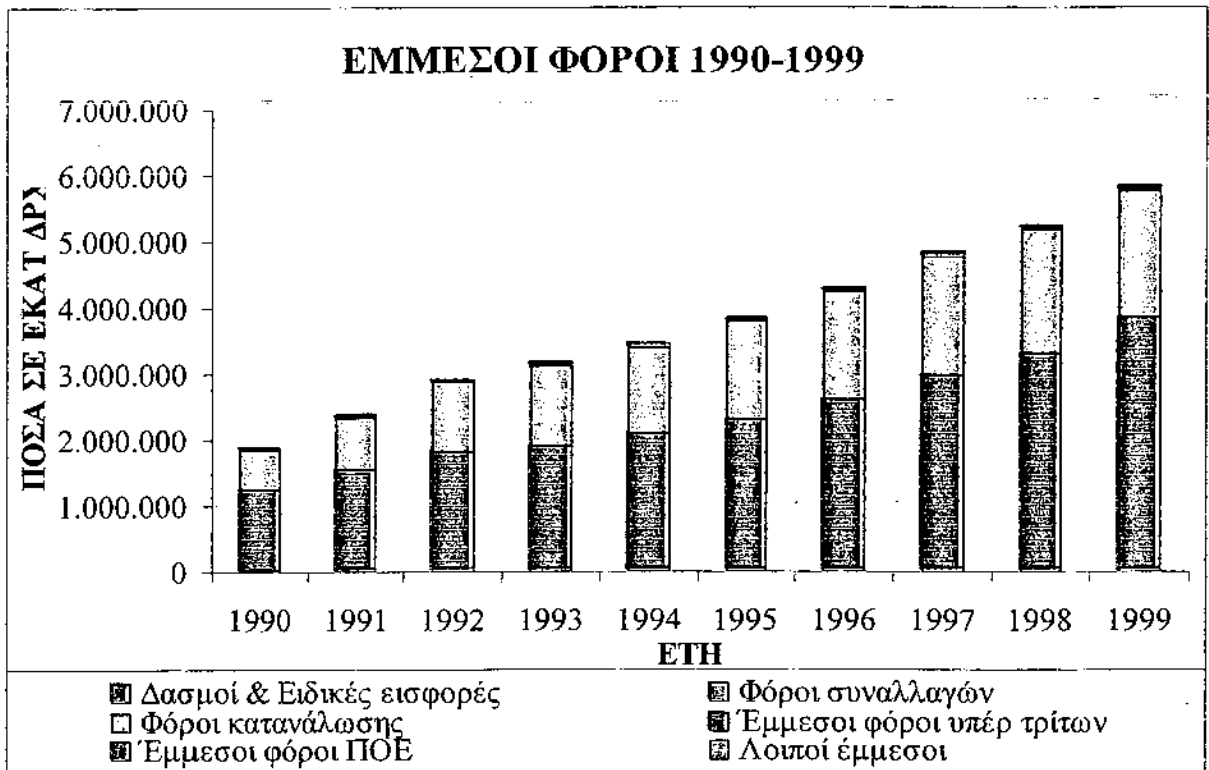
Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών / Εισηγητικές εκθέσεις επί του προϋπολογισμού για τα οικονομικά έτη 1990-2005

Σχόλια Πίνακα 8:

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 στη δημιουργία των έμμεσων φόρων, συμβάλλουν κυρίως οι φόροι συναλλαγών. Κατά το χρονικό διάστημα 2001-2005 δεν αναφέρονται καθόλου δασμοί & ειδικές εισφορές καθώς και έμμεσοι φόροι υπέρ τρίτων.

➤ Στη συνέχεια ακολουθούν δύο γραφήματα (γράφημα 8.1 και γράφημα 8.2) που απεικονίζουν τα στοιχεία του πίνακα 8. Απεικονίζουν δηλαδή, τη σύνθεση και την εξέλιξη των έμμεσων φόρων. Όπως προαναφέρθηκε, οι έμμεσοι φόροι περιλαμβάνουν τους δασμούς & τις ειδικές εισφορές, τους φόρους συναλλαγών, τους φόρους κατανάλωσης, τους έμμεσους φόρους υπέρ τρίτων, τους έμμεσους φόρους ΠΟΕ και τους λοιπούς έμμεσους. Το πρώτο γράφημα (8.1) απεικονίζει τη σύνθεση και την εξέλιξη των έμμεσων φόρων κατά το χρονικό διάστημα 1990-1999 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές. Το δεύτερο γράφημα (8.2) απεικονίζει τη σύνθεση και την εξέλιξη των έμμεσων φόρων κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια ευρώ.

Γράφημα 8.1:

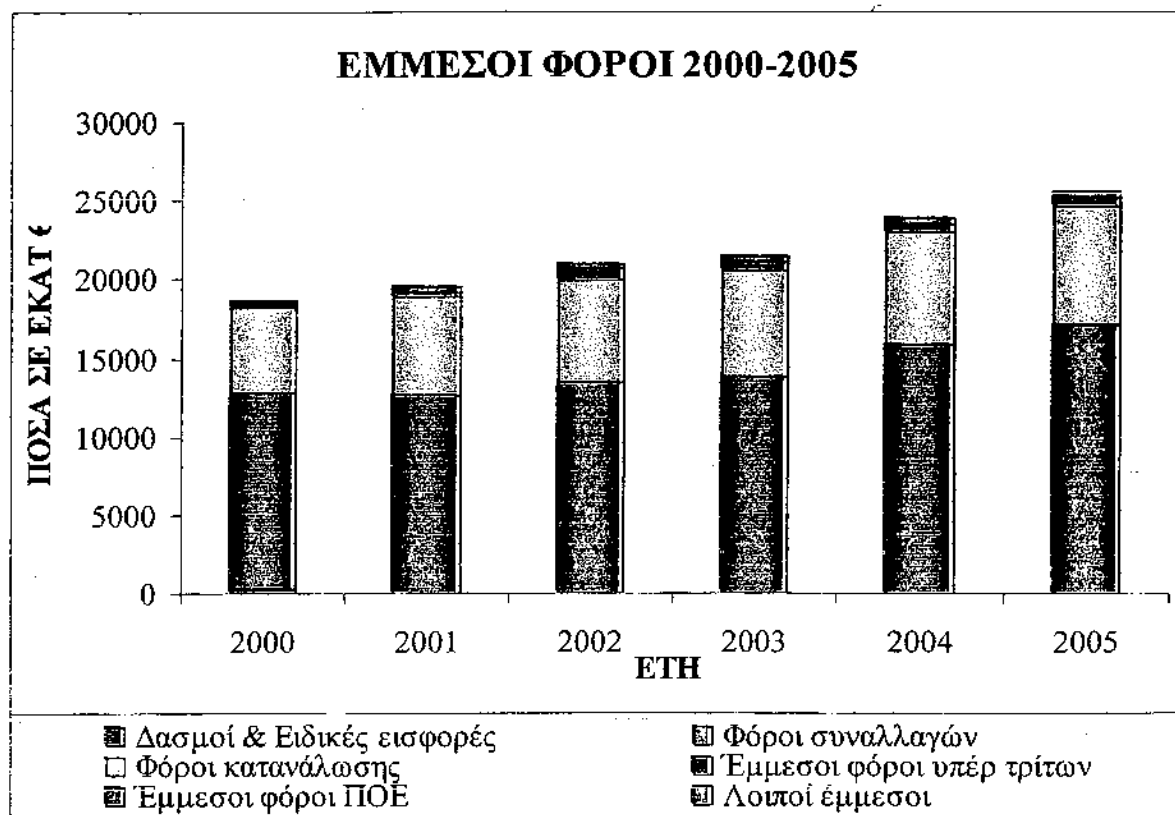

Σχόλια Γραφήματος 8.1:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 στη δημιουργία των έμμεσων φόρων συμβάλλουν κυρίως οι φόροι συναλλαγών καθώς και οι φόροι κατανάλωσης.

Γράφημα 8.2:

Σχόλια Γραφήματος 8.2:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, στη δημιουργία των έμμεσων φόρων συμβάλλουν κυρίως οι φόροι συναλλαγών καθώς και οι φόροι καταναλώσεως. Κατά το χρονικό διάστημα 2001-2005 δεν αναφέρονται καθόλου δασμοί & ειδικές εισφορές καθώς και έμμεσοι φόροι υπέρ τρίτων.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΣΟΔΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

➤ Στον πίνακα 9 που ακολουθεί, παρουσιάζεται η ποσοστιαία σύνθεση των έμμεσων φόρων. Οι έμμεσοι φόροι περιλαμβάνουν τους δασμούς & ειδικές εισφορές, τους φόρους συναλλαγών, τους φόρους κατανάλωσης, τους έμμεσους φόρους υπέρ τρίτων, τους έμμεσους φόρους ΠΟΕ και τους λοιπούς έμμεσους. Ο πίνακας αφορά το χρονικό διάστημα 1990-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

Πίνακας 9 : Α.2) ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ (%)						
ΕΤΗ	Δασμοί & Ειδικές Εισφορές	Φόροι συναλλαγών	Φόροι κατανάλωσης	Έμμεσοι φόροι υπέρ τρίτων	Έμμεσοι φόροι ΠΟΕ	Λοιποί έμμεσοι
Ποσά εκφρασμένα επί τοις εκατό (%)						
1990	2,21	64,36	31,47	0,34	1,26	0,36
1991	2,21	62,25	33,87	0,49	0,80	0,38
1992	1,91	59,82	36,63	0,43	0,82	0,39
1993	1,68	58,52	38,04	0,39	0,90	0,47
1994	1,41	58,77	37,87	0,34	1,13	0,48
1995	1,36	58,99	38,07	0,35	0,78	0,45
1996	1,20	59,19	38,07	0,39	0,65	0,50
1997	1,22	60,48	36,55	0,36	0,89	0,50
1998	1,25	61,94	35,37	0,37	0,54	0,53
1999	1,19	64,55	32,61	0,38	0,80	0,47
2000	1,19	67,28	29,58	0,36	0,98	0,61
2001	0,00	64,52	32,42	0,00	1,07	1,99
2002	0,00	63,97	30,98	0,00	3,37	1,68
2003	0,00	64,34	31,56	0,00	2,37	1,73
2004*	0,00	66,09	30,06	0,00	2,07	1,78
2005**	0,00	66,75	29,42	0,00	2,03	1,80

*Εκτιμήσεις πραγματοποιήσεων

**Προβλέψεις

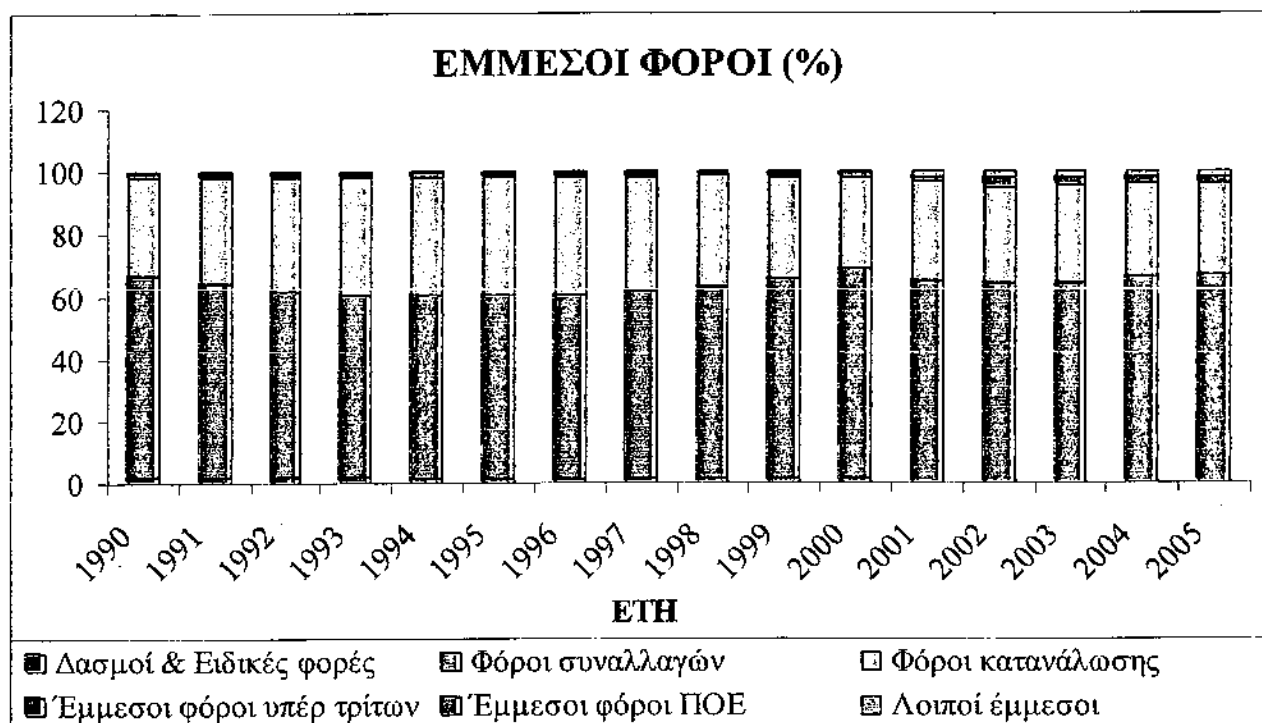
Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών / Εισηγητικές εκθέσεις επί του προϋπολογισμού για τα οικονομικά έτη 1990-2005

Σχόλια Πίνακα 9:

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005, το μεγαλύτερο ποσοστό των έμμεσων φόρων αποτελείται από τους φόρους συναλλαγών και τους φόρους κατανάλωσης. Κατά το χρονικό διάστημα 2001-2005 δεν αναφέρονται καθόλου δασμοί & ειδικές εισφορές καθώς και έμμεσοι φόροι υπέρ τρίτων.

➤ Στη συνέχεια, ακολουθεί το γράφημα 9 που απεικονίζει τα στοιχεία του πίνακα 9. Απεικονίζει δηλαδή, την ποσοστιαία σύνθεση των έμμεσων φόρων. Οι έμμεσοι φόροι περιλαμβάνουν τους δασμούς & τις ειδικές εισφορές, τους φόρους συναλλαγών, τους φόρους κατανάλωσης, τους έμμεσους φόρους υπέρ τρίτων, τους έμμεσους φόρους ΠΟΕ και τους λοιπούς έμμεσους. Το γράφημα 9 απεικονίζει την ποσοστιαία σύνθεση των άμεσων φόρων κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

Γράφημα 9:

Σχόλια Γραφήματος 9:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 το μεγαλύτερο ποσοστό των έμμεσων φόρων αποτελείται από τους φόρους συναλλαγών και τους φόρους κατανάλωσης. Κατά το χρονικό διάστημα 2001-2005 δεν αναφέρονται καθόλου δασμοί & ειδικές εισφορές καθώς και έμμεσοι φόροι υπέρ τρίτων.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΣΟΔΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

➤ Στον πίνακα 10 που ακολουθεί, παρουσιάζεται η σύνθεση και η εξέλιξη των φόρων συναλλαγών, που ανήκουν στην κατηγορία των έμμεσων φόρων. Οι φόροι συναλλαγών αναλύονται σε ΦΠΑ, Ειδικούς φόρους Τραπεζικών Εργασιών, Μεταβίβαση κεφαλαίων, Χαρτόσημο και Λοιπούς φόρους συναλλαγών. Ο πίνακας αφορά το χρονικό διάστημα 1990-2005. Χωρίζεται σε δύο μέρη, εκ των οποίων το πρώτο αφορά το χρονικό διάστημα 1990-1999 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές και το δεύτερο αφορά το χρονικό διάστημα 2000-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια ευρώ

Πίνακας 10 : ΦΟΡΟΙ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

ΕΤΗ	ΦΠΑ	Ειδ. φόρος Τραπεζ. Εργασ.	Μεταβίβαση κεφαλαίων	Χαρτόσημο	Λοιποί φόροι συναλλαγών	ΦΟΡΟΙ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ
Ποσά σε εκατομμύρια δραχμές						
1990	961.244	72.071	76.046	98.328	71	1.207.760
1991	1.206.232	89.381	65.381	119.959	111	1.481.064
1992	1.439.332	89.694	79.185	140.420	128	1.748.759
1993	1.543.707	79.961	82.635	159.987	117	1.866.407
1994	1.717.704	47.487	93.662	175.331	210	2.034.394
1995	1.933.027	41.220	93.660	193.697	569	2.262.173
1996	2.153.986	49.247	107.152	217.457	17.122	2.544.964
1997	2.448.573	47.705	162.983	257.516	6.835	2.923.612
1998	2.723.321	46.526	172.860	292.450	15.838	3.250.995
1999	2.987.533	62.846	422.353	288.880	17.005	3.778.617
Ποσά σε εκατομμύρια ευρώ						
2000	10.070	161	1.417	817	62	12.527
2001	10.732	---	850	876	122	12.580
2002	11.986	---	735	618	89	13.428
2003	12.333	---	816	592	82	13.823
2004*	14.220	---	835	630	90	15.775
2005**	15.430	---	885	675	95	17.085

*Εκτιμήσεις πραγματοποιήσεων

**Προβλέψεις

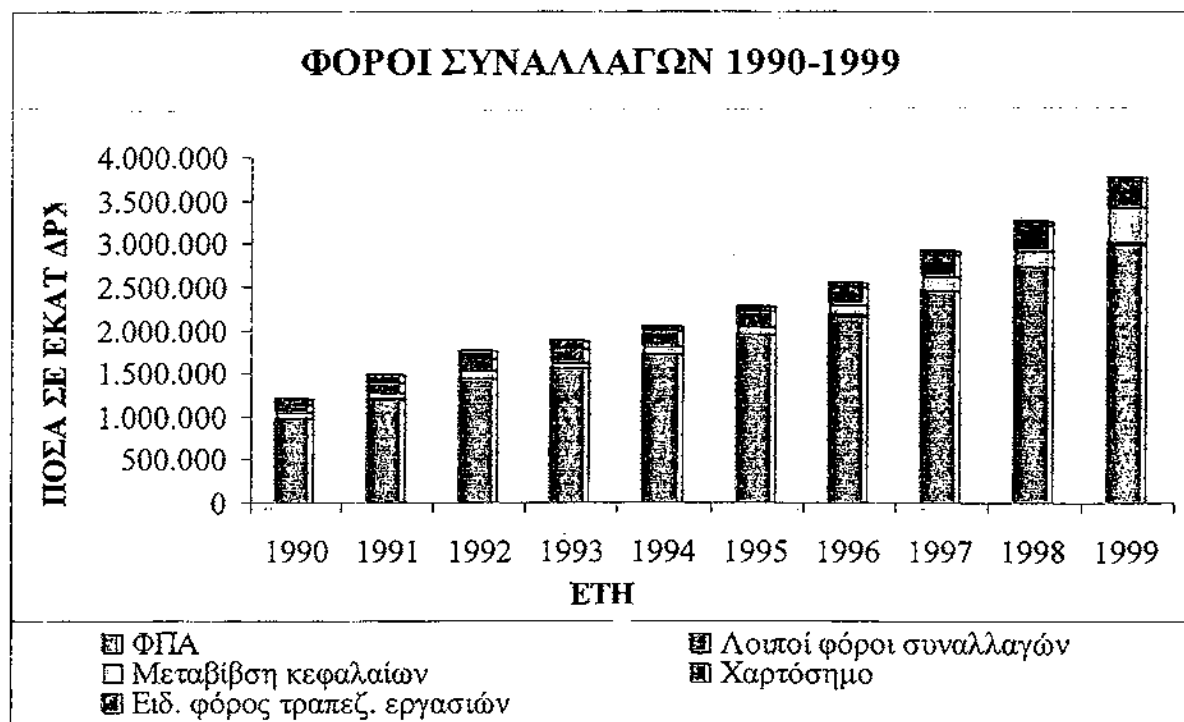
Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών / Εισηγητικές εκθέσεις επί του προϋπολογισμού για τα οικονομικά έτη 1990-2005

Σχόλια Πίνακα 10:

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 στη σύνθεση των φόρων συναλλαγών συμβάλλει κυρίως η κατηγορία του ΦΠΑ. Κατά το χρονικό διάστημα 2001-2005 δεν αναφέρεται καθόλου ο ειδικός φόρος τραπεζικών εργασιών.

➤ Στη συνέχεια ακολουθούν δύο γραφήματα (γράφημα 10.1 και γράφημα 10.2) που απεικονίζουν τα στοιχεία του πίνακα 10. Απεικονίζουν δηλαδή, τη σύνθεση και την εξέλιξη των φόρων συναλλαγών, που ανήκουν στην κατηγορία των έμμεσων φόρων. Όπως προαναφέρθηκε, οι φόροι συναλλαγών αναλύονται σε ΦΠΑ, Ειδικούς φόρους Τραπεζικών Εργασιών, Μεταβίβαση κεφαλαίων, Χαρτόσημο και Λοιπούς φόρους συναλλαγών. Το πρώτο γράφημα (10.1) απεικονίζει τη σύνθεση και την εξέλιξη των φόρων συναλλαγών κατά το χρονικό διάστημα 1990-1999 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές. Το δεύτερο γράφημα (10.2) απεικονίζει τη σύνθεση και την εξέλιξη των φόρων συναλλαγών κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια ευρώ.

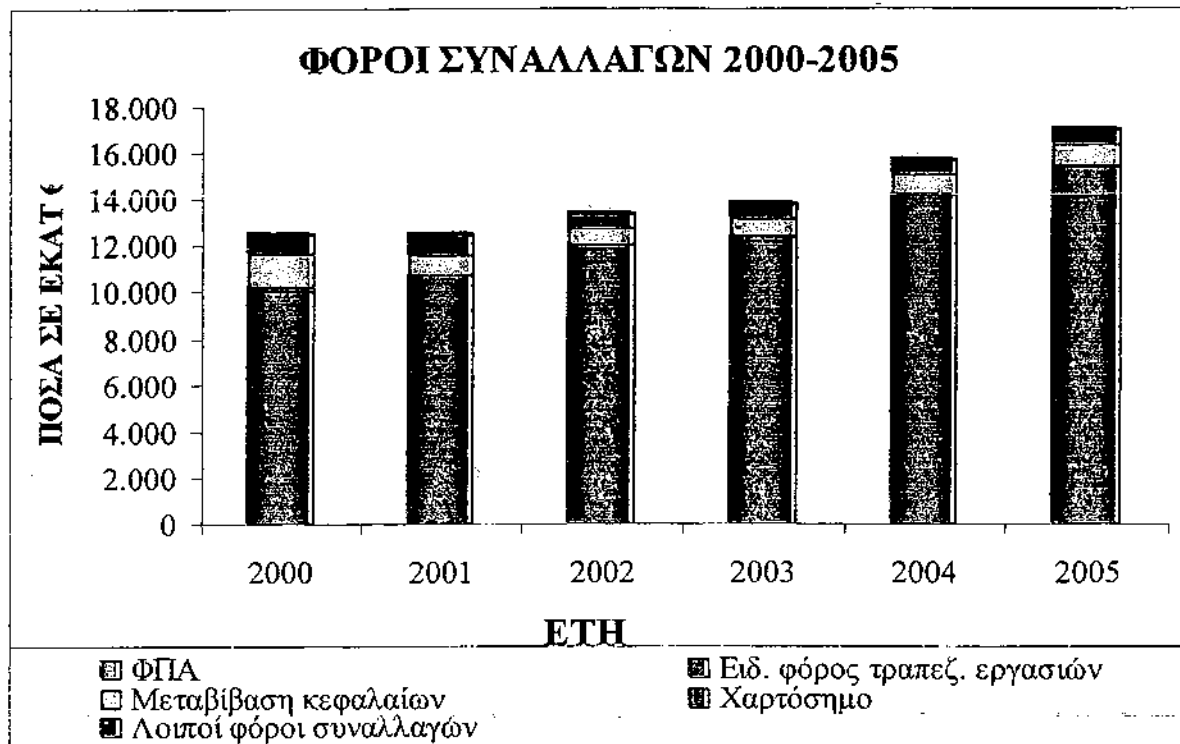
Γράφημα 10.1:

Σχόλια Γραφήματος 10.1:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 στη δημιουργία των φόρων συναλλαγών συμβάλλει κυρίως η κατηγορία του ΦΠΑ.

Γράφημα 10.2:

Σχόλια Γραφήματος 10.2:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005 στη σύνθεση των φόρων συναλλαγών συμβάλλει κυρίως η κατηγορία του ΦΠΑ. Επίσης, κατά το χρονικό διάστημα 2001-2005 δεν αναφέρεται καθόλου η κατηγορία του ειδικού φόρου τραπεζικών εργασιών.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΣΟΔΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

➤ Στον πίνακα 11 που ακολουθεί, παρουσιάζεται η ποσοστιαία σύνθεση των φόρων συναλλαγών, που ανήκουν στην κατηγορία των έμμεσων φόρων. Οι φόροι συναλλαγών αναλύονται σε ΦΠΑ, Ειδικούς φόρους Τραπεζικών Εργασιών, Μεταβίβαση κεφαλαίων, Χαρτόσημο και Λοιπούς φόρους συναλλαγών. Ο πίνακας αφορά το χρονικό διάστημα 1990-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

Πίνακας 11 : ΦΟΡΟΙ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ (%)					
ΕΤΗ	ΦΠΑ	Ειδ. φόρος Τραπεζ. Εργασ.	Μεταβίβαση κεφαλαίων	Χαρτόσημο	Λοιποί φόροι συναλλαγών
Ποσά εκφρασμένα επί τοις εκατό (%)					
1990	79,59	5,97	6,30	8,14	0,00
1991	81,44	6,04	4,42	8,10	0,00
1992	82,31	5,13	4,53	8,03	0,00
1993	82,71	4,29	4,43	8,57	0,00
1994	84,43	2,34	4,60	8,62	0,01
1995	85,45	1,82	4,14	8,56	0,03
1996	84,64	1,94	4,21	8,54	0,67
1997	83,75	1,63	5,58	8,81	0,23
1998	83,77	1,43	5,32	8,99	0,49
1999	79,06	1,66	11,18	7,65	0,45
2000	80,39	1,29	11,31	6,52	0,49
2001	85,31	---	6,76	6,96	0,97
2002	89,26	---	5,48	4,60	0,66
2003	89,22	---	5,90	4,28	0,60
2004*	90,14	---	5,29	4,00	0,57
2005**	90,31	---	5,18	3,95	0,56

*Εκτιμήσεις πραγματοποιήσεων

**Προβλέψεις

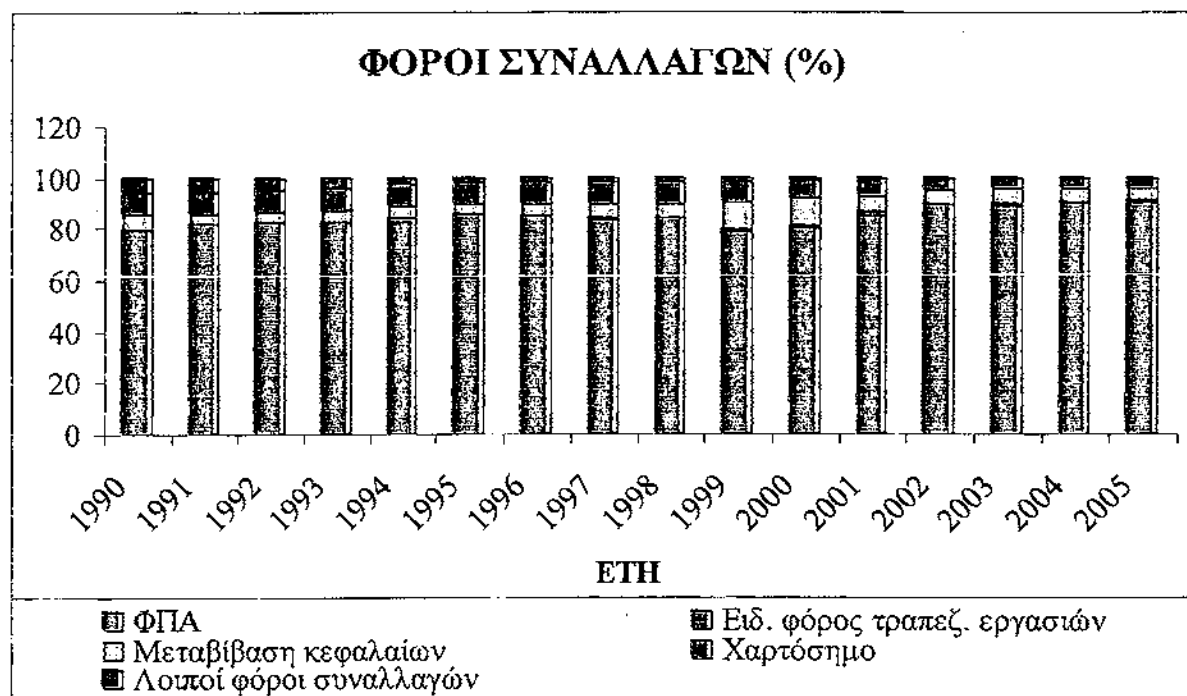
Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών / Εισηγητικές εκθέσεις επί του προϋπολογισμού για τα οικονομικά έτη 1990-2005

Σχόλια Πίνακα 11:

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 το μεγαλύτερο ποσοστό των φόρων συναλλαγών οφείλεται στον Φ.Π.Α.

➤ Στη συνέχεια ακολουθεί το γράφημα 11 που απεικονίζει τα στοιχεία του πίνακα 11. Απεικονίζει δηλαδή, την ποσοστιαία σύνθεση των φόρων συναλλαγών, που ανήκουν στην κατηγορία των έμμεσων φόρων. Οι φόροι συναλλαγών αναλύονται σε ΦΠΑ, Ειδικούς φόρους Τραπεζικών Εργασιών, Μεταβίβαση κεφαλαίων, Χαρτόσημο και Λοιπούς φόρους συναλλαγών. Το γράφημα 11 απεικονίζει την ποσοστιαία σύνθεση των έμμεσων φόρων κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

Γράφημα 11:

Σχόλια Γραφήματος 11:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, στη δημιουργία των φόρων συναλλαγών συμβάλλει σε μεγαλύτερο ποσοστό η κατηγορία του ΦΠΑ.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΣΟΔΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

➤ Στον πίνακα 12 που ακολουθεί παρουσιάζεται η σύνθεση και η εξέλιξη καθώς και η ποσοστιαία σύνθεση του ΦΠΑ, που ανήκει στην κατηγορία των φόρων συναλλαγών. Ο ΦΠΑ αναλύεται σε εισαγόμενων, Πετρελαιοειδών, καπνού και λοιπών. Ο πίνακας αφορά στο χρονικό διάστημα 1990-2005. Χωρίζεται σε τρία μέρη, εκ των οποίων το πρώτο αφορά το χρονικό διάστημα 1990-1999 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές, το δεύτερο αφορά το χρονικό διάστημα 2000-2005 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια ευρώ και το τρίτο αφορά το χρονικό διάστημα 1990-2005 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

Πίνακας 12 : ΦΠΑ									
ΕΤΗ	Εισαγόμενων	Πετρ/δων	Καπνού	Λοιπών	ΣΥΝΟΛΟ	Εισαγόμενων	Πετρ/δων	Καπνού	Λοιπών
Ποσά σε εκατομμύρια δραχμές					Ποσά εκφρασμένα επί τοις εκατό (%)				
1990	374.617	111.611	63.409	411.607	961.244	38,97	11,61	6,60	42,82
1991	463.795	144.813	83.632	513.992	1.206.232	38,45	12,01	6,93	42,61
1992	580.019	166.141	81.699	611.473	1.439.332	40,30	11,54	5,68	42,48
1993	289.896	187.312	58.156	1.008.343	1.543.707	18,78	12,13	3,77	65,32
1994	236.445	188.889	84.775	1.207.595	1.717.704	13,76	11,00	4,94	70,30
1995	222.080	210.916	92.059	1.407.972	1.933.027	11,49	10,91	4,76	72,84
1996	239.356	244.775	100.662	1.569.193	2.153.986	11,11	11,37	4,67	72,85
1997	302.544	247.527	114.470	1.784.032	2.448.573	12,36	10,11	4,67	72,86
1998	326.359	228.434	127.693	2.040.835	2.723.321	11,98	8,39	4,69	74,94
1999	358.710	240.033	132.828	2.255.962	2.987.533	12,01	8,03	4,45	75,51
Ποσά σε εκατομμύρια ευρώ					Ποσά εκφρασμένα επί τοις εκατό (%)				
2000	1.311	998	413	7.348	10.070	13,02	9,91	4,10	72,97
2001	---	978	462	9.292	10.732	---	9,11	4,31	86,58
2002	---	975	508	10.503	11.986	---	8,13	4,24	87,63
2003	---	1.057	542	10.734	12.333	---	8,57	4,39	87,04
2004*	---	1.105	575	12.540	14.220	---	7,77	4,04	88,19
2005**	---	1.160	605	13.665	15.430	---	7,52	3,92	88,56

τιμήσεις πραγματοποιήσεων
 Προβλέψεις

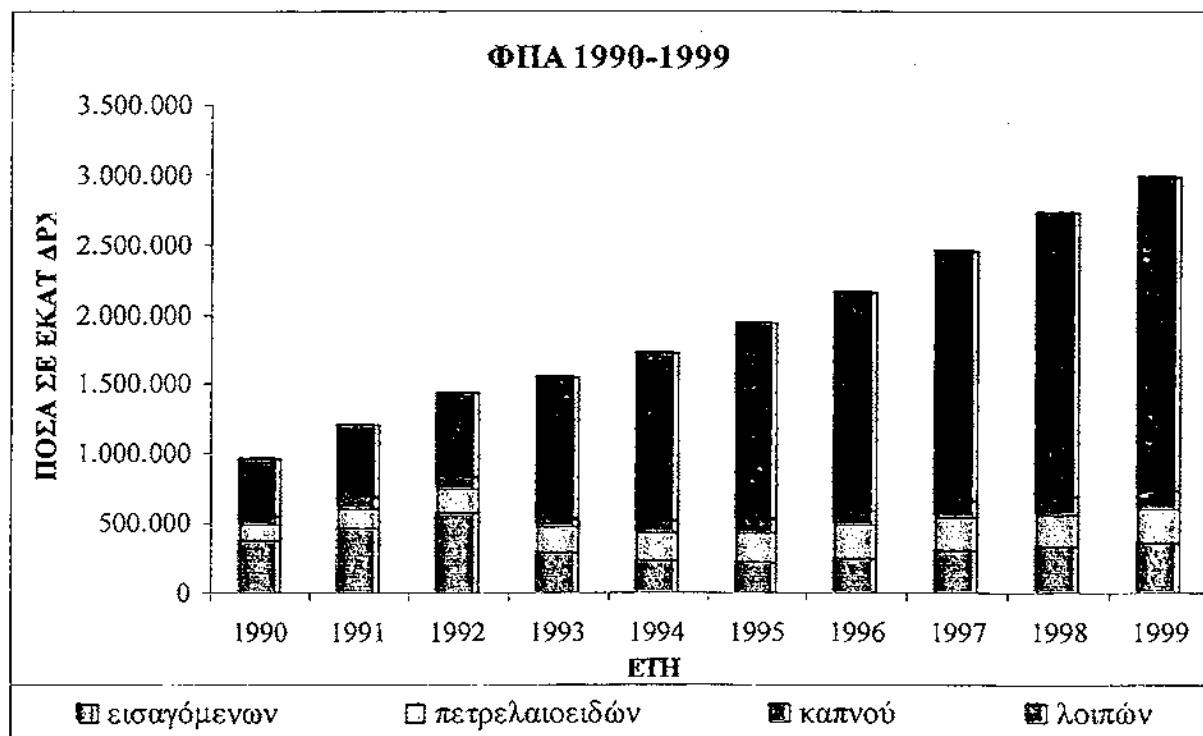
Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών / Εισηγητικές εκθέσεις επί του προϋπολογισμού για τα οικονομικά έτη 1990-2005

Σχόλια Πίνακα 12:

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, κατά το κατά το χρονικό 1990-1992 στη σύνθεση του Φ.Π.Α. συμβάλλουν κυρίως οι κατηγορίες των Εισαγόμενων και των Λοιπών. Κατά το χρονικό διάστημα 1993-2005 στη σύνθεση του Φ.Π.Α. τον κύριο ρόλο παίζει η κατηγορία των Λοιπών ενώ, κατά το χρονικό διάστημα 2001-2005 δεν αναφέρονται καθόλου τα ποσά των Εισαγόμενων.

Στη συνέχεια ακολουθούν τρία γραφήματα (γράφημα 12.1, γράφημα 12.2 και γράφημα 12.3) που απεικονίζουν τα στοιχεία του πίνακα 12. Δηλαδή, τη σύνθεση και την εξέλιξη του ΦΠΑ, που ανήκει στην κατηγορία των φόρων συναλλαγών. Ο ΦΠΑ αναλύεται σε εισαγόμενων, Πετρελαιοειδών, καπνού και λοιπών. Το πρώτο γράφημα (12.1) απεικονίζει τη σύνθεση και την εξέλιξη του Φ.Π.Α κατά το χρονικό διάστημα 1990-1999 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές. Το δεύτερο γράφημα (12.2) απεικονίζει τη σύνθεση και την εξέλιξη του Φ.Π.Α κατά το χρονικό διάστημα 2000- 2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια ευρώ. Και τέλος, το τρίτο γράφημα (12.3) απεικονίζει την ποσοστιαία σύνθεση του Φ.Π.Α. κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

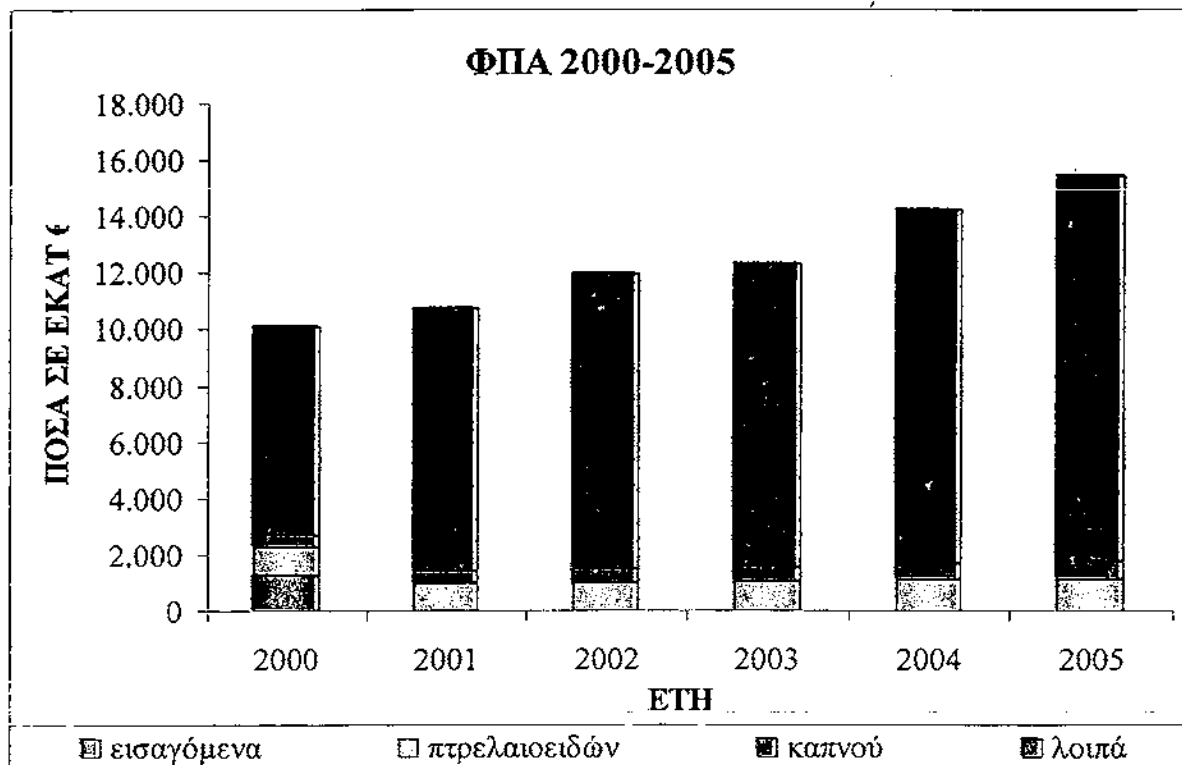
Γράφημα 12.1:

Σχόλια Γραφήματος 12.1:

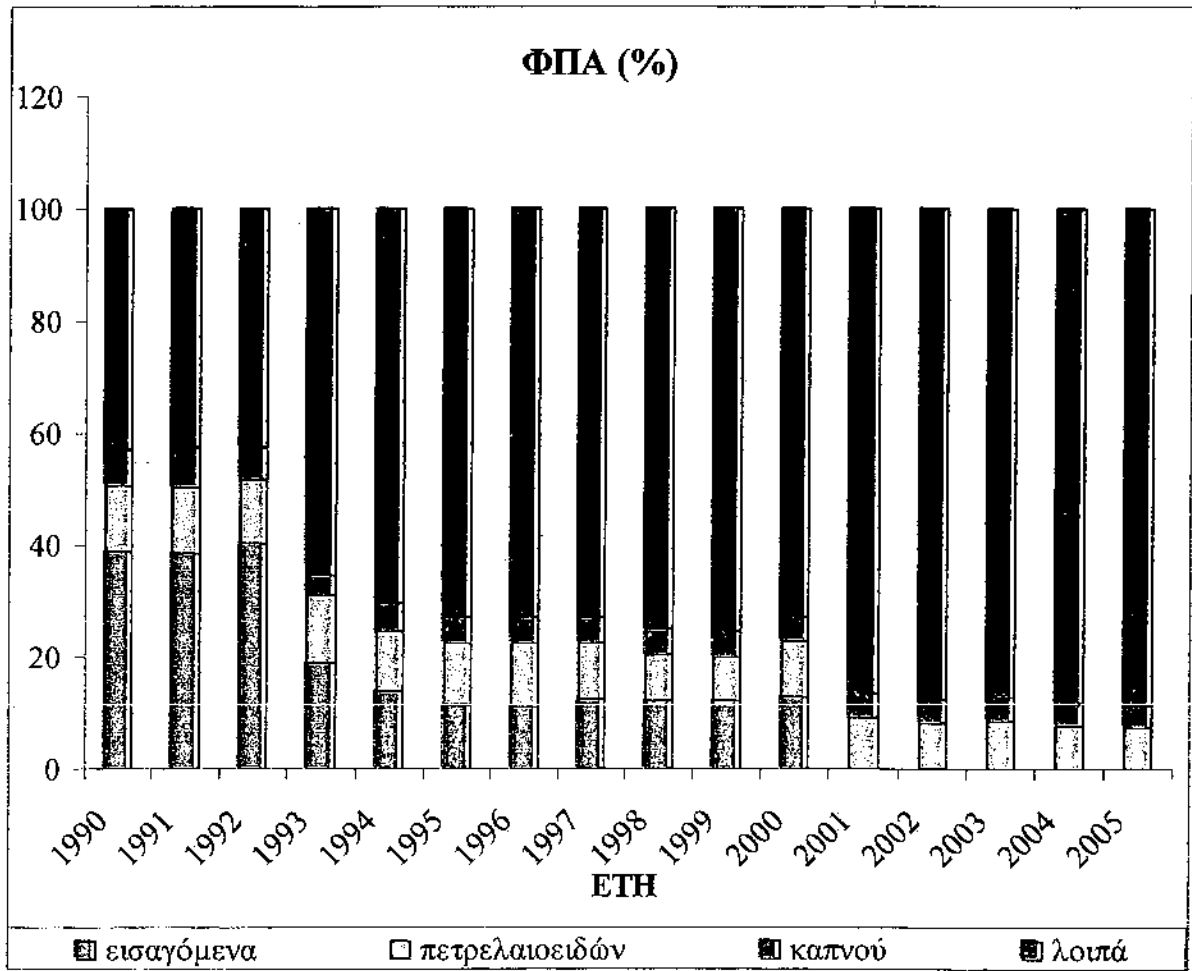
Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-1992 στη σύνθεση του Φ.Π.Α. μεγαλύτερο παίζουν οι κατηγορίες των Εισαγόμενων και των Λοιπών. Κατά το χρονικό διάστημα 1993-1999 στη σύνθεση του Φ.Π.Α. μεγαλύτερο ρόλο παίζει η κατηγορία των Λοιπών.

Γράφημα 12.2:

Σχόλια Γραφήματος 12.2:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005 στη σύνθεση του Φ.Π.Α. μεγαλύτερο ρόλο παίζει η κατηγορία των Λοιπών. Επίσης, κατά το χρονικό διάστημα 2001-2005 δεν αναφέρονται καθόλου τα ποσά των Εισαγόμενων.

Γράφημα 12.3:

Σχόλια Γραφήματος 12.3:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το κατά το χρονικό 1990-1992 στη σύνθεση του Φ.Π.Α. συμβάλλουν κυρίως οι κατηγορίες των Εισαγόμενων και των Λοιπών. Κατά το χρονικό διάστημα 1993-2005 στη σύνθεση του Φ.Π.Α. τον κύριο ρόλο παίζει η κατηγορία των Λοιπών ενώ, κατά το χρονικό διάστημα 2001-2005 δεν αναφέρονται καθόλου τα ποσά των Εισαγόμενων.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΣΟΔΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

➤ Στον πίνακα 13 που ακολουθεί, παρουσιάζεται η σύνθεση και η εξέλιξη των φόρων κατανάλωσης, που ανήκουν στην κατηγορία των έμμεσων φόρων. Οι φόροι κατανάλωσης αναλύονται σε: Ειδικούς φόρους κατανάλωσης, Φόρους καπνού & οينوπνεύματος & οينوπνευματωδών ποτών, Φόρους κατανάλωσης εισαγομένων, Ενοποιημένους ειδικούς φόρους κατανάλωσης, Τέλη κυκλοφορίας οχημάτων, Ειδικά τέλη & εισφορές στα αυτοκίνητα, ΦΚΕ και Λοιπούς φόρους κατανάλωσης. Ο πίνακας αφορά το χρονικό διάστημα 1990-2005. Χωρίζεται σε δύο μέρη, εκ των οποίων το πρώτο αφορά το χρονικό διάστημα 1990-1999 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές. Το δεύτερο αφορά το χρονικό διάστημα 2000-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια ευρώ.

Πίνακας 13 : ΦΟΡΟΙ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ									
ΕΤΗ	Ειδικοί φόροι κατανάλωσης	Φορ. καπνού, οιν/τος, οιν/δών ποτών	Φόροι καταναλ. εισαγομ.	Ενοποιημ. ειδ. φόροι καταναλ.	Τέλη κυκλοφ. οχημάτων	Ειδ.τέλη & εισφ. στα αυτοκ.	ΦΚΕ	Λοιποί φόροι καταναλ.	ΣΥΝΟΛΟ
Ποσά σε εκατομμύρια δραχμές									
1990	224.072	136.590	103.135	44.548	38.524	25.232	11.406	7.104	590.611
1991	393.073	170.860	114.721	44.623	44.272	16.452	13.614	8.220	805.835
1992	579.223	229.721	124.991	37.333	46.805	15.372	23.106	14.360	1.070.911
1993	674.028	275.320	82.078	---	50.984	66.341	23.883	40.451	1.213.085
1994	687.986	373.576	72.811	---	39.342	51.664	27.293	58.187	1.310.859
1995	739.355	419.627	43.484	---	76.007	82.179	31.599	67.764	1.460.015
1996	820.795	469.671	44.897	---	80.445	93.912	39.256	88.012	1.636.988
1997	851.228	542.336	---	---	97.828	134.865	39.869	100.828	1.766.954
1998	847.081	592.369	---	---	90.841	176.075	45.025	104.709	1.856.100
1999	797.410	639.766	---	---	126.890	259.932	36.604	48.439	1.909.041
Ποσά σε εκατομμύρια ευρώ									
2000	2.199	2.012	---	---	329	657	158	154	5.509
2001	2.278	2.211	---	---	753	642	207	230	6.321
2002	2.319	2.395	---	---	630	700	221	237	6.502
2003	2.432	2.528	---	---	554	772	245	250	6.781
2004*	2.535	2.635	---	---	655	870	270	210	7.175
2005**	2.665	2.755	---	---	715	935	295	165	7.530

*Εκτιμήσεις πραγματοποιήσεων

**Προβλέψεις

Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών / Εισηγητικές εκθέσεις επί του προϋπολογισμού για τα οικονομικά έτη 1990-2005

Σχόλια Πίνακα 13:

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 οι φόροι κατανάλωσης προκύπτουν κυρίως από τους Ειδικούς Φόρους Κατανάλωσης και τους Φόρους Καπνού, Οινοπνεύματος & Οινοπνευματωδών ποτών. Κατά το χρονικό διάστημα 1993-2005 δεν αναφέρονται καθόλου οι Ενοποιημένοι Ειδικοί Φόροι Κατανάλωσης και κατά το χρονικό διάστημα 1997-2005 δεν αναφέρονται καθόλου οι Φόροι Κατανάλωσης Εισαγομένων.

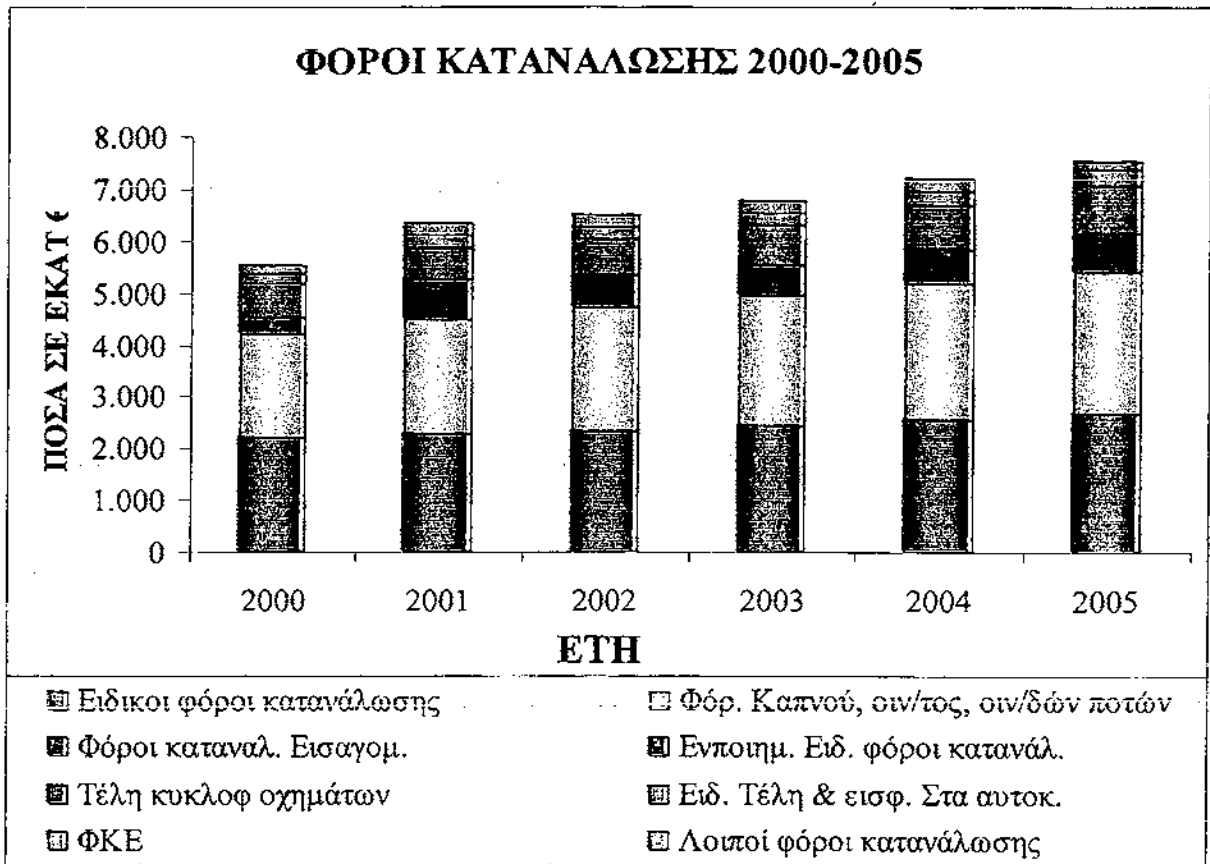
➤ Στη συνέχεια ακολουθούν δύο γραφήματα (γράφημα 13.1 και γράφημα 13.2) που απεικονίζουν τα στοιχεία του πίνακα 13. Δηλαδή, τη σύνθεση και την εξέλιξη των φόρων κατανάλωσης, που ανήκουν στην κατηγορία των έμμεσων φόρων. Όπως προαναφέρθηκε, οι φόροι κατανάλωσης αποτελούνται από τους Ειδικούς φόρους κατανάλωσης, Φόρους καπνού & οινοπνεύματος & οινοπνευματωδών ποτών, Φόρους κατανάλωσης εισαγομένων, Ενοποιημένους ειδικούς φόρους κατανάλωσης, Τέλη κυκλοφορίας οχημάτων, Ειδικά τέλη & εισφορές στα αυτοκίνητα, ΦΚΕ και Λοιποί φόρους κατανάλωσης. Το πρώτο γράφημα (13.1) απεικονίζει τη σύνθεση και την εξέλιξη των φόρων κατανάλωσης κατά το χρονικό διάστημα 1990-1999 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές. Το δεύτερο γράφημα (13.2) απεικονίζει τη σύνθεση και την εξέλιξη των φόρων κατανάλωσης κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια ευρώ.

Γράφημα 13.1:

Σχόλια Γραφήματος 13.1:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-1999 στη σύνθεση των φόρων καταναλώσης συμβάλλουν κυρίως οι Ειδικοί φόροι καταναλώσης και οι φόροι καπνού, οιν/τος και οιν/δών ποτών. Κατά το χρονικό διάστημα 1993-1999 δεν αναφέρονται καθόλου οι Ενοποιημένοι Ειδικοί Φόροι Καταναλώσης και κατά το χρονικό διάστημα 1997-1999 δεν αναφέρονται καθόλου οι Φόροι Καταναλώσης Εισαγομένων.

Γράφημα 13.2:

Σχόλια Γραφήματος 13.2:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005 στη σύνθεση των φόρων κατανάλωσης συμβάλλουν κυρίως οι Ειδικοί φόροι κατανάλωσης και οι Φόροι Καπνού, Οιν/τος και Οιν/δών ποτών. Κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005 δεν αναφέρονται καθόλου τα ποσά των Ενοποιημένων Ειδικών Φόρων Κατανάλωσης και των Φόρων Κατανάλωσης Εισαγομένων.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΣΟΔΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Στον πίνακα 14 που ακολουθεί, παρουσιάζεται η ποσοστιαία σύνθεση των φόρων κατανάλωσης, που ανήκουν στην κατηγορία των έμμεσων φόρων. Οι φόροι κατανάλωσης αναλύονται σε: Ειδικούς φόρους κατανάλωσης, Φόρους καπνού & οινοπνεύματος & οινοπνευματωδών ποτών, Φόρους κατανάλωσης εισαγομένων, Ενοποιημένους ειδικούς φόρους κατανάλωσης, Τέλη κυκλοφορίας οχημάτων, Ειδικά τέλη & εισφορές στα αυτοκίνητα, ΦΚΕ και Λοιπούς φόρους κατανάλωσης. Ο πίνακας αφορά το χρονικό διάστημα 1990-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

Πίνακας 14 : ΦΟΡΟΙ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ (%)

ΕΤΗ	Ειδικοί φόροι κατανάλωσης.	Φορ. καπνού, οιν/τος,οι ν/δων ποτών	Φόροι καταναλ. εισαγομ.	Ενοποιημ. ειδ φόροι καταναλ.	Τέλη κυκλοφ. οχημάτων	Ειδ.τέλη & εισφ. στα αυτοκ.	ΦΚΕ	Λοιποί φόροι καταναλώσ.
Ποσά εκφρασμένα επί τοις εκατό (%)								
1990	37,94	23,13	17,46	7,54	6,52	4,27	1,93	1,21
1991	48,78	21,20	14,24	5,54	5,49	2,04	1,69	1,02
1992	54,09	21,45	11,67	3,49	4,37	1,43	2,16	1,34
1993	55,56	22,70	6,77	---	4,20	5,47	1,97	3,33
1994	52,48	28,50	5,56	---	3,00	3,94	2,08	4,44
1995	50,64	28,74	2,98	---	5,21	5,63	2,16	4,64
1996	50,14	28,69	2,74	---	4,91	5,74	2,4	5,38
1997	48,17	30,69	---	---	5,54	7,63	2,26	5,71
1998	45,64	31,91	---	---	4,89	9,49	2,43	5,64
1999	41,77	33,51	---	---	6,65	13,61	1,92	2,54
2000	39,92	36,52	---	---	5,97	11,93	2,87	2,79
2001	36,04	34,98	---	---	11,91	10,16	3,27	3,64
2002	35,67	36,83	---	---	9,69	10,76	3,4	3,65
2003	35,87	37,28	---	---	8,17	11,38	3,61	3,69
2004*	35,33	36,72	---	---	9,13	12,13	3,76	2,93
2005**	35,39	36,59	---	---	9,49	12,42	3,92	2,19

αξιμήσεις πραγματοποιήσεων

Προβλέψεις

Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών / Εισηγητικές εκθέσεις επί του προϋπολογισμού για τα οικονομικά έτη 1990-2005

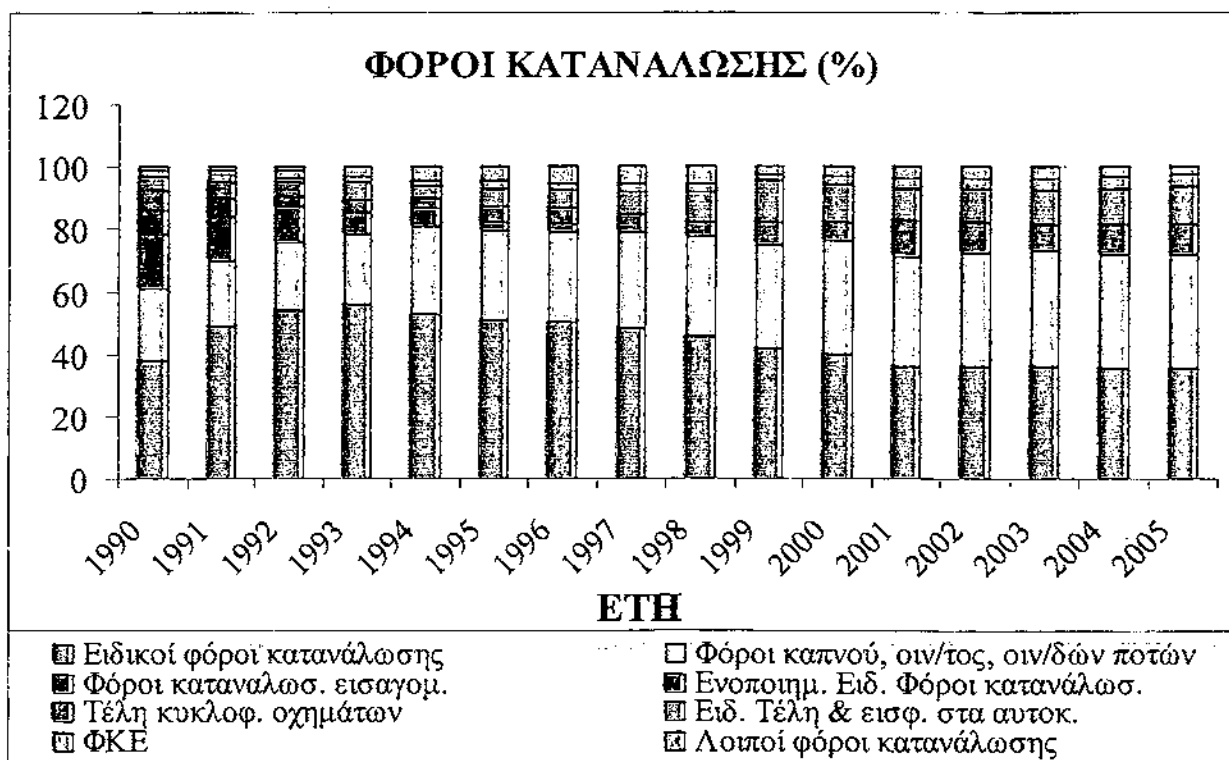
Σχόλια Πίνακα 14:

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 το μεγαλύτερο ποσοστό των Φόρων Κατανάλωσης αποτελείται από τους Ειδικούς Φόρους Κατανάλωσης και τους Φόρους Καπνού, Οινοπνεύματος & Οινοπνευματωδών

ποτών. Κατά το χρονικό διάστημα 1993-2005 δεν αναφέρονται καθόλου οι Ενοποιημένοι Ειδικοί Φόροι Κατανάλωσης και κατά το χρονικό διάστημα 1997-2005 δεν αναφέρονται καθόλου οι Φόροι Κατανάλωσης Εισαγομένων.

➤ Στη συνέχεια ακολουθεί το γράφημα 14 που απεικονίζει τα στοιχεία του πίνακα 14. Δηλαδή, την ποσοστιαία σύνθεση των φόρων κατανάλωσης, που ανήκουν στην κατηγορία των έμμεσων φόρων. Όπως προαναφέρθηκε, οι φόροι κατανάλωσης αναλύονται σε Ειδικούς φόρους κατανάλωσης, Φόρους καπνού & οινοπνεύματος & οινοπνευματωδών ποτών, Φόρους κατανάλωσης εισαγομένων, Ενοποιημένους ειδικούς φόρους κατανάλωσης., Τέλη κυκλοφορίας οχημάτων, Ειδικά τέλη & εισφορές στα αυτοκίνητα, ΦΚΕ και Λοιπούς φόρους κατανάλωσης.

Γράφημα 14:

Σχόλια Γραφήματος 14:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 το μεγαλύτερο ποσοστό των Φόρων Κατανάλωσης αποτελείται από τους Ειδικούς Φόρους Κατανάλωσης και τους Φόρους Καπνού, Οινοπνεύματος & Οινοπνευματωδών ποτών. Κατά το χρονικό διάστημα 1993-2005 δεν αναφέρονται καθόλου οι Ενοποιημένοι Ειδικοί Φόροι Κατανάλωσης και κατά το χρονικό διάστημα 1997-2005 δεν αναφέρονται καθόλου οι Φόροι Κατανάλωσης Εισαγομένων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

ΔΑΠΑΝΕΣ ΤΑΚΤΙΚΟΥ
ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ

ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΔΑΠΑΝΕΣ

Τόκοι

ΑΠΟΔΟΣΕΣ & ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ

ΑΣΦΑΛΙΣΗ & ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ & ΆΛΛΕΣ
ΔΑΠΑΝΕΣ

ΑΠΟΛΙΔΩΜΕΝΟΙ ΠΟΡΟΙ

Παράλληλες δαπάνες

Κεντρικής διοίκησης

Δαπάνες περιθαλψης

Επιχορηγήσεις φορέων

Επιστροφές φόρων

Τόκοι χρ ένοπλων δυναμ

Επιχορηγήσεις αποδοχών

Επιχορηγ ασφαλ ταμείων

Καταναλωτικές δαπάνες

Αποδόσεις εορδων

Νέες προσλήψεις

Αντικρισθιμένες δαπάνες

Υπό κατανομή

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2
ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

➤ Στον Πίνακα 1 που ακολουθεί, παρουσιάζεται η σύνθεση και η εξέλιξη καθώς και η ποσοστιαία σύνθεση των συνολικών δαπανών του Τακτικού Προϋπολογισμού, κατά πηγή προέλευσης. Όπως παρατηρούμε οι δαπάνες χωρίζονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες εκ των οποίων η πρώτη κατηγορία είναι αυτή των πρωτογενών δαπανών και η δεύτερη είναι αυτή της εξυπηρέτησης δημοσίου χρέους. Ο πίνακας αναφέρεται στο χρονικό διάστημα 1990 έως 2005. Χωρίζεται σε τρία μέρη, εκ των οποίων το πρώτο αφορά το χρονικό διάστημα 1990-1999 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές, το δεύτερο αφορά το χρονικό διάστημα 2000-2005 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα εκατομμύρια ευρώ και το τρίτο αφορά το χρονικό διάστημα 1990-2005 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

Πίνακας 1: ΔΑΠΑΝΕΣ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ						
ΕΤΗ	Α. ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΩΤΟΓΕΝΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	Β. ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ	ΣΥΝΟΛΟ	Α. ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΩΤΟΓΕΝΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	Β. ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ	ΣΥΝΟΛΟ
	Ποσά σε εκατομμύρια δραχμές			Ποσά εκφρασμένα επί τοις εκατό (%)		
1990	3.027.951	1.270.836	4.298.787	70,44	29,56	100
1991	3.378.107	1.496.512	4.874.619	69,30	30,70	100
1992	3.815.479	1.558.848	5.374.327	70,99	29,01	100
1993	4.523.448	2.333.926	6.857.374	65,96	34,04	100
1994	4.911.543	3.339.564	8.251.107	59,53	40,47	100
1995	5.523.756	3.355.823	8.879.579	62,21	37,79	100
1996	6.245.797	3.501.083	9.746.880	64,08	35,92	100
1997	6.848.154	3.216.177	10.064.331	68,04	31,96	100
1998	7.427.297	3.233.747	10.661.044	69,67	30,33	100
1999	7.973.067	3.303.360	11.276.427	70,71	29,29	100
	Ποσά σε εκατομμύρια ευρώ			Ποσά εκφρασμένα επί τοις εκατό (%)		
2000	24.463	9.914	34.377	71,16	28,84	100
2001	26.077	9.711	35.788	72,87	27,13	100
2002	28.297	9.134	37.431	75,60	24,40	100
2003	31.319	9.416	40.735	76,88	23,12	100
2004*	35.891	9.523	45.414	79,03	20,97	100
2005**	37.777	9.800	47.577	79,40	20,60	100

Εκτιμήσεις πραγματοποιήσεων

*Προβλέψεις

Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών / Εισηγητικές εκθέσεις επί του προϋπολογισμού για τα οικονομικά έτη 1990-2005

Σχόλια Πίνακα 1:

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 οι δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού αφορούν κυρίως τις πρωτογενείς δαπάνες.

➤ Στη συνέχεια ακολουθούν τρία γραφήματα (γράφημα 1.1, γράφημα 1.2 και γράφημα 1.3) που απεικονίζουν τα στοιχεία του πίνακα 1. Απεικονίζουν δηλαδή, την εξέλιξη και την σύνθεση καθώς και την ποσοστιαία σύνθεση των συνολικών δαπανών, του Τακτικού Προϋπολογισμού, κατά πηγή προέλευσης. Όπως προαναφέρθηκε, οι δαπάνες χωρίζονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες εκ των οποίων η πρώτη κατηγορία είναι αυτή των πρωτογενών δαπανών και η δεύτερη είναι αυτή της εξυπηρέτησης δημοσίου χρέους. Το πρώτο γράφημα (1.1) απεικονίζει τις δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού κατά το χρονικό διάστημα 1990-1999 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές. Το δεύτερο γράφημα (1.2) απεικονίζει τις δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια ευρώ. Το τρίτο γράφημα (1.3) απεικονίζει τις δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

Γράφημα 1.1:

Σχόλια Γραφήματος 1.1:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 οι δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού αφορούν κυρίως τις πρωτογενείς δαπάνες.

Γράφημα 1.2:

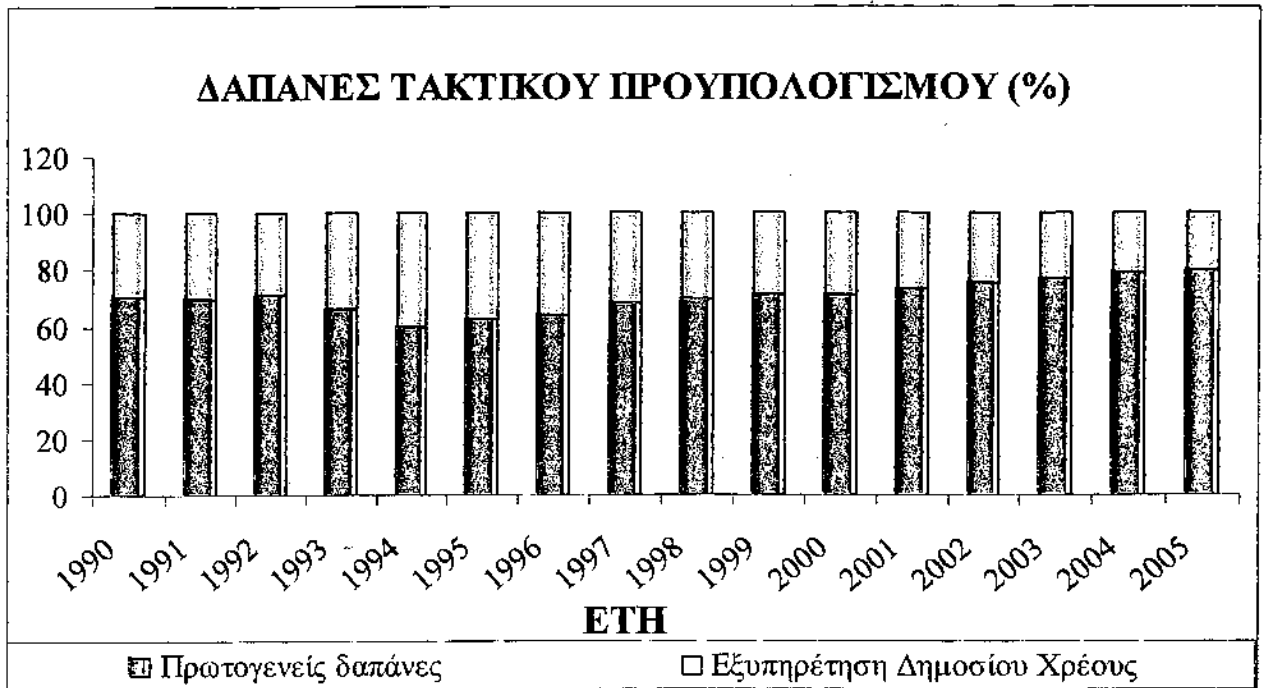

Σχόλια Γραφήματος 1.2:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005 οι δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού αφορούν κυρίως τις πρωτογενείς δαπάνες.

Γράφημα 1.3:

Σχόλια Γραφήματος 1.3:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 οι δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού αφορούν κυρίως τις πρωτογενείς δαπάνες.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

➤ Στον Πίνακα 2 που ακολουθεί, παρουσιάζεται η σύνθεση και η εξέλιξη των πρωτογενών δαπανών. Οι πρωτογενείς δαπάνες περιλαμβάνουν Αποδοχές & Συντάξεις, Ασφάλιση και Περιθαλψη, Λειτουργικές & Άλλες Δαπάνες, Αποδιδόμενους Πόρους και Επενδυτικά Προγράμματα. Ο πίνακας αναφέρεται στο χρονικό διάστημα 1990 έως 2005. Χωρίζεται σε δύο μέρη, εκ των οποίων το πρώτο αφορά το χρονικό διάστημα 1990-1999 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές και το δεύτερο αφορά το χρονικό διάστημα 2000-2005 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα εκατομμύρια ευρώ.

Πίνακας 2: Α.) ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΩΤΟΓΕΝΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΠ						
ΕΤΟΣ	ΑΠΟΔΟΧΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ	ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	ΑΠΟΔΙΔΟΜΕΝΟΙ ΠΟΡΟΙ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	ΣΥΝΟΛΟ
Ποσά σε εκατομμύρια δραχμές						
1990	1.460.481	399.275	823.443	344.752	---	3.027.951
1991	1.644.648	385.029	941.252	407.178	---	3.378.107
1992	1.785.702	450.856	1.068.820	510.101	---	3.815.479
1993	1.931.759	613.865	1.403.930	573.894	---	4.523.448
1994	2.145.857	738.817	1.324.818	557.793	144.258	4.911.543
1995	2.422.609	788.840	1.462.780	691.322	158.205	5.523.756
1996	2.893.849	856.093	1.621.002	776.451	98.402	6.245.797
1997	3.340.830	1.055.020	1.576.434	875.870	---	6.848.154
1998	3.670.555	1.056.171	1.689.928	1.010.643	---	7.427.297
1999	3.895.395	1.157.988	1.789.556	1.130.128	---	7.973.067
Ποσά σε εκατομμύρια ευρώ						
2000	12.406	3.668	5.634	2.755	---	24.463
2001	13.186	4.365	5.539	2.987	---	26.077
2002	14.533	4.747	5.966	3.051	---	28.297
2003	15.602	5.994	6.211	3.512	---	31.319
2004*	17.285	6.961	7.858	3.787	---	35.891
2005**	18.311	7.970	7.344	4.152	---	37.777

τιμήσεις πραγματοποιήσεων
προβλέψεις

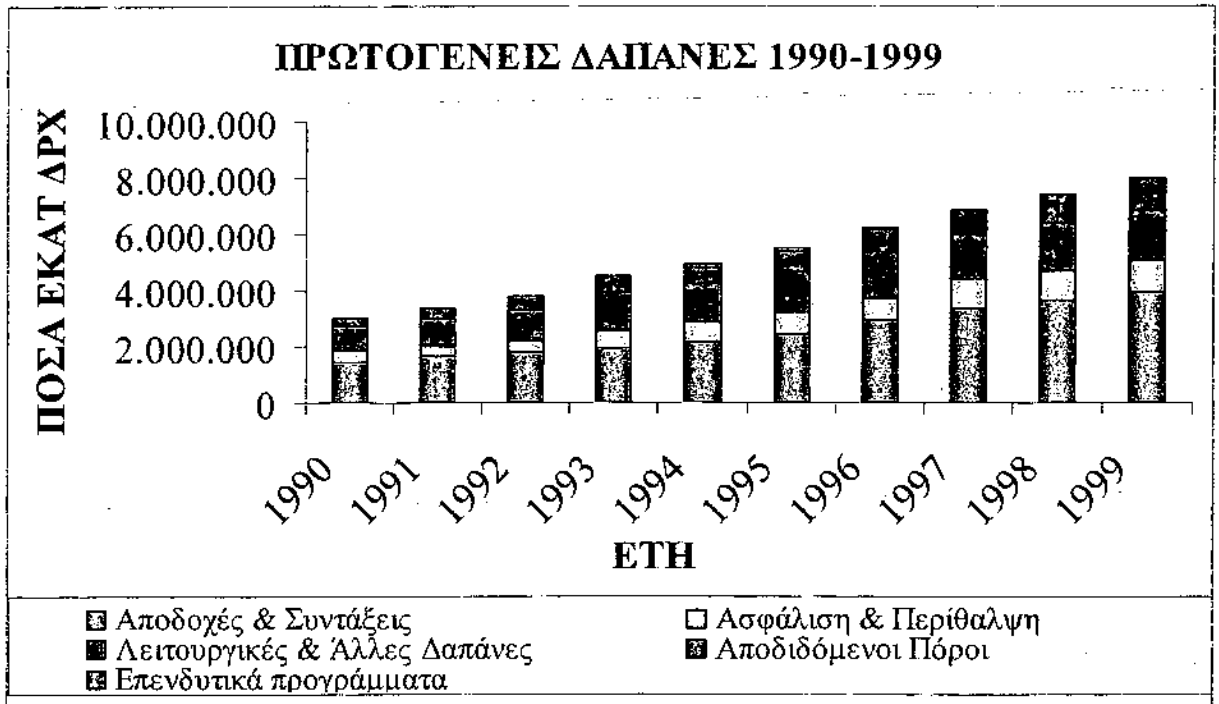
πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών / Εισηγητικές εκθέσεις επί του προϋπολογισμού για τα οικονομικά έτη 1990-2005

Σχόλια Πίνακα 2:

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005, οι πρωτογενείς δαπάνες δημιουργούνται κυρίως από τις δαπάνες σε αποδοχές και συντάξεις.

➤ Στη συνέχεια ακολουθούν δύο γραφήματα (γράφημα 2.1 και γράφημα 2.2) τα οποία απεικονίζουν τα στοιχεία του πίνακα 2. Απεικονίζουν δηλαδή, την σύνθεση και την εξέλιξη των πρωτογενών δαπανών. Όπως προαναφέρθηκε, οι πρωτογενείς δαπάνες περιλαμβάνουν Αποδοχές & Συντάξεις, Ασφάλιση και Περίθαλψη, Λειτουργικές & Άλλες Δαπάνες, Αποδιδόμενους Πόρους και Επενδυτικά Προγράμματα. Το πρώτο γράφημα (2.1) απεικονίζει τις υποκατηγορίες των πρωτογενών δαπανών του τακτικού προϋπολογισμού κατά το χρονικό διάστημα 1990-1999 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές. Το δεύτερο γράφημα (2.1) απεικονίζει τις υποκατηγορίες των πρωτογενών δαπανών του Τακτικού Προϋπολογισμού κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια ευρώ.

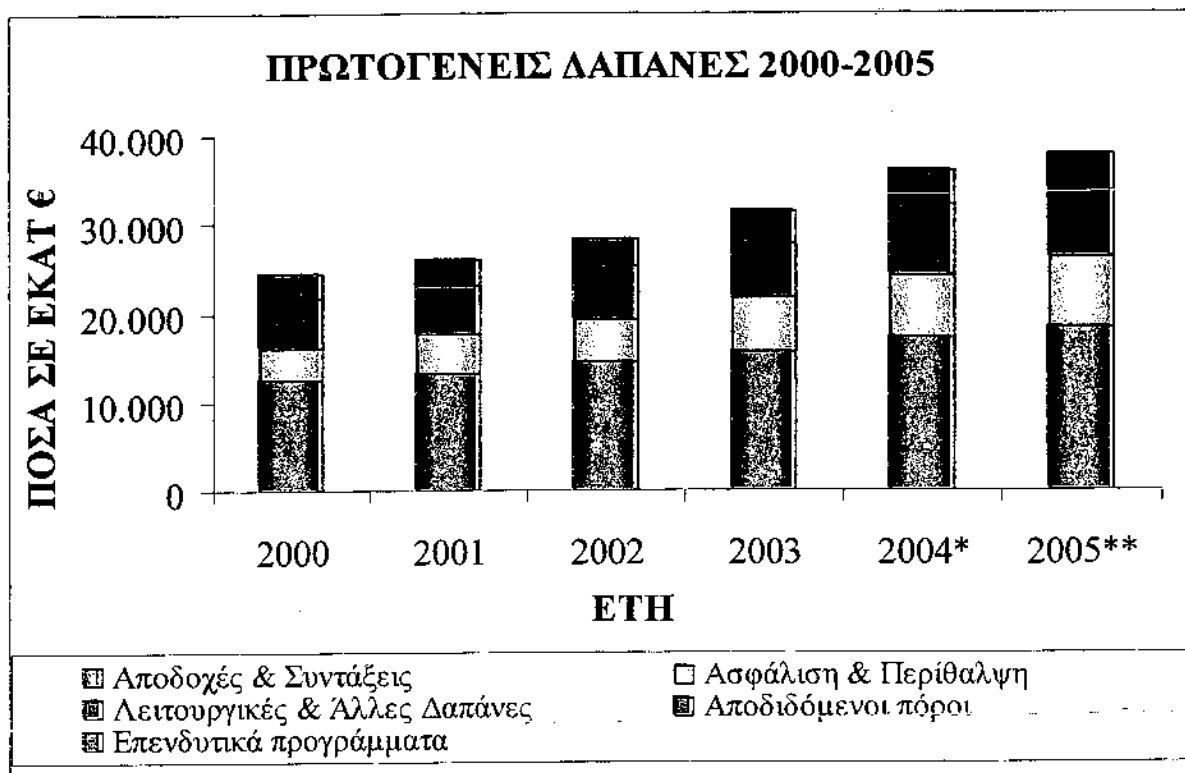
Γράφημα 2.1:

Σχόλια Γραφήματος 2.1:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-1999, η δημιουργία των πρωτογενών δαπανών οφείλεται κυρίως στις δαπάνες για αποδοχές και συντάξεις.

Γράφημα 2.2:

Σχόλια Γραφήματος 2.2:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005 η δημιουργία των πρωτογενών δαπανών οφείλεται κυρίως στις δαπάνες για αποδοχές και συντάξεις.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

➤ Στον Πίνακα 3 που ακολουθεί, παρουσιάζεται η ποσοστιαία σύνθεση των πρωτογενών δαπανών. Όπως προαναφέρθηκε, οι πρωτογενείς δαπάνες περιλαμβάνουν Αποδοχές & Συντάξεις, Ασφάλιση και Περιθαλψη, Λειτουργικές & Άλλες Δαπάνες, Αποδιδόμενους Πόρους και Επενδυτικά Προγράμματα. Ο πίνακας αναφέρεται στο χρονικό διάστημα 1990 έως 2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

Πίνακας 3: ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΣΥΝΘΕΣΗ ΠΡΩΤΟΓΕΝΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΠ (%)					
ΕΤΗ	ΑΠΟΔΟΧΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ	ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	ΑΠΟΔΙΔΟΜΕΝΟΙ ΠΟΡΟΙ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ
	Ποσά εκφρασμένα επί τοις εκατό (%)				
1990	48,23	13,19	27,19	11,39	0,00
1991	48,69	11,40	27,86	12,05	0,00
1992	46,80	11,82	28,01	13,37	0,00
1993	42,70	13,57	31,04	12,69	0,00
1994	43,69	15,04	26,97	11,36	2,94
1995	43,86	14,28	26,48	12,52	2,86
1996	46,33	13,71	25,95	12,43	1,58
1997	48,78	15,41	23,02	12,79	0,00
1998	49,42	14,22	22,75	13,61	0,00
1999	48,86	14,52	22,45	14,17	0,00
2000	50,71	14,99	23,03	11,27	0,00
2001	50,57	16,74	21,24	11,45	0,00
2002	51,36	16,78	21,08	10,78	0,00
2003	49,82	19,14	19,83	11,21	0,00
2004*	48,16	19,40	21,89	10,55	0,00
2005**	48,47	21,10	19,44	10,99	0,00

*Εκτιμήσεις πραγματοποιήσεων

**Προβλέψεις

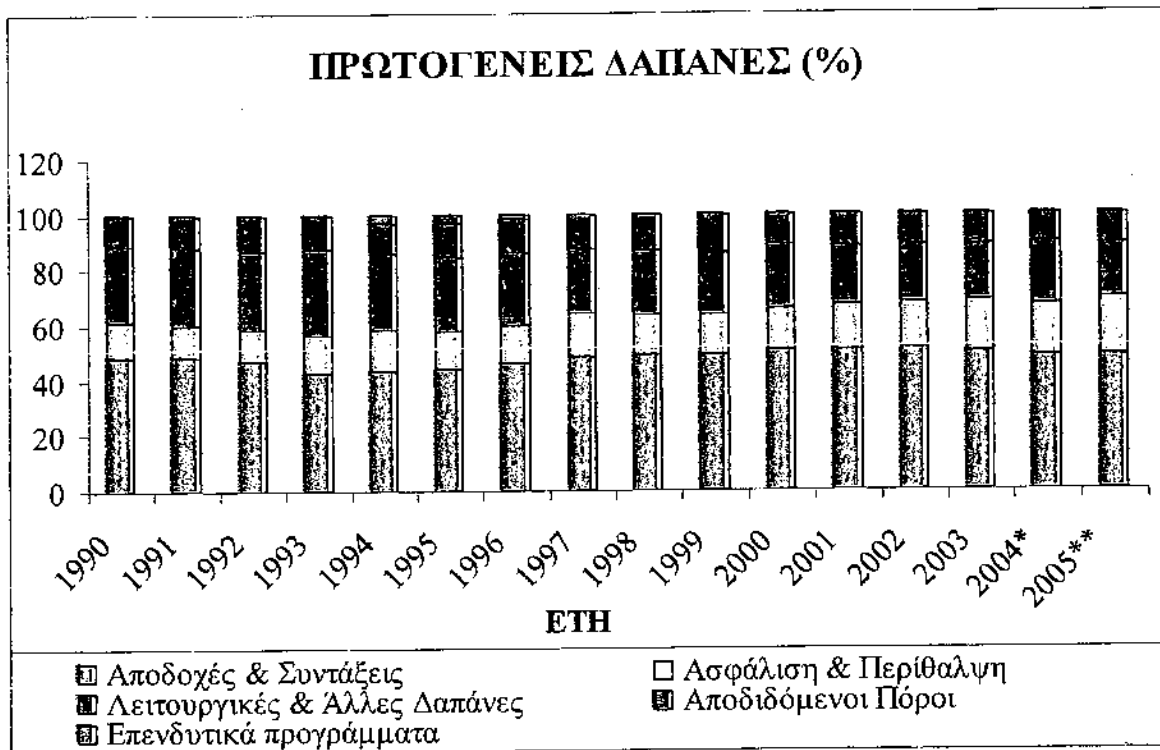
Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών / Εισηγητικές εκθέσεις επί του προϋπολογισμού για τα οικονομικά έτη 1990-2005

Σχόλια Πίνακα 3:

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 οι πρωτογενείς δαπάνες αφορούν κυρίως δαπάνες για αποδοχές και συντάξεις. Αντίθετα, οι δαπάνες για επενδυτικά προγράμματα είναι πολύ μικρές έως και ανύπαρκτες.

➤ Στη συνέχεια ακολουθεί το γράφημα 3 το οποίο απεικονίζει τα στοιχεία του πίνακα 3. Απεικονίζει δηλαδή, την ποσοστιαία σύνθεση των πρωτογενών δαπανών. Όπως προαναφέρθηκε, οι πρωτογενείς δαπάνες περιλαμβάνουν Αποδοχές & Συντάξεις, Ασφάλιση και Περίθαλψη, Λειτουργικές & Άλλες Δαπάνες, Αποδιδόμενους Πόρους και Επενδυτικά Προγράμματα. Το παρακάτω γράφημα απεικονίζει τις πρωτογενείς δαπάνες κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

Γράφημα 3:

Σχόλια Γραφήματος 3:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 το μεγαλύτερο ποσοστό των πρωτογενών δαπανών, δαπανάται στις αποδοχές και στις συντάξεις. Αντίθετα, οι δαπάνες για επενδυτικά προγράμματα είναι πολύ μικρές έως και ανύπαρκτες.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

➤ Στον Πίνακα 4 που ακολουθεί, παρουσιάζεται η σύνθεση, η εξέλιξη καθώς και η ποσοστιαία σύνθεση της υποκατηγορίας Αποδοχές & Συντάξεις, η οποία παίζει το μεγαλύτερο ρόλο στη σύνθεση των πρωτογενών δαπανών. Οι Αποδοχές & Συντάξεις αναλύονται σε Κεντρικής διοίκησης, Επιχορηγήσεις αποδοχών και Νέες προσλήψεις. Ο πίνακας αναφέρεται στο χρονικό διάστημα 1990-2005. Χωρίζεται σε τρία μέρη, εκ των οποίων το πρώτο αφορά το χρονικό διάστημα 1990-1999 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές, το δεύτερο αφορά το χρονικό διάστημα 2000-2005 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα εκατομμύρια ευρώ και το τρίτο αφορά το χρονικό διάστημα 1990-2005 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

Πίνακας 4: ΑΠΟΔΟΧΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ						
ΕΤΗ	Κεντρικής διοίκησης	Επιχορηγήσεις αποδοχών	Νέες προσλήψεις	Κεντρικής διοίκησης	Επιχορηγήσεις αποδοχών	Νέες προσλήψεις
	Ποσά σε εκατομμύρια δραχμές			Ποσά εκφρασμένα επί τοις εκατό (%)		
1990	1.212.110	248.371	0	82,99	17,01	0,00
1991	1.359.406	285.242	0	82,66	17,34	0,00
1992	1.476.120	309.582	0	82,66	17,34	0,00
1993	1.679.724	252.035	0	86,95	13,05	0,00
1994	1.847.811	298.046	0	86,11	13,89	0,00
1995	2.065.611	356.998	0	85,26	14,74	0,00
1996	2.469.658	424.191	0	85,34	14,66	0,00
1997	2.783.490	557.340	0	83,32	16,68	0,00
1998	3.037.916	632.639	0	82,76	17,24	0,00
1999	3.229.729	665.666	0	82,91	17,09	0,00
	Ποσά σε εκατομμύρια ευρώ			Ποσά εκφρασμένα επί τοις εκατό (%)		
2000	10.352	2.054	0	83,44	16,56	0,00
2001	11.132	2.054	0	84,42	15,58	0,00
2002	12.276	2.257	0	84,47	15,53	0,00
2003	13.156	2.446	0	84,32	15,68	0,00
2004*	14.626	2.659	0	84,62	15,38	0,00
2005**	15.447	2.794	70	84,36	15,26	0,38

*Εκτιμήσεις πραγματοποιήσεων

**Προβλέψεις

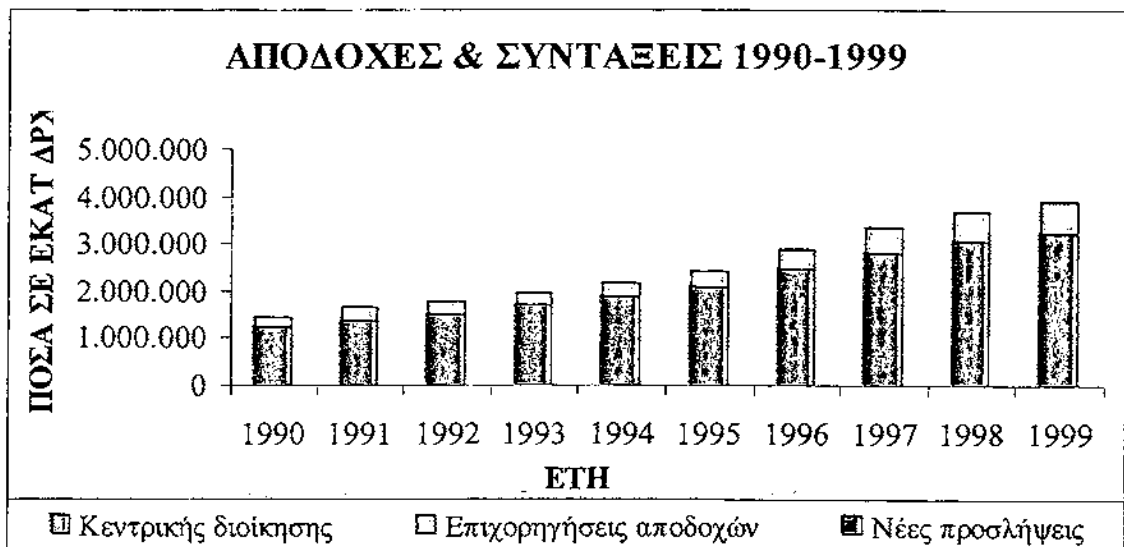
Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών / Εισηγητικές εκθέσεις επί του προϋπολογισμού για τα οικονομικά έτη 1990-2005

Σχόλια Πίνακα 4:

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 οι δαπάνες σε αποδοχές και συντάξεις αφορούν κυρίως αυτές της Κεντρικής Διοίκησης. Ενώ, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2004 δεν υπάρχουν καθόλου δαπάνες για νέες προσλήψεις.

➤ Στη συνέχεια ακολουθούν τρία γραφήματα (γράφημα 4.1, γράφημα 4.2 και γράφημα 4.3) τα οποία απεικονίζουν τα στοιχεία του πίνακα 4. Απεικονίζουν δηλαδή, την σύνθεση, την εξέλιξη καθώς και την ποσοστιαία σύνθεση της υποκατηγορίας Αποδοχές & Συντάξεις. Όπως προαναφέρθηκε, η υποκατηγορία Αποδοχές & Συντάξεις αναλύεται σε Κεντρικής διοίκησης, Επιχορηγήσεις αποδοχών και Νέες προσλήψεις. Το πρώτο γράφημα (4.1) απεικονίζει τις κατηγορίες των Αποδοχών & Συντάξεων κατά το χρονικό διάστημα 1990-1999 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές. Το δεύτερο γράφημα (4.2) απεικονίζει τις κατηγορίες των Αποδοχών & Συντάξεων κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια ευρώ. Το τρίτο γράφημα (4.3) απεικονίζει τις κατηγορίες των Αποδοχών & Συντάξεων κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

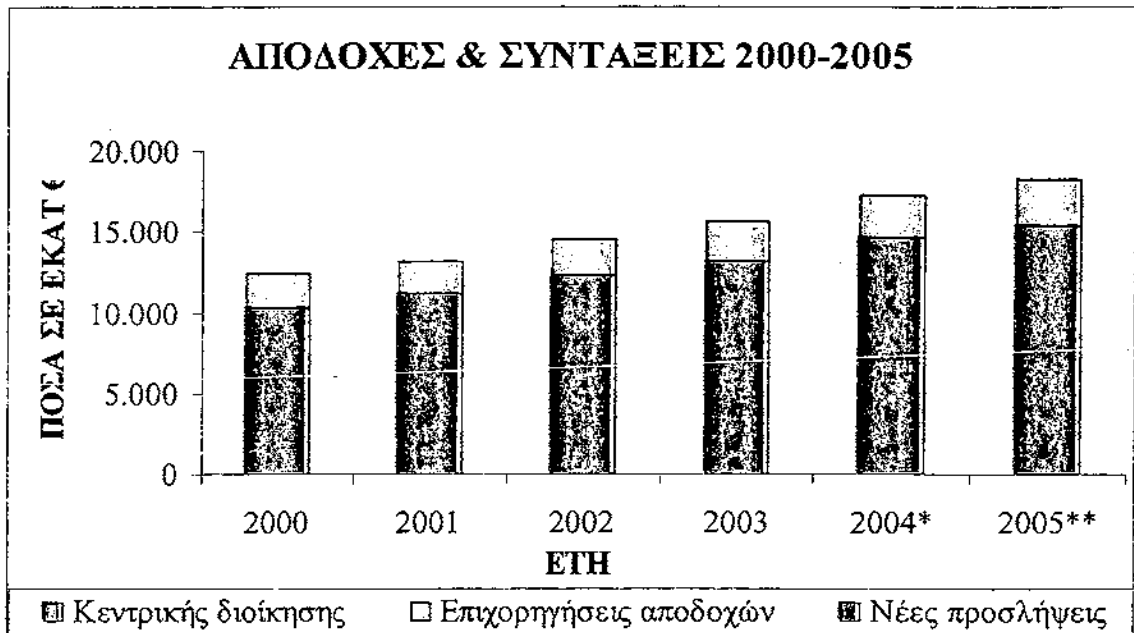
Γράφημα 4.1:

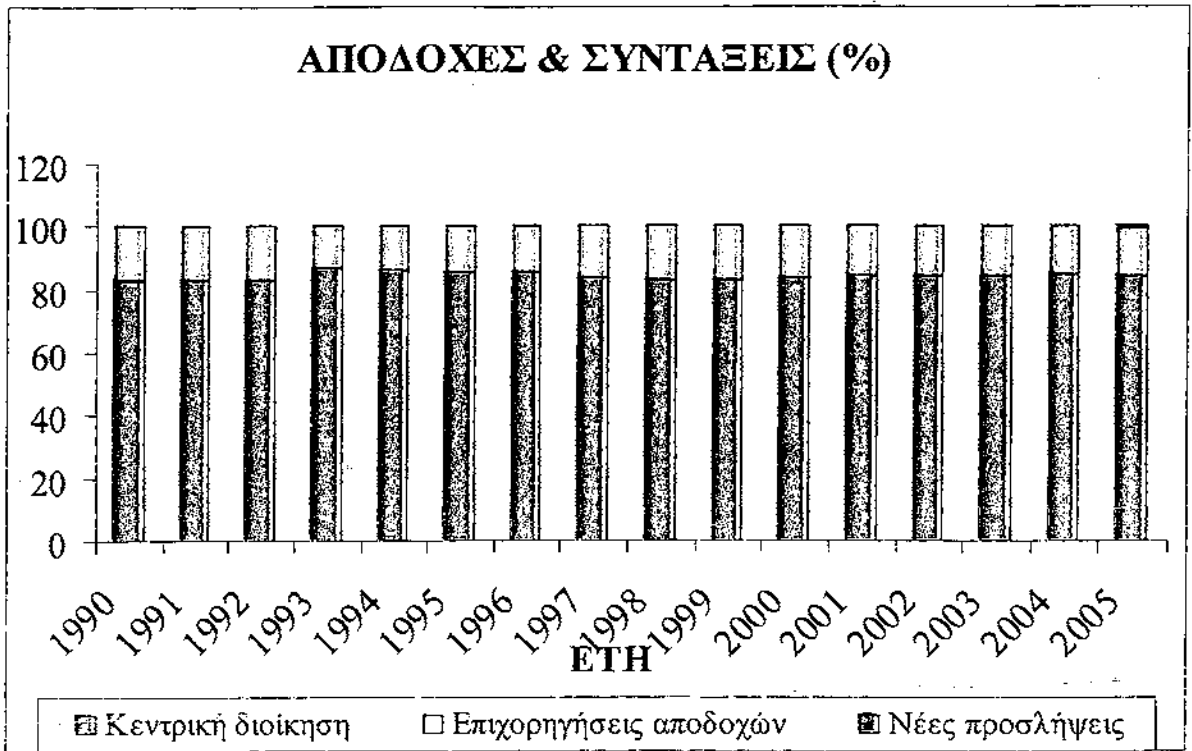
Σχόλια Γραφήματος 4.1:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-1999 οι περισσότερες δαπάνες γίνονται για τις αποδοχές και τις συντάξεις της Κεντρικής Διοίκησης. Αντίθετα, δεν υπάρχουν καθόλου δαπάνες για νέες προσλήψεις.

Γράφημα 4.2:**Σχόλια Γραφήματος 4.2:**

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005 οι περισσότερες γίνονται για τις αποδοχές και τις συντάξεις της Κεντρικής Διοίκησης. Αντίθετα, δεν υπάρχουν καθόλου δαπάνες για νέες προσλήψεις κατά το χρονικό διάστημα 2000-2004.

Γράφημα 4.3:

Σχόλια Γραφήματος 4.3:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 το μεγαλύτερο ποσοστό των δαπανών αφορούν δαπάνες για αποδοχές και συντάξεις της Κεντρικής Διοίκησης. Αντίθετα, δεν υπάρχουν καθόλου δαπάνες για νέες προσλήψεις κατά το χρονικό διάστημα 1990-2004.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

➤ Στον Πίνακα 5 που ακολουθεί, παρουσιάζεται η σύνθεση και η εξέλιξη καθώς και η ποσοστιαία σύνθεση της Κεντρικής διοίκησης, που περιλαμβάνεται στην υποκατηγορία Αποδοχές & Συντάξεις. Όπως παρατηρούμε οι δαπάνες της Κεντρικής διοίκησης αναλύονται σε Μισθούς, Συντάξεις και Λοιπές παροχές. Ο πίνακας αναφέρεται στο χρονικό διάστημα 1990 έως 2005. Χωρίζεται σε τρία μέρη, εκ των οποίων το πρώτο αφορά το χρονικό διάστημα 1990-1999 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές, το δεύτερο αφορά το χρονικό διάστημα 2000-2005 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα εκατομμύρια ευρώ και το τρίτο αφορά το χρονικό διάστημα 1990-2005 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

Πίνακας 5 : ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ						
ΕΤΟΣ	Μισθοί	Συντάξεις	Λοιπές παροχές	Μισθοί (%)	Συντάξεις (%)	Λοιπές παροχές (%)
Ποσά σε εκατομμύρια δραχμές			Ποσά εκφρασμένα επί τοις εκατό (%)			
1990	793.897	378.524	39.689	65,50	31,23	3,27
1991	892.895	421.605	44.906	65,68	31,01	3,30
1992	973.093	445.457	57.570	65,92	30,18	3,90
1993	1.096.924	498.014	84.786	65,30	29,65	5,05
1994	1.218.468	545.552	83.791	65,94	29,52	4,53
1995	1.356.769	603.739	105.103	65,68	29,23	5,09
1996	1.753.414	676.258	39.986	71,00	27,38	1,62
1997	2.005.621	739.460	38.409	72,05	26,57	1,38
1998	2.131.960	861.486	44.470	70,18	28,36	1,46
1999	2.250.473	926.120	53.136	69,68	28,67	1,65
Ποσά σε εκατομμύρια ευρώ			Ποσά εκφρασμένα επί τοις εκατό (%)			
2000	7.202	2.910	240	69,57	28,11	2,32
2001	7.811	3.110	211	70,17	27,94	1,90
2002	8.642	3.332	302	70,40	27,14	2,46
2003	9.361	3.523	272	71,15	26,78	2,07
2004*	10.260	4.050	316	70,15	27,69	2,16
2005**	10.903	4.212	332	70,58	27,27	2,15

*Εκτιμήσεις πραγματοποιήσεων

**Προβλέψεις

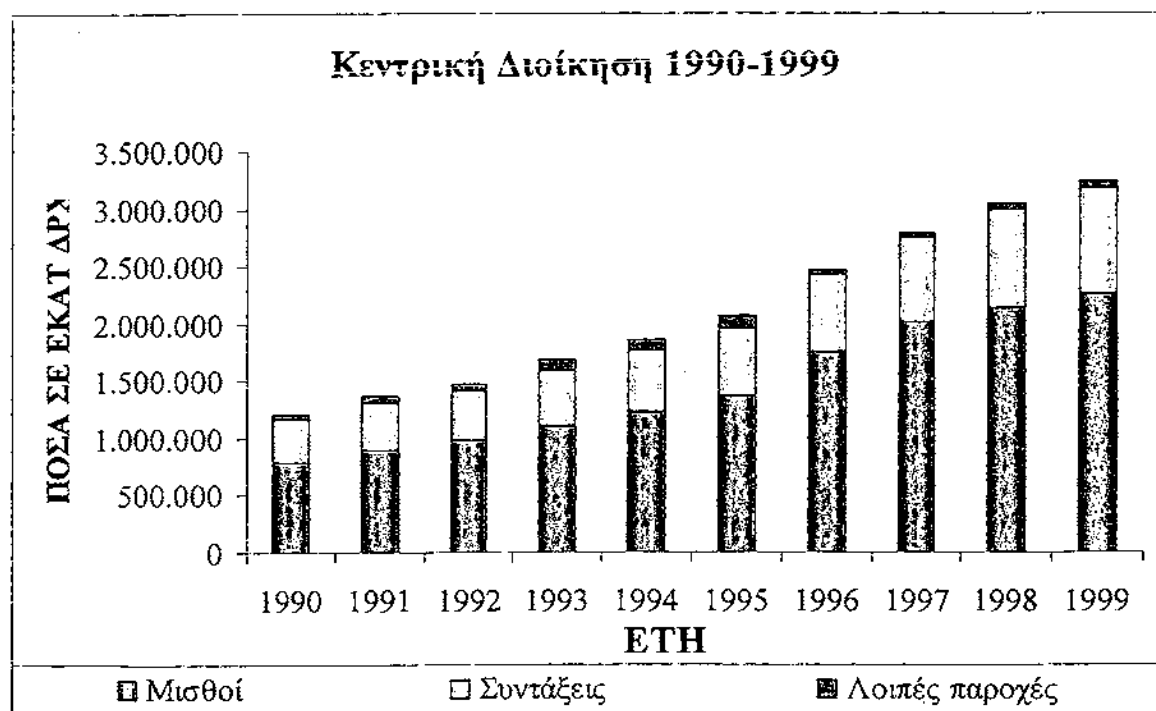
Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών / Εισηγητικές εκθέσεις επί του προϋπολογισμού για τα οικονομικά έτη 1990-2005

Σχόλια Πίνακα 5:

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 οι δαπάνες των αποδοχών και των συντάξεων της Κεντρικής Διοίκησης αφορούν κυρίως τους μισθούς και τις συντάξεις, ενώ οι λοιπές παροχές συμβάλλουν σε πολύ μικρό ποσοστό.

➤ Στη συνέχεια ακολουθούν τρία γραφήματα (γράφημα 5.1, γράφημα 5.2 και γράφημα 5.3) τα οποία απεικονίζουν στοιχεία του πίνακα 5. Απεικονίζουν δηλαδή την σύνθεση και την εξέλιξη καθώς και την ποσοστιαία σύνθεση της Κεντρικής διοίκησης, που περιλαμβάνεται στην υποκατηγορία Αποδοχές & Συντάξεις. Όπως προαναφέρθηκε οι δαπάνες της Κεντρικής διοίκησης αναλύονται σε Μισθούς, Συντάξεις και Λοιπές παροχές. Το πρώτο γράφημα (5.1) εκφράζει τις δαπάνες Κεντρικής διοίκησης κατά το χρονικό διάστημα 1990-1999 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές. Το δεύτερο γράφημα (5.2) εκφράζει τις δαπάνες Κεντρικής διοίκησης κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια ευρώ. Το τρίτο γράφημα (5.3) εκφράζει τις δαπάνες Κεντρικής διοίκησης κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

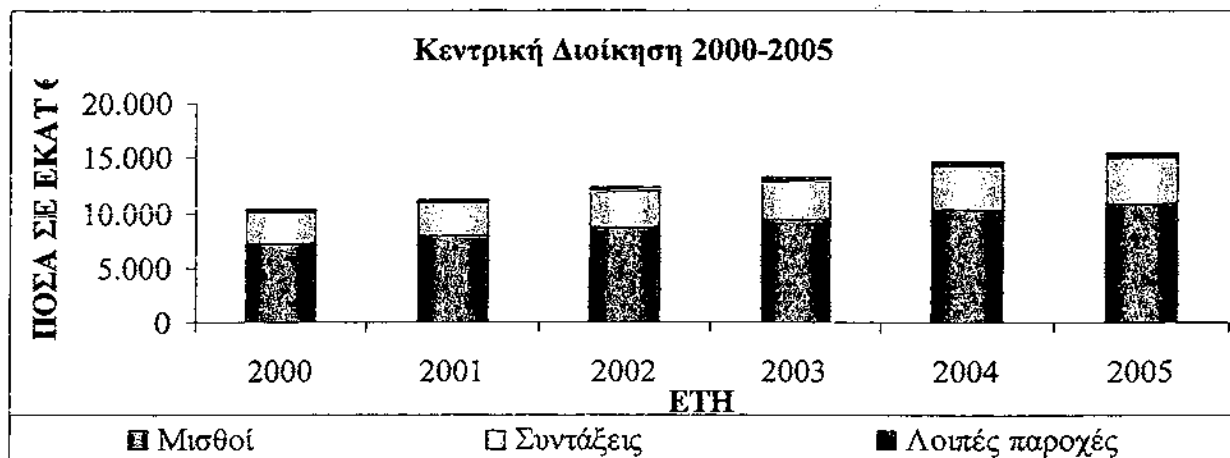
Γράφημα 5.1:

Σχόλια Γραφήματος 5.1:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-1999 οι δαπάνες των αποδοχών και των συντάξεων της Κεντρικής Διοίκησης αφορούν κυρίως τους μισθούς και τις συντάξεις, ενώ οι λοιπές παροχές συμβάλλουν σε πολύ μικρό ποσοστό.

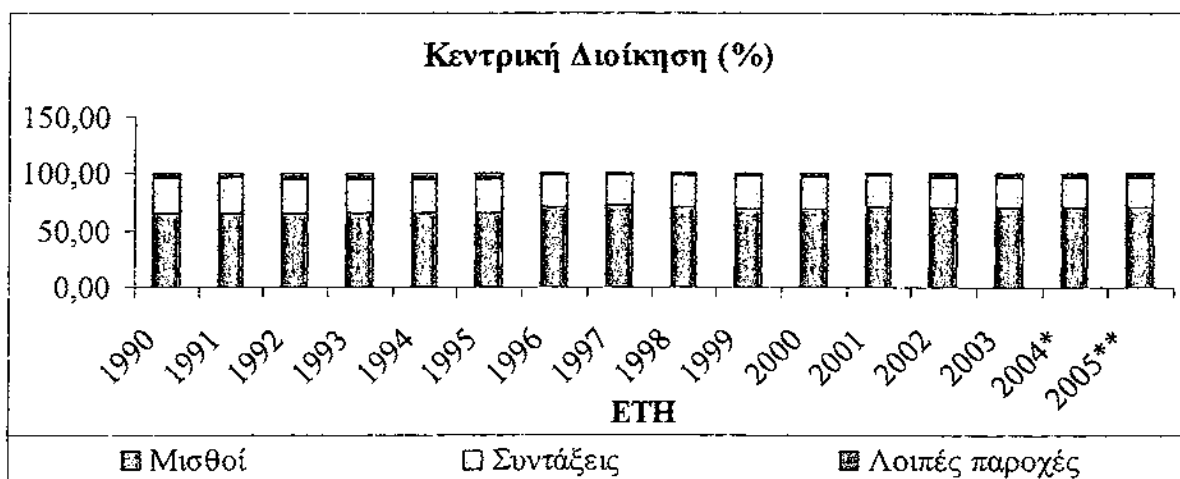
Γράφημα 5.2:

Σχόλια Γραφήματος 5.2:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005 οι δαπάνες των αποδοχών και των συντάξεων της Κεντρικής Διοίκησης αφορούν κυρίως τους μισθούς και τις συντάξεις, ενώ οι λοιπές παροχές συμβάλλουν σε πολύ μικρό ποσοστό.

Γράφημα 5.3:

Σχόλια Γραφήματος 5.3:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 οι δαπάνες των αποδοχών και των συντάξεων της Κεντρικής Διοίκησης αφορούν κυρίως τους μισθούς και τις συντάξεις, ενώ οι λοιπές παροχές συμβάλλουν σε πολύ μικρό ποσοστό.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

➤ Στον Πίνακα 6 που ακολουθεί, παρουσιάζεται η σύνθεση και η εξέλιξη καθώς και η ποσοστιαία σύνθεση της υποκατηγορίας Ασφάλιση & Περιθαλψη, που ανήκει στην κατηγορία των πρωτογενών δαπανών. Η υποκατηγορία Ασφάλιση & Περιθαλψη αναλύεται σε Δαπάνες περίθαλψης και σε Επιχορηγήσεις ασφαλιστικών ταμείων. Ο πίνακας αναφέρεται στο χρονικό διάστημα 1990 έως 2005. Χωρίζεται σε τρία μέρη, εκ των οποίων το πρώτο αφορά το χρονικό διάστημα 1990-1999 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές, το δεύτερο αφορά το χρονικό διάστημα 2000-2005 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα εκατομμύρια ευρώ και το τρίτο αφορά το χρονικό διάστημα 1990-2005 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

Πίνακας 6: ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ				
ΕΤΟΣ	A.2.1 Δαπάνες περίθαλψης	A.2.2 Επιχορηγήσεις ασφαλιστικών ταμείων	A.2.1 Δαπάνες περίθαλψης (%)	A.2.2 Επιχορηγήσεις ασφαλιστικών ταμείων (%)
	Ποσά σε εκατομμύρια δραχμές		Ποσά εκφρασμένα επί τοις εκατό (%)	
1990	40.928	358.347	10,25	89,75
1991	50.127	334.902	13,02	86,98
1992	72.626	378.230	16,11	83,89
1993	107.420	506.445	17,50	82,50
1994	122.980	615.837	16,65	83,35
1995	140.873	647.967	17,86	82,14
1996	160.893	695.200	18,79	81,21
1997	171.957	883.063	16,30	83,70
1998	169.413	886.758	16,04	83,96
1999	217.300	940.688	18,77	81,23
	Ποσά σε εκατομμύρια ευρώ		Ποσά εκφρασμένα επί τοις εκατό (%)	
2000	631	3.037	17,20	82,80
2001	663	3.702	15,19	84,81
2002	820	3.927	17,27	82,73
2003	924	5.070	15,42	84,58
2004*	932	6.029	13,39	86,61
2005**	962	7.008	12,07	87,93

*Εκτιμήσεις πραγματοποιήσεων, **Προβλέψεις

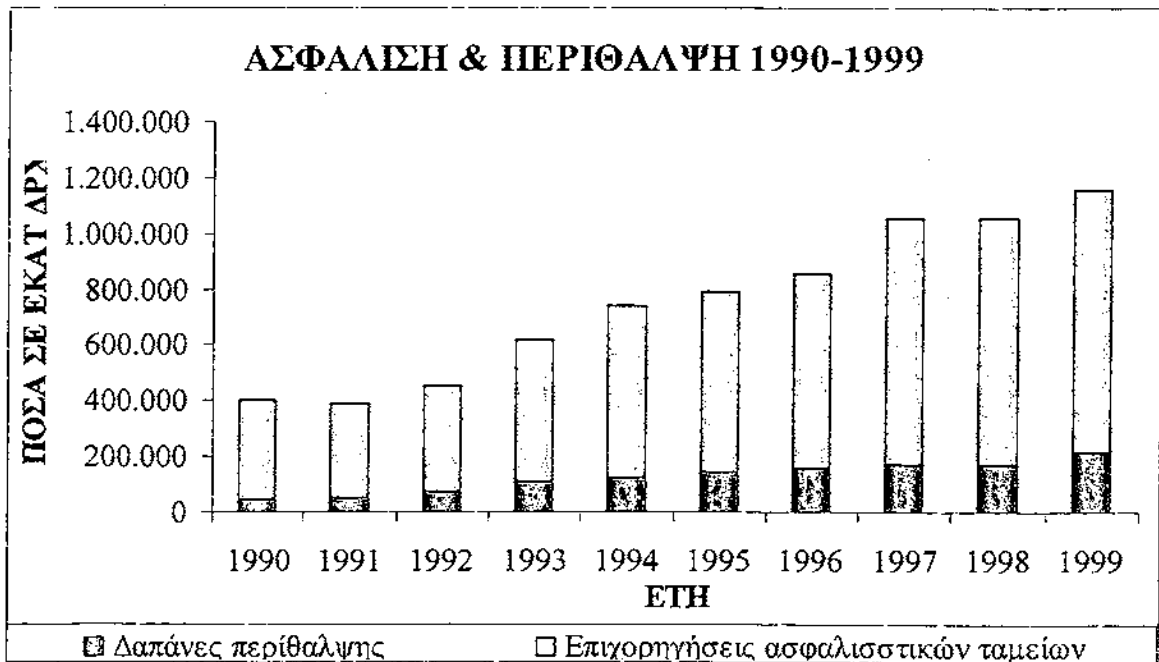
Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών / Εισηγητικές εκθέσεις επί του προϋπολογισμού για τα οικονομικά έτη 1990-2005

Σχόλια Πίνακα 6:

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 οι κυριότερες δαπάνες της ασφάλισης και περίθαλψης είναι για επιχορηγήσεις των ασφαλιστικών ταμείων.

➤ Στη συνέχεια ακολουθούν τρία γραφήματα (γράφημα 6.1, γράφημα 6.2 και γράφημα 6.3) τα οποία απεικονίζουν στοιχεία του πίνακα 6. Απεικονίζουν δηλαδή την σύνθεση και την εξέλιξη καθώς και την ποσοστιαία σύνθεση υποκατηγορίας Ασφάλιση & Περίθαλψη. Όπως προαναφέρθηκε η υποκατηγορία Ασφάλιση & Περίθαλψη αναλύεται σε Δαπάνες περίθαλψης και σε Επιχορηγήσεις ασφαλιστικών ταμείων. Ο πίνακας αναφέρεται στο χρονικό διάστημα 1990 έως 2005. Το πρώτο γράφημα (6.1) εκφράζει τις δαπάνες Ασφάλισης & Περίθαλψης κατά το χρονικό διάστημα 1990-1999 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές. Το δεύτερο γράφημα (6.2) εκφράζει τις δαπάνες Ασφάλισης & Περίθαλψης κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια ευρώ. Το τρίτο γράφημα (6.3) εκφράζει τις δαπάνες Ασφάλισης & Περίθαλψης κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

Γράφημα 6.1:

Σχόλια Γραφήματος 6.1:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-1999 οι κυριότερες δαπάνες της ασφάλισης και περίθαλψης είναι για επιχορηγήσεις των ασφαλιστικών ταμείων.

Γράφημα 6.2:

Σχόλια Γραφήματος 6.2:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005 οι κυριότερες δαπάνες της ασφάλισης και περίθαλψης είναι για επιχορηγήσεις των ασφαλιστικών ταμείων.

Γράφημα 6.3:

Σχόλια Γραφήματος 6.3:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 οι κυριότερες δαπάνες της ασφάλισης και περίθαλψης είναι για επιχορηγήσεις των ασφαλιστικών ταμείων.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

➤ Στον Πίνακα 7 που ακολουθεί, παρουσιάζεται η σύνθεση και η εξέλιξη των Επιχορηγήσεων ασφαλιστικών φορέων που περιλαμβάνονται στην υποκατηγορία Ασφάλιση & Περιθαλψη. Οι Επιχορηγήσεις ασφαλιστικών φορέων αφορούν ΟΓΑ, ΙΚΑ, ΝΑΤ, ΤΕΒΕ, ΕΚΑΣ, Κοινωνική χρηματοδότηση λοιπών φορέων, Επιχορηγήσεις λοιπών ταμείων και ANY (Ανάληψη Νέων Υποχρεώσεων). Ο πίνακας αναφέρεται στο χρονικό διάστημα 1990 έως 2005. Χωρίζεται σε δύο μέρη, εκ των οποίων το πρώτο αφορά το χρονικό διάστημα 1990-1999 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές, το δεύτερο αφορά το χρονικό διάστημα 2000-2005 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα εκατομμύρια ευρώ.

Πίνακας 7: ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ

ΕΤΟΣ	ΟΓΑ	ΙΚΑ	ΝΑΤ	ΤΕΒΕ	ΕΚΑΣ	Κοινωνική χρηματοδ λοιπών φορέων	Επιχορηγ. άλλων ταμείων	ANY
Ποσά σε εκατομμύρια δραχμές								
1990	117.975	192.000	45.750	---	---	---	2.622	---
1991	124.635	180.000	30.267	---	---	---	---	---
1992	168.230	180.000	30.000	---	---	---	---	---
1993	232.745	207.700	66.000	---	---	---	---	---
1994	320.100	217.700	78.037	---	---	---	---	---
1995	338.800	224.894	84.273	---	---	---	---	---
1996	383.200	215.000	97.000	---	---	---	---	---
1997	405.052	225.056	93.500	40.500	41.672	66.000	11.283	---
1998	391.600	205.300	120.250	36.997	50.951	70.000	11.660	---
1999	411.000	188.118	139.699	34.000	68.738	73.000	12.133	14.000
Ποσά σε εκατομμύρια ευρώ								
2000	1.344	610	430	97	263	229	35	29
2001	1.923	783	453	127	331	29	36	20
2002	2.077	745	470	144	388	42	41	20
2003	2.285	1.373	575	51	463	152	25	146
2004*	2.810	1.450	661	52	618	257	81	100
2005**	3.570	1.600	750	52	684	265	87	---

*Εκτιμήσεις πραγματοποιήσεων

**Προβλέψεις

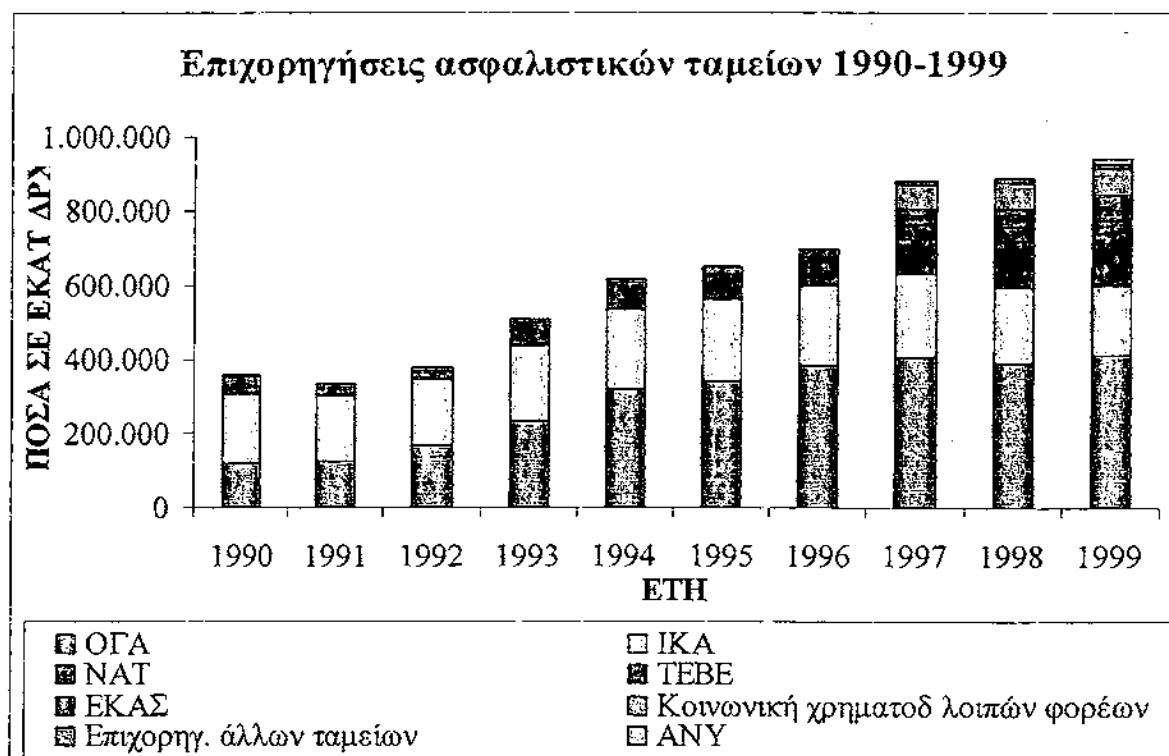
Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών / Εισηγητικές εκθέσεις επί του προϋπολογισμού για τα οικονομικά έτη 1990-2005

Σχόλια Πίνακα 7:

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 από τις επιχορηγήσεις των ασφαλιστικών ταμείων, το ταμείο ΟΓΑ και το ταμείο ΙΚΑ ήταν εκείνα για τα οποία έγιναν οι περισσότερες δαπάνες.

➤ Στη συνέχεια ακολουθούν δύο γραφήματα (γράφημα 7.1 και γράφημα 7.2) τα οποία απεικονίζουν στοιχεία του πίνακα 7. Απεικονίζουν δηλαδή την σύνθεση και την εξέλιξη των Επιχορηγήσεων ασφαλιστικών φορέων που περιλαμβάνονται στην υποκατηγορία Ασφάλιση & Περίθαλψη. Όπως προαναφέρθηκε οι Επιχορηγήσεις ασφαλιστικών φορέων αφορούν ΟΓΑ, ΙΚΑ, ΝΑΤ, ΤΕΒΕ, ΕΚΑΣ, Κοινωνική χρηματοδότηση λοιπών φορέων, Επιχορηγήσεις λοιπών ταμείων και ANY (Ανάληψη Νέων Υποχρεώσεων). Το πρώτο γράφημα (7.1) εκφράζει τις Επιχορηγήσεις ασφαλιστικών φορέων κατά το χρονικό διάστημα 1990-1999 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές. Το δεύτερο γράφημα (7.2) εκφράζει τις Επιχορηγήσεις ασφαλιστικών φορέων κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια ευρώ.

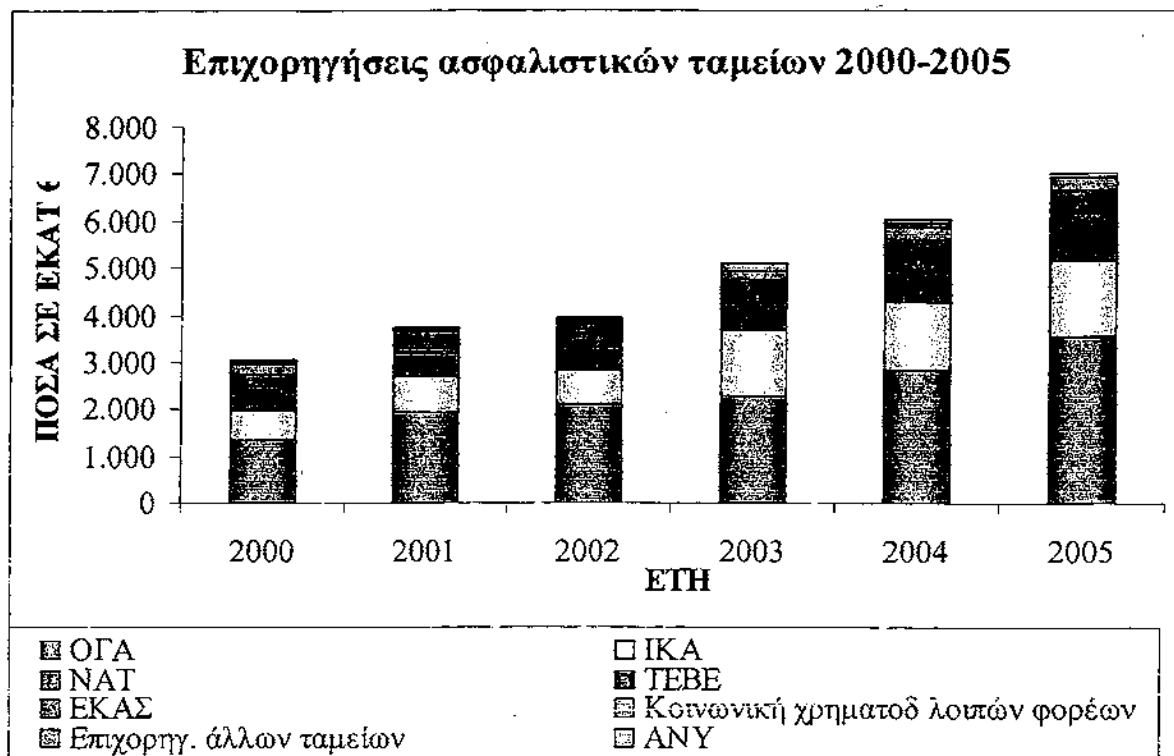
Γράφημα 7.1:

Σχόλια Γραφήματος 7.1:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-1999 από τις επιχορηγήσεις των ασφαλιστικών ταμείων, το ταμείο ΟΓΑ και το ταμείο του ΙΚΑ ήταν εκείνα για τα οποία έγιναν οι περισσότερες δαπάνες.

Γράφημα 7.2:

Σχόλια Γραφήματος 7.2:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005 από τις επιχορηγήσεις των ασφαλιστικών ταμείων, το ταμείο ΟΓΑ και το ταμείο του ΙΚΑ ήταν εκείνα για τα οποία έγιναν οι περισσότερες δαπάνες.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

➤ Στον Πίνακα 8 που ακολουθεί, παρουσιάζεται η ποσοστιαία σύνθεση των Επιχορηγήσεων ασφαλιστικών φορέων που περιλαμβάνονται στην υποκατηγορία Ασφάλιση & Περίθαλψη. Όπως προαναφέρθηκε οι Επιχορηγήσεις ασφαλιστικών φορέων αφορούν ΟΓΑ, ΙΚΑ, ΝΑΤ, ΤΕΒΕ, ΕΚΑΣ, Κοινωνική χρηματοδότηση λοιπών φορέων, Επιχορηγήσεις λοιπών ταμείων και ANY (Ανάληψη Νέων Υποχρεώσεων). Ο πίνακας αναφέρεται στο χρονικό διάστημα 1990 έως 2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

Πίνακας 8: ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ (%)

ΕΤΟΣ	ΟΓΑ	ΙΚΑ	ΝΑΤ	ΤΕΒΕ	ΕΚΑΣ	Κοινωνική χρηματοδ λοιπών φορέων	Επιχορηγ. άλλων ταμείων	ANY
Ποσά εκφρασμένα επί τοις εκατό (%)								
1990	32,92	53,58	12,77	---	---	---	0,73	---
1991	37,22	53,75	9,04	---	---	---	---	---
1992	44,48	47,59	7,93	---	---	---	---	---
1993	45,96	41,01	13,03	---	---	---	---	---
1994	51,98	35,35	12,67	---	---	---	---	---
1995	52,29	34,71	13,01	---	---	---	---	---
1996	55,12	30,93	13,95	---	---	---	---	---
1997	45,87	25,49	10,59	4,59	4,72	7,47	1,28	---
1998	44,16	23,15	13,56	4,17	5,75	7,89	1,31	---
1999	43,69	20,00	14,85	3,61	7,31	7,76	1,29	1,49
2000	44,25	20,09	14,16	3,19	8,66	7,54	1,15	0,95
2001	51,94	21,15	12,24	3,43	8,94	0,78	0,97	0,54
2002	52,89	18,97	11,97	3,67	9,88	1,07	1,04	0,51
2003	45,07	27,08	11,34	1,01	9,13	3,00	0,49	2,88
2004*	46,61	24,05	10,96	0,86	10,25	4,26	1,34	1,66
2005**	50,94	22,83	10,70	0,74	9,76	3,78	1,24	

*Εκτιμήσεις πραγματοποιήσεων

**Προβλέψεις

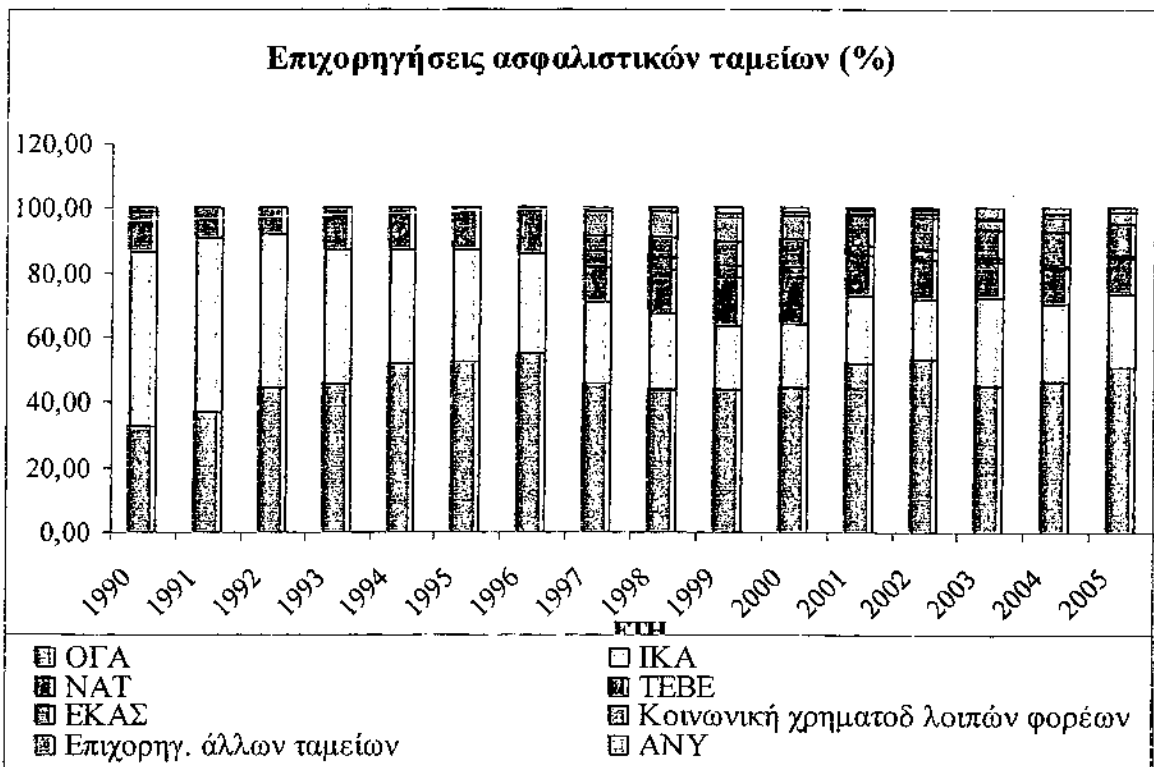
Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών / Εισηγητικές εκθέσεις επί του προϋπολογισμού για τα οικονομικά έτη 1990-2005

Σχόλια Πίνακα 8:

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005, από τις επιχορηγήσεις των ασφαλιστικών ταμείων, το ταμείο ΟΓΑ και το ταμείο του ΙΚΑ ήταν εκείνα για τα οποία έγιναν οι περισσότερες δαπάνες.

➤ Στη συνέχεια ακολουθεί το γράφημα 8 το οποίο απεικονίζει τα στοιχεία του πίνακα 8. Απεικονίζει δηλαδή την ποσοστιαία σύνθεση των Επιχορηγήσεων ασφαλιστικών φορέων που περιλαμβάνονται στην υποκατηγορία Ασφάλιση & Περίθαλψη. Όπως προαναφέρθηκε οι Επιχορηγήσεις ασφαλιστικών φορέων αφορούν ΟΓΑ, ΙΚΑ, ΝΑΤ, ΤΕΒΕ, ΕΚΑΣ, Κοινωνική χρηματοδότηση λοιπών φορέων, Επιχορηγήσεις λοιπών ταμείων και ANY (Ανάληψη Νέων Υποχρεώσεων). Το γράφημα 8 εκφράζει τις Επιχορηγήσεις ασφαλιστικών φορέων κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

Γράφημα 8

Σχόλια Γραφήματος 8:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005, από τις επιχορηγήσεις των ασφαλιστικών ταμείων, το ταμείο ΟΓΑ και το ταμείο του ΙΚΑ ήταν εκείνα για το οποία έγιναν οι περισσότερες δαπάνες.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

➤ Στον Πίνακα 9 που ακολουθεί, παρουσιάζεται η σύνθεση και η εξέλιξη της υποκατηγορίας Λειτουργικές & Άλλες Δαπάνες. Η υποκατηγορία Λειτουργικές & Άλλες Δαπάνες αναλύεται σε Επιχορηγήσεις φορέων, Καταναλωτικές δαπάνες, Αντικριζόμενες δαπάνες και δαπάνες υπό κατανομή. Ο πίνακας αναφέρεται στο χρονικό διάστημα 1990 έως 2005. Χωρίζεται σε δύο μέρη, εκ των οποίων το πρώτο αφορά το χρονικό διάστημα 1990-1999 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές και το δεύτερο αφορά το χρονικό διάστημα 2000-2005 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα εκατομμύρια ευρώ.

Πίνακας 9: ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ				
ΕΤΟΣ	Επιχορηγήσεις φορέων	Καταναλωτικές δαπάνες	Αντικριζόμενες δαπάνες	Υπό κατανομή
Ποσά σε εκατομμύρια δραχμές				
1990	303.801	195.536	324.106	0
1991	347.579	239.367	354.306	0
1992	382.362	324.796	361.662	0
1993	453.064	418.191	532.675	0
1994	468.670	437.508	418.640	0
1995	522.821	496.742	443.217	0
1996	624.573	526.252	470.177	0
1997	485.832	587.796	502.806	0
1998	537.360	600.976	551.592	0
1999	567.543	689.961	532.052	0
Ποσά σε εκατομμύρια ευρώ				
2000	1.789	2.106	1.739	0
2001	1.641	2.084	1.785	29
2002	1.685	2.328	1.883	70
2003	1.792	2.316	2.021	82
2004*	1.996	2.710	2.641	511
2005**	2.100	2.271	2.723	250

*Εκτιμήσεις πραγματοποιήσεων

**Προβλέψεις

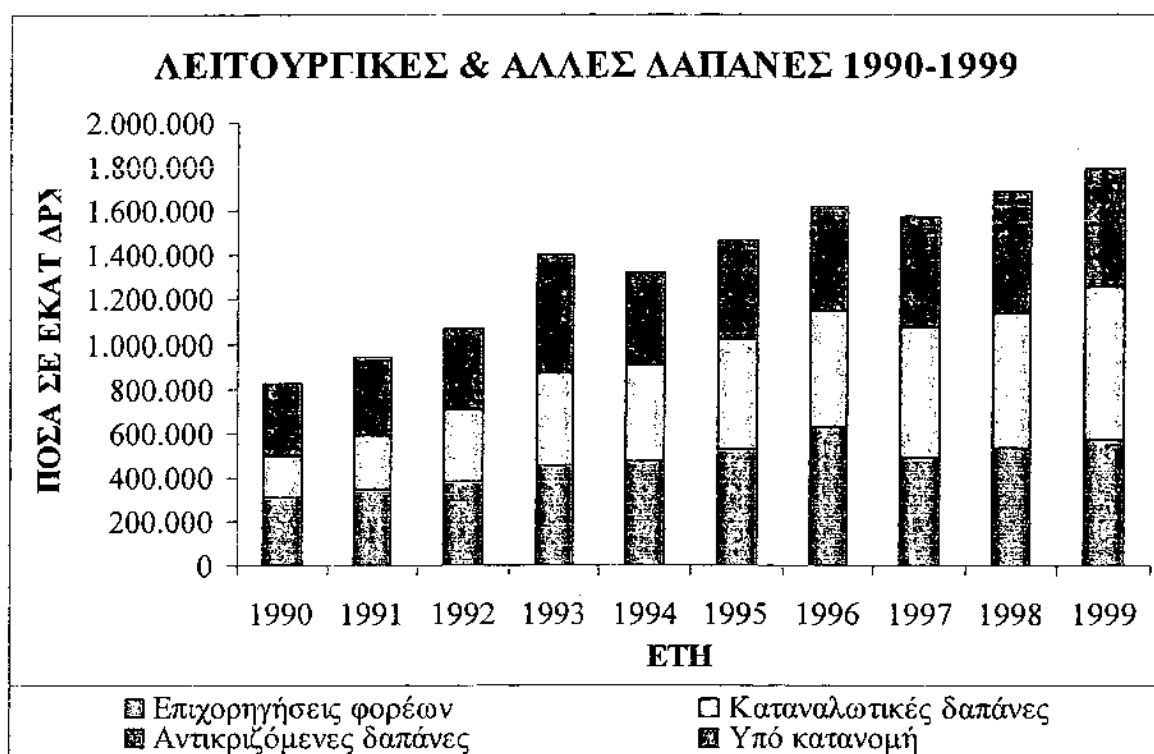
Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών / Εισηγητικές εκθέσεις επί του προϋπολογισμού για τα οικονομικά έτη 1990-2005

Σχόλια Πίνακα 9:

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005, οι λειτουργικές και άλλες δαπάνες κατανέμονται κυρίως μεταξύ επιχορηγήσεων φορέων, καταναλωτικών δαπανών και αντικριζόμενων δαπανών. Το χρονικό διάστημα 1990-2000 δεν υπάρχουν δαπάνες υπό κατανομή.

➤ Στη συνέχεια ακολουθούν δύο γραφήματα (γράφημα 9.1 και γράφημα 9.2) τα οποία απεικονίζουν στοιχεία του πίνακα 9. Απεικονίζουν δηλαδή την σύνθεση και την εξέλιξη της υποκατηγορίας Λειτουργικές & Άλλες Δαπάνες. Όπως προαναφέρθηκε η υποκατηγορία Λειτουργικές & Άλλες Δαπάνες αναλύεται σε Επιχορηγήσεις φορέων, Καταναλωτικές δαπάνες, Αντικριζόμενες δαπάνες και δαπάνες υπό κατανομή. Το πρώτο γράφημα (9.1) εκφράζει τις Λειτουργικές & Άλλες Δαπάνες κατά το χρονικό διάστημα 1990-1999 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές. Το δεύτερο γράφημα (9.2) εκφράζει τις Λειτουργικές & Άλλες Δαπάνες κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια ευρώ.

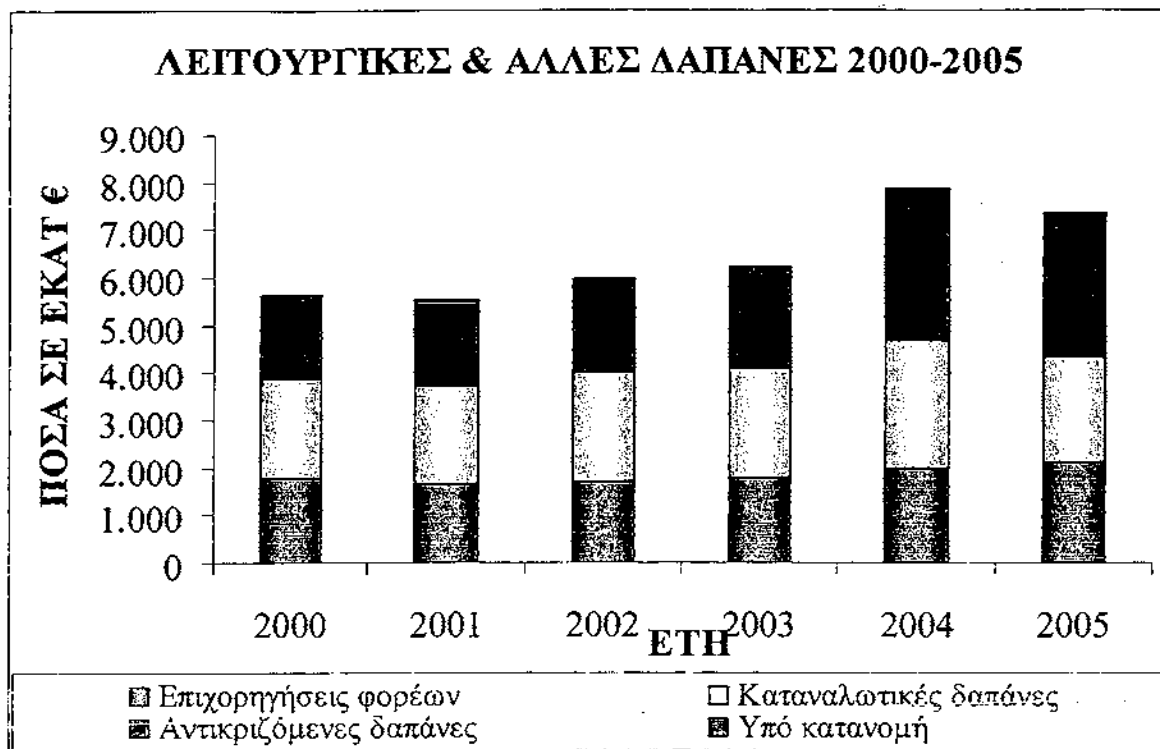
Γράφημα 9.1:

Σχόλια Γραφήματος 9.1:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-1999, οι λειτουργικές και άλλες δαπάνες κατανέμονται κυρίως μεταξύ επιχορηγήσεων φορέων, καταναλωτικών δαπανών και αντικριζόμενων δαπανών. Επίσης το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα δεν υπάρχουν δαπάνες υπό κατανομή.

Γράφημα 9.2:

Σχόλια Γραφήματος 9.2:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005, οι λειτουργικές και άλλες δαπάνες κατανέμονται κυρίως μεταξύ επιχορηγήσεων φορέων, καταναλωτικών δαπανών και αντικριζόμενων δαπανών.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

➤ Στον Πίνακα 10 που ακολουθεί, παρουσιάζεται η ποσοστιαία σύνθεση της υποκατηγορίας Λειτουργικές & Άλλες Δαπάνες. Όπως προαναφέρθηκε η υποκατηγορία Λειτουργικές & Άλλες Δαπάνες αναλύεται σε Επιχορηγήσεις φορέων, Καταναλωτικές δαπάνες, Αντικριζόμενες δαπάνες και δαπάνες υπό κατανομή. Ο πίνακας αναφέρεται στο χρονικό διάστημα 1990 έως 2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

Πίνακας 10: ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ (%)				
ΕΤΟΣ	Επιχορηγήσεις φορέων	Καταναλωτικές δαπάνες	Αντικριζόμενες δαπάνες	Υπό κατανομή
Ποσά εκφρασμένα επί τοις εκατό (%)				
1990	36,89	23,75	39,36	0,00
1991	36,93	25,43	37,64	0,00
1992	35,77	30,39	33,84	0,00
1993	32,27	29,79	37,94	0,00
1994	35,38	33,02	31,60	0,00
1995	35,74	33,96	30,30	0,00
1996	38,53	32,46	29,01	0,00
1997	30,82	37,29	31,90	0,00
1998	31,80	35,56	32,64	0,00
1999	31,71	38,55	29,73	0,00
2000	31,75	37,38	30,87	0,00
2001	29,63	37,62	32,23	0,52
2002	28,24	39,02	31,56	1,17
2003	28,85	37,29	32,54	1,32
2004*	25,40	34,49	33,61	6,50
2005**	28,59	30,92	37,08	3,40

*Εκτιμήσεις πραγματοποιήσεων

**Προβλέψεις

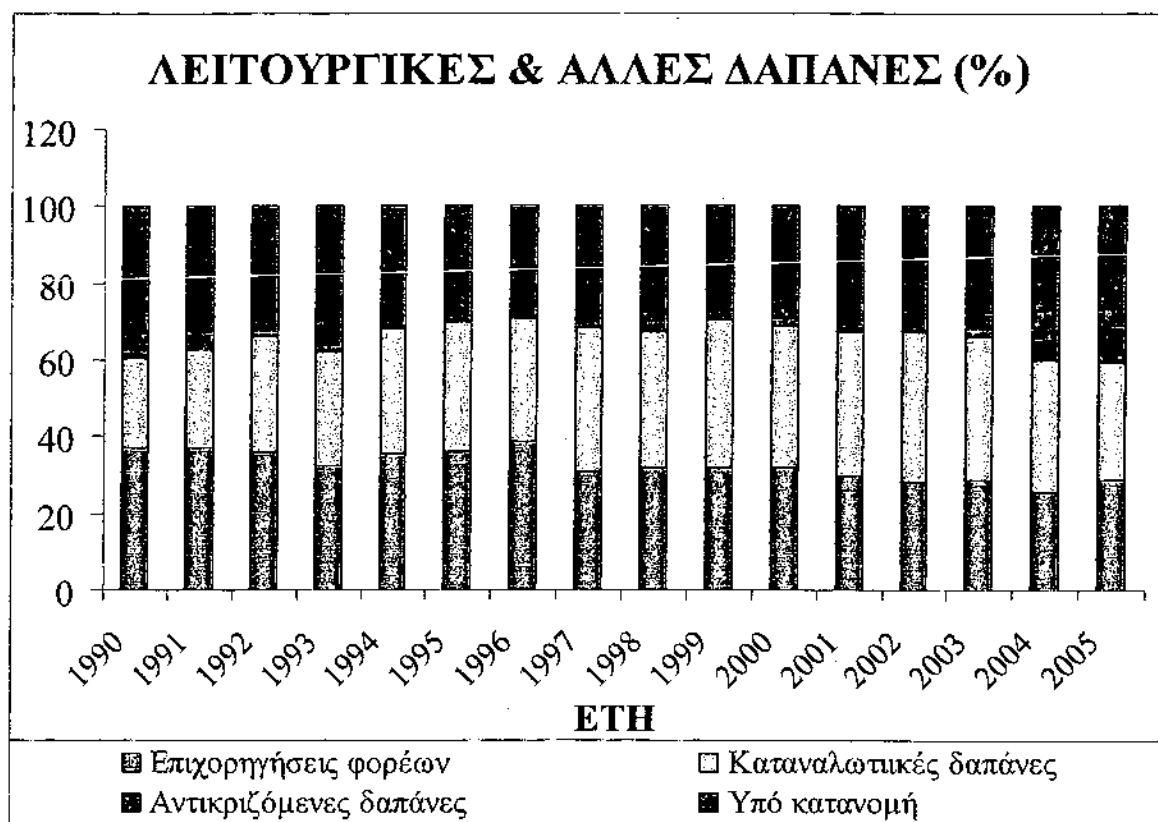
Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών / Εισηγητικές εκθέσεις επί του προϋπολογισμού για τα οικονομικά έτη 1990-2005

Σχόλια Πίνακα 10:

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005, οι λειτουργικές και άλλες δαπάνες κατανέμονται κυρίως μεταξύ επιχορηγήσεων φορέων, καταναλωτικών δαπανών και αντικριζόμενων δαπανών. Το χρονικό διάστημα 1990-2000 δεν υπάρχουν καθόλου δαπάνες υπό κατανομή.

➤ Στη συνέχεια ακολουθεί το γράφημα 10 το οποίο απεικονίζει τα στοιχεία του πίνακα 10. Απεικονίζει δηλαδή την ποσοστιαία σύνθεση της υποκατηγορίας Λειτουργικές & Άλλες Δαπάνες. Όπως προαναφέρθηκε η υποκατηγορία Λειτουργικές & Άλλες Δαπάνες αναλύεται σε Επιχορηγήσεις φορέων, Καταναλωτικές δαπάνες, Αντικριζόμενες δαπάνες και δαπάνες υπό κατανομή. Το παρακάτω γράφημα εκφράζει τις Λειτουργικές & Άλλες Δαπάνες κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

Γράφημα 10:

Σχόλια Γραφήματος 10:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005, οι λειτουργικές και άλλες δαπάνες κατανέμονται κυρίως μεταξύ επιχορηγήσεων φορέων, καταναλωτικών δαπανών και αντικριζόμενων δαπανών. Το χρονικό διάστημα 1990-2000 δεν υπάρχουν δαπάνες υπό κατανομή.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

➤ Στον Πίνακα 11 που ακολουθεί, παρουσιάζεται η σύνθεση και η εξέλιξη καθώς και η ποσοστιαία σύνθεση των Επιχορηγήσεων φορέων, που περιλαμβάνεται στην υποκατηγορία Λειτουργικές & Άλλες Δαπάνες. Οι Επιχορηγήσεις φορέων αναλύονται σε Συγκοινωνιακούς φορείς και σε Λοιπές επιχορηγήσεις. Ο πίνακας αναφέρεται στο χρονικό διάστημα 1990 έως 2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

*Εκτιμήσεις πραγματοποιήσεων

**Προβλέψεις

Πίνακας 11 : ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΦΟΡΕΩΝ				
ΕΤΟΣ	Λοιπές επιχορηγήσεις	Συγκοινωνιακοί φορείς	Λοιπές επιχορηγήσεις (%)	Συγκοινωνιακοί φορείς (%)
	Ποσά σε εκατομμύρια δραχμές		Ποσά εκφρασμένα επί τοις εκατό (%)	
1990	241.619	62.182	79,53	20,47
1991	298.079	49.500	85,76	14,24
1992	314.596	67.766	82,28	17,72
1993	362.061	91.003	79,91	20,09
1994	414.614	54.056	88,47	11,53
1995	461.658	61.163	88,30	11,70
1996	565.017	59.556	90,46	9,54
1997	432.554	53.278	89,03	10,97
1998	487.067	50.293	90,64	9,36
1999	501.776	65.767	88,41	11,59
	Ποσά σε εκατομμύρια ευρώ		Ποσά εκφρασμένα επί τοις εκατό (%)	
2000	1.616	173	90,33	9,67
2001	1.472	169	89,70	10,30
2002	1.510	175	89,61	10,39
2003	1.615	177	90,12	9,88
2004*	1.794	202	89,88	10,12
2005**	1.888	212	89,90	10,10

Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών / Εισηγητικές εκθέσεις επί του προϋπολογισμού για τα οικονομικά έτη 1990-2005

Σχόλια Πίνακα 11:

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005, οι επιχορηγήσεις φορέων αφορούν κυρίως τις λοιπές επιχορηγήσεις ενώ από τις πιο σημαντικές είναι και οι επιχορηγήσεις σε συγκοινωνιακούς φορείς.

➤ Στη συνέχεια ακολουθούν τρία γραφήματα (γράφημα 11.1, γράφημα 11.2 και γράφημα 11.3) τα οποία απεικονίζουν στοιχεία του πίνακα 11. Απεικονίζουν δηλαδή την σύνθεση και την εξέλιξη καθώς και την ποσοστιαία σύνθεση των Επιχορηγήσεων φορέων, που περιλαμβάνεται στην υποκατηγορία Λειτουργικές & Άλλες Δαπάνες. Όπως προαναφέρθηκε Επιχορηγήσεις φορέων αναλύονται σε Συγκοινωνιακούς φορείς και σε Λοιπές επιχορηγήσεις. Το πρώτο γράφημα (11.1) εκφράζει τις επιχορηγήσεις φορέων κατά το χρονικό διάστημα 1990-1999 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές. Το δεύτερο γράφημα (11.2) εκφράζει τις επιχορηγήσεις φορέων κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια ευρώ. Το τρίτο γράφημα (11.3) εκφράζει τις επιχορηγήσεις φορέων κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

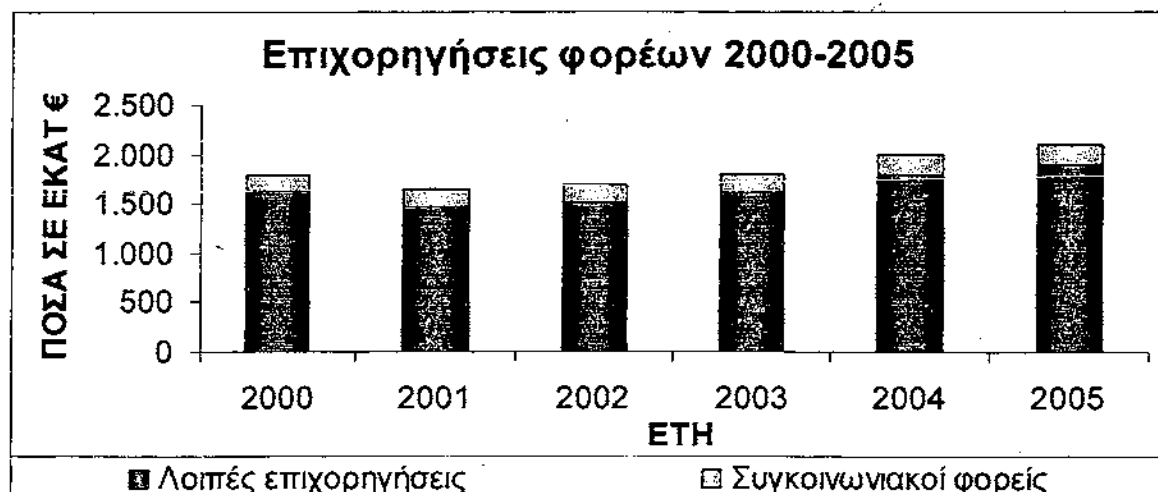
Γράφημα 11.1:

Σχόλια Γραφήματος 11.1:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-1999, οι επιχορηγήσεις φορέων αφορούν κυρίως τις λοιπές επιχορηγήσεις ενώ από τις πιο σημαντικές είναι και οι επιχορηγήσεις σε συγκοινωνιακούς φορείς.

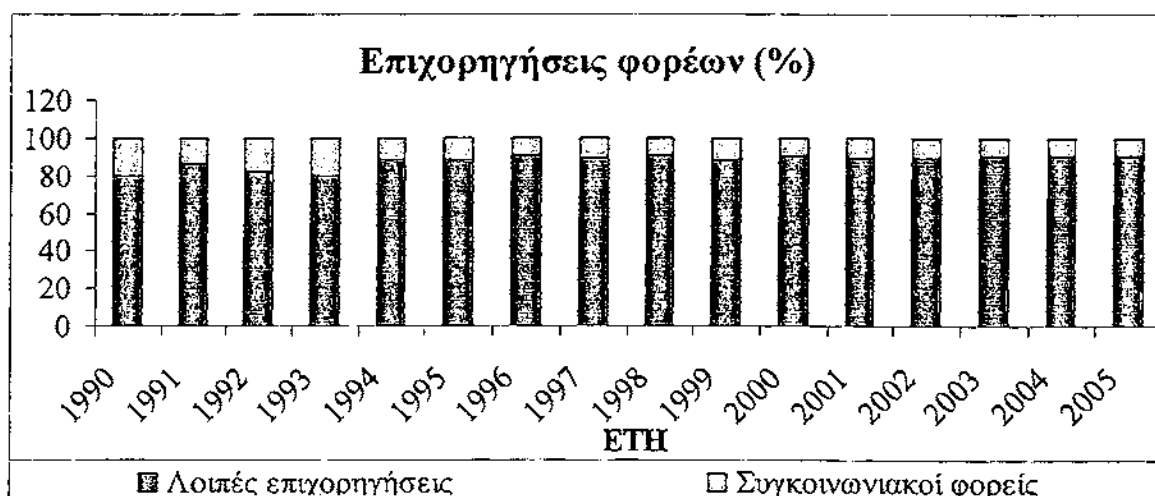
Γράφημα 11.2:

Σχόλια Γραφήματος 11.2:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005, οι επιχορηγήσεις φορέων αφορούν κυρίως τις λοιπές επιχορηγήσεις ενώ από τις πιο σημαντικές είναι και οι επιχορηγήσεις σε συγκοινωνιακούς φορείς.

Γράφημα 11.3:

Σχόλια Γραφήματος 11.3:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005, οι επιχορηγήσεις φορέων αφορούν κυρίως τις λοιπές επιχορηγήσεις ενώ από τις πιο σημαντικές είναι και οι επιχορηγήσεις σε συγκοινωνιακούς φορείς.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

➤ Στον Πίνακα 12 που ακολουθεί, παρουσιάζεται η σύνθεση και η εξέλιξη των Καταναλωτικών Δαπανών, που περιλαμβάνονται στην υποκατηγορία Λειτουργικές & Άλλες Δαπάνες. Οι Καταναλωτικές Δαπάνες αναλύονται σε Μετακινήσεις, Λειτουργικές, Προμήθειες και Διάφορες άλλες δαπάνες. Ο πίνακας αναφέρεται στο χρονικό διάστημα 1990 έως 2005. Χωρίζεται σε δύο μέρη, εκ των οποίων το πρώτο αφορά το χρονικό διάστημα 1990-1999 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές, το δεύτερο αφορά το χρονικό διάστημα 2000-2005 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα εκατομμύρια ευρώ .

Πίνακας 12: ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ				
ΕΤΟΣ	Μετακινήσεις	Λειτουργικές	Προμήθειες	Διάφορες άλλες δαπάνες
Ποσά σε εκατομμύρια δραχμές				
1990	11.994	57.331	87.525	38.686
1991	16.206	75.159	101.307	46.695
1992	20.731	87.953	121.637	94.475
1993	25.594	108.570	149.725	134.302
1994	30.770	118.329	156.481	131.928
1995	38.943	129.452	176.582	151.765
1996	50.033	140.803	191.706	143.710
1997	64.625	166.874	286.222	70.075
1998	71.282	187.801	262.343	79.550
1999	85.187	216.764	296.414	91.596
Ποσά σε εκατομμύρια ευρώ				
2000	262	711	888	245
2001	274	668	840	302
2002	303	860	792	373
2003	309	801	815	391
2004*	284	910	805	711
2005**	289	901	810	271

*Εκτιμήσεις πραγματοποιήσεων

**Προβλέψεις

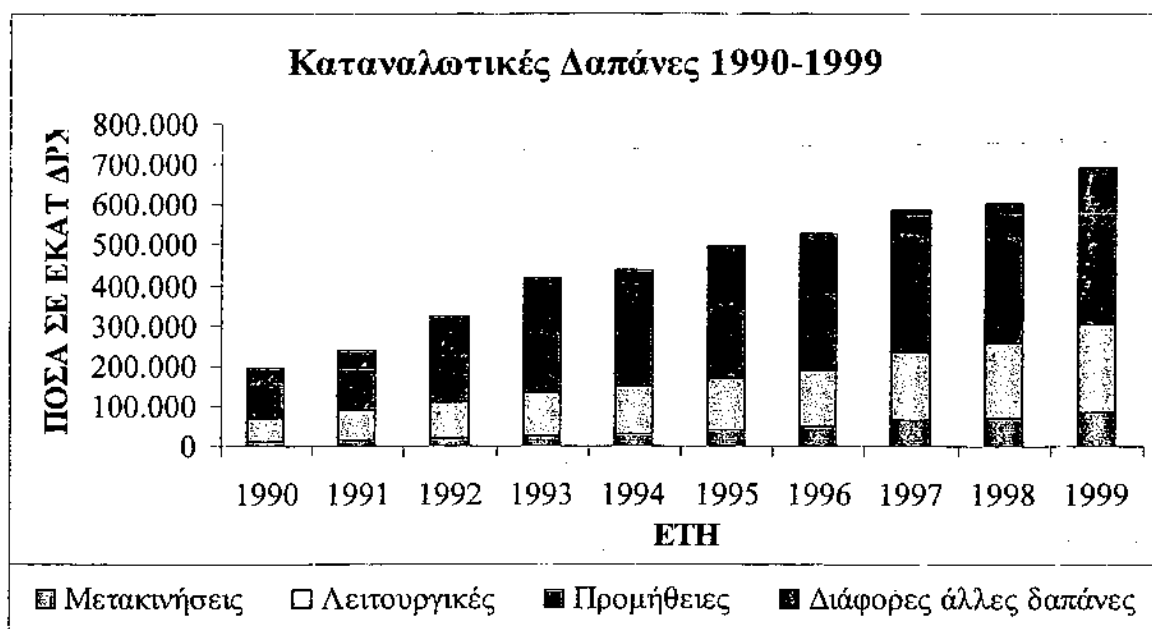
Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών / Εισηγητικές εκθέσεις επί του προϋπολογισμού για τα οικονομικά έτη 1990-2005

Σχόλια Πίνακα 12:

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005, οι Καταναλωτικές Δαπάνες αφορούν κυρίως τις λειτουργικές δαπάνες και τις δαπάνες για προμήθειες.

➤ Στη συνέχεια ακολουθούν δύο γραφήματα (γράφημα 12.1 και γράφημα 12.2) τα οποία απεικονίζουν στοιχεία του πίνακα 12. Απεικονίζουν δηλαδή την σύνθεση και την εξέλιξη των Καταναλωτικών Δαπανών, που περιλαμβάνονται στην υποκατηγορία Λειτουργικές & Άλλες Δαπάνες. Όπως προαναφέρθηκε οι Καταναλωτικές Δαπάνες αναλύονται σε Μετακινήσεις, Λειτουργικές, Προμήθειες και Διάφορες άλλες δαπάνες. Το πρώτο γράφημα (12.1) εκφράζει τις Καταναλωτικές Δαπάνες κατά το χρονικό διάστημα 1990-1999 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές. Το δεύτερο γράφημα (12.2) εκφράζει τις Καταναλωτικές Δαπάνες κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια ευρώ.

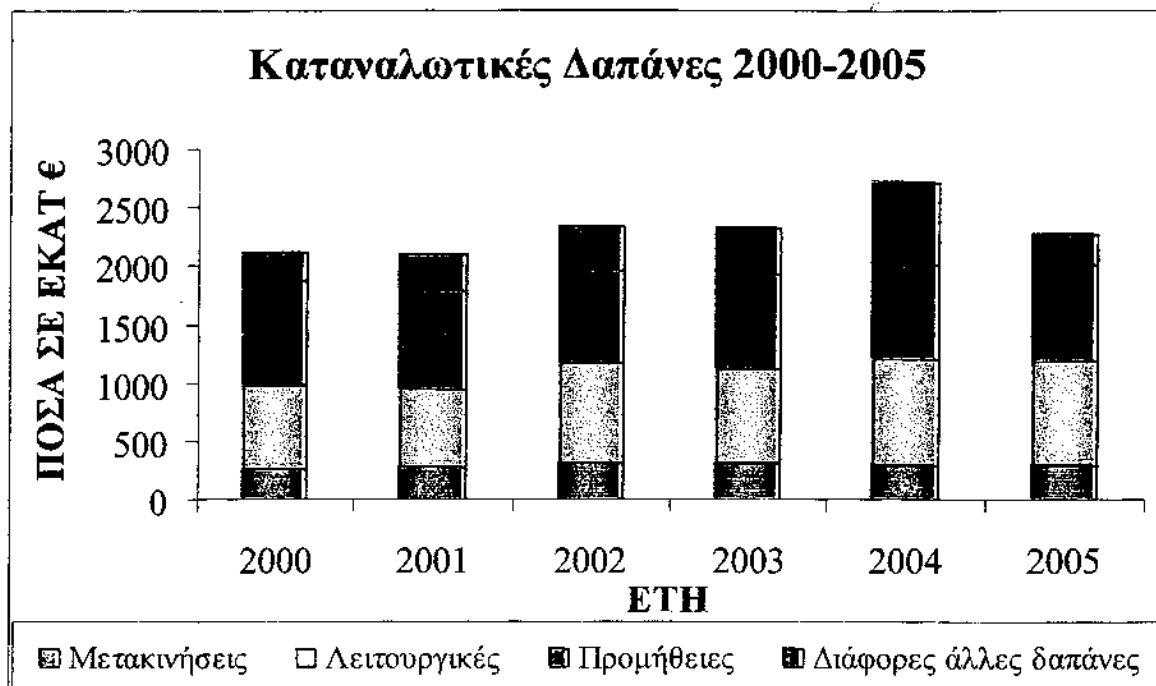
Γράφημα 12.1:

Σχόλια Γραφήματος 12.1:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005, οι Καταναλωτικές Δαπάνες αφορούν κυρίως τις λειτουργικές δαπάνες και τις δαπάνες για προμήθειες.

Γράφημα 12.2:

Σχόλια Γραφήματος 12.2:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005, οι Καταναλωτικές Δαπάνες αφορούν κυρίως τις λειτουργικές δαπάνες και τις δαπάνες για προμήθειες.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

➤ Στον Πίνακα 13 που ακολουθεί, παρουσιάζεται η ποσοστιαία σύνθεση των Καταναλωτικών Δαπανών, που περιλαμβάνονται στην υποκατηγορία Λειτουργικές & Άλλες Δαπάνες. Όπως προαναφέρθηκε οι Καταναλωτικές Δαπάνες αναλύονται σε Μετακινήσεις, Λειτουργικές, Προμήθειες και Διάφορες άλλες δαπάνες. Ο πίνακας αναφέρεται στο χρονικό διάστημα 1990 έως 2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

Πίνακας 13: ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ (%)				
ΕΤΟΣ	Μετακινήσεις	Λειτουργικές	Προμήθειες	Διάφορες άλλες δαπάνες
Ποσά εκφρασμένα επί τοις εκατό (%)				
1990	6,13	29,32	44,76	19,78
1991	6,77	31,40	42,32	19,51
1992	6,38	27,08	37,45	29,09
1993	6,12	25,96	35,80	32,11
1994	7,03	27,05	35,77	30,15
1995	7,84	26,06	35,55	30,55
1996	9,51	26,76	36,43	27,31
1997	10,99	28,39	48,69	11,92
1998	11,86	31,25	43,65	13,24
1999	12,35	31,42	42,96	13,28
2000	12,44	33,76	42,17	11,63
2001	13,15	32,05	40,31	14,49
2002	13,02	36,94	34,02	16,02
2003	13,34	34,59	35,19	16,88
2004*	10,48	33,58	29,70	26,24
2005**	12,73	39,67	35,67	11,93

*Εκτιμήσεις πραγματοποιήσεων

**Προβλέψεις

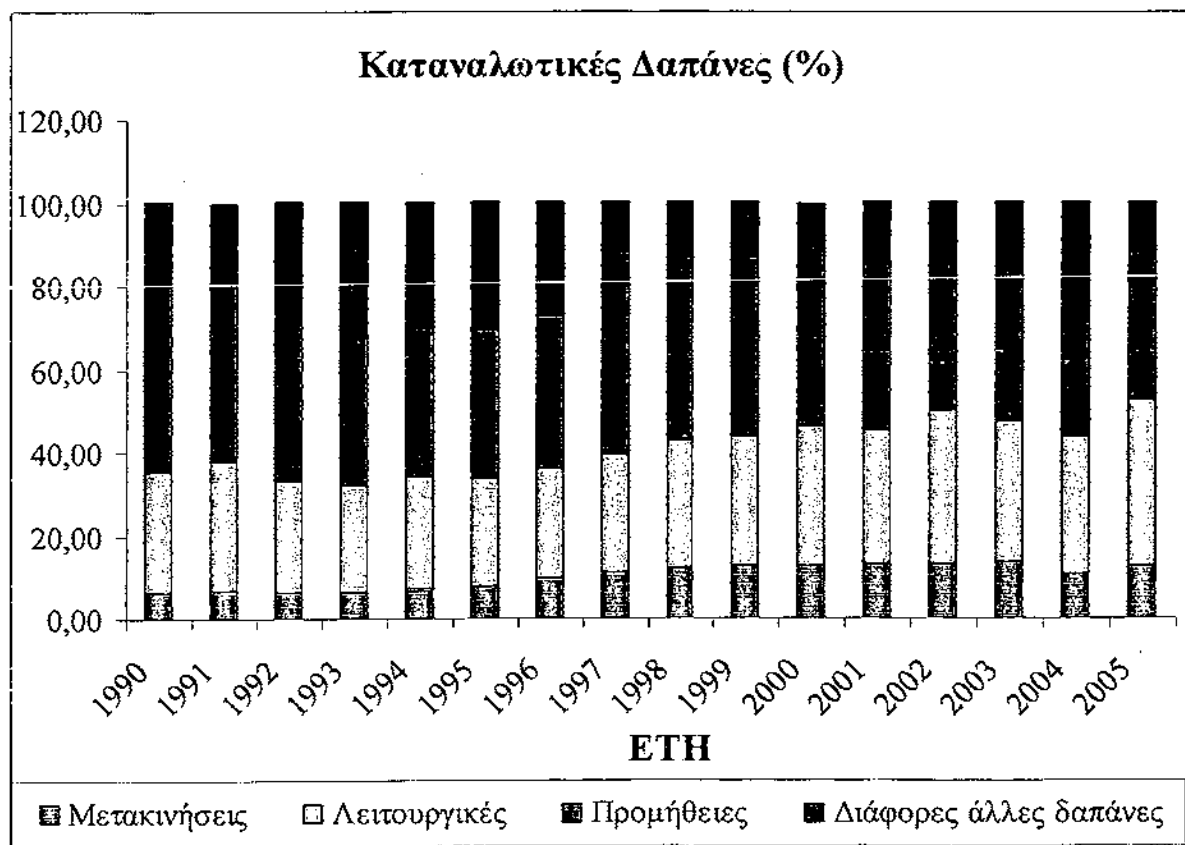
Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών / Εισηγητικές εκθέσεις επί του προϋπολογισμού για τα οικονομικά έτη 1990-2005

Σχόλια Πίνακα 13:

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005, οι Καταναλωτικές Δαπάνες αφορούν κυρίως τις λειτουργικές δαπάνες και τις δαπάνες για προμήθειες.

➤ Στη συνέχεια ακολουθεί το γράφημα 13 το οποίο που απεικονίζει τα στοιχεία του πίνακα 13. Απεικονίζει δηλαδή την ποσοστιαία σύνθεση των Καταναλωτικών Δαπανών, που περιλαμβάνονται στην υποκατηγορία Λειτουργικές & Άλλες Δαπάνες. Όπως προαναφέρθηκε οι Καταναλωτικές Δαπάνες αναλύονται σε Μετακινήσεις, Λειτουργικές, Προμήθειες και Διάφορες άλλες δαπάνες. Το παρακάτω γράφημα εκφράζει τις Καταναλωτικές Δαπάνες κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

Γράφημα 13:

Σχόλια Γραφήματος 13:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005, οι Καταναλωτικές Δαπάνες αφορούν κυρίως τις λειτουργικές δαπάνες και τις δαπάνες για προμήθειες.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

➤ Στον Πίνακα 14 που ακολουθεί, παρουσιάζεται η σύνθεση και η εξέλιξη των Αντικριζόμενων Δαπανών, που περιλαμβάνονται στην υποκατηγορία Λειτουργικές & Άλλες Δαπάνες. Οι Αντικριζόμενες Δαπάνες αναλύονται σε Αποδόσεις στην ΕΕ, Επιδοτήσεις γεωργίας, Επιδοτήσεις επιτοκίων και Εγγυήσεις & συναλλαγματικές διαφορές. Ο πίνακας αναφέρεται στο χρονικό διάστημα 1990 έως 2005. Χωρίζεται σε δύο μέρη, εκ των οποίων το πρώτο αφορά το χρονικό διάστημα 1990-1999 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές, το δεύτερο αφορά το χρονικό διάστημα 2000-2005 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα εκατομμύρια ευρώ .

Πίνακας 14: ΑΝΤΙΚΡΙΖΟΜΕΝΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ				
ΕΤΟΣ	Αποδόσεις στην ΕΕ	Επιδοτήσεις γεωργίας	Επιδοτήσεις επιτοκίων	Εγγυήσεις & συναλλαγματικές διαφορές
Ποσά σε εκατομμύρια δραχμές				
1990	120.293	139.362	39.370	25.081
1991	180.957	149.204	3.818	20.327
1992	198.142	134.731	2.542	26.247
1993	272.943	143.160	1.174	115.398
1994	309.399	27.806	5.600	75.835
1995	311.944	72.769	19.118	39.386
1996	355.144	93.406	19.628	1.999
1997	376.753	126.053	---	---
1998	452.051	99.541	---	---
1999	435.133	96.919	---	---
Ποσά σε εκατομμύρια ευρώ				
2000	1.401	338	---	---
2001	1.395	390	---	---
2002	1.426	457	---	---
2003	1.542	479	---	---
2004*	2.090	551	---	---
2005**	2.150	573	---	---

*Εκτιμήσεις πραγματοποιήσεων

**Προβλέψεις

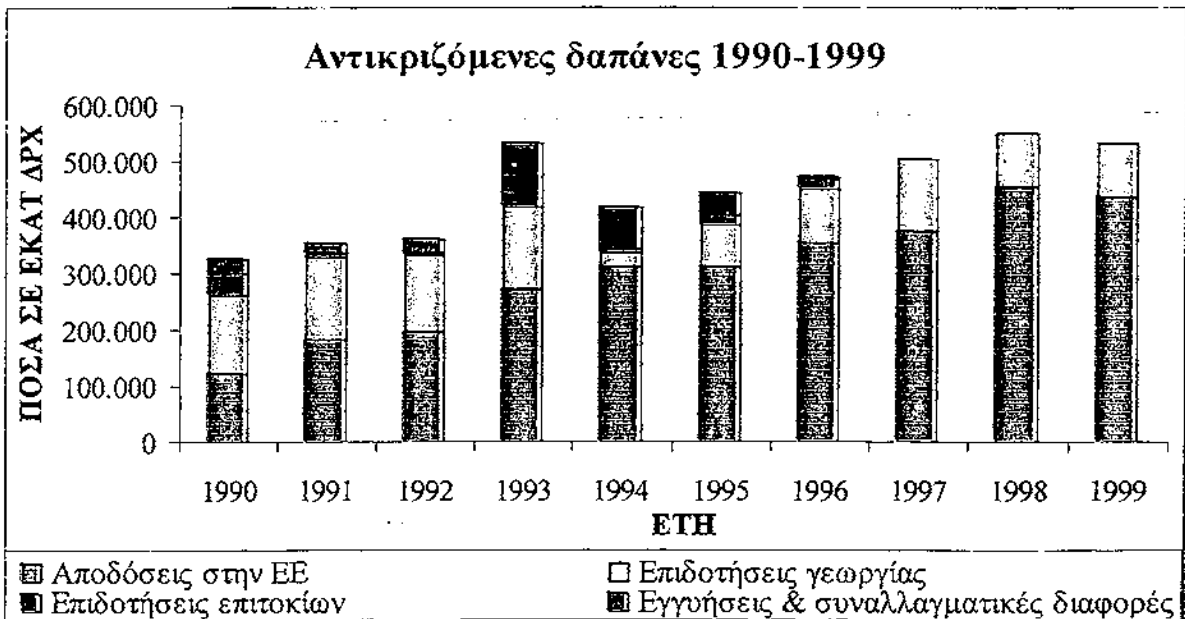
Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών / Εισηγητικές εκθέσεις επί του προϋπολογισμού για τα οικονομικά έτη 1990-2005

Σχόλια Πίνακα 14:

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005, οι Αντικριζόμενες Δαπάνες αφορούν κυρίως Αποδόσεις στην ΕΕ και Επιδοτήσεις γεωργίας. Επίσης κατά το χρονικό διάστημα 1997-2005 δεν υπάρχουν Επιδοτήσεις επιτοκίων και Εγγυήσεις & συναλλαγματικές διαφορές.

➤ Στη συνέχεια ακολουθούν δύο γραφήματα (γράφημα 14.1 και γράφημα 14.2) τα οποία απεικονίζουν στοιχεία του πίνακα 14. Απεικονίζουν δηλαδή την σύνθεση και την εξέλιξη των Αντικριζόμενων Δαπανών, που περιλαμβάνονται στην υποκατηγορία Λειτουργικές & Άλλες Δαπάνες. Όπως προαναφέρθηκε οι Αντικριζόμενες Δαπάνες αναλύονται σε Αποδόσεις στην ΕΕ, Επιδοτήσεις γεωργίας, Επιδοτήσεις επιτοκίων και Εγγυήσεις & συναλλαγματικές διαφορές. Το πρώτο γράφημα (14.1) εκφράζει τις Αντικριζόμενες Δαπάνες κατά το χρονικό διάστημα 1990-1999 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές. Το δεύτερο γράφημα (14.2) εκφράζει τις Αντικριζόμενες Δαπάνες κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια ευρώ.

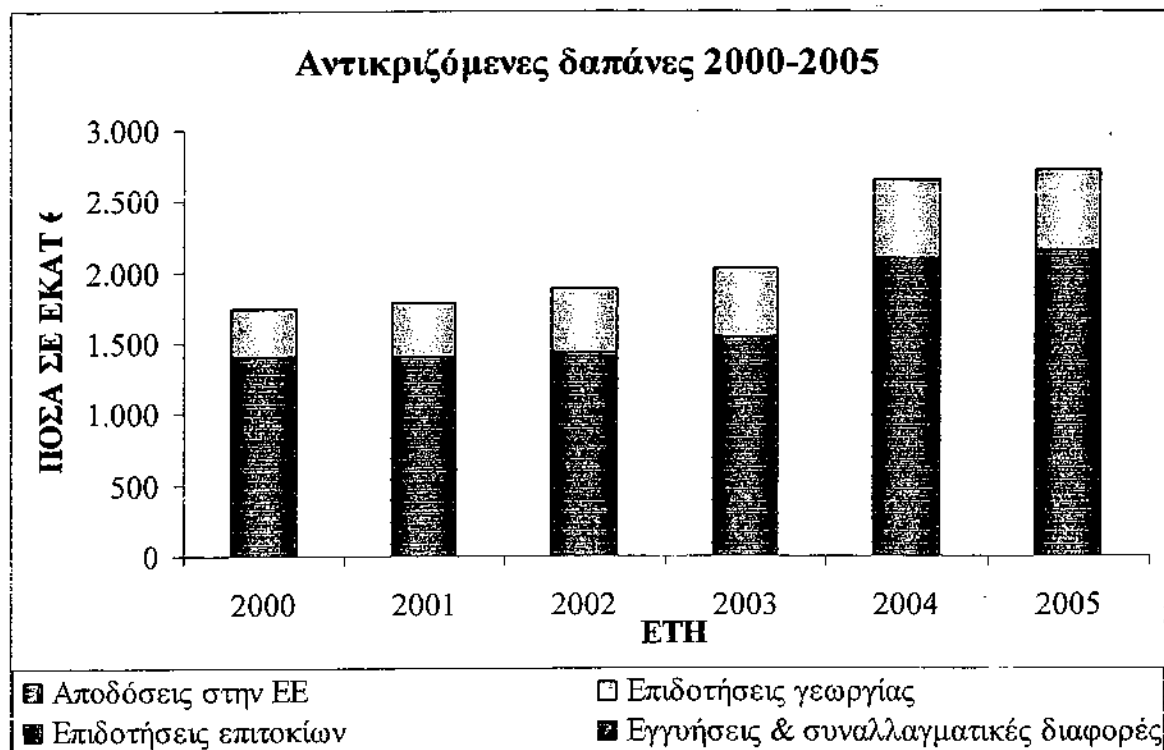
Γράφημα 14.1:

Σχόλια Γραφήματος 14.1:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-1999, οι Αντικριζόμενες Δαπάνες αφορούν κυρίως Αποδόσεις στην ΕΕ και Επιδοτήσεις γεωργίας. Επίσης κατά το χρονικό διάστημα 1997-1999 δεν υπάρχουν Επιδοτήσεις επιτοκίων και Εγγυήσεις & συναλλαγματικές διαφορές.

Γράφημα 14.2:

Σχόλια Γραφήματος 14.2:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005, οι Αντικριζόμενες Δαπάνες αφορούν κυρίως Αποδόσεις στην ΕΕ και Επιδοτήσεις γεωργίας. Επίσης κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005 δεν υπάρχουν Επιδοτήσεις επιτοκίων και Εγγυήσεις & συναλλαγματικές διαφορές.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

➤ Στον Πίνακα 15 που ακολουθεί, παρουσιάζεται η ποσοστιαία σύνθεση των Αντικριζόμενων Δαπανών, που περιλαμβάνονται στην υποκατηγορία Λειτουργικές & Άλλες Δαπάνες. Όπως προαναφέρθηκε οι Αντικριζόμενες Δαπάνες αναλύονται σε Αποδόσεις στην ΕΕ, Επιδοτήσεις γεωργίας, Επιδοτήσεις επιτοκίων και Εγγυήσεις & συναλλαγματικές διαφορές. Ο πίνακας αναφέρεται στο χρονικό διάστημα 1990 έως 2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

Πίνακας 15: ΑΝΤΙΚΡΙΖΟΜΕΝΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ (%)				
ΕΤΟΣ	Αποδόσεις στην ΕΕ	Επιδοτήσεις γεωργίας	Επιδοτήσεις επιτοκίων	Εγγυήσεις & συναλλαγματικές διαφορές
	Ποσά εκφρασμένα επί τοις εκατό (%)			
1990	37,12	43,00	12,15	7,74
1991	51,07	42,11	1,08	5,74
1992	54,79	37,25	0,70	7,26
1993	51,24	26,88	0,22	21,66
1994	73,91	6,64	1,34	18,11
1995	70,38	16,42	4,31	8,89
1996	75,53	19,87	4,17	0,43
1997	74,93	25,07	---	---
1998	81,95	18,05	---	---
1999	81,78	18,22	---	---
2000	80,56	19,44	---	---
2001	78,15	21,85	---	---
2002	75,73	24,27	---	---
2003	76,30	23,70	---	---
2004*	79,14	20,86	---	---
2005**	78,96	21,04	---	---

*Εκτιμήσεις πραγματοποιήσεων

**Προβλέψεις

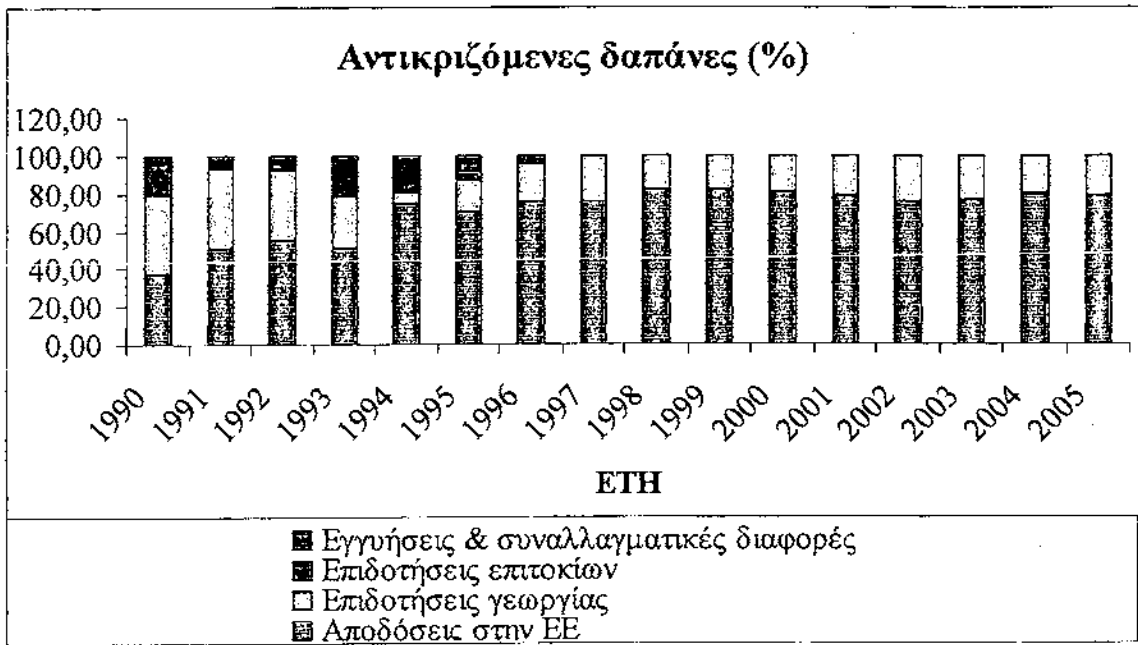
Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών / Εισηγητικές εκθέσεις επί του προϋπολογισμού για τα οικονομικά έτη 1990-2005

Σχόλια Πίνακα 15:

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005, οι Αντικριζόμενες Δαπάνες αφορούν κυρίως Αποδόσεις στην ΕΕ και Επιδοτήσεις γεωργίας. Επίσης κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 δεν υπάρχουν Επιδοτήσεις επιτοκίων και Εγγυήσεις & συναλλαγματικές διαφορές.

➤ Στη συνέχεια ακολουθεί το γράφημα 15 το οποίο που απεικονίζει τα στοιχεία του πίνακα 15. Απεικονίζει δηλαδή την ποσοστιαία σύνθεση των Αντικριζόμενων Δαπανών, που περιλαμβάνονται στην υποκατηγορία Λειτουργικές & Άλλες Δαπάνες. Όπως προαναφέρθηκε οι Αντικριζόμενες Δαπάνες αναλύονται σε Αποδόσεις στην ΕΕ, Επιδοτήσεις γεωργίας, Επιδοτήσεις επιτοκίων και Εγγυήσεις & συναλλαγματικές διαφορές. Το παρακάτω γράφημα εκφράζει τις Αντικριζόμενες Δαπάνες κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 και τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

Γράφημα 15:

Σχόλια Γραφήματος 15:

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005, οι Αντικριζόμενες Δαπάνες αφορούν κυρίως Αποδόσεις στην ΕΕ και Επιδοτήσεις γεωργίας. Επίσης κατά το χρονικό διάστημα 1990-2005 δεν υπάρχουν Επιδοτήσεις επιτοκίων και Εγγυήσεις & συναλλαγματικές διαφορές.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

➤ Στον Πίνακα 16 που ακολουθεί, παρουσιάζεται η σύνθεση και η εξέλιξη καθώς και η ποσοστιαία σύνθεση της υποκατηγορίας Αποδιδόμενοι φόροι. Η υποκατηγορία Αποδιδόμενοι φόροι αναλύεται σε Επιστροφές φόρων και σε Αποδόσεις εσόδων. Ο πίνακας αναφέρεται στο χρονικό διάστημα 1990 έως 1999. Χωρίζεται σε δύο μέρη, εκ των οποίων το πρώτο αφορά το χρονικό διάστημα 1990-1999 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές, το δεύτερο αφορά το χρονικό διάστημα 1990-1999 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%). Για το χρονικό διάστημα 2000-2005 δεν κατέστη δυνατό να βρεθούν στοιχεία.

Πίνακας 16 : ΑΠΟΔΙΔΟΜΕΝΟΙ ΠΟΡΟΙ				
ΕΤΟΣ	Α.4.2 Αποδόσεις εσόδων	Α.4.1 Επιστροφές φόρων	Α.4.2 Αποδόσεις εσόδων (%)	Α.4.1 Επιστροφές φόρων (%)
	Ποσά σε εκατομμύρια δραχμές		Ποσά εκφρασμένα επί τοις εκατό (%)	
1990	183.547	161.205	53,24	46,76
1991	222.083	185.095	54,54	45,46
1992	256.975	253.126	50,38	49,62
1993	294.540	279.354	51,32	48,68
1994	345.016	212.777	61,85	38,15
1995	455.615	235.707	65,90	34,10
1996	470.095	306.356	60,54	39,46
1997	584.763	291.107	66,76	33,24
1998	740.176	270.467	73,24	26,76
1999	830.531	299.597	73,49	26,51

*Εκτιμήσεις πραγματοποιήσεων

**Προβλέψεις

Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών / Εισηγητικές εκθέσεις επί του προϋπολογισμού για τα οικονομικά έτη 1990-2005

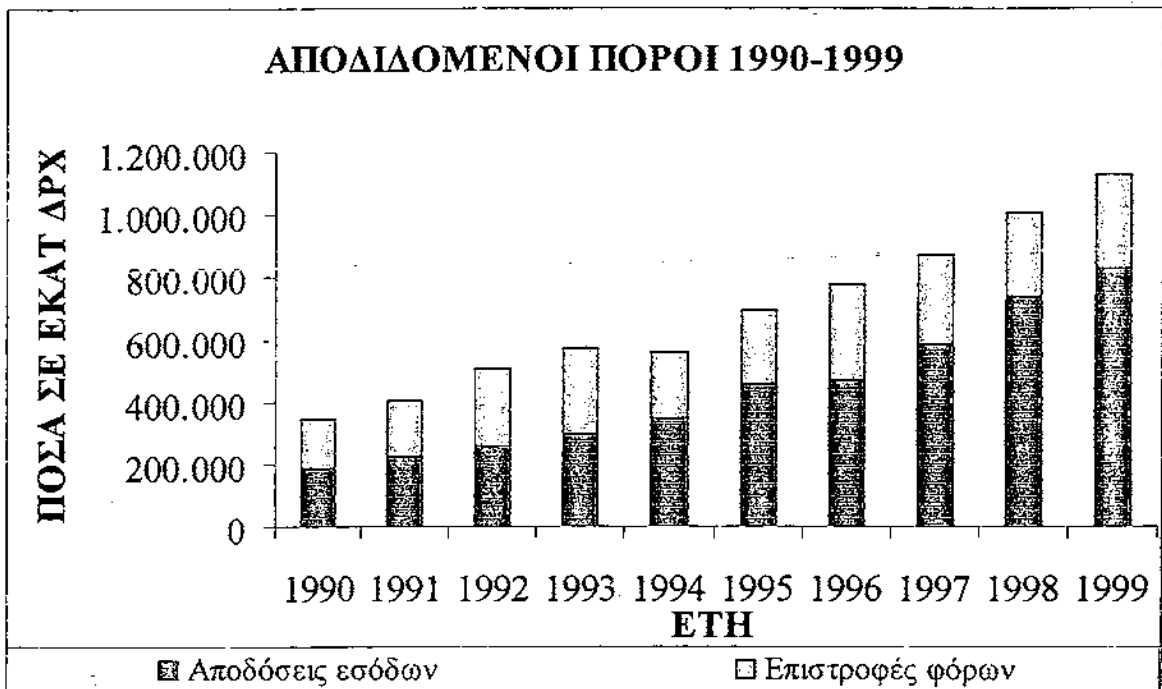
Σχόλια Πίνακα 16:

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-1999, οι αποδιδόμενοι πόροι αφορούν κυρίως τις αποδόσεις εσόδων.

➤ Στη συνέχεια ακολουθούν τα γραφήματα 16.1 και 16.2 που απεικονίζουν στοιχεία του πίνακα 16. Απεικονίζουν δηλαδή την σύνθεση και την εξέλιξη καθώς και την ποσοστιαία σύνθεση της υποκατηγορίας Αποδιδόμενοι πόροι. Όπως προαναφέρθηκε η υποκατηγορία Αποδιδόμενοι φόροι αναλύεται σε Επιστροφές φόρων και σε Αποδόσεις εσόδων. Το πρώτο γράφημα (16.1) καλύπτει το χρονικό διάστημα 1990-1999 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές. Το δεύτερο γράφημα (16.2) καλύπτει το χρονικό διάστημα 1990-1999 και τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

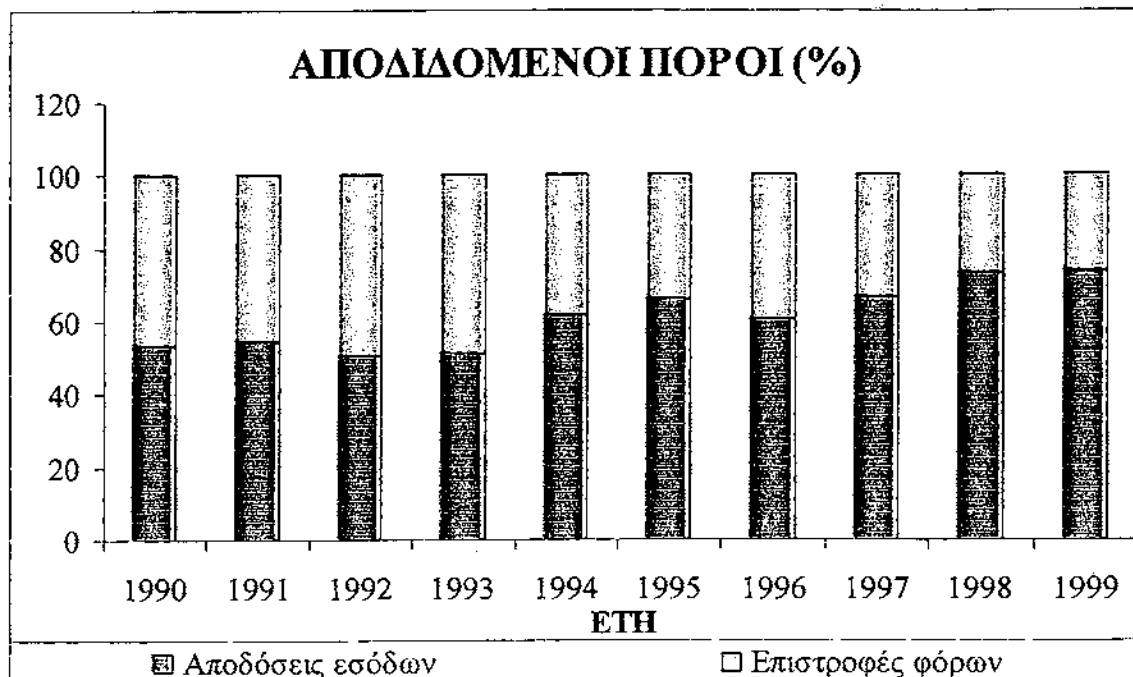
Γράφημα 16.1:

Σχόλια Γραφήματος 16.1 :

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-1999, οι αποδιδόμενοι πόροι αφορούν κυρίως τις αποδόσεις εσόδων.

Γράφημα 16.2:

Σχόλια Γραφήματος 16.2 :

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-1999, οι αποδιδόμενοι πόροι αφορούν κυρίως τις αποδόσεις εσόδων.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

➤ Στον Πίνακα 17 που ακολουθεί, παρουσιάζεται η σύνθεση και η εξέλιξη καθώς και η ποσοστιαία σύνθεση της κατηγορίας εξυπηρέτηση δημοσίου χρέους καθώς και οι υποκατηγορίες στις οποίες χωρίζεται. Η εξυπηρέτηση δημοσίου χρέους περιλαμβάνει τις υποκατηγορίες Τόκοι, Παράλληλες δαπάνες και Τόκοι χρέους ένοπλων δυνάμεων. Ο πίνακας αναφέρεται στο χρονικό διάστημα 1990 έως 2001. Χωρίζεται σε τρία μέρη, εκ των οποίων το πρώτο αφορά το χρονικό διάστημα 1990-1999 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές, το δεύτερο αφορά το χρονικό διάστημα 2000-2001 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια ευρώ και το τρίτο αφορά το χρονικό διάστημα 1990-2001 όπου τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%). Για το χρονικό διάστημα 2002-2005 δεν κατέστη δυνατό να βρεθούν στοιχεία.

Πίνακας 17: Β) ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ						
ΕΤΟΣ	Β.1 ΤΟΚΟΙ	Β.2 ΠΑΡΑΛΛΗΛΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	Β.3 ΤΟΚΟΙ ΧΡΕΟΥΣ ΕΝΟΠΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ	Β.1 ΤΟΚΟΙ	Β.2 ΠΑΡΑΛΛΗΛΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	Β.3 ΤΟΚΟΙ ΧΡΕΟΥΣ ΕΝΟΠΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ
	Ποσά σε εκατομμύρια δραχμές			Ποσά εκφρασμένα επί τοις εκατό (%)		
1990	1.163.040	12.926	94.870	91,52	1,02	7,47
1991	1.432.338	15.874	48.300	95,71	1,06	3,23
1992	1.404.703	24.086	130.059	90,11	1,55	8,34
1993	2.122.228	45.940	165.758	90,93	1,97	7,10
1994	3.063.435	98.856	177.273	91,73	2,96	5,31
1995	3.100.362	104.705	150.756	92,39	3,12	4,49
1996	3.284.399	115.369	101.315	93,81	3,30	2,89
1997	3.001.794	104.649	109.734	93,33	3,25	3,41
1998	3.073.710	58.037	102.000	95,05	1,79	3,15
1999	3.166.265	34.666	102.429	95,85	1,05	3,10
	Ποσά σε εκατομμύρια ευρώ			Ποσά εκφρασμένα επί τοις εκατό (%)		
2000	9.501	59	354	95,83	0,60	3,57
2001	9.290	39	382	95,66	0,40	3,93

εκτιμήσεις πραγματοποιήσεων

Προβλέψεις

Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών / Εισηγητικές εκθέσεις επί του προϋπολογισμού για τα οικονομικά έτη 1990-2005

Σχόλια Πίνακα 17:

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-2002, η εξυπηρέτηση δημοσίου χρέους αφορούσε κυρίως τόκους.

➤ Στη συνέχεια ακολουθούν τα γραφήματα 17.1 και 17.2 που απεικονίζουν στοιχεία του πίνακα 17. Απεικονίζουν δηλαδή την σύνθεση και την εξέλιξη καθώς και την ποσοστιαία σύνθεση της κατηγορίας εξυπηρέτηση δημοσίου χρέους. Όπως προαναφέρθηκε η κατηγορία της εξυπηρέτησης δημοσίου χρέους περιλαμβάνει τις υποκατηγορίες Τόκοι, Παράλληλες δαπάνες και Τόκοι χρέους ένοπλων δυνάμεων. Το πρώτο γράφημα (17.1) καλύπτει το χρονικό διάστημα 1990-1999 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε εκατομμύρια δραχμές. Το δεύτερο γράφημα (17.2) καλύπτει το χρονικό διάστημα 1990-1999 και τα ποσά είναι εκφρασμένα επί τοις εκατό (%).

Γράφημα 17.1:

Σχόλια Γραφήματος 17.1 :

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-1999, η εξυπηρέτηση δημοσίου χρέους αφορά κυρίως τόκους.

Γράφημα 17.2:

Σχόλια Γραφήματος 17.2 :

Όπως βλέπουμε στο παραπάνω γράφημα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-1999, η εξυπηρέτηση δημοσίου χρέους αφορά κυρίως τόκους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3
ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΓΕΝΙΚΗΣ
ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

➤ Στη συνέχεια ακολουθεί ο πίνακας 1 ο οποίος απεικονίζει τις καθαρές δανειακές ανάγκες του προϋπολογισμού της γενικής κυβέρνησης που προκύπτουν αν από τα έσοδα της γενικής κυβέρνησης αφαιρεθούν οι δαπάνες της γενικής κυβέρνησης. Ο πίνακας αφορά το χρονικό διάστημα 1990-1999 και τα ποσά είναι εκφρασμένα σε ποσοστό επί του ΑΕΠ.

Πίνακας 1: ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ (ποσοστό επί του ΑΕΠ)										
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Φόροι στην παραγωγή και στις εισαγωγές	12,9	13,5	14,8	14,0	13,8	13,4	14,0	14,2	14,3	15,1
Φόροι στο εισόδημα και την περιουσία	5,5	5,7	5,1	5,6	6,8	7,4	7,1	7,8	9,5	9,9
Εισφορές κοινωνικής ασφάλισης	11,7	11,3	11,1	12,0	12,3	12,6	12,9	13,3	13,6	13,7
Λοιπά τρέχοντα έσοδα	2,4	2,9	3,3	4,0	4,8	4,5	4,4	4,8	4,1	3,9
Σύνολο τρεχόντων εσόδων	32,5	33,4	34,3	35,6	37,7	37,9	38,4	40,1	41,5	42,6
Γελική καταναλωτική δαπάνη του κράτους	15,0	13,9	13,7	14,3	13,8	15,3	14,5	15,1	15,3	15,4
Κοινων. μεταβιβ. εκτός αυτών σε είδος	14,6	14,4	14,3	14,6	14,9	15,1	15,4	15,6	15,7	15,8
Τόκοι	10,0	9,6	11,5	12,6	13,9	12,7	12,0	9,6	9,0	8,3
Επιδότησεις	1,2	0,6	0,5	0,5	0,4	0,4	0,5	0,2	0,1	0,2
Λοιπές τρέχουσες δαπάνες	0,9	1,0	1,0	1,4	1,2	1,3	1,2	1,1	1,3	1,2
Σύνολο τρεχουσών δαπανών	41,7	39,5	41,0	43,4	44,2	44,8	43,6	41,6	41,4	40,9
Ακαθάριστη αποταμίευση (5-11)	-9,2	-6,1	-6,7	-7,8	-6,5	-6,9	-5,2	-1,5	0,1	1,7
Κεφαλαιακές μεταβιβάσ. εισπρατιτόμενες	1,0	1,2	1,7	1,8	1,7	1,6	2,2	2,4	2,6	2,0
Συνολικά έσοδα (5+13)	33,5	34,6	36,0	37,4	39,4	39,5	40,6	42,5	44,1	44,6
Ακαθάριστες επενδύσ. πάγιου κεφαλαίου	2,7	3,0	3,3	3,1	3,0	3,2	3,2	3,4	3,6	3,5
Λοιπές κεφαλαιακές δαπάνες	4,8	3,1	3,9	4,3	1,5	1,7	1,2	1,5	1,6	2,0
Σύνολο δαπανών (11+15+16)	49,2	45,6	48,2	50,8	48,7	49,7	48,0	46,5	46,6	46,4
Καθαρές δανειακές ανάγκες (-) (14-17)	-15,7	-11,0	-12,2	-13,4	-9,3	-10,2	-7,4	-4,0	-2,5	-1,8

πηγή: υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών / Εισηγητικές εκθέσεις επί του προϋπολογισμού για τα οικονομικά έτη 1990-2005 και υπουργείο Εθνικής Οικονομίας Γενική Διεύθυνση Οικονομικής Πολιτικής / Βασικά Εθνικολογιστικά Μεγέθη της Ελληνικής Οικονομίας 1960-1999 με βάση το σύστημα ΕΣΟΛ-95"

Σχόλια πίνακα 1:

Όπως παρατηρούμε στον παραπάνω πίνακα, κατά το χρονικό διάστημα 1990-1995 το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης παρουσιάζει αυξομειώσεις, ενώ από το 1996 και μετά παρουσιάζει σημαντική σταδιακή μείωση.

➤ Στη συνέχεια ακολουθεί ο πίνακας 2 οποίος απεικονίζει τις καθαρές δανειακές ανάγκες του προϋπολογισμού της γενικής κυβέρνησης που προκύπτουν αν από τα έσοδα της γενικής κυβέρνησης αφαιρεθούν οι δαπάνες της γενικής κυβέρνησης. Ο πίνακας αφορά το χρονικό διάστημα 2000-2005 ποσά είναι εκφρασμένα σε ποσοστό επί του ΑΕΠ.

Πίνακας 2: ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ						
(ποσοστό επί του ΑΕΠ)						
	2000	2001	2002	2003	2004	2005
1. Φόροι στην παραγωγή και στις εισαγωγές	15,2	14,6	14,6	14,1	14,2	14,2
2. Φόροι στο εισόδημα και την περιουσία	10,8	9,5	9,5	8,8	8,9	8,9
3. Εισφορές κοινωνικής ασφάλισης	14,0	14,1	15,0	15,3	15,7	16,3
4. Λοιπά τρέχοντα έσοδα	3,6	4,3	3,1	2,1	1,5	1,5
5. Σύνολο τρεχόντων εσόδων	43,6	42,5	42,2	40,3	40,3	40,9
6. Τελική καταναλωτική δαπάνη του κράτους	17,6	16,8	17,1	16,1	16,6	16,4
7. Κοινων. μεταβιβ. εκτός αυτών σε είδος	16,6	17,1	17,0	17,2	18,0	18,6
8. Τόκοι	8,2	7,3	6,3	5,8	5,5	5,3
9. Επιδοτήσεις	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
10. Λοιπές τρέχουσες δαπάνες	1,1	1,1	1,2	1,6	2,1	1,6
11. Σύνολο τρεχουσών δαπανών	43,7	42,4	41,7	40,8	42,3	42,0
12. Ακαθάριστη αποταμίευση (5-11)	-0,1	0,1	0,5	-0,5	-2,0	-1,1
13. Κεφαλαιακές μεταβιβ. εισπραττόμενες	3,2	2,7	1,8	1,9	2,6	2,6
14. Συνολικά έσοδα (5+13)	46,8	45,2	44,0	42,2	42,9	43,5
15. Ακαθάριστες επενδύσ. πάγιου κεφαλαίου	4,1	3,9	3,7	3,9	4,1	3,2
16. Λοιπές κεφαλαιακές δαπάνες	3,1	2,6	2,3	2,1	2,0	1,9
17. Σύνολο δαπανών (11+15+16)	50,9	48,9	47,7	46,8	48,4	47,1
18. Καθαρές δανειακές ανάγκες (-) (14-17)	-4,1	-3,7	-3,7	-4,6	-5,5	-3,6

Πηγή:

1) Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών / Εισηγητικές εκθέσεις επί του προϋπολογισμού για τα οικονομικά έτη 1990-2005 και

2) Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας Γενική Διεύθυνση Οικονομικής Πολιτικής / Βασικά Εθνικολογιστικά Μεγέθη της Ελληνικής Οικονομίας 1960-1999 με βάση το σύστημα ΕΣΟΛ-95"

Σχόλια πίνακα 2:

Όπως παρατηρούμε στον παραπάνω πίνακα, κατά το χρονικό διάστημα 2000-2005 το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης δεν ακολουθεί ευνοϊκή πορεία και παρόλο που από το 2002 ενταχθήκαμε στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ δεν είμαστε συνεπείς ως προς την εφάρμογή του συμφώνου σταθερότητας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΩΝ

➤ Στη συνέχεια ακολουθεί ο πίνακας 1 στον οποίο απεικονίζονται τα ελλείμματα των α) χωρών κρατών μελών, β) των υπό ένταξη καθώς και των χωρών εκτός Ε.Ε. σε ποσοστό επί του Α.Ε.Π. για κάθε έτος. Ο πίνακας αφορά το χρονικό διάστημα 1990-2006.

Πίνακας 1: ΕΛΛΕΙΜΜΑ (ποσοστό επί του ΑΕΠ)																	
ΧΩΣ/ ΧΩΡΑ	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΜΕΛΗ																	
Αλβανία	-2,1	-2,4	-4,2	-6,0	-5,5	-5,5	-4,1	-3,0	-2,7	-1,8	-1,4	-1,5	-3,2	-4,1	-3,7	-3,0	-3,3
Αρμενία	-2,0	-2,9	-2,6	-3,1	-2,4	-3,3	-3,4	-2,7	-2,2	-1,5	1,3	-2,8	-3,7	-3,8	-3,9	-3,4	-2,9
Αυστρία	-11,8	-11,7	-10,7	-10,3	-9,3	-7,6	-7,1	-2,7	-2,8	-1,7	-0,6	-2,6	-2,3	-2,4	-3,0	-3,0	-3,6
Βέλγιο	-6,8	-7,4	-8,0	-7,4	-5,1	-4,4	-3,8	-2,0	-0,6	-0,4	0,2	0,6	0,1	0,4	-0,1	-0,3	-0,5
Βουλγαρία	4,8	1,2	0,2	1,5	2,7	2,1	1,9	3,2	3,2	3,7	6,0	6,4	2,8	0,8	-0,8	-1,6	-2,0
Δανία	-5,3	-2,7	-4,2	-2,8	-3,5	-4,2	-1,8	-1,1	-0,8	0,7	2,2	-0,1	-1,9	-3,2	-2,9	-2,4	-2,1
Ελλάδα	-1,6	-3,1	-6,5	-7,9	-6,8	-5,8	-4,2	-2,2	0,1	1,0	3,8	0,7	-1,7	-3,3	-2,8	-2,6	-2,4
Γερμανία	-2,8	-2,9	-3,0	-2,7	-2,0	-2,1	-0,1	1,1	2,4	2,6	4,4	0,9	-0,2	0,1	-0,2	-0,6	-0,5
Γαλλία	-1,0	-2,4	-3,2	-3,7	-3,2	-3,1	-1,9	-0,5	0,2	2,4	1,7	2,1	0,7	0,3	1,0	1,5	1,7
Ουγγαρία	-15,7	-11,0	-12,2	-13,4	-9,3	-10,2	-7,4	-4,0	-2,5	-1,8	-4,1	-3,7	-3,7	-4,6	-5,5	-3,6	-3,0
Ιρλανδία						-6,6	-4,9	-3,2	-3,0	-1,2	-0,9	-0,4	-0,1	0,4	-0,6	-0,1	0,0
Ισπανία	-6,6	-7,6	-4,8	-8,1	-7,7	-5,5	-4,8	-3,6	-3,2	-2,8	-2,8	-4,4	-2,7	-2,8	-2,9	-3,7	-3,8
Ιταλία	-2,4	-2,9	-1,9	-4,2	-4,9	-5,6	-3,9	-1,8	-2,3	-2,2	-1,5	0,3	-0,2	-1,1	-1,3	-2,0	-1,7
Λατβία	5,5	-1,0	-5,5	-7,2	-5,7	-3,9	-2,9	-1,3	1,6	2,2	7,1	5,2	4,3	2,3	2,3	2,1	2,2
Λιθουανία				-11,4	-9,3	-7,0	-2,7	-0,9	1,8	2,5	5,1	2,8	0,0	0,3	0,6	0,6	0,8
Λουξεμβούργο		-8,7	-6,6	-4,2	5,9	-2,3	-3,6	-4,0	-2,1	-1,4	-0,7	-3,8	-3,6	-3,9	-5,6	-4,1	-3,1
Ολλανδία				9,7	4,4	0,4	-1,7	1,7	-0,3	-3,7	-0,6	0,3	1,4	3,1	0,5	0,2	0,1
Πολωνία	6,9	5,7	-0,5	2,2	-1,3	-2,0	-0,5	1,5	-0,6	-4,9	-2,8	-2,1	-2,7	-1,5	-2,0	-2,8	-2,9
Ρουμανία				-0,8	-0,9	-1,9	-3,6	-1,2	-3,0	-5,6	-2,5	-2,0	-1,5	-1,9	-2,6	-2,5	-1,9
Σλοβενία																	
Σλοβακία			-2,3	-22,0	-3,2	-13,4	-3,1	-2,4	-5,0	-3,6	-3,7	-5,9	-6,8	-12,6	-4,8	-4,7	-4,3
Εσθονία				-31,2	-6,1	-0,9	-7,4	-6,2	-3,8	-7,1	-12,3	-6,0	-5,7	-3,7	-3,9	-4,0	-4,1
Φινλανδία											-3,0	-4,4	-9,2	-6,2	-5,5	-5,2	-4,7
Κροατία												-3,5	-2,8	-2,4	-2,0	-2,3	-2,2
Κίτις												-6,2	-6,4	-5,8	-9,6	-5,1	-4,0
Κίτις									-4,3	-4,5	-2,4	-2,4	-4,6	-6,4	-5,2	-3,0	-2,4
ΥΠΟ ΕΝΤΑΞΗ																	
Βουλγαρία		-13,2	-5,4	-10,2	-5,4	-3,4	-1,8	5,3	1,7	0,4	-0,5	0,2	-0,8	-0,1	0,5	-1,0	0,0
Αρμενία											-4,4	-3,5	-2,0	-2,0	-1,6	-1,7	-2,2
Μολδαβία											-6,1	-29,8	-9,4	-8,7	-7,2	-5,7	-5,0
ΕΚΤΟΣ ΕΕ																	
Κίτις	2,1	1,8	0,8	-2,4	-3,8	-4,7	-5,1	-3,8	-10,8	-7,2	-7,5	-6,1	-7,9	-7,5	-7,1	-7,0	-6,8
Κίτις	-4,3	-5,0	-5,8	-5,0	-3,6	-3,2	-2,2	-0,8	0,4	0,9	1,6	-0,4	-3,8	-4,6	-4,2	-4,0	-4,3

Πηγή: "Statistical Annex of EUROPEAN ECONOMY" EUROPEAN COMMISSION AUTUNN 2004

Σχόλια πίνακα:

Όπως παρατηρούμε από τον παραπάνω πίνακα, στις αρχές της δεκαετίας του 90', η Ελλάδα ήταν η χώρα με το υψηλότερο έλλειμμα. Παρατηρούμε επίσης, ότι η Ελλάδα μαζί με τη Γαλλία και την Γερμανία αντιμετωπίζουν πρόβλημα με το έλλειμμα τους το οποίο δεν ικανοποιεί το σύμφωνο σταθερότητας. Όσον αφορά τις χώρες που έγιναν μέλη την 1^η Μαΐου 2004 αξίζει να σημειωθεί ότι η Εσθονία τα τελευταία χρόνια έχει πλεόνασμα ενώ η Πολωνία, η Τσέχικη Δημοκρατία, η Σλοβακία, η Ουγγαρία και η Μάλτα εμφάνιζαν σοβαρά ελλείμματα. Όσον αφορά τις υπό ένταξη χώρες μόνο η Τουρκία φαίνεται να αντιμετωπίζει πρόβλημα. Τέλος τόσο η Ιαπωνία όσο και οι Ηνωμένες Πολιτείες παρουσιάζουν υψηλά ελλείμματα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η Δημοσιονομική Πολιτική είναι ένα από τα πιο σημαντικά μέτρα Οικονομικής Πολιτικής . Ασκείται είτε με μεταβολές στους φόρους είτε με μεταβολές στις δαπάνες.

Το μέγεθος του δημοσιονομικού ελλείμματος, που προκύπτει αν από τα έσοδα αφαιρέσουμε τις δαπάνες, αναφέρεται ως ποσοστό του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος και υπολογίζεται βάση της Γενικής Κυβέρνησης. Η Γενική Κυβέρνηση περιλαμβάνει τον Κρατικό Προϋπολογισμό, που χωρίζεται στον Τακτικό Προϋπολογισμό και στον Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων, καθώς και στους προϋπολογισμούς των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης, των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των Λοιπών Νομικών Προσώπων.

Η πορεία προς την ONE χωρίστηκε σε τρία στάδια. Κατά το πρώτο στάδιο έγιναν κάποιες προκαταρκτικές μεταρρυθμίσεις και η αρχή της σύγκλισης. Κατά το δεύτερο στάδιο έγινε η προετοιμασία των κρατών μελών. Κατά το τρίτο στάδιο είχαμε την οργάνωση και την λειτουργία. Πιο συγκεκριμένα, οι συναλλαγματικές ισοτιμίες ανάμεσα στα εθνικά νομίσματα καθορίστηκαν αμετάκλητα και παράλληλα άρχισε να λειτουργεί η ΕΚΤ, η οποία εξέδωσε το ευρώ. Όμως η μετάβαση προς το τελικό στάδιο θα υλοποιούνταν κάτω από μια σειρά κριτηρίων σύγκλισης. Η Ελλάδα, λόγω του ότι δεν ικανοποιούσε νωρίτερα τα κριτήρια, εισήλθε στο τρίτο στάδιο την 1^η Ιανουαρίου 2001 ενώ οι υπόλοιπες ικανοποιούσαν τα κριτήρια από τον Μάιο του 1998.

Ένα από τα κριτήρια σύγκλισης αφορούσε τη δημοσιονομική πειθαρχία και όριζε ότι ο λόγος μεταξύ του ετήσιου δημοσιονομικού ελλείμματος και του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος δεν έπρεπε να είναι ανώτερος του 3% στο τέλος του προηγούμενου οικονομικού έτους. Για τις χώρες που είναι ήδη μέλη της ONE το παραπάνω κριτήριο αποτελεί σύμφωνο σταθερότητας και ανάπτυξης και ψηφίστηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Αμστερνταμ στις 17 Ιουνίου 1997. Εγκρίθηκε για να κάνει φανερό ότι τα κράτη μέλη θα συνεχίσουν να ακολουθούν υγιείς πολιτικές προϋπολογισμού και μετά την ένταξή τους στο τρίτο στάδιο της ONE .

Το έλλειμμα της Ελλάδος, κατά το χρονικό διάστημα 1990-1995 παρουσιάζει αυξομειώσεις, ενώ από το 1996 έως το 1999 παρουσιάζει σημαντική σταδιακή μείωση. Το 2000 όμως παρουσιάζει μια σημαντική αύξηση ενώ το 2001 και το 2002

παρουσιάζει μικρή μείωση. Το 2003 και το 2004 παρουσιάζει ξανά αύξηση ενώ το 2005 παρουσιάζει μείωση. Αυτό που μας ενδιαφέρει όμως είναι από το 2002 που ενταχθήκαμε στο τρίτο στάδιο της ONE δεν είμαστε συνεπείς ως προς την εφαρμογή του συμφώνου σταθερότητας. Επίσης ούτε η Γαλλία, ούτε η Γερμανία είναι συνεπείς ως προς την εφαρμογή του συμφώνου.

Τέλος είναι σύνηθες φαινόμενο οι κυβερνήσεις να χρησιμοποιούν την αποκαλούμενη «δημιουργική λογιστική» προκειμένου να πετύχουν «εξωραϊσμό» του προϋπολογισμού τους.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΕΠ	: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΣΠΕ	: Ανώτατη Σχολή Πολιτικών Επιστημών
ΑΚΕ	: Αφρική, Καραϊβική, Ειρηνικός
ΑΝΥ	: Ανάλυση Νέων Υποχρεώσεων
ΓΚΠ	: Γενικός Κρατικός Προϋπολογισμός
ΓΛΚ	: Γενικό Λογιστήριο του Κράτους
ΔΟΥ	: Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία
ΕΕ	: Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚ	: Ευρωπαϊκή Κοινότητα
ΕΚΑΕ	: Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας
ΕΚΑΣ	: Επίδομα Κοινωνικής Αλληλεγγύης Συνταξιούχων
ΕΚΑΧ	: Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα-Χάλυβα
ΕΚΤ	: Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
ΕΛΕΓΕΠ	: Ειδικός Λογαριασμός Εγγυήσεων Γεωργικών Προϊόντων
ΕΝΙ	: Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα
ΕΝΣ	: Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα
ΕΟΚ	: Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΡΤ	: Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση
ΕΤΠΑ	: Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΗΠΑ	: Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΙΚΑ	: Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων
ΚΕΔΕ	: Κώδικας Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων
ΚΕΠΠΑ	: Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας
ΚΤΓΚΑ	: Κεντρικό Ταμείο Γεωργίας Κτηνοτροφίας & Δασών
ΜΟΠ	: Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα

- ΜΣΙ** : Μηχανισμός Συναλλαγματικών Ισοτιμιών
- ΝΑΤ** : Ναυτικό Απομαχικό Ταμείο
- ΝΠΔΔ** : Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
- ΟΓΑ** : Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων
- ΟΚΑ** : Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης
- ΟΝΕ** : Οικονομική Νομισματική Ένωση
- ΟΤΑ** : Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης
- ΠΔΕ** : Προϋπολογισμός Δημοσίων Επενδύσεων
- ΠΟΕ** : Παρελθόντα Οικονομικά Έτη
- ΤΕΒΕ** : Ταμείο Επαγγελματιών και Βιοτεχνών Ελλάδος
- ΤΠ** : Τακτικός Προϋπολογισμός
- ΦΕΝΠ** : Φόρος Εισοδήματος Νομικών Προσώπων
- ΦΕΦΠ** : Φόρος Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων
- ΦΚΕ** : Φόρος Κύκλου Εργασιών
- ΦΠΑ** : Φόρος Προστιθέμενης Αξίας

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Δρ. **ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΡΗΣΤΙΑΔΗΣ**, Επ.Καθηγητής ΤΕΙ Πάτρας
"ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ"
- 2) Δρ. **ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΡΗΣΤΙΑΔΗΣ**, Επ.Καθηγητής ΤΕΙ Πάτρας
"ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ" Πάτρα 1999
- 3) Δ. **ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑΣ** "ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ 2 ,Οι δημοσιονομικοί θεσμοί" Εκδόσεις Παπαζήση ΑΘΗΝΑ 1981
- 4) **WILLIAM H.BRANWON** – **JAMES M.LITVACK**
"ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ" Εκδ. GUTENBERG
- 5) **ΕΥΘΥΜΙΟΥ Δ. ΠΟΥΡΝΑΡΑΚΗ** "ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ"
Εκδ. Το Οικονομικό, ΑΘΗΝΑ
- 6) **Ε. ΠΟΥΡΝΑΡΑΚΗΣ** "ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΑ, Θεωρία και Πολιτική"
Εκδ. Το Οικονομικό, Αθήνα 1997
- 7) **N. GREGORY MANKI** "ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ"
Εκδ. GUTENBERG
- 8) **Paul De Grauwe** "Τα Οικονομικά της Νομισματικής Ένωσης" Εκδ.
Παπαζήση
- 9) **ΑΘΗΝΑΣ ΠΕΤΡΑΚΗ ΚΩΤΤΗ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΧΡΙΣΤ. ΚΩΤΤΗ**
"ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ" ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΖΗΣΗ
- 10) **ΙΩΑΝΝΗΣ Σ. ΒΑΒΟΥΡΑΣ** "ΕΘΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ
ΟΝΕ" ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ
- 11) **ΤΑΤΣΟΣ ΝΙΚΟΣ** "ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΚΑΙ
ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ" ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
- 12) **ΘΕΟΔΩΡΟΥ Α. ΣΚΟΥΝΤΖΟΥ** "Οικονομική Ανάπτυξη"
Εκδ. ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ
- 13) **Richard E.Caves – Jeffrey A. Frankel – Ronald W. Jonew** "Διεθνές
Εμπόριο και Πληρωμές" Εκδ. ΠΑΠΑΖΗΣΗ
- 14) **WILLIAM H.BRANWON** – **JAMES M.LITVACK**
"ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ" Εκδ. GUTENBERG
- 15) **ΓΙΩΡΓΟΣ Α. ΒΑΜΒΟΥΚΑΣ** "ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ, αναζητώντας την
λύση" Εκδ. ΠΑΠΑΖΗΣΗ
- 16) **ΝΙΚΟΣ Σ. ΜΟΥΣΗΣ** "Από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα στην Ευρωπαϊκή
Ένωση, Θεσμοί και Πολιτικές" Εκδ. ΠΑΠΑΖΗΣΗ
- 17) **Walter S. Wessels** "Οικονομική" Εκδ. ΚΛΕΙΔΑΡΙΘΜΟΣ
- 18) **Samuelson** "Οικονομική" Εκδ. ΠΑΠΑΖΗΣΗ
- 19) **Α.Θ. ΧΟΥΜΑΝΙΔΗ** "Ιστορία Οικονομικών Θεωριών, Από των αρχαίων
χρόνων μέχρι των ημερών μας" Εκδ. Σύγχρονη Εκδοτική
- 20) **Γεώργιος Μ. Κορρές** "Ελληνική Οικονομία" Εκδ. ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ
- 21) **ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ – ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ**
"ΕΜΠΟΡΙΟ – ΔΙΕΘΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ / ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ" Εκδ. ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ
- 22) "ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΑ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΤΗ 1990-2005", ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

- 23) "Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ 1960-1997" ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ, ΑΘΗΝΑ 1998
- 24) "ΒΑΣΙΚΑ ΕΘΝΙΚΟΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ 1960-1999 ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΣΟΛ-95" ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
- 25) "ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΕΤΗΡΙΔΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 2000 και 2003" ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ - ΕΣΥΕ
- 26) "ΤΑΣΕΙΣ 2003 και 2004" ΕΤΗΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΕΣΚΟΠΗΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΕΠΙΛΟΓΗ
- 27) "EUROPEAN ECONOMY", EUROPEAN COMMISSION Νο/2003
- 28) "Statistical Annex of EUROPEAN ECONOMY" EUROPEAN COMMISSION AUTUNN 2004
- 29) Γ. Ε. ΔΡΑΚΟΥ, Ph D "ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ" Εκδ. ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ ΠΕΙΡΑΙΑΣ 1986
- 30) INTERNET
- 31) Η Ευρώπη σε Εξέλιξη "Η Ευρωπαϊκή Ένωση : Σε συνεχή πορεία διεύρυνσης" Ευρωπαϊκή Επιτροπή
- 32) Η Ευρώπη σε Εξέλιξη "Η Φορολογική Πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση" Ευρωπαϊκή Επιτροπή
- 33) Η Ευρώπη σε Εξέλιξη "Περισσότερη Ποικιλότητα Μεγαλύτερη Ενότητα ή Μεγαλύτερη Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης" Ευρωπαϊκή Επιτροπή
- 34) Η Ευρώπη σε Εξέλιξη "Στην υπηρεσία των Ευρωπαίων Πολιτών , πώς εργάζεται η Ευρωπαϊκή Επιτροπή" Ευρωπαϊκή Επιτροπή
- 35) Η Ευρώπη σε Εξέλιξη "Στόχος η Ανάπτυξη, Η Οικονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης" Ευρωπαϊκή Επιτροπή
- 36) Η Ευρώπη σε Εξέλιξη "Συνθήκη του Άμστερνταμ : Τι αλλάζει στην Ευρώπη" Ευρωπαϊκή Επιτροπή
- 37) Ευρωπαϊκά Κέντρα "Πως λειτουργεί η Ευρωπαϊκή Ένωση, τα θεσμικά όργανα της Ένωσης : Οδηγός του πολίτη" Ευρωπαϊκή Επιτροπή
- 38) Ευρωπαϊκά Κέντρα "Η Ευρώπη σε 12 μαθήματα, του Pascal Fontoune" Ευρωπαϊκή Επιτροπή

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Γ. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ & ΑΛΛΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	823.443	941.252	1.068.820	1.403.930	1.324.818	1.462.780	1.621.002
6. Επιχορηγήσεις φορέων	303.801	347.579	382.362	453.064	468.670	522.821	624.573
Συγκοινωνιακοί φορείς	62.182	49.500	67.766	91.003	54.056	61.163	59.556
Λοιπές επιχορηγήσεις	241.619	298.079	314.596	362.061	414.614	461.658	565.017
Επιδόματα πολυτέκνων	---	---	---	---	---	---	---
7. Καταναλωτικές δαπάνες	195.536	239.367	324.796	418.191	437.508	496.742	526.252
Μετακινήσεις	11.994	16.206	20.731	25.594	30.770	38.943	50.033
Λειτουργικές	57.331	75.159	87.953	108.570	118.329	129.452	140.803
Προμήθειες	87.525	101.307	121.637	149.725	156.481	176.582	191.706
Διάφορες άλλες δαπάνες	38.686	46.695	94.475	134.302	131.928	151.765	143.710
8. Αντικριζόμενες δαπάνες	324.106	354.306	361.662	532.675	418.640	443.217	470.177
Αποδόσεις στην Ε.Ε.	120.293	180.957	198.142	272.943	309.399	311.944	355.144
Επιδότησεις γεωργίας	139.362	149.204	134.731	143.160	27.806	72.769	93.406
Επιδότησεις επιτοκίων	39.370	3.818	2.542	1.174	5.600	19.118	19.628
Εγγυήσεις και συναλλαγματικές διαφορές	25.081	20.327	26.247	115.398	75.835	39.386	1.999
9. Υπό κατανομή							
Νέα προγράμματα							
Δαπάνες ολυμπιακής προετοιμασίας							
Έκτακτες δαπάνες							
Δ. ΑΠΟΔΙΔΟΜΕΝΟΙ ΠΟΡΟΙ	344.752	407.178	510.101	573.894	557.793	691.322	776.451
Επιστροφές φόρων	161.205	185.095	253.126	279.354	212.777	235.707	306.356
Αποδόσεις εσόδων	183.547	222.083	256.975	294.540	345.016	455.615	470.095
Ε. ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ					144.258	158.205	98.402

I. ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΩΤΟΓΕΝΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΠ (Α+Β+Γ+Δ+Ε)	3.027.951	3.378.107	3.815.479	4.523.448	4.911.543	5.523.756	6.245.797
II. ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ	1.270.836	1.496.512	1.558.848	2.333.926	3.339.564	3.355.823	3.501.083
Χρέος	1.163.040	1.432.338	1.404.703	2.122.228	3.063.435	3.100.362	3.284.399
Τόκοι	12.926	15.874	24.086	45.940	98.856	104.705	115.369
Παράλληλες δαπάνες	94.870	48.300	130.059	165.758	177.273	150.756	101.315
Τόκοι χρέους ένοπλων δυνάμεων							
ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΠ ΠΛΗΝ ΧΡΕΟΛΥΣΙΩΝ (I+II)	4.298.787	4.874.619	5.374.327	6.857.374	8.251.107	8.879.579	9.746.880
IV. Χρεολύσια	358.638	1.009.004	2.241.240	1.708.152	2.526.934	2.773.473	3.638.190

ΠΙΝΑΚΑΣ 3 ΔΑΠΑΝΕΣ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
A. ΑΠΟΔΟΧΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ (1+2+3)	3.340.830	3.670.555	3.895.395	12.406	13.186	14.533	15.602	17.285	18.311
1. Κεντρικής Διοίκησης	2.783.490	3.037.916	3.229.729	10.352	11.132	12.276	13.156	14.626	15.447
Μισθοί	2.005.621	2.131.960	2.250.473	7.202	7.811	8.642	9.361	10.260	10.903
Συντάξεις	739.460	861.486	926.120	2.910	3.110	3.332	3.523	4.050	4.212
Λοιπές παροχές ΑΝΥ*	38.409	44.470	53.136	240	211	272	272	316	332
						30			
2. Επιχορηγήσεις αποδοχών Νοσηλευτικών ιδρυμάτων Ιδρυμάτων πρόνοιας Κλήρου και νπδδ	557.340	632.639	665.666	2.054	2.054	2.257	2.446	2.659	2.794
	467.073	530.807	564.144	1.781	1.814	2.058	2.253	2.457	2.578
	40.367	42.500	41.788	88	87	10	6	11	11
	49.900	59.332	59.734	185	153	189	187	191	205
3. Νέες προσλήψεις	-	-	-	-	-	-	-	-	70
B. ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ	1.055.020	1.056.171	1.157.988	3.668	4.365	4.747	5.994	6.961	7.970
4. Δαπάνες περίθαλψης	171.957	169.413	217.300	631	663	820	924	932	962
5. Επιχορηγήσεις ασφαλιστικών ταμείων	883.063	886.758	940.688	3.037	3.702	3.927	5.070	6.029	7.008
ΟΓΑ	405.052	391.600	411.000	1.344	1.923	2.077	2.285	2.810	3.570
ΙΚΑ	225.056	205.300	188.118	610	783	745	1.373	1.450	1.600
NAT	93.500	120.250	139.699	430	453	470	575	661	750
ΤΕΒΕ	40.500	36.997	34.000	97	127	144	51	52	52
ΕΚΑΣ	41.672	50.951	68.738	263	331	388	463	618	684
Κοινωνική χρηματοδότηση λοιπών φορέων	66.000	70.000	72.999	229	29	42	152	257	265
	11.283	11.660	12.133	35	36	41	25	81	87
Επιχορηγήσεις άλλων ταμείων ΑΝΥ*	-	-	14.000	29	20	20	146	100	-

Ε. ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΣΤΙΘΕΝΣΕΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΟ (Α+Β+Γ+Δ+Ε)	6.848.154	7.427.297	7.973.067	24.463	26.077	28.297	31.319	35.891	37.777
ΙΙ. ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ									
Τόκοι	3.216.177	3.233.747	3.303.360	9.914	9.711	9.134	9.416	9.523	9.800
Παράλληλες δαπάνες	3.001.794	3.073.710	3.166.265	9.501	9.290				
Τόκοι χρέους ένοπλων δυνάμεων	104.649	58.037	34.666	59	39				
	109.734	102.000	102.429	354	382				
ΙΙΙ. ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΠ ΠΛΗΝ ΧΡΕΟΛΥΣΙΩΝ (Ι+ΙΙ)	10.064.331	10.661.044	11.276.427	34.377	35.788	37.431	40.735	45.414	47.577
ΙV. Χρεολύσια	3.589.415	3.536.376	3.406.277	13.859	12.777	20.860	21.615	20.374	21.786

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
I. Άμεσοι φόροι	822.066	1.024.225	1.192.318	1.355.379	1.773.390	2.132.660	2.316.117	2.767.118
1. Φόροι εισοδήματος	596.755	840.780	936.651	1.073.154	1.370.806	1.655.886	1.886.427	2.300.258
- Φυσικών προσώπων	444.841	524.369	504.404	528.511	671.768	861.061	1.018.945	1.180.288
- Νομικών προσώπων	145.069	192.693	237.860	287.435	365.460	459.719	522.057	758.956
- Ειδικών κατηγοριών	6.845	123.718	194.387	257.208	333.578	335.106	345.425	361.014
2. Φόροι στην περιουσία	45.369	54.587	58.636	70.248	76.471	79.954	78.925	123.812
3. Άμεσοι φόροι υπέρ τρίτων	21.648	26.909	35.949	5.797	3.380	2.127	2.132	1.375
4. Άμεσοι φόροι ΠΟΕ	38.949	69.728	74.939	107.439	178.262	224.156	151.439	120.019
5. Λοιποί άμεσοι φόροι	25.049	31.216	45.367	98.741	144.471	170.537	197.194	221.654
6. Έκτακτοι άμεσοι φόροι	94.296	1.005	40.776	---	---	---	---	---
II. Έμμεσοι φόροι	1.876.629	2.379.062	2.923.512	3.189.298	3.461.490	3.834.887	4.299.882	4.833.940
7. Δασμοί & Ειδικές Εισφορές (για Ε.Ε)	41.441 (39.651)	52.533 (49.975)	55.941 (51.898)	53.744 (51.498)	48.699 (47.610)	52.019 (50.808)	51.665 (50.433)	58.832 (57.492)
8. Φόροι συναλλαγών	1.207.760	1.481.064	1.748.759	1.866.407	2.034.394	2.262.173	2.544.964	2.923.612
8.1 ΦΠΑ	961.244	1.206.232	1.439.332	1.543.707	1.717.704	1.933.027	2.153.986	2.448.573
- εισαγόμενα	374.617	463.795	580.019	289.896	236.445	222.080	239.356	302.544
- πετρελαιοειδών	111.611	144.813	166.141	187.312	188.889	210.916	244.775	247.527
- καπνού	63.409	83.632	81.699	58.156	84.775	92.059	100.662	114.470
- λοιπά	411.607	513.992	611.473	1.008.343	1.207.595	1.407.972	1.569.193	1.784.032
8.2 Λοιποί φόροι συναλλαγών	71	111	128	117	210	569	17.122	6.835
8.3 Μεταβίβαση κεφαλαίων	76.046	65.381	79.185	82.635	93.662	93.660	107.152	162.983
8.4 Χαρτόσημο	98.328	119.959	140.420	159.987	175.331	193.697	217.457	257.516
8.5 Ειδ. φόρος Τραπεζ. Εργασ.	72.071	89.381	89.694	79.961	47.487	41.220	49.247	47.705

9. Φόροι κατανάλωσης	590.611	805.835	1.070.911	1.213.085	1.310.859	1.460.015	1.636.988	1.766.954
9.1 ΦΚΕ	11.406	13.614	23.106	23.883	27.293	31.599	39.256	39.869
9.2 Ενοποιημ. ειδ. φόροι καταν.	44.548	44.623	37.333	---	---	---	---	---
9.3 Φόρ. καπνού οιν/τος, οιν/δων ποτών	136.590	170.860	229.721	275.320	373.576	419.627	469.671	542.336
9.4 Ειδικοί φόροι κατανάλωσης	224.072	393.073	579.223	674.028	687.986	739.355	820.795	851.228
9.5 Τέλη κυκλοφορ. οχημάτων	38.524	44.272	46.805	50.984	39.342	76.007	80.445	97.828
9.6 Λοιποί φόροι κατανάλωσης	7.104	8.220	14.360	40.451	58.187	67.764	88.012	100.828
9.7 Φόροι κατανάλ. εισαγομέν.	103.135	114.721	124.991	82.078	72.811	43.484	44.897	---
9.8 Ειδ. τέλη & εισφ. στα αυτοκ.	25.232	16.452	15.372	66.341	51.664	82.179	93.912	134.865
10. Έμμεσοι φόρ. υπέρ τρίτων	6.317	11.532	12.756	12.490	11.858	13.355	16.511	17.339
11. Έμμεσοι φόροι ΠΟΕ	23.747	19.106	23.845	28.697	38.978	29.954	28.095	43.203
12. Λοιποί έμμεσοι	6.753	8.992	11.300	14.875	16.702	17.371	21.659	24.000
Σύνολο φορολογικών εσόδων (I+II)	2.698.695	3.403.287	4.115.830	4.544.677	5.234.880	5.967.547	6.615.999	7.601.058
III. Απολήψεις από ΕΕ	56.874	63.272	84.648	104.850	141.749	85.953	88.128	44.520
IV. Λοιπά μη φορολογικά έσοδα	122.591	194.898	387.446	321.454	485.162	674.273	679.983	821.821
Σύνολο μη φορολογικών εσόδων (III+IV)	179.465	258.170	472.094	426.304	626.911	760.226	768.111	866.341
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ	2.878.160	3.661.457	4.587.924	4.970.981	5.861.791	6.727.773	7.384.110	8.467.399

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
I. Άμεσοι φόροι	3.591.370	4.043.512	13.683	13.585	14.813	15.397	16.710	18.145
1. Φόροι εισοδήματος	3.054.808	3.446.371	11.613	11.326	11.685	12.141	13.350	14.620
- Φυσικών προσώπων	1.586.951	1.825.291	5.411	6.156		6.969	7.680	8.365
- Νομικών προσώπων	1.018.293	1.136.675	5.034	4.172	4.191	4.341	4.860	5.240
- Ειδικών κατηγοριών	449.564	484.405	1.168	998		831	810	1.015
2. Φόροι στην περιουσία	133.382	126.636	462	507	542	436	460	490
3. Άμεσοι φόροι υπέρ τρίτων	1.754	2.848	5	---	---	---	---	---
4. Άμεσοι φόροι ΠΟΕ	149.208	205.671	753	840	1.610	1.671	1.640	1.690
5. Λοιποί άμεσοι φόροι	252.218	261.986	850	912	976	1.149	1.260	1.345
6. Έκτακτοι άμεσοι φόροι	---	---	---	---	---	---	---	---
II. Έμμεσοι φόροι	5.248.393	5.853.899	18.620	19.498	20.989	21.484	23.870	25.595
7. Δασμοί & Ειδικές Εισφορές (για Ε.Ε)	65.715 (64.195)	69.632 (67.932)	222 (216)	--- (199)	--- (197)	--- (215)	--- (270)	--- (295)
8. Φόροι συναλλαγών	3.250.995	3.778.617	12.527	12.580	13.428	13.823	15.775	17.085
8.1 ΦΠΑ	2.723.321	2.987.533	10.070	10.732	11.986	12.333	14.220	15.430
- εισαγόμενα	326.359	358.710	1.311	---	---	---	---	---
- πετρελαιοειδών	228.434	240.033	998	978	975	1.057	1.105	1.160
- καπνού	127.693	132.828	413	462	508	542	575	605
- λοιπών	2.040.835	2.255.962	7.348	9.292	10.503	10.734	12.540	13.665
8.2 Λοιποί φόροι συναλλαγών	15.838	17.005	62	122	89	82	90	95
8.3 Μεταβίβαση κεφαλαίων	172.860	422.353	1.417	850	735	816	835	885
8.4 Χαρτόσημο	292.450	288.880	817	876	618	592	630	675
8.5 Ειδ. φόρος Τραπεζ. Εργασ.	46.526	62.846	161	---	---	---	---	---

9. Φόροι κατανάλωσης	1.856.100	1.909.041	5.509	6.321	6.502	6.781	7.175	7.530
9.1 ΦΚΕ	45.025	36.604	158	207	221	245	270	295
9.2 Ενοποιημ. ειδ. φόροι καταν.	---	---	---	---	---	---	---	---
9.3 Φόροι καπνού οιν/τος, οιν/δων ποτών	592.369	639.766	2.012	2.211	2.395	2.528	2.635	2.755
9.4 Ειδικοί φόροι κατανάλωσης	847.081	797.410	2.199	2.278	2.319	2.432	2.535	2.665
9.5 Τέλη κυκλοφορ. οχημάτων	90.841	126.890	329	753	630	554	655	715
9.6 Λοιποί φόροι κατανάλωσης	104.709	48.439	154	230	237	250	210	165
9.7 Φόροι κατανάλ. εισαγομέν.	---	---	---	---	---	---	---	---
9.8 Ειδ. τέλη & εισφ. στα αυτοκ.	176.075	259.932	657	642	700	772	870	935
10. Έμμεσοι φόρ. υπέρ τρίτων	19.492	22.080	67	---	---	---	---	---
11. Έμμεσοι φόροι ΠΟΕ	28.284	46.929	182	208	707	509	495	520
12. Λοιποί έμμεσοι	27.807	27.600	113	389	352	371	425	460
Σύνολο φορολογικών εσόδων (I+II)	8.839.763	9.897.411	32.303	33.083	35.802	36.881	40.580	43.740
III. Απολήψεις από ΕΕ	34.007	46.257	134	113	230	188	223	229
IV. Λοιπά μη φορολογικά έσοδα	624.711	649.313	1.820	3.377	3.016	2.812	2.397	2.341
Σύνολο μη φορολογικών εσόδων (III+IV)	658.718	695.570	1.954	3.490	3.246	3.000	2.620	2.570
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ	9.498.481	10.592.981	34.257	36.573	39.048	39.881	43.200	46.310

